Artis rhetoricae epitome

6

CORNUTI

ARTIS RHETORICAE EPITOME

EDIDIT ET COMMENTATUS EST

IOANNES GRAEVEN.

BEROLINI
APUD WEIDMANNOS
MDCCCXCI.

HERMANNO ET DOROTHEAE

ECKHARDT

S

PRAEFATIO.

Aestate anni 1887 adfines carissimi, quibus hunc libellum sacrum esse volui, cum in me saltum Teutoburgensem pererrantem incidissent, benignam invitationem mihi obtulerunt, ut se comitarer Lutetiam Parisiorum, in urbem suam. ubi Udalrico de Wilamowitz auctore inter alia anonymum tractatum rhetoricum codicis Par. Gr. 1874 contuli, quo fundamentum novae editionis iacerem. nunc librum emissurus facere non possum, quin gratias quam maximas referam et illustribus rectoribus Bibliothecae Parisinae et Hermanno Sauppe atque Udalrico de Wilamowitz, praeceptoribus optime de me meritis. ab illorum enim liberalitate intercedente Carolo Dziatzko impetravi, ut cod. 1874, in quo complures locos iterum inspicere cupiebam, et cod. 2922, quem labori meo magno fore usui sperabam, Gottingam mitterentur; hi summa benevolentia operi meo assidue faverunt neque umquam consulenti mihi defuerunt. ad emendanda verba ipsius tractatus quantum contulerint, omnis pagina editionis clamat, in instituendis quaestionibus, quae Prolegomenis continentur, quantum consiliis suis me adiuverint, dici nequit.

Dabam Gottingae Non. Febr.

CONSPECTUS LIBELLI

PROLEGOMENA

Libellus, quem novo titulo instructum denuo edituri sumus, primum anno h. s. XL Seguerii cura in lucem prodiit [1], unde Anonymi Segueriani *Τέχνη τοῦ πολιτικοῦ λόγου* nominari solet. quam licet Leonardus Spengel, qui tredecim annis post libellum in corpus Rhetorum Graecorum recepit [2], summo iure b o n a e f r u g i s p l e n a m dixerit, perpauci v. d. legere voluerunt [3] neque plures libellum mendis repurgare studuerunt [4], quibus ut hortus parum cultus herbis nocentibus usque ad hunc diem scatet.

Libellus uno codice manuscripto traditur, qui in bibliotheca Parisina, quae olim Regia nunc Nationalis appellatur, sub numero 1874 adservatur. hoc codice post Alexandri Aphrodisiensis in Aristotelis Topica commentarium quinque tractatus rhetorici continentur:

---

[1] Séguier de St. Brisson *Notice du manuscrit grec de la bibliothèque royale portant le nº* 1874, quae commentatio et separatim edita est Lutetiae 1840 et inserta libro *Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque du roi* vol. XIV, 2 Lutetiae 1843 p. 185.

[2] *Rhetores Graeci* vol. I Lipsiae 1853 p. 427.

[3] Schneidewinus *Neue Jenaische Allg. Litt. Zeit.* II 1843 p. 218sqq. in censura editionis Seguerianae ea, quae de Apollodoreis Theodoreisque hoc libello docentur, et antiquiorum scriptorum fragmenta excerpsit. Morawskius *Quaest. Quintil.* diss. Berol. 1874 p. 34sqq. et *Rh. Mus.* XXXIV 1879 p. 370 complures libelli partes, quae cum Quintiliano consentiunt, Alexandro Numenio vindicandas esse atque hunc et Quintilianum eas Caecilio debere coniecit. nuperrime Schanzius *Hermes* XXV 1890 p. 36 libellum ad doctrinam Apollodori et Theodori explicandam adhibuit.

[4] Praeter Kayserum et Finckhium, qui ad emendandum libellum operam studiumque contulerunt, hi nobis innotuerunt, qui occasione data singulos locos tractaverint: Schneidewinus l. l., anonymus, qui Sp I (= Spengelii Rhetorum Gr. vol. I) recensuit *Litterar. Centralblatt* 1854 p. 12, Cumanudes *Specimen emendationum* 1854 p. 16, Volckmannus *Rhetorik der Griechen und Römer*[2] 1885, Schanzius l. l., Thielius *Diss. Gryphisw.* 1889 p. 29.

1. Anonymi *Τέχνη τοῦ πολιτικοῦ λόγου,*
2. *Ἀψίνου περὶ τῶν ἐσχηματισμένων προβλημάτων,*
3. *Μινουκιανοῦ περὶ ἐπιχειρημάτων,*
4. *Ἀψίνου τέχνη ῥητορική,* cui fragmentum *περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως* (Sp I 165) adnexum est,
5. *Μενάνδρου ῥήτορος περὶ ἐπιβατηρίου* et alia de generis demonstrativi speciebus capita.

cum vero ab aliis ad alios libros edendos adhibitus compluribus locis descriptus sit[1], nobis brevissime de eo agere licet. saeculo XIII exaratus est in chartae bombycinae foliis formae quartae, quae scriptura adeo occupata sunt, ut angustissimi margines relinquerentur. quare saepe parvis laciniis abscissis perierunt summis foliorum versibus aliquot verba atque in extremis oris singulae litterae detritae sunt, dum alternis paginis limbi chartacei adglutinantur, quibus ipsis interdum particulae scripturae obteguntur. is autem, qui margines chartulis munivit, aut posterior lector compluribus locis obscuratos ductus primae manus nigriore atramento secutus est[2] et vocabula truncata in chartula supplere temptavit, qua in re semel graviter erravit[3]. eodem loco Seguerius incertiores reliquias falso reddidit et idem saepius erravit in compendiis interpretandis,

---

[1] Accuratissime a Seguerio l. l. (idem de codice 1874 etiam egit in *Dissertation sur le fragment de Longin* Lutetiae 1838, sed huius dissertationis inspiciendae occasio nobis non fuit), tum a Bakio *Apsinis et Longini Rhetorica* Oxonii 1849 p. XLIII, denique a Bursiano in praefatione Menandri rhetoris novae editionis *Abhandl. der Kgl. Bayr. Acad. der Wissensch.* 1881 XVI, III p. 7.

[2] Cf. e. g. p. 50 22: post verba *τὸ μὲν*, in quae fol. 126 desinit, fol. 127, cuius initio tres vel quattuor litterae ita evanuerunt, ut vix incerta vestigia ultimae, quae *λ* fuisse videtur, manerent, *ον ου ποιητικ ἔχουσ* et nisi fallor supra litteram *σ* reliquias syllabae *αν* compendii exhibet. litterae *κ* et *ἔχο* illo nigriore atramento scripta sunt, sed litteras primae manus recte repictas esse cognoscitur. Seguerius autem *ἄχους* a secunda manu scriptum esse neque quae sit lectio primae manus, adnotavit, quare Spengelius *ἄχους* additamentum secundae manus esse ratus omisit.

[3] In folio infimo 125 verba p. 43 22 *κατὰ δὲ τὰ στοχαστικὰ ζη-* leguntur, in summo fol. 126, cuius extrema particula fere quinque litteras continens abscissa est, ante vocabulum *χρήσιμον* nihil nisi fragmenta primae manus scripturae inveniuntur, inter quae litteras *τοις . . κ . . ηγ. ρο . .* et post *τοις* hastulam obliquam dignovimus. itaque in chartula et *τήματα* additum et ex frustulis inter *τοις* et *γ* conspicuis $\overset{\varepsilon}{\tau}\ \kappa\alpha\lambda^{\tilde{\omega}\varsigma}$ restitutum est, quamquam hastula primo loco servata pars litterae *τ* esse non potest. Seguerius *τε* recepit et pro proximis *κατηγορικῶς λεγομένοις* posuit, quod spatium longe excedit. at illa hastula litterae *μ* fuisse videtur, quare satis certe supplemus *τοῖς μ⟨ὲν⟩ κ⟨ατ⟩ηγ⟨ό⟩ρο⟨ις⟩*.

quorum magnus numerus est. librarius enim non solum usitatis signis certa quaedam vocabula[1] et exitus verborum[2] sed etiam multa vocabula primis eorum litteris significavit[3]. elisionem librarius, quamquam pluribus apostrophis usus est quam editiones exhibent, tamen plurimis locis neglexit, id quod ipse videbis, cum in hac re recensio nostra codicem accurate sequatur. contra ab eo discedit in adponendo iota muto et in spirituum accentuumve notis addendis, quippe quas scriba saepe aut omiserit aut perperam posuerit[4].

Ars, quam edimus, tota ab uno librario exarata est, sed eodem atramento, quo quaedam renovata et in chartula scripta esse memoravimus, pauca et pusilla menda primae manus correcta sunt. quae cum p. 16 14 *ἀνκάζει*, p. 49 2 *ἐγυτάτω* scripsisset, super litteram *ν* prioris verbi hamulus cum duobus punctis, quo *αγ* significaretur, et super

---

[1] Commemoretur rara nota adverbii *ὁμοίως* post verba p. 50 7 *ποτὲ μὲν* posita, cuius imago in Walzii *Epistula critica ad Boissonadium* tab. sub. num. 3 multo melius expressa est quam in Seguerii editione. circulus est, per quem a laeva ad dextram obliqua percurrit hastula, cuius parti superiori hamulum efficienti ab utroque latere punctum adpositum est. Seguerio hanc notam verbis *συνεκτικόν ἐστιν* interpretato Spengelius veram eius significationem a Walzio repertam esse monuit. praeterea adnotandum est pro praepositionibus *ἀπὸ* et *ἐκ*, nisi litteris exprimuntur, idem signum adhiberi. itaque utra praepositio ponenda sit, saepe dubitari potest neque raro a Seguerio discrepantes alteram certis de causis praetulimus.

[2] Pauca exempla proponere liceat ac prima quidem illa signa syllabas *τερ* et *τατ* comparativi et superlativi denotantia. quae cum inter se simillima sint, Seguerius p. 49 10 *εὐρυθμότερα* pro superlativo dedit et, cum post haec signa terminationes nulla nota indicentur, falso scripsit p. 18 16 *ἐπακτικωτάτη*, p. 25 31 *παραβολωτέρως*, quamquam utrobique accentus litterae *ω* superscriptus est, qua re *ἐπακτικώτατον* et *παραβολώτερον* legendum esse patet. accentu etiam p. 44 7 pro dativo *τροπικῇ* Segueriano scribendum esse *τροπικὴ* demonstratur, nam ligatura, quae pro syllaba *ικ* usurpatur, non circumflexum sed acutum fert. syllaba *ως* noto compendio significatur, quod ubicunque adverbium pronominis *οὗτος* legitur, litteris *οὗτ* adnexum est, qua de causa *οὕτως* etiam ante consonas nobis edendum est.

[3] Cf. e. g. p. 37 11, 16 ubi *μάρτυρας* et *μαρτυρίας* ita breviata sunt, ut supra syllabam *μαρ* littera *τ* cum ligatura quadam poneretur, sed cum accentus tum articulus rectae lectionis indicia sunt, quibus neglectis Seguerius loco inferiore falso *τοὺς μάρτυρας* dedit. singuli casus adiectivi *ἕκαστος* plerumque litteris *ἑκ*, quibus ligatura adfixa et *α* superscriptum est, significantur ut p. 41 17; uno loco p. 36 16 modo *ε̄κ̄* extat, e quo Seguerius haud recte *ἑκάτερον* effecit. Spengelius, qui verba *καὶ ἑκάτερον* intellegi non posse et verbis superioribus *ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν* sententiam «ut singultim dicamus» opponi debere vidit, *καθ' ἕκαστον* legendum esse coniecit. quae coniectura codicis Par. lectione recte explicata egregie confirmatur.

[4] Persaepe bisyllaba enclitica, quae dicimus, accentus habent, qui proximis verbis tribuendi sunt. pro coniunctione *μηδὲ* haud raro *μὴ δὲ* et p. 26 9 pro adiectivo *μηδεμίαν* *μὴ δὲ μίαν* positum est. nonnullae denique syllabae, quibus circumflexus debetur, acuto aut gravi instructae sunt ut p. 2 4 *μίσος*, p. 33 9 *διπλή*, p. 39 2 *διπλά*.

posterioris litteram *γ* alterum *γ* additum est. alios errores prima manus ipsa emendavit, ut p. 10$_{15}$ verbo *ἐπαγγέλου* alterum *λ* superposuit et p. 6$_{16}$, ubi post *πάντων* primo *συγκειμένων* scripserat, compendium syllabae *ων* et accentum lineola per ea transducta delevit et compendium syllabae *ον* cum suo accentu substituit. p. 44$_{14}$ $\overset{\text{απ}}{\text{ἀντ}}$*εστραμμένη* legitur[1] neque syllaba *ἀντ* ullo signo irrita facta est. itaque dubitamus, an in exemplari codicis Par. iam participium *ἀπεστραμμένη* in *ἀντεστραμμένη* corruptum[2] sed genuina syllaba *απ* superscripta syllabaque *ἀντ* punctis suppositis extincta sit, tum a scriba codicis Par., qui illa puncta neglexerit, utraque lectio recepta sit.

Nonnullis mendorum, quibus P (= codex Par. 1874) laborat, editor primus iam medelam adhibuit, sed idem saepe integra verba in peius mutavit. Spengelius autem et haec nova vitia removit et de suo largam copiam emendationum prodidit. rarius C. L. Kaysero contigit, ut locos, quos tractavit[3], sanaret, nam in magno numero coniecturarum pleraeque aut falsae aut inanes sunt. optime sine dubio de libello meritus est Christophorus Eberhardus Finckh[4], qui plus sexaginta locis lucem adtulit modo ingeniosa coniectura modo comparatis aliis scriptis rhetoricis, in quibus eadem atque in libello nobis edendo traduntur. atque hac potissimum via, quam vir Graecarum de rhetorica litterarum sane scientissimus aperuit, nobis incedendum esse intelleximus, ut non solum verba in P corruptissima emendaremus sed etiam fata libelli usque ad auctorem adhuc incognitum persequeremur. ubi primum in locos, qui cum libello consentiunt, diligentius inquisivimus, nobis miseram epitomen

---

[1] Seguerius *ἀνατετραμμένη* scripsit neque quicquam adnotavit.

[2] Participium *ἀντεστραμμένη* falsum esse patet. neque enim medium verbi *ἀντιστρέφειν* cum accusativo rei coniungi solet, sed medium verbi *ἀποστρέφειν* saepe obiectum regit. accedit quod alii, qui de adfectibus agunt, pariter atque Alexander in illa adfectus definitione § 222 quasdam res *ἀπεστράφθαι τὸν λόγον* dicunt, ut Chrysippus apud Galenum *De Plac. Hippocratis et Plat.* IV 339, 2 ed. Iw. Muell. *ἄλογον* . . . *ἀπεστραμμένον τὸν λόγον* et Galenus ipse ib. saepius.

[3] Nonnullas coniecturas commentario Cornificii a se a. 1854 editi inseruit, plures protulit, cum Sp I recenseret *Jahrbb. f. Phil.* LXX 1854 p. 295 et anno insequente *Münchener Gelehrte Anz.* XLI 1855 p. 1—13, ubi de Finckhii dissertatione iudicium tulit.

[4] Paucos locos hic ipse quoque Sp I recensens *Jahrbb. f. Phil.* LXIX 1853 p. 645 tetigit, permultos in programmate Gymnasii Carolini Heilbronnensis 1854, cui dissertatio inest *De incerti auctoris artis rhetoricae post Seguerium a Leonardo Spengelio editae locis aliquot emendandis.*

plenioris artis in P servari et alios rhetores huius ipsius artis excerpta, alios excerpta illius epitomes exhibere cognovimus. discernimus igitur rhetores, qui Epitoma (E), et rhetores, qui Arte usi sunt. ac primum quidem illos enumeremus.

RHETORES EPITOMA USI

I. Prolegomena in Hermogenis *περὶ στάσεων* librum W VII 1—34[1].

In hoc libello post disputationem arte dispositam inde a p. 20_{25} varia variorum librorum excerpta adnectuntur per saturam, atque dubitari potest, num idem, qui p. 1—20_{25} scripsit, hanc appendicem confecerit[2]. leguntur autem omnia ita coniuncta in codicibus Par. 1983 et 2977, eiusdem archetypi apographis, quorum ille priore parte saeculi XI exaratus est[3]. Prolegomena ergo anno millesimo antiquiora esse constat. quibus excerpta Epitomes contineri hisce locis comparatis adparet[4]:

W VII	E	W VII	E
26_{13-21}	= § 1[5]	26_{23-24}	= § 105
26_{21-22}	= § 143[6]	26_{25-27}	= § 99

[1] Littera W cum numero Romano significamus Walzii Rhetorum Graecorum volumina.

[2] Cf. Valentinum Rose *Aristoteles Pseudepigraphus* p. 141.

[3] Cf. quae de his codicibus Abrahamus enarravit *Jahrbb. f. Phil.* CXXXI 1885 p. 759.

[4] Nullo alio loco Prolegomenorum excerpta Epitomes deprehendimus, sed dubitamus, an Epitome ad conscribenda praecepta W VII 22_{4-12} adhibita sit, quippe quibus idem praescribatur atque E §§ 91, 93. secundum E 18_{12} igitur corrigas W VII 22_5 *ἄλλοις* in *ἀλλήλοις*. corrigas etiam ib. v. 7 *κατὰ δὲ* in *καὶ*, v. 11 *πάλιν* in *μάλιστα*.

[5] Enuntiatum W VII 26_{15} *σημειωτέον — λέγειν* is qui Epitomes excerpta Prolegomenis inseruit, addidit, quo explicaretur, quid inter auctorem libri excerpti et alios rhetores differret.

[6] Mireris verba W VII 26_{21} *ἐπιχείρημά ἐστι λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προτεθέντος ζητήματος* haud diversa esse nobis dici a verbis E 27_9 *πίστις . . ἐστὶ λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προκειμένου ζητήματος*. at illa Prolegomenorum verba pro definitione epichirematis non sunt habenda; nam epichirema, quo aut certa quaedam forma syllogismi rhetorici aut singulare argumentum, quod cum aliis ad probandam aliquam rem adhibeamus, significari solet, orationem esse, qua id de quo quaestio est, probemus, sanus homo dicere nequit. itaque nobis persuasum est Epitomes definitionem *πίστεως*, in qua tertia pars orationis civilis intellegitur, in Prolegomena transscriptam, sed participium *προκειμένου* in *προτεθέντος* et nomen *πίστις* in *ἐπιχείρημα* mutatum esse. facile enim fieri potuit, ut *ἐπιχείρημα* loco *πίστεως* poneretur, quoniam saepe vocabulum *πίστις* quoque notionem singularis argumenti habet et idem atque *ἐπιχείρημα* valet, unde etiam in E 32_6 interpolatio nata est.

W VII	E	W VII	E
26_{29-30}	= § 144	27_{10-12}	= § 214
26_{30}—27_{5}	= § 145	27_{12-14}	= § 224
27_{5-7}	= § 148	27_{15-16}	= § 229
27_{7-10}	= § 171	27_{16-18}	= § 237

Quamquam Prolegomenorum loci, quos adtulimus, ex Epitomes codice exscripti sunt, qui plus duobus saeculis antiquior erat quam P, tamen eis paucas emendationes lucramur. duo apertissima menda eis cum P communia sunt: W VI 27_{1} = E 27_{24} vocabulum *συμβουλαί*, pro quo Seguerius ex alio loco E 37_{8} *συμβόλαια* restituit, et W VII 27_{17} = E 47_{12} prorsus ineptum *πρόσωπον*, quod coniectura corrigendum est. plura nova vitia in eis orta sunt, quibus P contaminatus non est[1]. sex tantum locis rectiores lectiones quam P exhibent. cf. E 1_{5}, 19_{12}, $27_{14, 23, 24}$.

II. Theonis Scholiasta (TS).

Etsi exigua scholia in Theonis Progymnasmata aetatem tulerunt[2], sive non plura eis adscripta erant, sive multa perierunt, extant interpretationes Theonis capitis IV, quo de narratione agitur, et inter eas complura de narratione aperta et credibili reddenda praecepta, quae ex Epitoma fluxisse manifestum est.

TS, W I	E
261_{4-10}	= § 82
261_{26-30}	= §§ 89, 90
261_{30}—262_{1}	= § 95
262_{2-5}	= §§ 97, 98

quanto integriora Epitomes verba in his excerptis quam in P serventur, uno exemplo illustrare liceat:

TS W I 261_{7-10}	= E 17_{6} in P
Καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτά = Theo Sp II 80_{25}] *τὸ τοιοῦτον*	*καὶ τὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνῆσθαι· μακρὸν γὰρ τοῦτο*

[1] Collatis lectionibus codicis P hi loci Prolegomenorum emendantur: W VII 26 $_{23}$ *μείωσις ⟨εὐφημία⟩*, $_{24}$ *κρεῖττον ⟨ἢ χεῖρον⟩*, $_{27}$ *ποικίλλης*, 27 $_{2}$ *⟨τοῦ⟩ ῥήτορος*, $_{3}$ *καὶ βεβαιῶσαι*, $_{6}$ *ὃς γάρ*, $_{8}$ *γενικώτατοι*, $_{9}$ *συστοιχία . . . παρεπόμενον*, $_{12}$ *ἐπιχείρησιν*. has corruptelas librariorum incuria natas esse putamus, alibi ut 26, $_{20}$ Epitomes verba ab excerptore ipso depravata esse videntur.

[2] Leguntur W I 257—262 et puriora in Finckhii editione Theonis Sophistae Progymnasmatum 1834 p. 144 sqq. huius editionis verba sub numeris editionis Walzianae, quippe quae sola singulos versus numeret, citabimus.

μακρὸν καὶ ὀχληρόν ἐστιν, εἰ μὴ ἄρα ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ μ ε τ α χ ε ι ρ ι σ ό μ ε θ α καὶ νῦν μὲν ὡς ἐ π ι δ ε ι κ ν ύ ο ν τ ε ς[1] *λέγομεν, νῦν δὲ ὡς ἀ ν α κ ε φ α λ α ι ο ύ μ ε ν ο ι ἢ ἐπαναλαμβάνοντες.*

καὶ ὀχληρόν, εἰ μὴ ἄρα ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ δ ι α χ ε ι ρ ι σ ό μ ε θ α καὶ νῦν μὲν ὡς γ ι γ ν ώ σ κ ο ν τ ε ς λέγομεν, αὖθις δὲ ὡς σ υ γ κ ε φ α λ α ι ο ύ μ ε ν ο ι, ἑτέρωθι δὲ ὡς ἀναμιμνήσκοντες.

eo quod Theo bis eadem dici vetuit, TS commotus esse videtur, ut tria membra enuntiati, quae in E verbis *νῦν μέν*, *αὖθις δέ*, *ἑτέρωθι δὲ* inchoantur, in duo contraheret et pro ultimo *ἢ ἐπαναλαμβάνοντες* atque pro particulis *αὖθις δὲ* particulas *νῦν δὲ* scriberet. praeterea initium enuntiati a TS leniter mutatum esse patet, quo Theonis verbis melius accomodaretur[2]. reliqnis tribus locis, ubi TS cum P discrepat, illum genuinam lectionem exhibere certum est. nam verba *μεταχειρισόμεθα* et *ἀνακεφαλαιούμενοι* rhetoribus usitatiora sunt quam composita *διαχειρισόμεθα* et *συγκεφαλαιούμενοι* atque etiam hanc utramque lectionem codicis P corruptam esse alio Epitomes excerpto confirmatur[3]. quin participium *γιγνώσκοντες* ipsum quoque falsum sit, dubitari nequit, quia verbo recapitulandi verbum opponi desideratur, quod notionem demonstrandi habeat. participium *ἐπιδεικνύοντες* igitur optime ad illum locum quadrat. iam a TS codice P multo meliorem Epitomes codicem usurpatum esse perspicuum est; quot emendationes Epitomes eius excerptis debeantur, recensione nostra doceberis.

III. Aphthonii Interpretes (AJ).

In Ioannis Siceliotae Doxopatri in Aphthonium Homiliis saepius *οἱ παλαιοὶ* vel *οἱ παλαιότεροι τῶν ἐξηγητῶν* laudantur, qui nobis litteris AJ significentur. ad quaestionem nostram pertinent ea, quae ex illorum scholiis in Homiliarum caput II recepta sunt. Doxopater enim ut quibus modis perspicuitas brevitas credibilitas efficiantur exponat, de singulis virtutibus narrationis primum ex Hermogenis

---

[1] *ἐπιδεικνύοντες* ex editione Walziana recepimus, cum participium *ἀποδεικνύντες*, quod editio Finckhiana exhibet, minus rectum esse videatur.

[2] Consilio a TS etiam initia aliorum excerptorum W I 261 4, 26, 262 2 mutata et 261 30 pro enumeratione *μορίων διηγήσεως* (E 18 10) verba *τὰ ἐξ περιστατικά* posita sunt.

[3] W II 219 17 *μεταχειρισόμεθα* et *κεφαλαιούμενοι* legitur. genuinum verbum *ἀνακεφ.* ergo post TSae aetatem syllabas *ἀνα* amisisse, in P autem vel eius archetypo falso syllabam *συγ* accepisse sumendum est.

de ideis libro pauca excerpere[1], tum ea, quae in commentario vetustiorum Aphthonii Interpretum ad hanc rem spectabant[2], postremo ea, quae Geometra in Aphthonii interpretatione de eadem re dixerat[3], ad verbum describere solet. quibus e libris Geometra hanc interpretationis suae partem congesserit, infra nobis quaerendum est. AJ toti ex Epitoma pendent.

AJ W II		E
219 $_{4}$–220 $_{3}$	=	§§ 80—88
228 $_{14}$–229 $_{8}$	=	§§ 64—77
234 $_{3-29}$	=	§§ 89—98

AJ permagnas Epitomes partes in scholia sua transscripsisse vides, sed eos consilio quaedam omisisse pauca addidisse alia mutasse cognosces. desunt apud AJ complura praecepta Epitomes tota: E §§ 72, 74, 76, 87, 96 et particulae aliorum[4]: verba E 14 $_{19}$ *καὶ . . λέγοντι*, 15 $_{3}$ *καὶ* — $_{4}$ *σιωπώμενα*, 15 $_{8}$ *ὅ* — $_{9}$ *χρήσιμον*, 17 $_{4}$ *οἰκονομίας* — $_{5}$ *χρείαν*. additamenta tribus locis deprehenduntur: W II 234 $_{8}$ post sex *μόρια διηγήσεως* E 18 $_{11}$ enumerata septimum *ὄργανον* nominatur et exempla singulorum adponuntur. W II 229 $_{3-4}$ praecepto vitandae *περιφράσεως* (= E § 73) hoc simile adnectitur *καὶ ἐὰν μὴ λόγον ἀντὶ ὀνόματος ποιῇς, οἷον ἀντὶ τοῦ ἀπέθανε τὸν βίον ἐξέλιπε.* W II 219 $_{28}$ post *ὀνοματοποιΐας* exemplum (= E 17 $_{17}$) alterum adfertur *καὶ τὸ κελαρύζει καὶ τὰ ὅμοια.* fortasse dices haec omnia Epitomae propria fuisse, in P autem excidisse. at TS verbis W I 261 $_{30}$ *μόρια δὲ διηγήσεώς ἐστι τὰ ἓξ περιστατικά* (cf. adn. VII $_{2}$) se non septem *μόρια διηγήσεως* in Epitoma legisse testatur[5], unde AJ *ὄργανον* et exempla septem *μορίων* Epitomes enumerationi *μορίων* adiecisse efficitur. praeceptum W II 229 $_{3}$, ne sententia pro vocabulo adhibeatur, ab Epitoma alienum esse ex eo concludimus, quod praeceptum vitandae *περιφράσεως* inter ea brevitatis praecepta est, quae Alexandro Numenio attribuenda sunt. quem non *περίφρασιν* atque etiam insuper sententiae pro vocabulo usum vetuisse apertum est, quoniam ei

---

[1] W II 216 $_{26}$—219 $_{2}$; 227 $_{15}$—228 $_{11}$; 234 $_{1}$sq.

[2] W II 219 $_{2}$—220 $_{6}$; 228 $_{14}$—229 $_{8}$; 234 $_{3-29}$.

[3] W II 220 $_{6}$—226 $_{23}$; 229 $_{9}$—233 $_{29}$; 235 $_{1}$—236 $_{5}$.

[4] AJ alterum synonymiae exemplum E 15 $_{6}$ *ἢ ξίφος καὶ μάχαιρα* non praetermisisse, sed interpolatorem id ex inferioribus verbis E 15 $_{9}$ archetypo codicis P inseruisse Kayserus recte coniecit *Münchener Gel. Anz.* 1855 p. 6.

[5] Cf. Finckhii Programma I. p. 10.

sententiae pro vocabulo usus species figurae *περιφράσεως* esse videbatur[1]. itaque praeceptum de quo agitur AJ non ab Epitoma sed a Theonis Progymnasmatis repetisse sumendi sunt, in quibus Sp II 84_{10} legitur *παρατηρητέον . . . μήτε λόγον ἀντὶ ὀνόματος ποιεῖν, οἷον ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν ἐξέλιπε τὸν βίον.* AJ ab eodem Theone, qui Sp II 81_{13} post alia exempla *τῶν πεποιημένων* verba *κελαρύζειν καὶ τὰ τοιαῦτα* exhibet, verba W II 219_{28} mutuatos praecepto Epitomes adfixisse probabile est[2]. ter igitur AJ excerptis Epitomes aliena additamenta immiscuisse concedendum est. quinquies AJ verba Epitomes consilio mutare videmus: initium brevitatis praeceptorum[3] E § 63 (= W II 228_{14}) et verba enuntiati E 17_{4} (= W II 219_{14}), cuius priorem partem resecuerunt, in aliam formam redegerunt. W II 229_{6} e Theonis Progymnasmatis Sp II 84_{12}, unde etiam proximum enuntiatum W II 229_{3} exscripserunt, verbum *συνυπακούεται* in locum genuini *λείπει* substituerunt[4]. W II 219_{10}sqq. duos quattuor numerorum, quos P exhibet E 16_{20}, $17_{2, 10, 11}$, omiserunt et pro ceteris, quos falsos esse putasse videntur, alios posuerunt. W II 228_{17} denique verba, quae P exhibet E 14_{17} *μήτε μακρὰ — διηγούμενοι*, cum his commutaverunt *μήτε εἰς τὰ παρέλκοντα χρόνον καταναλώσῃς, ὡς οἱ μετὰ τὰ πράγματα εἰωθότες διηγεῖσθαι.* quibus verbis quin locus Theonis Sp II 83_{21} *μήτε εἰς τὰ παρέλκοντα τὸν λόγον καταναλίσκωμεν, ὡς οἱ μετὰ τὰ πράγματα εἰωθότες διηγεῖσθαι* subsit, haud dubitamus, cum apud AJ eandem corruptelam reperiamus, qua ille Theonis locus laborat. cum Lederlino enim ⟨*τὰ*⟩ *μετὰ τὰ πράγματα* scribendum esse collato l. Theonis Sp II 108_{23} persuasum habemus.

Reliquas AJum et Epitomes verborum, qualia in P leguntur, discrepantias, quas non mutationibus AJum natas esse putemus, in apparatu critico adnotabimus. pauca de pretio harum variarum lectionum dicenda sunt. AJ deteriore Epitomes codice usos esse quam TSam in propatulo est, AJbus enim complures corruptelae

[1] Cf. Alexandrum de figuris Sp III 32_{14} sqq.

[2] Cum AJ Theone usos esse constet, dubitari nequit, quin eum iam scholiis suis instructum legerint et a TS W I 260_{22} finem perspicuitatis repetiverint, quem W II 220_{8} excerptis Epitomes adiunxerunt.

[3] Sub initium perspicuitatis et credibilitatis praeceptorum AJ particulam *δὲ* Epitomes omiserunt.

[4] Verbum *λείπει*, quod E 15_{18} codice P traditur, ab Alexandro in explicatione *ἐλλείψεως* adhibitum esse comprobatur locis Sp III 33_{14}; 167_{5}.

cum P communes sunt, quibus TS vacat. cf. e. g. E 17 $_8$ participium γιγνώσκοντες, quod falsum esse demonstravimus. E 18 $_8$ et AJ et P particulam ἄν, quam TS solus tradidit, omiserunt. aliis autem locis AJ una cum TS genuinam lectionem pro depravata codicis P servaverunt, ut E 17 $_8$ μεταχειρισόμεθα (cf. adn. VII $_3$) et E 19 $_1$ καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ. his exemplis satis elucet Epitomes codicem, quem AJ ante oculos habuerunt, meliorem quam codicem P fuisse. quamquam igitur in Epitomes excerpta, quae AJ fecerunt, permultae corruptelae irrepserunt, tamen eis haud paucae codicis P corruptelae sanantur.

Praeter tria magna Epitomes excerpta, quae Doxopater e vetustiorum Interpretum scholiis exscripta esse expressis verbis dicit, aliud Epitomes excerptum Doxopatri Homiliis W II 198 $_{4-9}$ continetur[1]. cui cum Doxopater verba τινὲς δὲ καὶ τοῦτο λέγουσιν praemittat, pronomine τινὲς hic AJ significari nobis persuasum est.

Restat ut qua aetate AJ et TS Epitomen compilaverint quaeramus. ex eo, quod Doxopater, quem Bursianus priore parte saeculi XI vixisse evidentissima coniectura statuit[2], AJ vetustiores Interpretes nominare et ante Geometram ponere solet, AJ hunc hominem, qui posteriori dimidio saeculi X adsignandus est, aetate praecessisse concludimus. AJ autem Theonis Scholiasta, cuius scholia in manibus tenebant (cf. adn. IX $_2$), inferiores sunt et aliquantum spatium temporis inter illos et Theonis Scholiastam interfuisse simillimum est veri, cum Theonis Scholiasta Epitomen multo puriorem et integriorem quam AJ legerit. compluribus ergo saeculis ante annum millesimum Epitome confecta esse videtur.

RHETORES IPSA ARTE USI

I. Scholiasta Hermogenis de inventione librorum.

Quattuor huius operis Hermogeniani commentarii adhuc innotuerunt:

1. Commentarius in Walzii tomo VII editus, qui e Scholiis, quae Prolegomenis carebant, et tribus diversis Prolegomenis constat.

[1] Haec verba, quae ipsa W II 13 $_{2-5}$ excerpta sunt, ex E § 47 sumpta esse Finckhius iam vidit et ea ad lacunam codicis P explendam adhibuit. cf. eius Programma l. p. 7.

[2] In Menandri editione l. p. 13.

quattuor igitur huius commentarii partes nobis distinguendae sunt, quae nominabuntur anonyma Scholia (W VII 697—860) anonyma Prolegomena I (W VII 52—54) II (p. 55—74 $_{5}$) III (p. 74 $_{6}$—76).

2. Commentarius, cuius prima pars sola publicata est W VI 507—543. cum Walzius hunc falso Georgio Diaeretae adscripserit[1], nobis commentarius Pseudogeorgianus audiat.
3. Maximi Planudae commentarius W V 363—436[2].
4. Doxopatri commentarius, qui inscribitur *εἰς τὸ περὶ εὑρέσεως ἑρμογένους βιβλίον ἐξήγησις*[3].

De tribus eorum operum, quae enumeravimus, nobis hic fusius disserendum est, quippe quibus permulta Artis excerpta contineantur,

---

[1] Walzius VI 505 in codice Vaticano 105, qui commentarium purissimum exhibet, cum titulum prae se ferre *Προλεγόμενα εἰς τὸ περὶ εὑρέσεως Ἑρμογένους τοῦ Διαιρέτου Γεωργίου*, sed in inferiore nota a scriba Doxopatrum auctorem commentarii nominari contendit. illum titulum in codice Vat. omnino non inveniri, sed nomen Ioannis Doxopatri etiam totius operis initio praescriptum esse testes nobis sunt Ericus Bethe et Ericus Pernice, qui codicem Vat. summa benignitate in usum nostrum adiuerunt. Walzius ita errasse videtur, ut codicem Vat. pro Vindobonensi XV (apud Nesselium IV p. 14) appellaret, in quo titulum illum se ipsum legisse dicit VI p. XII (cf. VI 507 adn. 1). cum ibidem p. XIV codicem Vindobonensem e codice Laurentiano LVII 5 descriptum esse statuerit, unde nomen Georgiae Diaeretae in codicis Vindobonensis titulum fluxerit liquet. in codice enim Laurentiano sub finem tituli scholiorum legitur (W VI 505) *εἰσὶ δὲ ἢ τοῦ Διαιρέτου Γεωργίου ἢ τοῦ λεγομένου ἀνωνύμου Γεωργίου καὶ ἀδεσπότου* (l. ἢ *ἀδέσποτα*). itaque codicum auctoritate nixi commentarium Georgio Diaeretae adscribere non possumus.

[2] Planudae commentarius epitome commentarii primo loco adlati est. ad hanc rem illustrandam Planudae Prolegomenorum partes et locos, unde descriptae sint, enumerare liceat: W V 363 = W VII 55 $_{3}$; 364 $_{6}$ = 698 $_{11}$; 364 $_{7}$ = 698 $_{16}$; 364 $_{16}$ = 699 $_{10}$; 364 $_{27}$ = 52 $_{16}$; 365 $_{1}$ = 54 $_{2}$; 365 $_{2}$ = 52 $_{19}$; 365 $_{3}$ = 53 $_{6}$; 365 $_{8}$ = 65 $_{14}$; 365 $_{9}$ = 70 $_{15}$; 365 $_{19}$ = 52 $_{8}$; 365 $_{22}$ = 64 $_{10}$; 366 $_{9}$ = 63 $_{17}$; 366 $_{21}$ = 52 $_{6}$; 366 $_{23}$ = 68 $_{7}$; 366 $_{24}$ = 697 $_{13}$; 366 $_{25}$ = 56 $_{21}$; 367 $_{10}$ = 73 $_{22}$; 367 $_{21}$ = 72 $_{22}$; 368 $_{2}$ = 72 $_{1}$; 368 $_{16}$ = 71 $_{21}$; 368 $_{21}$ = 57 $_{8}$; 368 $_{25}$ = 73 $_{6}$; 369 $_{1}$ = 66 $_{26}$. sub finem W V 369 $_{19}$ definitio inventionis aliunde sumpta adnectitur, quae W VI 510 $_{24}$, 579 $_{1}$ reperitur. Planudam nulla Artis excerpta exhibere nisi quae ex vetustiore commentario suo receperit consentaneum est, sed saepe nobis ad commentarium Planudae relegandum erit, cum Walzius in tomo VII multas partes, quae epitomae Planudeae insunt, non iterum expresserit.

[3] Titulus supra adscriptus Doxopatri commentario praefixus est in codice Par. 2922, qui ut Parisiis Gottingam mitteretur, impetravimus. Walzii enim verbis VI 506 ad opinionem adducti eramus hunc commentarium non diversum esse a Pseudogeorgiano, sed eum eundem esse vidimus, cuius alterum exemplar codex Baroccianus 175, ex quo Cramerus *Anecd. Gr. Oxon.* IV p. 155 quaedam excerpta edidit, tertium exemplar codex Vindobonensis LXXIII (apud Nesselium IV p. 42) exhibet. commentarium nullius pretii esse cognovimus, cum codicem Par. diligentius excuteremus. Doxopater hic plerumque suo marte interpretari temptat neque pari modo atque in commentario Hermogenis de ideis libri bonas interpretationes vetustiores compilavit. inter paucas partes, quas eum ex anonymis Scholiis sumpsisse deprehendimus, unum excerptum Artis est, de quo infra dicetur.

de anonymis Scholiis, de anonymis Prolegomenis I, de commentario Pseudogeorgiano. ac primum quidem duo exempla proponere libet, quibus libellum nobis edendum, quem Epitomen nominamus, re vera epitomen amplioris Artis esse eiusque excerpta in tribus libris laudatis extare luce clarius adparet. in anonymis Scholiis W VII 762 sqq. eidem atque in E §§ 157—159 tres fines enthymematis enumerantur, quos duo alii fines[1] et multa ex eis, quae Alexander Numenius et Neocles et Harpocratio[2] de enthymemate docuerunt, sequuntur. haec omnia non e libris trium rhetorum ipsis a scholiasta sumpta esse sed uni Arti deberi, ex qua libellus nobis edendus quoque derivatus sit, tribus illis finibus confirmatur, qui et in anonymis Scholiis et in Epitoma leguntur eodemque utrobique ordine coniuncti sunt. in anonymis Prolegomenis I W VII 53 $_{7-22}$ et apud Pseudogeorgium W VI 512 adn. 44 Apollodoreorum et Alexandri eis adversati *περὶ τάξεως προοιμίου* praecepta inveniuntur, quae in Epitoma desiderantur. neque enim solum ex eo, quod Apollodoreorum et Alexandri *περὶ τάξεως διηγήσεως* praecepta E §§ 124—131 adferuntur, eorundem *περὶ τάξεως προοιμίου* praecepta supra non defuisse concludendum est, sed etiam verbis E § 201 ad haec praecepta delegamur. librariorum autem culpa cuncta haec praecepta periisse credenda non sunt. dubitari igitur nequit, quin libellus nobis edendus opus epitomatoris sit, qui Artis vetustioris, quam in epitomen redegit, *περὶ τάξεως προοιμίου* praecepta exciderit et infra omissionis suae oblitus locum Artis ad illa excisa respicientem retinuerit. quod cum anonyma Scholia, anonyma Prolegomena I, commentarium Pseudogeorgianum excerpta Artis, cuius Epitomen edimus, exhibere in propatulo sit, omnia excerpta congerenda sunt et quomodo in illos libros manaverint quaerendum est.

---

[1] In eo, quod post Neoclis finem enthymematis W VII 762 $_{17}$—763 $_{3}$ = E § 157 alter eiusdem rhetoris finis W VII 763 $_{8-10}$ adfertur, offendendum non est. priore enim quid sit enthymema, posteriore quae sit eius forma definitur. simili ratione verba W VII 762 $_{8-10}$ dicta sunt, quae infra Alexandro adscribentur. enuntiato enim priore *ἐνθύμημά ἐστι τὸ ἐν τῷ διανοήματι ἔχον τὴν δύναμιν καὶ τὴν σύστασιν* enthymematis natura explicatur, enuntiato inferiore *διάνοια γάρ ἐστί τις ἐκ* (l. *ἐν*) *μάχης λεγομένη ⟨ἢ⟩ ἐν ἀκολουθίας σχήματι* forma enthymematis exponitur.

[2] Harpocrationis nomen nonnisi ante tertium enthymematis finem W VII 763 $_{5}$ = E § 159 fertur, sed eidem verba W VII 763 $_{14-20}$ adscribenda sunt, nam epichirematis explicatio 763 $_{15}$ adhibita Harpocrationis esse traditur W VII 752 $_{5}$.

Incipiamus ab anonymis Prolegomenis I. ut quae Artis excerpta his insint enucleemus, tota Prolegomena dissolvi e re est.

Prima quidem pars ex Arte exscripta est.

W VII 52 $_{3-8}$ = E § 36

W VII 52 $_{8-11}$ = E §§ 24, 25.

W VII 52 $_{11-13}$ praeceptum de elocutione prooemii datur, quod breviatum E § 240 reperitur. W VII 52 $_{13-14}$ praeceptum de actione prooemii datur, cuius nullae reliquiae in Epitoma extant. tamen hoc quoque praeceptum in Arte extitisse inde colligimus, quod in ea de actione aliarum orationis partium post praecepta ad earum elocutionem spectantia pauca dicta erant (vide E §§ 137, 197).

Proxima particula W VII 52 $_{16-20}$ [1] ipsa quoque Arti vindicanda est. nam verba W VII 52 $_{17}$ *κυρίως δὲ μὲν προοίμιον ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὰ παρὰ τῶν κιθαρῳδῶν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα*, modo additamentum resecueris[2], consentiunt cum eis, quae extant E 1 $_{13}$. fines *προοιμίου* et *τέλους τοῦ προοιμίου* W VII 52 $_{16}$ et $_{19}$ cum illis verbis arcte coniunctos ex eodem atque illa fonte fluxisse simillimum est veri, praesertim cum Artem plures prooemii fines quam unum in E § 5 receptum exhibuisse certum sit.

Particula W VII 52 $_{20}$—53 $_{5}$ [3], quae secundum Hermogenis libri de Jnv. I verba Sp. II 177 $_{16}$ concepta esse videtur et in commentario Pseudogeorgiano W VI 519 $_{21}$ ad explicandum illum Hermogenis locum adhibetur[4], ab Arte prorsus aliena est.

---

[1] Haec particula et ea, quae sequitur W VII 52 $_{20}$—53 $_{5}$, reperitur W III 662 $_{14}$.

[2] Is qui sententiam W VII 52 $_{17}$ ex Artis etymologia prooemii, quae integrior E § 4 legitur, repetivit, verba *παρὰ* et *ἐν ἀρχῇ λεγόμενα* addidit, quod prooemium non *τὸ ἀνακρουμα τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς τῆς κιθάρας*, sicut auctor etymologiae voluit (cf. E 1 $_{14}$), sed citharoedi Dionysi invocationem fuisse putaret. eundem enim pari ratione longiorem nominis prooemii explicationem W VI 511 $_{22}$ = VII 56 $_{9}$, cui ipsi quoque etymologia Artis subest, scripsisse infra adparebit. ceterum ne Quint. quidem Inst. IV 1 $_{2}$ citharoedi prooemium praecentionem citharae esse existimavit.

[3] Prolegomenorum excerpto W III 662 $_{18-23}$ (cf. supra adn. 1) demonstratur W VII 53 $_{1}$ *εἰσι⟨ν οἱ⟩ κριταί* et 53 $_{2}$ *δι' ἐντολὴν* legendum esse.

[3] Hoc praeceptum non solum in Prolegomenis et apud Pseudogeorgium l. l. sed etiam in anonymis Scholiis W VII 702 $_{5}$ invenitur, ubique aliquo errore depravatum. genuinum autem restitui potest Hermogenis verbis Sp II 177 $_{22}$—182 collatis. e quibus cognoscitur sub voce *κατηγόρων* et accusatores et eos, qui accusatores adiuvent, sub voce *ἀπολογουμένων* eos, qui pro reis loquantur, sub voce *ἐχόντων τὰ πράγματα* reos ipsos intellegendos esse. praeceptum igitur ita fere renovandum est: *τὰ προοίμια γράφεται ἀπὸ τῶν δικαζόντων, οἵτινές εἰσιν οἱ κριταί, ἀπὸ τῶν κατηγόρων, οἵτινές εἰσιν οἱ διώκοντες καὶ οἱ δι' ἐντολὴν λαλοῦντες, ἀπὸ τῶν ἀπολογουμένων, οἵτινές εἰσιν οἱ ἐντολεῖς, οἱ βοηθοῦντες τοῖς φεύγουσιν, ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐγκλήματα, οἵτινές εἰσιν οἱ φεύγοντες.*

Partem W VII 53 $_{7-22}$, qua *περὶ τάξεως προοιμίου* agitur, ex Arte sumptam esse supra demonstravimus.

Quae sequuntur W VII 53 $_{22}$—54 $_{3}$, aliunde repetita sunt. prooemii enim exemplum p. 53 $_{22}$ et prooemii finis atque etymologia p. 54 $_{1}$ enumeratione quinque partium orationis W IV 12 $_{19}$—13 $_{19}$ continentur, quam in Arte, qua quattuor orationis partes esse docetur, non extitisse certum est.

Extrema pars W VII 54 $_{3-21}$ de topis prooemii est[1]. num priora de hac re verba p. 54 $_{3-16}$[2] Arti debeantur, diiudicare non audemus, posteriora p. 54 $_{16-22}$ ex Arte fluxisse patet, nam eadem pleniora E § 7 reperiuntur[3].

Venimus ad anonyma Scholia. quorum caput, quo enthymema tractatur, Artis excerptis refertum esse iam vidimus. ex eadem Arte in proximum Scholiorum caput Harpocrationis de epenthymemate verba (W VII 769 adn. 6, V 410 $_{11}$—411 $_{13}$) transcripta sunt. quae in Arte extiterint necesse est, cum Harpocrationis de elocutione epenthymematis praeceptum E § 250 dari non potuisset, nisi antea quaedam de natura epenthymematis dicta essent. item naturam epichirematis in Arte explicatam fuisse concluditur, cuius saepius in Epitoma mentio fiat et de cuius elocutione Harpocratio E § 248 praescribat. itaque anonymorum Scholiorum capitis, quod de epichiremate est, partem *β* (W VII 752 $_{5-7}$, V 395 $_{12}$—397 $_{3}$) Arti adsignamus. hanc partem inde originem ducere multis indiciis confirmatur. collectio epichirematis finium simillima est collectioni enthymematis finium (W VII 762) et ultimum praeceptum partis W V 396 $_{13}$, quo epichirematis solutio exponitur, respondet Epitomes de solutione paradigmatis praecepto (E § 187). porro Harpocrationis, Neoclis, Alexandri mentio fit. Zenonis denique paradigmatis finis adfertur, qui E § 156 quoque invenitur. tria igitur capita Scholiorum tomi tertii magnis Artis excerptis referta videmus.

In uno capite secundi tomi Scholiorum, quod de narratione

---

[1] Lege W VII 54 3 *ἀπὸ τριῶν τόπων* secundum W II 546 9.

[2] Haec verba vehementer confusa esse Doxopatri verbis W II 546 8—25 comparatis adparet, quae ex eodem fonte atque illa Prolegomenorum verba derivata sunt.

[3] Idem locus scholio Demosthenis ad or. 54 § 1 subest, sed in medio relinquendum est, utrum scholiasta ipsa Arte an vetustiore libro usus sit, ex quo illa de topis prooemii praecepta in Artem transscripta sint. scholiastam non ex Epitoma pendere certum est, cum rectum ordinem praeceptorum et exempla uberiora quam Epitome exhibeat.

est, particulam esse vidimus, quae ex Artis excerptis constat, W VII 729_{27}—730_{6}[1].

W VII 729_{28-32} = E § 52
W VII 729_{32}—730_{2} = E §§ 119, 120
W VII 730_{2-6} = E §§ 127, 128

finis narrationis, quo haec pars inchoatur W VII 729_{27} *διήγησίς ἐστιν ἔκθεσις πραγμάτων γεγονότων ἢ ὡς γεγονότων* Epitomae deest neque cum eis, quae in Scholiis eum sequuntur, congruit; nam fini *γενικῆς διηγήσεως*, secundum quem narrationi etiam enuntiatio praesentium et futurarum rerum subest, repugnat. tamen eum cum ceteris ex Arte depromptum putamus, cum eum ad alium locum Artis bene quadrare demonstrari possit.

In primo denique tomo Scholiorum, qui Hermogenis de prooemio praeceptis interpretationi est, tria excerpta Artis deprehenduntur, quae in anonyma Prolegomena I quoque recepta sunt. initium enim Scholiorum W VII 697_{5-9} Prolegomenorum particulae W VII 52_{16-20} prorsus par est, sed adverbium *κυρίως* p. 52_{17}, quod rectum esse loco E 1_{18} confirmatur, p. 697_{6} in *κοινῶς* corruptum est. Artis de actione prooemii praeceptum et W VII 715_{7} et W VII 52_{18}, Artis de elocutione prooemii praeceptum et W VII 716_{7}, V 382_{8} et W VII 52_{11} adfertur. quod Scholia plenius quam Prolegomena exhibent, sed in illis verba huius praecepti, qualia in Arte erant, magis quam in Prolegomenis mutata[2] et ordinem, quem duo extrema praecepta in Arte sequebantur et in Prolegomenis servant[3], perturbatum esse constat. Artis ergo excerpta, quae Scholiis et Prolegomenis communia sunt, non ex altero opere in alterum transscripta sunt. neque autem utriusque operis auctor haec ab Arte ipsa repetisse credendus est, quia in Arte tria enuntiata W VII 52_{16-20} = 697_{5-9} haud ita coniuncta erant. relinquitur, ut vetustior Scholiasta Hermogenis de Jnv. librorum, qui ad condenda anonyma Scholia et anonyma

[1] Hanc partem a Doxopatro receptam (cf. adn. XI 3) in codicis Par. 2922 fol. 92 deteximus. ubi similis corruptela nata est atque in codice P 1874. homoioteleuto enim deceptus scriba verba, quae inter *ἀπαγγελία πραγμάτων* W VII 729_{29} et *γεγενημένων* 729_{31} leguntur, omisit.

[2] Prolegomenis Artis verba puriora contineri horum cum Epitoma comparatione perspicuum est. et W VII 52_{11} et E 48_{9} legitur *ἑρμηνεία* (vel *φράσις*) *ἀπερίεργος ἔστω*, quorum verborum loco in Scholiis *τὴν δὲ ἑρμηνείαν δεῖ . . . ἀπερίεργον εἶναι* scriptum est.

[3] In Arte praeceptum prooemii actionis praecepto prooemii elocutionis continuatum esse ex Epitomes praeceptis §§ 137, 197 colligimus.

Prolegomena I adhibitus est, partes Artis, quae et in Scholiis et in Prolegomenis leguntur, exscripsisse putetur. eidem cetera quoque Artis excerpta deberi, quae Scholiorum et quae Prolegomenorum propria sunt, verisimillimum est.

Eodem vetustiore Hermogenis Scholiasta auctor commentarii Pseudogeorgiani usus esse videtur. in hoc enim commentario W VI 512 $_{4-6}$ adn. 44 eadem atque in anonymis Prolegomenis I W VII 53 $_{6}$—54 $_{3}$ leguntur, et Apollodoreorum Alexandrique *περὶ τάξεως προοιμίου* praecepta et verba W VII 53 $_{22}$—54 $_{3}$, quae ex Arte non deprompta sunt. consensus igitur inter anonyma Prolegomena I et commentarium Pseudogeorgianum non eo explicandus est, quod uterque auctor idem ex Arte descripserit. cum autem illa verba W VII 53 $_{22}$—54 $_{3}$, quae ex uno fonte hausta esse statuimus, in Prolegomenis arcte cohaereant, in commentario Pseudogeorgiano segregata sint, illa non ex hoc pendere liquet. auctorem commentarii Pseudogeorgiani Prolegomena non expilasse nunc paucis comprobandum est.

Illi excerpto Artis, quod et in Prolegomenis et in commentario Pseudogeorgiano extat, in hoc alia excerpta Artis antecedunt:

W VI 511 $_{4-12}$ = E § 1[1]

lenibus quibusdam differentiis duorum locorum commentarium Pseudogeorgianum non excerptum Epitomes sed Artis ipsius exhibere intellegitur. ut exemplum adferamus, neque verba E 1 $_{1}$ *ἤτοι δικανικός*, quae pro interpolatione habenda sunt, in commentario inveniuntur, et ibidem W VI 511 $_{5}$ post verbum *διαιρεῖται* nomina quattuor orationis partium enumerantur, pro quibus epitomatorem verba *τὰ προκείμενα* E 1 $_{2}$ posuisse certum est.

Enuntiatum W VII 511 $_{19}$ sq. similitudinem quandam cum E § 2 habet. ubi autem veriora Artis verba tradantur, difficile est diiudicatu neque minus dubium est, num in Arte eadem atque W VI 511 $_{15}$ causa, cur primum de prooemio agendum sit, adlata fuerit.

W VI 511 $_{22}$—512 $_{4}$ denique etymologia nominis *προοιμίου*,

---

[1] Enuntiatum W VI 511 $_{6}$ *περὶ ὧν — διδάσκει*, quod ab Hermogenis interprete additum esse patet, in codice Vat. 105, optimo commentarii Pseudogeorgiani exemplari, deest. praestantiae huius codicis documento sint paucae aliae lectiones a Walzio in apparatu critico adlatae. *προσεχεστέρους* W VI 511 $_{8}$ in aliis codd. mutatum et *τῆς κιθάρας* 512 $_{3}$ alibi omissum genuinas lectiones esse verbis E 1 $_{3,\ 15}$ ostenditur, lectio *μεθείλκυσται* 511 $_{22}$ anonymis Prolegomenis II W VII 56 $_{6}$ stabilitur.

quam E § 4 legimus, nonnunquam eisdem verbis adhibitis recepta est, sed eodem consilio atque unum Epitomes enuntiatum in anonymis Prolegomenis I (cf. adn. XIII $_{2}$) amplificata est[1].

Auctorem commentarii Pseudogeorgiani Artis excerpta modo enucleata ex hac ipsa, proximum excerptum W VI 512 adn. 44, quod ei cum anonymis Prolegomenis I commune est, e Prolegomenis sumpsisse minus probabile est quam omnia excerpta ex eodem vetustioris Hermogenis Scholiastae opere, quod auctor Prolegomenorum compilavit, in commentarium Pseudogeorgianum derivata esse.

Inter commentarium Pseudogeorgianum et anonyma Scholia, quae saepissime conspirare obiter inspicienti iam adparet, parem rationem atque inter commentarium Pseudogeorgianum et anonyma Prolegomena I intercedere cum conicere licet tum Artis excerptis, quae et commentario Pseudogeorgiano et anonymis Scholiis continentur[2], confirmatur. Artis excerpta enim, quae Scholia W VII 752 $_{5-8}$, V 395 $_{12}$—396 $_{9}$ exhibent, in commentario Pseudogeorgiano reperiuntur, sed Artis excerpta, quae in Scholiis arcte cum illis cohaerent W V 396 $_{9}$—397 $_{3}$, in commentario Pseudogeorgiano abscissa sunt, sive omnino praetermissa sive alio loco posita sunt. tribus autem epichirematis finibus in Scholiis W VII 752 $_{5}$, V 395 $_{12-15}$ enumeratis commentarius Pseudogeorgianus hunc quartum adnectit: *ἢ ἐπινόημα, ὃ κατασκευάζει τὸ προκείμενον ζήτημα·* quem, cum eodem modo, quo tertius epichirematis finis (W V 395 $_{14}$) tertio enthymematis fini (W VII 763 $_{5}$), quarto enthymematis fini (W VII 763 $_{7}$) respondeat, non ab auctore commentarii Pseudogeorgiani additum sed ex

---

[1] Etymologia, qualis in commentario Pseudogeorgiano est, reperitur in anonymis Prolegomenis II W VII 56 4—13, sed hic extremum enuntiatum Pseudogeorgianum W VI 512 3 omissum est, quod ex Arte descriptum esse patet, cum enuntiato E 1 13 prorsus par sit. alia pars commentarii Pseudogeorgiani W VI 509 26—510 23 cum initio anonymorum Prolegomenorum II W VII 55 3—56 13 ad verbum consentit. utraque igitur pars e commentario Pseudogeorgiano in anonyma Prolegomena II fluxisse aut horum quoque auctor vetustiorem Hermogenis Scholiastam usurpasse putandus est. anonyma Prolegomena II pariter atque anonyma Prolegomena I e vetustiore Scholiasta pendere iudicaremus, si praeter illam etymologiam nominis prooemii alia excerpta Artis in eis detexissemus. at quamquam complures loci horum Prolegomenorum quandam cum Epitoma necessitudinem habent (cf. commentarium ad §§ 10, 15, 33, 122), ibi excerpta Artis agnoscere audacius est.

[2] Bethius et Pernicius (cf. adn. XIII 1) in codice Vat. 105 verba W VII 729 27—730 6 in fol. 71 b, verba W VII 752 5—8, V 395 12—396 9 in fol. 87 b, verba W VII 762 18—766 16 in fol. 102 b sq. detexerunt et varias lectiones adnotaverunt. cetera Artis excerpta, quae anonymis Scholiis insunt, in illo codice non invenerunt.

Arte ipsa receptum esse persuasum habemus. commentarius Pseudogeorgianus ergo et anonyma Scholia Artis excerpta sua eidem vetustiori Hermogenis Scholiastae debere cognoscuntur[1].

Tempus quo vetustiora illa in Hermogenis de Jnv. libros Scholia composita sint, in quae omnia Artis excerpta adhuc enumerata primo congregata esse sumpsimus, certioribus finibus circumscribi nequit, quoniam de anonymis Prolegomenis I et anonymis Scholiis nihil nisi ea ante annum millesimum scripta esse[2], de commentario Pseudogeorgiano ne hoc quidem constat[3].

II. Marcellinus.

Post Syrianum et Sopatrum, quorum alter circa medium saec. V, alter sub finem eiusdem saec. floruit[4], Marcellinus rhetor commentarium in Hermogenis de Stat. librum composuit. hic Hermogenis scholiasta non diversus esse videtur a Marcellino, cui vulgo Thucydidis vita adscribitur. eidem in codice Pal. tota scholia Thucydidea vindicari Eugenius Petersen[5] vidit. Ernestus Schwabe[6] igitur Marcellinum scholia in formam, qua nos utimur, redegisse sumpsit et eum inter saeculum VI et X fuisse demonstravit. nam Suidam vitam Marcellini pleniorem habuisse quam nos, scholia autem inde a Justiniani temporibus in formam hodiernam redacta esse.

In uno tantum Marcellini commentarii capite, quo Hermogenis de *κοινῇ ποιότητι* verba Sp II 148 $_{24}$ sqq. explicantur, Artis excerpta deprehenduntur. quorum in numero illud maximi momenti est, quo de differentia prooemii et epilogi agitur W IV 428 $_{4-29}$. quisquis hanc partem Marcellini commentarii cum Epitomes §§ 19, 20 et 237 comparaverit, utroque libro eiusdem rhetoris verba tradi, sed ea in Epitoma in duos locos dispersa et utrobique coacta, apud

---

[1] Qua de causa sperandum est alia Artis excerpta, quae a vetustiore Scholiasta recepta, in anonymis autem Scholiis omissa sint, e praestantissimo codice Vat. 105 erui posse.

[2] Anonyma Scholia et tria anonyma Prolegomena codicibus Par. 1983 et 2977 traduntur, de quibus cf. supra p. V.

[3] Commentarium anno millesimo antiquiorem esse sciremus, si eum in anonymis Prolegomenis II excerptum esse constaret cf. adn. XVII 1.

[4] Syrianum, Hermogenis interpretem, non alium sumimus esse ac philosophum Neoplatonicum, Plutarchi successorem, Sopatrum rhetorem eundem esse credimus, cui IX epistola Aeneae Gazaei scripta est (apud Hercherum *Epist. Gr.* p. 26).

[5] *De vita Thucydidis* Dorpati 1873 p. 9.

[6] *Quaestiones de scholiorum Thucydideorum fontibus Leipz. Stud.* IV 1881 p. 78, 141 sqq.

Marcellinum indivisa et magis intacta servari intelleget. quod si Marcellinus haec verba ab Arte repetisse sumendus est, Epitomes fabricatorem, quem permultas et magnas partes Artis excidisse ex excerptis ab Hermogenis de inventione librorum Scholiasta factis satis adparuit, etiam partes Artis cohaerentes discerpsisse et quaedam falsis locis posuisse studioque breviandi mutasse elucet. Marcellinum autem illa verba Arti debere eo confirmatur, quod inde alias particulas exscripsit.

W IV 422_{27} quattuor fines epilogi enumerantur, quorum primus et tertius inter epilogi fines E §§ 198—200 adlatos primo et tertio loco reperiuntur, alter Neoclis, alter Alexandri nomen prae se ferens. non in alio libro nisi in Arte, cuius Epitomen edimus, Neoclis et Alexandri fines ita coniunctos fuisse credi potest. Marcellinus ergo hac Arte usus est. cui secundum apud Marcellinum epilogi finem vindicare non dubitamus, nam Epitomes fabricatorem hunc eodem modo, quo Marcellinum secundum Epitomes finem § 199 omisisse veri similius est quam Marcellinum inter duos fines, quos ex uno loco exscripsit, aliunde repetitum interiecisse. neque autem quartum finem W IV 422_{30}, cui Minuciani nomen praefixus est, in Arte cum superioribus coniunctum fuisse credimus, quia nullo alio loco Artis quaedam a Minuciano repetita invenimus.

Complura minora Artis excerpta in eodem Marcellini commentarii capite dissipata sunt, quae fere ad verbum cum suis Epitomes locis congruunt:

W IV		E
423_{3-6}	=	§§ 207, 208
424_{25-27}	=	§ 202
424_{27-30}	=	§ 235
426_{17-19}	=	§ 204
426_{31}–427_{2}	=	§ 212
427_{8-10}	=	§ 205[1]

III. Nicolaus.

Hic auctor Progymnasmatum, quae Finckhius Sp III 449 ex anonymis in Aphthonium scholiis W II effodit, veterrimus rhetorum

[1] Duae lacunae Marcellini commentarii Epitomes verbis expleri possunt. W IV 423_{5} enim post verba *ἔργον δὲ ἐπιλόγου κατὰ Πλάτωνα* (*πλείονα* quod traditur, Finckhius correxit) *ἐν Φαίδρῳ· ἐν κεφαλαίῳ λέγοντα ὑπομνῆσαι ἐπὶ τελευτῇ τοὺς ἀκούοντας* inserenda sunt verba E 41_{12} *τῶν εἰρημένων* — $_{18}$ *διεγεῖραι*. W IV 426_{18} *ὥστε ⟨μὴ⟩* scribendum est ut E 40_{18}.

est, quos Arte usos esse scimus. circa annum quingentesimum enim Constantinopoli floruit.

Progymnasmatum verbis Sp III 477 $_5$ = W II 614 $_5$, quibus exponitur, quid epilogi proprium sit, Alexandri de elocutione et actione epilogi praeceptum subesse cognovimus. E §§ 240, 241 enim ea, quae Alexander de elocutione prooemii et narrationis praescripsit, valde breviata et coartata exhibent. inde colligimus §§ 242, 243 quoque excerpta Alexandri praeceptorum esse. cum § 243 autem Nicolai verba, de quibus agitur, insignem similitudinem prae se ferunt. utrobique ut epilogi elocutio *παθητική* reddatur et *δεινώσεις καὶ σχετλιασμοί* usurpentur praescribitur. ut quae ratio inter Nicolaum et Epitomen intercedat statuamus, quomodo discrepent quaerendum est. praeceptum E 48 $_{22}$ adlatum, ut elocutio *τολμηροτέρα τοῖς σχήμασι* sit, apud Nicolaum deest neque vero haec discrepantia ullius momenti est. praeterea eo discrepant, quod E 48 $_{23}$ adiectivum *περιπαθεστέρα* ipsum quoque ad elocutionem refertur, apud Nicolaum actio epilogi, cuius in Epitoma omnino mentio non fit, *περιπαθεστέρα* dicitur Sp III 477 $_7$ *ἴδιον ἐπιλόγῳ . . καὶ αὐτῇ τῇ ὑποκρίσει κεχρῆσθαι περιπαθεστέρᾳ.* his verbis evincitur Nicolaum non Epitoma usum esse. cum enim Alexandri sit elocutionis praeceptis pauca de actione verba adiungere (cf. §§ 136 sq., 196 sq. et adn. XV $_3$), dubitari non potest, quin Nicolaus Alexandri de epilogo praeceptum integrius quam Epitome exhibet legerit.

Sp III 457 $_{25}$ sqq., 458 $_1$ sqq. = W II 583 $_1$, $_{10}$ Nicolaum eadem Theodori de narrationis virtutibus verba et Aristotelis de brevitate verba, quorum excerpta E §§ 103, 102 leguntur, ante oculos habuisse perspicuum est. haec Theodori et Aristotelis verba a Neocle consociata esse infra adparebit. cum igitur Nicolaum et Alexandri libri et Neoclis libri parte, quam Ars continebat, usum deprehenderimus, eum non illos libros adiisse sed Artem usurpasse credamus.

Iam aliane Artis excerpta in Nicolai Progymnasmatis insint quaerendum est. de nonnullis Progymnasmatum locis, quos in commentario ad E §§ 26, 79, 233 laudavimus, certum dici non potest. neque autem dubium est, quin et verba Sp III 473 $_{26}$ = W II 610 $_{32}$ ex Artis praecepto, quod integrius E § 7 servatur, sumpta sint et plurimi orationis partium fines, qui in Progymnasmatum Prolegomenis enumerantur, eidem Arti debeantur. Finckhius Sp III 450 $_{18}$— 451 $_5$ hanc enumerationem ex anonymis Aphthonii scholiis W II 6 $_{17}$—

7 $_{18}$ solis restituere temptavit, sed eadem a Doxopatro W II 123 $_{9}$ sqq. compilata est, ubi W II 123 $_{23}$, 124 $_{31}$ alii fines *ἔργον* prooemii et epilogi extant atque W II 7 $_{1, 16}$. Nicolaus ergo non modo duos fines narrationis W II $_{3}$ = Sp III 450 $_{23}$ adtulisse sed etiam *ἔργον* prooemii et epilogi duplici modo definivisse videtur. undecim finium, quos Nicolai Progymnasmatis adsignamus, quattuor in Epitoma reperiuntur[1] et inter eos Platonis finis epilogi *ἔργον*, a quo et apud Nicolaum Sp II 451 et E 41 $_{12}$ praepositio *περὶ* a Platone verbis *τῶν εἰρημένων* praefixa abest. quintum ex Nicolai finibus Sp III 450 $_{24}$ iam in alio excerpto Artis deteximus W VII 729 $_{27}$. itaque etiam ceterorum sex finium quattuor, quos bene ad Artem quadrare videbimus, inde in Progymnasmata fluxisse veri simile est. solos fines *ἀντιθέσεως* et *λύσεως*, quibus in Arte, quae *ἀντίθεσιν* et *λύσιν* non in partes orationis referebat, locus non erat, Nicolaus aliunde repetisse sumendus est.

IV. Geometra.

Omnium, qui Artis excerpta exhibent, supremus Geometra est, cuius *ἐξήγησις εἰς τὰ προγυμνάσματα τοῦ Ἀφθονίου*[2] a Doxopatro cum alias tum ubi de virtutibus narrationis agebatur compilata est. etsi huius interpretationis auctor a Doxopatro nomine Geometrae solo appellatur, non diversus esse videtur ab Joanne Geometra, quem studia rhetorica haud aspernatum esse constat. inter multa enim opera, quae sub eius nomine feruntur, complura encomia et ecphrases sunt[3]. aetas hominis sylloga carminum variorum codicis Par. suppl. 352 definitur. cuius in partem inferiorem epigrammata diversorum auctorum, quorum nomina tacentur, inserto odario erotico congesta sunt, priore parte poemata Christiana continentur, quae Cramerus, primus sylloges editor[4], quia in eorum initio quattuor hymni et sub finem novem Canticorum metaphrases extarent, quae aliis quibusdam codd. Joanni Geometrae adscriberentur, cuncta huic poetae vindicavit. Crameri coniecturae vires accreverunt eo, quod

---

[1] Sp III 450 $_{20}$ = E § 9; 450 $_{22}$ = § 48; 450 $_{32}$ = § 198; 451 $_{3}$ = § 207.

[2] Hic titulus Geometrae operis semel in Doxopatri Homiliis W II 104 $_{16}$ adfertur, sed saepius in Doxopatri Hermogenis de Inv. libri interpretatione.

[3] Orationem de malo e codice Gr. Matrit. LXXXII publicavit Iriarte *Catal. codd. Gr. Matrit.* p. 301. eandem orationem, encomium quercus, ecphrasin horti aliasque eius modi orationes codice Barocc. XXV contineri comperimus Bernardi *Catal. codd. Angliae* I p. 3.

[4] *Anecd. Gr. Paris.* IV p. 264—388.

Diltheyus, praeceptor dilectissimus, in codice Par. 1630, carmen apud Cram. p. 334 $_{22}$ hoc titulo ornatum *ἐξομολόγησις εἰς τὸν χριστὸν διὰ ἡρωελεγείων. τοῦ γεωμέτρου* reperit et alia poematia florilegii Joanni Geometrae certis de causis adtribuenda esse vidit[1]. accedit quod quattuor iambi in crucem apud Cram. 305 $_{6}$ inter alia carmina eiusdem argumenti a Leone Allatio editi sunt[2], qui quodam codice ut videtur nixus eis nomen Joannis Geometrae praefixit. quin ergo huic ‹versificatori pessimo› tota prior pars sylloges codicis Par. suppl. 352 iure adsignata sit, non iam dubium est. falso autem Cramerus Joannis Geometrae poetae aetatem definivit, quem, quoniam cladem Nicephoro Logothetae a Bulgaris anno 811 illatam defleret, hoc regnante vixisse sumpsit, nam Diltheyus Nicephorum regem, ad quem carmina apud Cram. 290, 305 $_{1}$ scripta sint, Nicephorum Phocam esse intellexit, qui post imperium sex annorum anno 969 interfectus est. posteriore igitur parte saeculi X neque multo ante tempora Doxopatri Joannes Geometra fuit. si hac sera aetate, cum iam diu Epitome in manibus hominum versaretur, Artem ipsam extitisse tibi persuadere non potes, Geometram suas interpretationes Aphthonii de narrationis virtutibus praeceptorum ex antiquiore commentario descripsisse credendum est. nam ad has interpretationes componendas Artem adhibitam esse eis perlustratis et dissolutis elucebit. ut disputatio nostra minus impedita sit, Geometram ipsum auctorem interpretationum esse sumimus.

Geometra cum de prima narrationis virtutum ab Aphthonio postulatarum dissereret, hanc rationem iniit, ut plurima Theonis de perspicuitate praecepta mutato interdum ordine mutatisque saepe verbis reciperet et nonnumquam longiores explicationes de suo adderet[3] (Geometra W II 220 $_{22}$ = Theo Sp II 80 $_{13}$, 221 $_{8}$ = 80 $_{24}$, 221 $_{17}$ = 80 $_{27}$, 222 $_{8}$ = 82 $_{23}$, 222 $_{21}$ = 82 $_{19}$[4], 222 $_{23}$ = 81 $_{4}$,

---

[1] *De epigrammatum Graecorum syllogis quibusdam minoribus commentatio.* Gottingae 1887 p. 21 sq.

[2] *Excerpta varia Graecorum sophistarum et rhetorum* Romae 1641 p. 399.

[3] His potissimum quanta fuerit Geometra sagacitate cognoscitur, ut explicatione verborum *συνθέτων* W II 231 $_{16}$. Theonem, qui Sp II 84 $_{14}$ composita verba simplicibus opponit, sub illis non idem intellexisse atque Geometram patet. qui *σύνθετα διθυραμβώδη καὶ συνηθέστερα τοῖς ποιηταῖς* esse dicit. huius modi autem *σύνθετα* brevitati minime nocent. cf. Demetrium de eloc. § 92 Sp III 283 $_{18}$.

[4] *μεταξυλογίαι* et *ὑπέρβατα*, quibus et a Theone et E 17 $_{15}$ perspicuitas *λέξεως* minui dicitur, inepte a Geometra inter *πράγματα* orationem obscurantia enumerantur.

$222_{27} = 81_{6}$, $222_{30} = 80_{11}$, 223_{8}–$224_{1} = 81_{8-29}$ (cf. 76_{28}), $224_{4} = 81_{31}$, $224_{20} = 82_{3}$, $224_{29} = 82_{26}$, $226_{2} = 82_{16}$). inter ea, quae Geometra Theonis verbis addidit, tres particulae sunt, quae ex Epitoma pendere videntur. adiectiva *μακραῖς καὶ ἀπηρτημέναις* W II 221_{17} nomini *παρεκβάσεσι* adposita, *λέξεις γλωσσηματικαί* W II 223_{5} Theonis sex generibus verborum perspicuitati nocentium adiectae, praeceptum W II 226_{6}, ut *τὸ μῆκος τῶν περιόδων* vitetur, E 17 $_{12, 14, 16}$ reperiuntur.

In altera parte, qua de brevitate agitur, Geometra primo, ut modos brevitatis *ἐκ πραγμάτων* efficiendae exponeret, eadem via atque in parte superiore processit. initio enim quattuor Theonis praecepta recepit et suo more dilatavit (W II 229, $_{14}$, $_{23}$, 230 $_{3}$, $_{5}$ = Sp II 83 $_{19, 21, 21, 20}$). deinde W II 230_{9} *ταυτολογίαν* caveri iussit, cuius non apud Theonem sed E § 68 mentio fit. tum W II 230_{17} enuntiatum Theonis Sp II 80_{2}, quo res offendentes et delectantes diversis modis tractandas esse docetur[1], ad verbum descripsit. ubi autem *λέξεις* et *σχήματα* brevitati utilia vel noxia enumerare coepit, non iam Theoni primas detulit. cui sola praecepta, ut *σύνθετα* et *μακρὰ* evitentur (W II 230_{28} $231_{16, 27}$ = Sp II 84 $_{14, 15}$) neve sententia pro vocabulo adhibeatur (W II 231_{3}, 233_{3} = Sp II 84_{10}), et exemplum *συνωνύμων* (W II 231_{21} = Sp II 84_{9}) debetur, plurima praecepta paria sunt eis, quae E §§ 69—78 exhibet.

In eis denique, quae Geometra de credibilitate disputavit, unum tantum excerptum Theonis deprehenditur (W II 235_{30} = Sp II 84_{19}). cetera etiam magis quam superiora cum Epitoma conspirant, cuius §§ 89—98 omnia praecepta a Geometra adlata continentur.

Locos enumeravimus, quibus Geometrae cum Epitoma cognatio patefit. ut Geometram non Epitomen sed Artem ipsam excerpsisse comprobetur, satis est unum Geometrae locum tibi proponere, quo eum praeceptum Artis in Epitoma omissum servasse apertum est. E §§ 69—71 antequam figurae brevitati nocentes nominantur, praescribitur, ut breviloquendi studiosus duo genera vocabulorum, synonyma et epitheta, fugiat et synonymorum breviora eligat. Geometra ipse quoque sub initium eorum, quae de brevitate *ἐκ λέξεως* efficienda disserit, eadem tria praecepta eodem ordine, quem in

[1] Hoc enuntiatum a Theone in alio sententiarum nexu positum minime ad brevitatis praecepta quadrat, inter quae Geometra collocavit.

Epitoma sequuntur[1], profert sed ante ea quoddam aliud collocat, scl. ut brevi locuturi una generali notione neque pluribus specialibus utantur: W II 230 $_{25}$ ἢ (l. ἡ) ⟨δὲ⟩ *κατὰ λέξιν* (scl. *συντομία ἔσται*), *ὅταν τῷ καθόλου ἀλλὰ μὴ τοῖς κατὰ μέρος χρώμεθα.* W II 231 $_{5}$ *καθόλου μὲν οὖν ἐστιν ὅτε τῷ γενικῷ ἢ τῷ περιληπτικῷ χρώμενοι μόνῳ ὀνόματι ⟨μὴ⟩ τὰ κατὰ μέρος ἢ κατ' εἶδος λαμβάνωμεν, ὡς τὸ* (*Λ* 286) *‹ὦ Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι›. ταῦτα γὰρ κατ' εἶδος εἴτ' οὖν κατὰ μέρος, τὸ δὲ «ἄνδρες σύμμαχοι» ἐπιτετμημένον.* hoc praeceptum cum elegantius est, quam ut a Geometra, ineptissimo rhetore, excogitatum esse putari possit, tum insignem illorum trium praeceptorum, quae id apud Geometram excipiunt et in Epitoma quoque extant, similitudinem prae se fert. nam et hoc ipso certum quoddam genus vocabulorum ut breviloquenti utile commendatur et huic item atque ceteris tribus locus Homericus exempli causa adiungitur. itaque hoc praeceptum in Arte cum ceteris tribus colligatum fuisse persuasum habemus, praesertim cum Neoclem, cui illa tria praecepta vindicanda sunt, quattuor de brevitate ex elocutione efficienda praecepta dedisse multo probabilius sit quam tria. eundem enim de multis aliis rebus quaterna praecepta invenisse et quadripartiendi studiosissimum fuisse infra satis adparebit.

Postquam hoc exemplo Geometram Arte usum esse illustravimus, quaerendum est, quibus aliis locis Geometra praeceptum Artis, quod Epitomae desit, quibus praeceptum plenius quam Epitome tradat. sed hoc differimus, dum Artis, quam infra restituere conabimur, pars ad narrationis virtutes spectans nobis tractetur.

Restat, ut duos infimae aetatis rhetores commemoremus, qui paucas particulas Artis exhibent neque tamen inter Artis excerptores referendi sunt. in Georgii Gemisti Plethonis Syntoma Rhetorices quinque definitiones inveniuntur, quas in Arte extitisse constat.

W VI 580 $_{3}$ = Nicolai Prog. Sp III 450 $_{18}$
— 581 $_{2}$ = epichirematis definitioni, quam in commentario Pseudogeorgiano esse diximus et Arti tribuimus p. XVII.
— 581 $_{3}$ = Anonyma de Jnv. Scholia W V 395 $_{14}$

[1] Geometra eo tantum ab Epitoma discrepat, quod inter paenultimum et ultimum praeceptum W II 230 28, 231 16 praeceptum a Theone repetitum inserit.

W VI 582 $_{3}$ = E § 158
— 582 $_{7}$ = E § 198

in Rufi libello[1] sex earum definitionum, quae Arte continebantur, reperiuntur:

Sp I 463 $_{18}$ = Nicolai Prog. W II 123 $_{23}$
— 465 $_{8}$ = E § 13
— 465 ^{28} = E § 48
— 467 $_{18}$ = illi Plethonis definitioni W VI 581 $_{2}$
— 468 $_{15}$ = E § 156
— 469 $_{8}$ = E § 158

aliae quoque similitudines Rufi libelli et Artis detegi possunt. Rufus enim Sp I 463 $_{23}$—464 $_{18}$ de prooemio a persona capiendo similia dicit atque E § 7 leguntur, et Sp I 464 $_{5, 10}$ eisdem exemplis utitur quibus E 2 $_{14, 20}$. quae Sp I 466 $_{19}$ de tropis narrationis docentur, propinqua sunt Epitomes parti §§ 57—60, qua de *παραδιηγήσει* agitur, et in eis idem *προδιηγήσεως* exemplum Sp I 467 $_{3}$ atque E 13 $_{17}$ adhibetur. at haec Artis vestigia apud Plethonem et Rufum indagata incertiora sunt quam quibus utrumque rhetorem Arte usum esse probari possit.

DE ARTIS AETATE ET AUCTORE

Terminus, ante quem Artem confectam esse constat, a termino post quem maiore spatio temporis distat, cum Nicolaus, veterrimus Artis excerptorum, cuius quidem aetas nota sit, sub finem saeculi quinti floruerit, novissimus rhetorum, qui in Arte laudantur[2], sub finem secundi saeculi vixerit. Harpocrationem enim in Arte commemoratum eundem esse comprobabimus, qui exeunte saeculo secundo Hermogenis statuum doctrinam impugnavit[3]. fortasse negabis Artis auctorem post Hermogenis tempora fuisse. nam, inquies, technographus inferioris temporis, qui prorsus novam et peculiarem

---

[1] Sub Rufi nomine exilis et macra *Τέχνη ῥητορική* Sp I 463 fertur. quo tempore hic Rufus fuerit, nullo modo definiri potest, sed eum non vetustioris aetatis esse operis vilitas testatur.

[2] Cf. de his paenultimum Prolegomenorum caput.

[3] Harpocratio, cuius scholiastae Hermogenis de Stat. libri saepius mentionem faciunt, W VII 349 sqq., 547 sqq. apertis verbis Hermogeni adversatus esse traditur. quo tempore fuerit, quaestione de Cornuto statim instituenda patefiet.

artem condere nolebat sed vetustiores artes compilabat, clarissimi rhetoris libros, qui apud posteros summa auctoritate florebant, non neglexisset[1]. at quando Hermogenis ars suam auctoritatem habere coeperit incertum est. hoc quidem adseverari potest neque in Apsinis neque in Longini arte ulla vestigia Hermogenis doctrinae detegi. Artis autem auctorem uno ex rhetoribus Hermogene posteriobus, qui illius auctoritatem non agnosset, usum esse statuimus. itaque Artis auctor ipse Hermogenem aspernatus et respuens ad Artem componendam solos rhetores illo aetate superiores et unum illi adversatum adhibuisse putandus est.

Finckhius[2] et Kayserus[3] auctorem libelli quem edimus inter Hermogenis commentatores fuisse voluerunt. qui ut ita indicarent commoti sunt Epitomes loco 33 $_{15}$ *τὴν δὲ μάχην ἐν τοῖς περὶ εὑρέσεως σχολικοῖς, ἐν οἷς περὶ ἐπιχειρημάτων ἐλέγομεν, ἐδιδάξαμεν* et fortasse alio loco 49 $_{17}$ *περὶ δὲ τῆς διηγήσεως εἴρηται ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δευτέρῳ τόμῳ·* proximis verbis non Scholica illa, sed partem Artis ipsius significari firmis argumentis comprobabitur, neque priora verba ad commentarii Hermogenis de Jnv. librorum caput, quo Hermogenis de epichiremate praecepta (Sp II 212) explicabantur, iustis de causis referuntur. num liber qui citatur scholia Hermogenis de Jnv. librorum continere planis et expressis verbis dicitur? quid? verba *περὶ εὑρέσεως σχολικά* nonne apta sunt, ut libro inscribantur, qui alii libro explicationi non sit? sin autem sub verbis *τοῖς περὶ εὑρέσεως σχολικοῖς* scholia in Hermogenis de Inv. libros intellegere mavis, haec ei vindicanda sunt, qui Artem in epitomen redegit. quem expositionem pugnae ex Arte aliquando in suam Hermogenis interpretationem transscripsisse tum eandem Artem in compendium redigentem verba *τὴν δὲ μάχην — ἐδιδάξαμεν* inseruisse credibile est. at commentatorem Hermogenis ipsum eius modi artem conscripsisse, in quam plurima praecepta rhetorum, quos ille gloria multo superabat, colligeret neque quicquam ex Hermogenis scriptis reciperet, a fide abhorret. qua de causa tenendum est Artis auctorem inter exiens saeculum secundum

---

[1] Antequam Harpocrationem Artis et Hermogenis adversarium unum eundemque esse intelleximus, ipsi Wilamowitzio auctore Artem ante Hermogenem scriptam esse credebamus. idem contendit Christius *Griech. Litter.*[2] p. 627.

[2] In Programmate l. p. 1.

[3] *Jahrbb. f. Phil.* LXX 1854 p. 295.

et saeculum quintum fuisse neque autem Hermogenianorum sectae se addixisse. certiores fines temporis, quo Ars orta sit, constitui possunt, si recte Cornutum eius auctorem esse coniecimus.

Ansam coniecturae locus Anonymi in Hermogenis de Id. libros scholiorum, quae ipsa quoque codicibus Par. 1983 et 2977 continentur, nobis dedit. scholiasta enim, ubi ei Hermogenis praeceptum Sp II 279 $_{16}$ interpretandum est, non solum quid sint *κομματικὰ κῶλα* Lacharem auctorem secutus explicat W VII 929 $_{12-18}$ sed etiam plura de *κώλῳ* et *κόμματι* tradit longiore huius digressionis excusatione praemissa W VII 229 $_{19}$—930 $_{11}$[1]. in qua Lacharem opus elaborasse narratur, quo de nulla re nisi *περὶ κώλου καὶ κόμματος καὶ περιόδου* ageret. quin ex hoc libro, quaecumque in scholiis inde a W VII 930 $_{11}$–932 $_{2}$ exponuntur, derivata sint, nemini dubium erit, qui perlegerit et verba, quae scholiasta digressione finita de Lachare facit W VII 932 $_{4}$ sqq., animadverterit. Lachares primum Aristotelis et Isocratis definitiones trium terminorum, quos tractabat, adtulisse dicitur W VII 930 $_{11-23}$. ex auctoribus apud Lacharem enumeratis, qui post Isocratem illos terminos definiverint, apud scholiastam primus Lollianus nominatur W VII 930 $_{15}$—931 $_{1}$. e proximis scholiastae verbis W VII 931 $_{1-2}$ *δοκεῖ δὲ ὁ Κορνοῦτος σαφέστερον περὶ αὐτῶν εἰπεῖν· τὴν γὰρ Βασιλικοῦ παρίημι δόξαν* concludendum est Lacharem Lolliani definitionibus Basilici et his Cornuti continuasse, scholiastam autem Basilici definitiones sprevisse. e scholiastae verbis W VII 931 $_{14-15}$ *ἔτι δὲ σαφέστερον τὰ περὶ τοῦ κόμματος Ἀψίνου δόξειεν ἂν ἔχειν* Lacharem Cornuti definitionibus Apsinis adnexuisse adparet. Lachares igitur ex temporum ordine singulorum rhetorum de periodo membro commate sententias ab Aristotele et Isocrate incipiens exposuisse videtur. nam Lollianum Hadriani aetate floruisse, Basilicum, Apsinis magistrum[2], ante Hermogenem de formis scripsisse et Demosthenem interpretatum esse[3], Apsinem ipsum, Philostrati amicum[4], priore parte saeculi tertii vixisse constat. at inter duos extremos Cor-

---

[1] Scribe W VII 930 1 *περιγράψοντα*, 6 *διαπεπόνηται*. 8 *κόμματος ⟨καὶ περὶ περιόδου⟩* secundum W III 719 adn. 4 et Suidam s. v. *Λαχάρης*, 10 *μετὰ ἄλλων*, *⟨ἀλλὰ⟩*.

[2] Cf. Suidam s. v. *Ἀψίνης* et Apsinem Sp I 331 7.

[3] Cf. W VII 878 1, 16 et Tzetzae Scholia in Hermogenem apud Cramerum *Anecd. Gr. Oxon.* IV 126 6 adn. s.

[4] Cf. Philostrati Vit. Soph. sub finem.

nutus enumeratur, quem Hermannus Sauppe[1] et Otto Jahn[2], viri summe venerandi, L. Annaeum Cornutum, Persii magistrum, esse existimaverunt. cui verba Cornuti a Lachare adlata abroganda esse ipsis verbis W VII 931 2 sqq. confirmatur. Cornutum enim, qui haec scripsit, Lolliani definitionem membri novisse eamque corrigere studuisse cognoscitur[3]. itaque Lachare teste praeter Cornutum, Persii magistrum, eiusdem nominis rhetorem Basilico inferiorem sed eius discipulo superiorem fuisse credendum est[4].

Omnes loci, quibus sub Cornuti nomine rhetorica traduntur, nunc nobis perlustrandi sunt, ut discernamus, quae ad Cornutum redivivum, quae ad L. Annaeum pertineant. quem ipsum quoque rhetorica opera condidisse scimus. nam cum a Suida *ἔγραψε πολλὰ φιλόσοφά τε καὶ ῥητορικά* dicitur, tum libri de figuris sententiarum eius a Gellio laudantur[5] et eidem ut videtur a Iulio Rufiniano in libro de schematibus dianoeas respiciuntur[6]. praeterea Cornuti *τέχναι ῥητορικαί* a Porphyrio citatae[7] L. Annaeo adsignandae sunt, quoniam Cornutum, cuius librum *πρὸς Ἀθηνόδωρον καὶ Ἀριστοτέλη ἀντιγραφή* inscriptum Porphyrius saepius et l. c. ipso una cum artibus rhetoricis laudat, philosophum Stoicum fuisse certum est. ad easdem artes etiam Cornuti rhetorices in certas quasdam species divisionem, quam Nicolaus in Progymnasmatis Sp III 483 25 = W II 631 6 commemorat, referendam esse putaverimus. nam Nicolai ex verbis *τὰ παρὰ τῷ Κουρνούτῳ* (sic) *ὀνομαζόμενα καὶ Πορφυρίῳ* colligimus Nicolaum Cornuti divisionem apud Porphyrium legisse.

---

[1] *Epist. crit.* p. 155.

[2] *Proleg. in Persium* p. XIV.

[3] W VII 890 17—891 10 Cornuti definitiones commatis et membri cum definitione periodi coniunctae sunt. ubi idem locus Dem. (20 § 1), quem Lollianus W VII 930 30 definitioni membri adponit, ut periodi exemplum laudatur. cf. Demetr. de el. Sp. III 262 20. ceterum scribas in Cornuti definitionibus W VII 931 4 *⟨τὴν⟩ ἐπὶ μέρους*, 9 *μέρους*, 13 *⟨ἐν⟩ δύο*, 891 1 *ἐξ ὀνομάτων ⟨δύο ἢ καὶ⟩*, 2 *‹ἀντὶ πολλῶν ⟨ἄν⟩, ὦ ⟨ἄνδρες⟩ Ἀθηναῖοι›· μέτρον δὲ αὐτοῦ (κώλου) δώδεκα συλλαβαί*, 6 *τελειοῦν*.

[4] Nomen Cornuti haud paucos homines Graecos tulisse lapides testimonio sunt CIG 2052, 3671, 3860 i, k, 5983, 6506, 6333, CIA III 132 h, 1356, Lanckoronski *Städte Pamphyliens und Pisidiens* I, Insc. 32, 35. lapis CIA 1356, qui secundi saeculi esse dicitur, inscriptus est memoriae Cornuti adulescentis, Prusiae nati, qui Athenis studiis rhetoricis se dederat.

[5] *Noct. Att.* IX 10.

[6] *Rhet. Lat. min.* ed. Halm 60 11.

[7] *Expos. in Aristot. Categ.* ed. Busse p. 86.

Cetera duo praecepta rhetorica Cornuto adsignata non L. Annaeo attribuenda sunt. alterum anonymo *περὶ τῶν στάσεων* tractatu servatur W V 592 $_{32}$ *συμβέβηκε τῷ λόγῳ τῷ ῥητορικῷ ἡ στάσις καὶ δύναμιν ἔχει συμβεβηκότος, ταύτης δὲ τῆς δόξης καὶ Λολλιανός ἐστι καὶ Κορνοῦτος.* Cornutum hic laudatum, quippe qui post Lollianum commemoretur et idem quod hic docuisse dicatur, haud diversum esse a Cornuto, quem Lolliano inferiorem esse et in alia re ex eo pendere cognovimus, patet. alterum Cornuti praeceptum ipsum quoque ad statuum doctrinam spectans eiusdem Cornuti esse atque proximum eo confirmatur, quod Syrianus, qui hoc praeceptum bis tradit W IV 298 $_{26}$, 843 $_{24}$[1], eius auctorem inter rhetores enumerat, quorum nullus ante saeculum secundum fuit. Syrianus enim W IV 298 $_{17}$, ubi quem statum singuli technographi primum constituerint docet, primo loco Minucianum ponit, altero Zenonem, quocum Hermogenem et Metrophanem coniungit, quia eiusdem atque Zeno sententiae sint, tertio Harpocrationem, quarto Cornutum, extremo Euagoram et Ancylam. Minucianus, qui ante Hermogenem de statibus scripsisse et ab hoc impugnatus esse in Hermogenis scholiis fertur[2], vel Hadriani vel Antonini temporibus fuisse videtur, nam avus Nicagorae, Philostrati amici, esse putandus est[3]. Zenonem, quem Hermogene superiorem fuisse e Syriani verbis adparet, eundem esse censemus, qui pariter atque Basilicus ante Hermogenis aetatem Demosthenis commentarios composuisse traditur[4]. Harpocratio Hermogenis adversarius est, de quo supra egimus. Euagoras et Ancylas aliquanto spatio temporis post Hermogenem vixerunt[5]. quin Cornutus his rhetoribus insertus idem sit, quem Lachares post Basilicum induxit, eo minus dubitamus, quod Syrianum quoque rhetores secundum ordinem temporum enumerasse perspicuum est. qua de causa hac eadem enumeratione fines et Harpocrationis et Cornuti aetatis certiores terminantur. illum Hermogeni adversatum et a Metrophane confutatum esse Hermogenis scholiastae

---

[1] Alter locus ex altero corrigendus est: l. W IV 298 $_{28}$ *πρότερα*, $_{29}$ *προτέραν*, 843 $_{27}$ *τὴν δὲ ἐν ῥητοῖς, τὴν ⟨νομικὴν⟩ ἀμφιβολίαν.*

[2] Cf. locos W IX 645 in indice s. v. Minucianus enumeratos.

[3] Cf. Letronnium *Journal des savants* 1844 p. 48.

[4] W VII 878 $_{14}$ (cf. adn. XXVII $_{3}$) = Crameri *Anecd. Gr. Oxon.* IV 126 adn. s.

[5] Hi W IV 130, 179, 295 Hermogene posteriores esse dicuntur, 294 post Metrophanem nominantur, quem non ante Philostrati tempora fuisse constat. cf. Suidam s. v. *Μητροφάνης*.

referunt (cf. adn. XXV $_3$), sed Metrophanis aetas incertior est (cf. adn. XXIX $_5$). inde quod Harpocratio a Syriano ante Cornutum laudatur, qui Apsinem aetate praecedit, Harpocrationem vel Hermogeni aequalem fuisse vel eum consecutum esse colligimus. Cornutum inter Basilicum, Hermogene superiorem, et Apsinem fuisse supra statuimus. cum autem apud Syrianum eundem post Harpocrationem poni videamus, eum post Hermogenem et Apsinis temporibus propiorem fuisse persuasum habemus. hunc Cornutum auctorem Artis esse nunc probaturi sumus.

Proficiscendum nobis est ab eis, quae Cornutus a Lachare de membro docuisse traditur W VII 931 $_2$ *φησὶν οὖν ὁ Κορνοῦτος· κῶλόν ἐστι μόριον λόγου συγκείμενον ἐξ ὀνομάτων δύο ἢ καὶ πλειόνων, τελειοῦν ⟨τὴν⟩ ἐπὶ μέρους διάνοιαν· εἶτα παρακατιὼν σαφέστερον τὸν λόγον ἐποίησεν ἐπιμνησθεὶς αὐτοῦ· κῶλον γάρ ἐστι διανοίας μέρος ἀπαρτίζον πρὸς ἕτερον κῶλον παρακείμενον· τὸ γὰρ ‹εἰ τὸν χορευτὴν οὐδὲ ὁ προσκαλέσας ἀζήμιος ἔσται› κῶλον μέν ἐστι σαφῶς, οὐκ ἂν δὲ εἰλικρινῶς, οὐδὲ τὴν ἐπὶ μέρους παρέστησεν ἡμῖν διάνοιαν μὴ προσλαβοῦσι· ‹τὸν δὲ χορηγὸν αὐτὸν οὐδὲ ὁ συγκόψας οὐ δώσει δίκην›.* Epitome 48 $_{15}$ sententiam *κῶλον μὲν οὖν ἐστι διανοίας μέρος ἀπαρτίζον πρὸς ἕτερον κῶλον παρακείμενον* nobis pro fine *κώλου* venditat et idem atque Cornutus duorum membrorum exemplum adfert, sed pro verbis, quibus Cornutus duo membra coniungit, pauca inania exhibet. illam sententiam non genuinum finem *κώλου* esse ex ea ipsa concludendum erat, nam cum ad extremam vocabulum definiendum ipsum quasi notum usurpatur tum nomen quid sit *κῶλον* significans vel pronomen *τι* desideratur; neque enim *διανοίας μέρος* nominativus praedicativus, quem dicimus, sed accusativus e participio *ἀπαρτίζον* pendens est. e scholiis hanc sententiam a Cornuto ad praemissum *κώλου* finem explanandum adhibitam esse patefit. item sententia E 48 $_{20}$, quae loco periodi definitionis est, *περίοδος δέ ἐστι λόγος διάνοιαν ἀπαρτίζων αὐτοτελῆ ἐκ κώλων συγκειμένη,* Cornuti periodi fini, quem in scholiis W VII 891 $_4$ invenimus (cf. adn. XXVIII $_3$), explicationi fuisse videtur. huic rei testimonio est forma alterius participii *συγκειμένη*, quod Finckhius in *συγκείμενον* corrigendum esse coniecit. at genuina Cornuti verba *περίοδος δέ ἐστι διάνοιαν ἀπαρτίζουσα αὐτοτελῆ ἐκ κώλων συγκειμένη* fuisse, a posterioribus, qui haec verba pro fine periodi

ipso acciperent, *λόγος* insertum priusque participium transformatum esse probabilius est.

Dubitari potest, utrum verba Cornuti, cuius nomen frustra in Epitoma quaeras, et alius *κῶλον* finis eis E 48 $_{19}$ inclusus in Arte fuerint, an ab eo, qui Artem in epitomen redegit, addita sint. quae cum eo Epitomes loco, quem obtinent, minus apta videantur, facile pro additamento epitomatoris haberi possunt. E §§ 240—243 enim pauca de singularum orationis partium elocutione praescribuntur. tertio praecepto, quod de probationum elocutione est, illa verba adnectuntur, quia in eo termini *κῶλον* et *περιόδου* adhibentur. summo iure in eo offendas, quod inter brevissima elocutionis praecepta longiores explicationes horum terminorum positae sunt. at illa brevissima praecepta in locum uberiorum, quae aut prorsus excisa aut alios in locos traiecta sunt, ab epitomatore substituta esse adparebit. et mediis in his uberioribus praeceptis definitiones et explicationes membri et periodi fuisse probabile fiet. eum qui Artem epitomavit, verba E 48 $_{15-21}$ inseruisse eo minus credamus, quod eundem nusquam alibi excerptis Artis scientiam aliunde petitam immiscuisse deprehendimus. neque Artis epitomatorem, si verba, de quibus agitur, addidisset, ante verba Cornuti eius nomen aut talem indicem, qualem altera definitio membri prae se fert, omissurum fuisse veri simile est. quod Cornuti verba indice prorsus carent, nonnisi una ratione explicari posse putamus. ubicunque enim complures fines in Epitoma enumerantur, singulis nomina auctorum aut verba *ὥς ἔνιοι* vel similia praefixa sunt. priori *πίστεως* fini soli E § 143 index deest, cum alter finis in § 144 Alexandri esse dicatur. illam § 143 autem ab Artis auctore ipso conscriptam esse infra comprobabimus. inde colligimus ante Cornuti verba E § 242 nomen propterea non extare, quod Cornutus ipse Artis auctor erat. haec coniectura praecepto Cornuti a Syriano adservato stabilitur.

Cornutus a Syriano W IV 298, 843 status legales ante rationales ac primam quidem omnium amphiboliam collocasse dicitur. qua re ab auctoribus, quorum de statibus scripta novimus, valde dissensit. et Hermogenes et Quintilianus legales status post rationales et omnium extremam amphiboliam tractaverunt atque ubicumque Quintilianus quattuor status legales commemorat, amphibolia, quamquam ordo trium ceterorum saepe permutatur, ultima

est[1]. amphiboliam igitur post ceteros tres status legales poni rhetoribus tritum usitatumque fuisse videtur[2]. contrarium in Artis de legum solutione praecepto factum est, quod ratione habita quattuor statuum legalium conscriptum est. cuius verba E § 188 ita in P leguntur: *Τῶν δὲ ἀτέχνων πίστεων τοὺς μὲν νόμους ἢ ἀμφιβολίᾳ χρώμενοι καὶ οὐ τοῦτο εἶναι λέγοντες τὸ σημαινόμενον ἀλλ' ἕτερον, ἢ τῆς μὲν λέξεως ἀφιστάμενοι τὴν δὲ διάνοιαν ἐξετάζοντες τοῦ νομοθέτου ἐκ τῶν ῥηθέντων ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον συλλογιζόμεθα, ἢ ἕτερον καὶ αὐτοὶ νόμον ἀντεισάγοντες, τὰ δὲ ψηφίσματα καὶ τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰ συμβόλαια ὁμοίως ὥσπερ καὶ τοὺς νόμους λύσομεν.* primus leges solvendi modus *ἢ ἀμφιβολίᾳ . . ἀλλ' ἕτερον* respondet statu Amphiboliae (Quint. VII 9), secundus modus *ἢ τῆς . . τοῦ νομοθέτου* statu, qui Scriptum et voluntas dicitur (Quint. VII 6), ultimus modus *ἢ ἕτερον . . νόμον ἀντεισάγοντες* statu Legum contrariarum (Quint. VII 7). verbis *ἐκ τῶν ῥηθέντων . . συλλογιζόμεθα* denique leges solvendi modum exponi, qui statu Collectionis (Quint. VII 8) respondeat, veri simillimum est. cum enim omnia participia periodi supra adscriptae a verbo *λύσομεν* pendeant, sententia *ἐκ τῶν ῥηθέντων . . συλλογιζόμεθα* pro parenthesi habenda est, qua alter modus leges solvendi explicetur. at haec verba minime apta sunt ad illustrandum, quomodo quaestio legum latoris voluntatis instituenda sit. in qua non ex scripto quicquam colligitur, sed qua de causa quoque consilio lex data sit examinatur, ut rem, de qua agitur, huic legi subiciendam non esse demonstretur. in statu autem Collectionis *ἐκ τῶν ῥηθέντων συλλογίζεται.* cf. Quint. VII 8 $_{3}$ ergo hic status (Collectio) ducit ex eo, quod scriptum est, id, quod incertum est (cf. Cic. de Inv. II § 148). itaque in Epitoma ⟨*ἢ*⟩ *ἐκ τῶν ῥηθέντων . . . . συλλογιζόμενοι* scribendum esse conicimus. quemadmodum corrupta verba codicis P *ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον* sananda sint, non videmus. recte particulam *ἢ* additam et participium *συλλογιζόμενοι* restitutum esse confirmatur Apsinis

[1] Inst. III 6 $_{46, 88}$; VII 6—9. cf. Hermog. Sp II 140 $_{16}$—141 $_{18}$, 168 sqq.

[2] Hermagoras, qui primus quattuor status legales distinxit, amphiboliam tertio, syllogismum ultimo loco collocavit. Cornificius II § 13—18 eodem ordine usus est sed inter illas partes constitutionis legitimae duas alias inseruit. apud Ciceronem de Inv. II § 116 controversiarum in scriptis versantium, quas dicit, controversia ex ambiguo nata prima est. post horum igitur rhetorum tempora amphibolia ultimo loco collocari coepta est.

loco Sp I 369 $_{21-26}$ in commentarium ad E 37 $_{6}$ transscripto. ubi leges *ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ συλλογιστικῶς* solvi docetur. qua de causa E § 188 verbis ⟨*ἢ*⟩ . . *συλλογιζόμενοι* tertium leges solvendi modum significari persuasum habemus.

Quae cum ita sint, dubium non est, quin is, qui Artis de legum solutione praeceptum dedit E § 188, quattuor statuum legalium rationem habuerit. ordinem autem horum statuum secutus est, qui rhetoribus inusitatus neque vulgaris erat. unius rhetoris proprium fuisse amphiboliam primam collocare a Syriano fertur. eundem rhetorem Syrianus post Harpocrationem enumerat, qui ad Artem componendam adhibitus est; eiusdem verba alio loco Artis extitisse statuimus. iure ergo Cornuto Artem vindicasse nobis videmur.

CORNUTI ARTIS RESTITUTIO.

Quoniam et Cornuti Artis excerpta apud complures rhetores deteximus et in Epitoma, quam edimus, saepe quaedam deesse quaedam falsum locum habere cognovimus, illam Artem restituere suscepimus ac primum quidem qui eius titulus quaeque dispositio fuerit sciscitandum est.

Titulum codice P traditum *Τέχνη τοῦ πολιτικοῦ λόγου* non genuinum esse primo obtutu patet. nam ars, qua de oratione civili ageretur, more rhetorum *Τέχνη* ⟨*περὶ*⟩ vel *Τέχνη* ⟨*ῥητορικὴ περὶ*⟩ *τοῦ πολιτικοῦ λόγου* inscripta esset. Finckhius titulum similem ei, sub quo Apsinis ars saepius laudatur[1], hunc fuisse coniecit[2]: *Τέχνη περὶ τῶν τεσσάρων τοῦ πολιτικοῦ λόγου μερῶν*. huius tituli indicia esse et initium et finem libelli. e verbis extremis Epitomes 50 $_{33}$ *τοσαῦτα περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν* sane colligendum est libellum non titulum codicis P prae se tulisse, ad quem solis verbis *τοσαῦτα περὶ τοῦ πολιτικοῦ λόγου* respici oportebat. potissimum Finckhii coniecturae fides additur primo libelli enuntiato *ὁ πολιτικὸς ἤτοι δικανικὸς λόγος εἰς τέσσαρα μέρη διαιρεῖται τὰ προκείμενα.* in quo post verbum *διαι-*

[1] W IV 302 $_{10}$ = VII 721 $_{2}$ *ὡς καὶ Ἀψίνης φησὶν ἐν τῇ περὶ τῶν μερῶν τοῦ πολιτικοῦ λόγου τέχνῃ*; W IV 712 $_{21}$ *ὡς Ἀψίνης ἐν τῇ περὶ τῶν μερῶν τοῦ λόγου τέχνῃ.*

[2] *Jahrbb. f. Phil.* LXIX 1853 p. 64.

ρεῖται pro nominibus quattuor orationis partium, quae desiderantur et in HSae[1] excerpto Artis W VI 511 $_{5}$ leguntur, verba *τὰ προκείμενα* poni non poterant, nisi quodam modo iam libellus de quattuor orationis partibus fore dictus esset. itaque dubitari nequit, quin index Cornuti Artis talis fuerit, qualem Finckhius voluit, et epitomator Artis eundem receperit atque ad hunc spectans enumerationem orationis partium cum verbis *τὰ προκείμενα* mutaverit. cum autem incertum sit, num verba inscriptionis, qua Cornutus opus suum instruxit, prorsus eadem fuerint, quae Finckhius proposuit[2], nos haec verba operi praefigere non ausi in titulo *Κορνούτου τέχνη ῥητορική* acquiescendum esse censemus.

Titulum, quem P exhibet, post epitomatoris tempora libello praescriptum esse eo confirmatur, quod indices singulorum capitum eadem aetate additi sunt. in P quattuor Epitomes capita distiguuntur, quorum suus cuique index est: primo *περὶ προοιμίων*, secundo *περὶ διηγήσεων*, tertio *περὶ πίστεων*, quarto *περὶ ἐπιλόγων*. epitomator autem Cornuti Artis secundum caput infra *τὸν περὶ εὑρέσεως δεύτερον τόμον* nominavit. verbis enim E 49 $_{17}$ sq., quae epitomatori deberi statim demonstrabitur, Harpocrationis de narrationis elocutione praecepta inter eiusdem de prooemii et argumentationis elocutione praecepta omissa esse dicuntur, quia *ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δευτέρῳ τόμῳ* descripta essent. in Epitoma ipsa post Alexandri de narrationis elocutione praecepta (§§ 136 sq.), quae desinunt in verba *ὡς μὲν οὖν καθόλου εἰπεῖν, τοιαύτη ἡ τῆς διηγήσεως ἑρμηνεία τε καὶ ὑπόκρισις,* incipiunt illa Harpocrationis praecepta, ad quae verba E 49 $_{17}$ respiciunt, ab enuntiato *ὡς δὲ κατὰ μέτρον διηγηματικὸν λέγειν.* cum hoc enuntiatum iacturam complurium vocabulorum accepisse perspicuum sit, dubitamus an inter perdita, quae integra refici posse desperandum est, verba *ὡς Ἁρποκρατίων φησὶ* fuerint. nam §§ 138—142 non iam Alexandri sed Harpocrationis esse haud uno argumento evincitur. Alexander generatim de elocutione orationis partium praescribere solet (cf.

[1] Litteris HS vetustiorem illum Hermogenis de Inv. librorum scholiastam significamus, cuius excerpta Artis in anonymis Scholiis, anonymis Prolegomenis I, commentario Pseudogeorgiano esse demonstravimus.

[2] Alii similes tituli libello haud minus apti sunt ut *Τέχνη περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν*, qui extremis Epitomes verbis melius quam Finckhii titulus respondet, vel *Τέχνη περὶ προοιμίων καὶ διηγήσεων καὶ πίστεων καὶ ἐπιλόγων* (cf. W IV 35 $_{9}$, VII 19 $_{28}$), qui ad prima Epitomes verba optime quadrat.

§§ 196, 221, 238), Harpocratio de speciebus epilogi diversa elocutionis praecepta dat §§ 252, 253 et eadem ratione §§ 138—142 de elocutione narrationis agitur. Alexander sua elocutionis praecepta exemplis non illustrat, Harpocratio, quamquam § 251 exemplis non opus esse dicit, § 246 prooemii exemplum adfert et §§ 140, 141 narrationis exempla inveniuntur. Harpocrationis verba E 49 $_{28}$ referenda sunt ad verba 26 $_{18}$. quid? praeceptum § 142, ut obscuritas, si ea uti e re sit, non tam elocutione quam turbato rerum ordine efficiatur, nonne eidem Harpocrationi attribuendum est, qui in rebus infirmis voluntariam obscuritatem adhiberi iusserit § 104? secundum ergo Epitomes caput, quippe in quo Harpocrationis de narrationis elocutione praecepta detegantur, ab epitomatore *τὸν περὶ εὑρέσεως δεύτερον τόμον* nominatum esse patet. at epitomator ulli capiti titulum praefixisse omnino negandus est, quoniam verba E 1 $_{7-8}$, 10 $_{7-8}$, 27 $_{7-8}$[1] eius modi sunt, ut tituli *περὶ προοιμίων, περὶ διηγήσεων, περὶ πίστεων* supervacanei sint. altero l. l. tantum abest, ut titulus, qui in P inter verba *ταῦτα περὶ προοιμίων* et *περὶ δὲ τῆς διηγήσεως τοσαῦτα εἰπεῖν ἔχομεν* extat, a nobis desideretur, ut nexum sententiarum eo perturbari concedendum sit. nam illa verba, quae discindit, haud minus arcte cohaerent quam partes similium transitionum E 32 $_{3}$, 44 $_{11}$ neque separari possunt. sin autem quattuor tituli codicis P accipiuntur, ante § 240 quintus desideratur, cum ea quae de elocutione omnium orationis partium §§ 240—254 exponuntur, non pro parte capitis, quod *περὶ ἐπιλόγων* inscribitur, haberi possint. itaque quattuor capitum titulos codice P traditos post epitomatoris tempora in Epitomen irrepsisse pro certo habemus. epitomatorem nihilo minus quendam Epitomes locum verbis *ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δευτέρῳ τόμῳ* significasse eo explicandum est, quod in Cornuti Arte ea pars cuius excerptis Harpocrationis de narrationis elocutione praecepta adnexa sunt, nomen secundi de inventione tomi gessit. ex quo consequens est Cornutum quattuor de inventione tomos et unum de elocutione tomum distinxisse. nam priores non *περὶ εὑρέσεως τόμοι* appellati essent, nisi eis *περὶ λέξεως τόμος* oppositus esset.

Pariter atque Alexandri et Harpocrationis de narrationis elocu-

[1] Sub finem tertii capitis E 39 $_{14}$ post verba *τοσαῦτα καὶ περὶ πίστεων* in proximis epilogum tractatum iri non indicatur, sed hic talia qualia supplevimus, excidisse e locis 10 $_{7}$, 27 $_{7}$ colligendum est.

tione praecepta in Epitoma excerptis secundi de inventione tomi continuantur, Alexandri de argumentationis, recapitulationis, adfectuum elocutione praecepta (§§ 196, 221, 238[1]) excerptis suorum de inventione tomorum adglutinata sunt. in Cornuti autem Arte haec omnia illo περὶ λέξεως tomo comprehensa fuisse excerptis huius tomi comprobatur, quae §§ 240—253 leguntur. primum breviora de elocutione quattuor orationis partium praecepta adferuntur, tum longiora de trium partium elocutione praecepta Harpocrationis, denique quae Dionysius in Lysiae iudicio de elocutione omnium partium praescripserit. breviorum illorum praeceptorum primum (§ 240) ex Alexandri de prooemii elocutione verbis, quae HS pleniora in Cornuti Arte legit (cf. W VII 52 $_{11}$, V 382 $_{7}$), secundum (§ 241) ex Alexandri de narrationis elocutione verbis excerptum est, quae in Epitoma ipsa (§ 136) integriora reperiuntur. Cornutus ipse et Alexandri praecepta tota recepisse et alio loco vilissima eorum excerpta fecisse credendus non est. epitomator autem simili ratione aliud Cornuti Artis praeceptum tractasse deprehenditur. ea enim, quae in Arte de differentia prooemii et epilogi dicta erant, E §§ 19, 20 fere ad verbum descripta sunt et § 237 pauca ex eisdem electa repetuntur[2]. itaque Cornutum uno tantum loco integra Alexandri de elocutione praecepta exhibuisse veri simillimum est. quae in tomo περὶ λέξεως a Cornuto coniuncta esse nobis persuasimus, quia et haec tomis περὶ εὑρέσεως inscriptis aspergi minus aptum erat neque inter excerpta primi de inventione tomi, quae E §§ 1—39 continentur, Alexandri de elocutione praecepta inveniuntur. contra in excerptis Cornuti de elocutione tomi reliquiae omnium praeceptorum, quae Alexander de elocutione dedit, extant. §§ 240, 241 excerpta Alexandri praeceptorum esse statuimus. verbis § 243 praeceptum Alexandri[3] subesse Nicolai excerpto Cornuti Artis Sp III 477 $_{5}$ confirmatur. unde iure concluditur § 242 et § 196 ex uno et eodem Alexandri de argumen-

[1] Sola praecepta §§ 136, 221 Alexandri nomen prae se ferunt, eidem cetera praecepta enumerata et praecepta prooemium spectantia W VII 52 $_{11}$, V 382 $_{7}$, et praecepta epilogum spectantia apud Nicolaum Sp III 477 $_{5}$ vindicanda esse omnibus inter se comparatis conspicuum est.

[2] Inter haec duo praecepta sunt, quae epitomator priore loco omisit, scl. ut prooemii elocutio ἠπία sit et ut in prooemio adfectus excitentur, in epilogo excitati augeantur. utrumque praeceptum etiam Marcellini Artis excerptum W IV 428 $_{4}$ exhibet.

[3] Cum hoc praecepto, quo generatim de epilogi elocutione agitur, ea quae Alexander specialiter de recapitulationis et adfectuum elocutione praescripsit, arcte cohaesisse probabile est. cf. infra restitutionem Artis de elocutione tomi.

tationis elocutione praecepto excerpta esse[1]. quae cum ita sint, dubium non est, quin epitomator singula de elocutione praecepta Alexandri extremis excerptis singulorum de inventione tomorum adnexuerit. ex quo intellegitur eundem Harpocrationis verba §§138—142 a sede, quam in Cornuti Arte tenebant inter Harpocrationis de prooemii et argumentationis elocutione praecepta, removisse et propterea enuntiatum *περὶ δὲ τῆς διηγήσεως εἴρηται ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δευτέρῳ τόμῳ* E 49_{17} inseruisse.

Nunc quinque tomos, in quos Cornuti Artem divisam esse demonstravimus, restituere aggrediamur. membra ab epitomatore luxata in ordinem genuinum redigere et quae ab epitomatore excisa vel breviata sint patefacere conabimur.

ΚΟΡΝΟΥΤΟΥ ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ

Περὶ εὑρέσεως πρῶτος τόμος.

Initium Artis multo purius quam in E apud HSam legitur W VI 511_{4}:

.. *ὁ πολιτικὸς λόγος εἰς τέσσαρα μέρη διαιρεῖται· προοίμιον, διήγησιν, πίστιν, ἐπίλογον· χρῄζομεν γὰρ ἐν τῷ πολιτικῷ λόγῳ προοιμίων μὲν πρὸς τὸ προσεχεστέρους ποιῆσαι τοὺς ἀκροατάς, διηγήσεως δὲ πρὸς τὸ διδάξαι τὸ πρᾶγμα, τῶν δὲ πίστεων πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι καὶ κατασκευάσαι*[2] *τὸ προκείμενον, τῶν δὲ ἐπιλόγων πρὸς τὸ ἐπιρρῶσαι τὸν ἀκούοντα εἰς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ψῆφον.* Epitomes verba *ἤτοι δικανικὸς* inter *πολιτικὸς* et *λόγος* iure desunt, quoniam Cornutus *πολιτικὸν λόγον* eundem atque *δικανικὸν* esse non censebat. nam in Arte etiam de oratione deliberativa praecepta tradit, ut E §§ 13, 14, 43[3], et saepe orationes huius generis e. g. adfert, ut E 8_{15}, 26_{26}, 43_{16}. itaque nomine *πολιτικοῦ λόγου* et iudicialem et deliberativam orationem comprehendisse putandus est, unde verba *ἤτοι δικανικὸς* ab epitomatore ipso aut postea inserta esse consequitur.

---

[1] Verba § 242 eodem modo atque praecepta de quibus in adn. XXXVI 2 disseruimus, superiore loco § 196 praetermissa esse videntur.

[2] *κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι* P exhibet. coniunctio *ἢ* apud HSam in *καὶ* corrupta est, ordo terminorum in P librarii culpa inversum esse Epitomes excerpto W VII 26_{19} adparet, ubi *ἀνασκευάζει ἢ κατασκευάζει* legitur. cf. de ordine horum terminorum E 36_{12}.

[3] Orationem demonstrativam Cornutus non curat Theodorum ut videtur secutus, qui circa civiles demum quaestiones i. e. iudiciales et deliberativas oratores iudicavit versari et partem laudativam excludit. cf. Quint. II 15 $_{20, 21}$.

Cornutum nomina quattuor orationis partium et verba *ἐν τῷ πολιτικῷ λόγῳ*, quae HS exhibet, scripsisse et epitomatorem in eorum locum participium *τὰ προκείμενα* et pronomen *ἐν αὐτῷ* substituisse facile tibi persuadebis, cum has mutationes studio breviandi factas esse appareat[1].

HSae enuntiato paulo inferiori W VI 511 $_{19}$ *ἀνάγκη οὖν τὴν ἀρχὴν ἐκ προοιμίων ποιήσασθαι εἶθ' οὕτως ἐφεξῆς τὰ λοιπὰ παραδοῦναι* eadem Cornuti verba subsunt atque Epitomes enuntiato § 2, sed ubi Cornuti verba integriora servata sint discerni nequit. ante illud enuntiatum ab HS causa exponitur, cur primum de prooemio agendum sit W VI 511 $_{15}$ *φασὶ τοίνυν, ὡς ὁ λόγος σώματι ἔοικεν, ἀναλογεῖ δὲ τῇ κεφαλῇ τὸ προοίμιον, αἱ διηγήσεις τοῖς μετὰ τὴν κεφαλήν, οἱ δὲ ἀγῶνες τοῖς ἔτι κατωτέρω, τέλει δὲ σώματος ὁ ἐπίλογος.* hanc sententiam ipsam quoque Cornuti Arti deberi probabile est. nam optime ad proximum enuntiatum quadrat neque Cornuto indigna est. quem simile quoddam scripsisse eo facilius credatur, quod E 6 $_{18}$ Apollodoreorum prooemii cum capite comparationem commemorat. sola extrema verba inde ab *αἱ διηγήσεις*, quae stultiora sunt, quam ut Cornuto vindicentur, neque eius Arti, cui *ἀγῶνες* ignoti sunt, apta erant, pro additamento HSae habenda sunt.

Ab HS inter enuntiatum, quo primum prooemium tractatum iri promittitur (W VI 511 $_{19}$ = E § 2), et etymologiam nominis prooemii (W VI 511 $_{22}$ = E § 4) sententia W VI 511 $_{20-22}$ inserta est, quae Hermogenis doctrinam inventionis spectat. HSam apud Cornutum illi enuntiato, quod quasi propositionem thematis habet, etymologiam continuatam legisse certum est, cum E § 3, qua Alexander eis repugnasse dicitur, qui prooemium et epilogum ex eisdem capi docebant, genuinum locum non occupet. Cornutus enim, qui in ceteris de inventione tomis nihil de singulis orationis partibus disserit, antequam earum definitiones adferat, de prooemii topis non egisset, antequam quid esset prooemium exposuisset. Cornutus igitur ab etymologia nominis prooemii, quam definitionibus praecedere par erat, post propositionem thematis incepisse, epitomator ordinem invertisse putandus est. haec etymologia ab epitomatore purior traditur quam ab HS W VI 511 $_{22}$ et VII 52 $_{17}$, qui eam utrobique

[1] Eadem de causa Epitomes verba 1 $_{5}$ *τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἐπάγομεν* genuina Cornuti esse et ab HS in *τῶν δὲ ἐπιλόγων* mutata esse credimus.

additamentis depravavit (cf. adn. XIII $_{2}$). tamen ex huius verbis Epitomes verba suppleri possunt. post *κυρίως* E 1 $_{13}$ ⟨*μὲν*⟩ secundum W VII 52 $_{17}$ et post *τούτου* 1 $_{16}$ ⟨*δὲ*⟩ secundum W VI 511 $_{27}$ restituendum est.

Etymologiam in Epitoma excerpta eius Cornuti Artis partis excipiunt, qua definitiones prooemii continebantur. Cornutum complures definitiones prooemii adtulisse constat, nam uniuscuiusque ceterarum orationis partium complures definitiones enumeravit et duae prooemii definitiones ex eius Arte descriptae deprehenduntur:
I apud Nicolaum Sp III 450 $_{18}$ = W II 6 $_{17}$, 123 $_{21}$ *προοίμιόν ἐστι λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροατὴν καὶ οἰκείως διατιθεὶς εἰς τὸν ὑποκείμενον λόγον*[1].
II apud HSam W VII 52 $_{16}$ (cf. adn. XIII $_{1}$) *προοίμιόν ἐστι λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροατὴν εἰς ὑποδοχὴν τῆς ὑποθέσεως.*
epitomator ex hac Artis parte nihil nisi Neoclis verba recepit. cui E §§ 5 et 6 adsignandae sunt, quia adfectus finis E 2 $_{2}$ Neoclis esse § 223 fertur. Neocles autem solis verbis *προοίμιόν ἐστι λόγος κινητικὸς ἢ θεραπευτικὸς τῶν τοῦ ἀκροατοῦ παθῶν* prooemium definivisse putandus non est. nam haec definitio minime exacta esset, sed eadem ad epilogum quadraret, quae oratio auditoris adfectus movens vel placans nominari potest. accedit quod e proxima Epitomes sententia *παρασκευάσαι γὰρ ἀκροατὴν ἀδύνατον μὴ κινήσαντα ἢ θεραπεύσαντα τὰ ἐν αὐτῷ πάθη* Neoclem prooemio auditorem praeparari antea dixisse colligendum est. supra vidimus (cf. adn. XII $_{1}$) Neoclem duas enthymematis definitiones dedisse, quarum altera W VII 762 $_{18}$ enthymematis naturam ita definit, ut eadem ad epichirema referri possit, altera enthymemati soli apta est. Neoclem igitur etiam duas prooemii definitiones dedisse et ei definitionem ab HS servatam deberi veri simile est.

In Cornuti Artis parte, cuius excerpta E §§ 7, 8 exhibent, unde prooemia capienda essent quaerebatur. ad eandem quaestionem E § 3 pertinet, quam ab epitomatore falso loco collocatam esse statuimus. apud Cornutum igitur §§ 7, 8 et § 3 coniunctas fuisse probabile est. cum E § 7 et Cornuti Artis excerpta apud Nicolaum Sp III 473 $_{26}$ = W II 610 $_{32}$ atque apud HSam W VII 54 $_{18}$ et De-

---

[1] Hanc definitionem Apollodoreorum esse suspicamur, cum ei definitioni *ἔργον προοιμίου* respondeat, quam in commentario ad E 7 $_{3}$ Apollodoreis adscripsimus.

mosthenis scholium ad or. 54 § 1 comparanda sunt. qua re in Epitoma rectum ordinem duorum ultimorum praeceptorum $2_{16, 19}$ inversum, genuinam praepositionem *ἀπὸ* semper in *ἐκ* et verba *ἀφ' ἑαυτοῦ* bis $2_{8, 10}$ in *ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ* mutata, exempla breviata et titulum unius orationis 2_{20} omissum esse intelleges. ante verba, quae E § 8 leguntur, plura praetermissa esse liquet. de quibus nihil sciri potest nisi in eis de prooemiis actum esse, quae a quibusdam *περιστατικὰ* nominabantur. hoc nomine certe ea prooemia, quae *ἀπὸ τῶν περιστατικῶν λαμβάνεται* (cf. W VII 67_{13}), significabantur. suspicari igitur licet a Cornuto Apollodoreorum de prooemiis faciendis praecepta hoc loco tradita esse. nam Apollodorum prooemia esse ex eis, ex quibus omnes controversiae constarent, factis, dictis, causis, temporibus, locis, occasionibus, ceteris i. e. *τοῖς περιστατικοῖς* docuisse Quint. IV 1_{50} tradit.

Quomodo auditores dociles attenti benevoli fiant, in Cornuti Artis excerptis, quae E §§ 9—18 continent, exponitur. singulis de hac re praeceptis praemissa sunt enuntiata *σκοπὸς δὲ τοῦ προοιμίου τὸ τοιόνδε παρασκευάσαι τὸν ἀκροατήν· τέλος δὲ τὸ προσοχὴν καὶ εὐμάθειαν καὶ εὔνοιαν ἀπεργάσασθαι*[1]. e prioris enuntiati pronomine *τοιόνδε* aut infinitivum secutum esse, quo illud explicabatur, aut enuntiatum praecessisse, ad quod respiciebat, colligendum est. locum ab epitomatore resectum esse eo confirmatur, quod ad eundem aliae definitiones *ἔργου* et *τέλους προοιμίου* revocandae sunt, quas e Cornuti Arte fluxisse demonstravimus:

I apud Nicolaum = Doxop. W II 123_{23-25} *ἔργον δὲ αὐτοῦ (προοιμίου) τό τε προσεκτικοὺς τοὺς ἀκροατὰς παρασκευάζειν πρὸς τὰ ῥηθησόμενα καὶ τὸ εὔνοιαν ἢ μῖσος ἐναπεργάζεσθαι*[2].

II apud HSam W VII 52_{19}sq. *τέλος δὲ τοῦ προοιμίου τὸ παρασχεῖν εὐήκοον πρὸς τὰ λοιπὰ τὸν ἀκροατήν.*

inter definitionem *τέλους* in Epitomam receptam et proximum

[1] Haec *τέλους* definitio in Nicolai Prog. Sp III 450_{20} = W II 7_{1} transscripta est, ubi ei verba praefixa sunt *ἔργον δὲ αὐτοῦ (προοιμίου) καὶ τέλος· τὸ γὰρ αὐτό τινες ᾠήθησαν.* Apollodoreos *ἔργον* idem atque *τέλος* esse sumpsisse verbis E 7_{7} cognoscitur, sed his definitionem a Nicolao descriptam adsignare Quintiliani verbis IV 1_{50} vetamur.

[2] Cum haec definitio Apollodoreis vindicanda sit (cf. commentarium ad E 7_{8}), miramur, quod non huic verba *ἔργον — ᾠήθησαν*, de quibus in proxima adn. disseruimus, praefixa sunt. dubitamus igitur, an Doxopater et anonymus Aphthonii interpres Nicolai verba perturbaverint et ea hunc in modum restituenda sint: *ἔργον — ᾠήθησαν* (W II 7_{1-2}) *τό τε προσεκτικοὺς — ἐναπεργάζεσθαι* (W II $_{23-25}$), ⟨*ἢ*⟩ *τὸ προσοχὴν — ἀπεργάζεσθαι* (W II 7_{2-3}).

enuntiatum E 3 $_{6}$ *εἰδότες γὰρ οἱ ἀκούοντες περὶ ὧν οἱ λόγοι εὐμαθέστεροι γενήσονται* quaedam excisa esse patet, nam hoc enuntiatum rationem sententiae alicuius praecedentis habere coniunctione *γὰρ* indicatur. at quae hic deleta sint et quae in inferioribus praeceptis ab epitomatore vel extincta vel mutata sint, statui non potest, cum nemo hanc Cornuti Artis partem compilaverit.

Proxima Epitomes particula §§ 19, 20 de differentia prooemii et epilogi est. cum ea, quae de hac re in Cornuti Arte legebantur, non solum Epitomes l. l. sed etiam in excerptis quarti de inventione tomi (E § 237) epitomata et eadem a Marcellino expilata sint, qui praeter haec nullum Cornuti Artis praeceptum nisi ex eius quarto de inventione tomo receperit, dubitari potest, ubi Cornutus differentiam prooemii et epilogi tractaverit. quem de hac differentia in primo de inventione tomo egisse pro certo habemus, quoniam in eodem tomo quid inter prooemium et narrationem argumentationemque interesset paucis exponebatur. Epitomes verba ad hanc rem pertinentia (§ 36) cum parte, quae de differentia prooemii et epilogi erat, a Cornuto coniuncta, ab epitomatore separata esse veri simillimum est. nam his verbis locus, quem in Epitoma obtinent, non convenit et ea apud Cornutum praeceptis, quae in Epitoma inde a § 21 incipiunt, antecessisse HSae excerptis W VII 52 $_{3-14}$ confirmatur[1]. eisdem excerptis, quae nonnisi minutiis ab E § 36 dissentiunt, hac § integra Cornuti Artis verba servari cognoscimus. quae Cornutus de differentia prooemii et epilogi scripserit, ex tribus eorum excerptis E §§ 19, 20 et 237 et apud Marcellinum W IV 428 $_{4-29}$ ita fere restituenda sunt:

διαφέρει δὲ τοῦ ἐπιλόγου τὸ προοίμιον, ὅτι ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἑρμηνείαν μέτριον εἶναι δεῖ καὶ ἤπιον καὶ ὡς ἂν εἴποι τις τιθασσόν· ἐπειδὴ γὰρ ἐν ἀρχῇ νήφουσι μᾶλλον οἱ ἀκροαταὶ καὶ οὔπω ἀνακεκίνηται αὐτῶν τὸ πάθος, ὁμοιοπαθεῖν δεῖ τοῖς ἀκούουσι καὶ ἠρέμα προβιβάζειν τό τε ἑαυτῶν καὶ τὸ τῶν ἀκροατῶν πάθος· ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ τὸ σχῆμα συγκεκινημένον καὶ πολλὰς μὲν ἐμβοήσεις ἔχον,

---

[1] Haec excerpta eundem ordinem, quem loci compilati Cornuti Artis sequebantur, servasse videntur. praeceptum enim de praetermissione prooemii W VII 52 $_{8}$ praecepto elocutionis 52 $_{11}$ et hoc praecepto actionis 52 $_{13}$ apud Cornutum praecessisse certum est. accedit quod excerpta simili ratione ab HS facta W VII 729 $_{7}$—730 $_{6}$ ipsa quoque ordine Cornuti Artis locorum, qui eis subsunt, utuntur.

πολλοὺς δὲ σχετλιασμούς[1], *τήν τε ἑρμηνείαν συγκειμένην ἐκ τροπικῆς μᾶλλον*[2] *καὶ σημειώδους λέξεως*[3] *δυναμένης μέντοι πεσεῖν εἰς πολιτικοὺς λόγους. ἔτι δὲ καὶ τούτῳ διαφέρει, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τοῖς προοιμίοις λεχθέντων οὐκέτ' ἐν τοῖς ἐπιλόγοις λεκτέον, οἷον ὑποπτεύεταί τις διὰ περιεργίαν ἢ διὰ πολυπραγμοσύνην εἰσερχόμενος τοὺς ἀγῶνας, λυθείσης τῆς ὑποψίας ἐν τῷ προοιμίῳ οὐκέτι ἀνάγκη ἐν τῷ ἐπιλόγῳ περὶ τούτου λέγειν, καὶ ἄλλαι τινές εἰσι προοιμιακαὶ ὗλαι, αἵτινες ὅταν διαπεραιωθῶσιν ἐν τοῖς προοιμίοις, περιττὸν ποιοῦσιν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις τὸν περὶ ἑαυτῶν λόγον. οὐ μόνον δὲ τῶν προοιμίων εἰσί τινες ὗλαι, αἷς οὐ χρώμεθα ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιλόγων, ὧν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς προοιμίοις χρεία, οἷον περὶ τῶν κεφαλαίων οὐκ ἔχει καλῶς τὸ τὰς ὑπολήψεις ἐν τοῖς προοιμίοις λαμβάνειν· ἑλκοποιήσομεν γὰρ τὸ προοίμιον· ἐν δὲ τοῖς ἐπιλόγοις ἀνάγκη πᾶσα ἕν τι λαμβάνειν αὐτῶν εἰς ἐπίρρωσιν ἢ παραίτησιν. ἔτι δὲ καὶ τούτῳ διαφέρει, ὅτι ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ πάθος ἐμποιῆσαι δεῖ, ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ προϋπὸν αὐξῆσαι καὶ ἐπιρρῶσαι*[4].

Ut cognoscatur, quae dispositio in reliqua parte primi de inventione tomi fuerit, extremi tomi secundi excerpta inde a § 113 conferenda sunt. in quibus ante Alexandri et Harpocrationis de narrationis elocutione verba, quae ad quintum tomum Cornuti Artis releganda sunt, quattuor partes distinguuntur. prima (§§ 113—123) quaeritur utrum narrationem praetermittere liceat necne, secunda (§§ 124—131) quo loco narratio ponenda sit, tertia (§§ 132, 133) utrum narratio dividi possit necne, quarta (§§ 134, 135) num plures narrationes in una eademque causa sint. primae et ultimae parti Cornuti Artis primi de inventione tomi excerpta §§ 21—35

---

[1] Verba apud Marcellinum vocabulo *σχετλιασμοὺς* continuata W IV 428 14—16 *καὶ τὰ μὲν — τὴν φράσιν* non e Cornuti Arte repetita sunt, sed et haec et verba Artis excerpto adnexa W IV 428 29—30 *διαφέρει — αὔξει* paraphrasis Hermogenis verborum Sp II 149 11 sqq. sunt. cf. Marcellinum W IV 421 5—7.

[2] Cf. Alexandri praecepta E §§ 238, 243.

[3] Cf. Alexandri praeceptum E § 240.

[4] Hanc sententiam, quam Epitome nonnisi in excerptis quarti de inventione tomi 47 11 exhibet, inter ea fuisse, quae a Cornuto in primo de inventione tomo de differentia prooemii et epilogi dicebantur, Marcellinus testatur, qui verba suo loco legisse et hac re commotus esse videtur, ut W IV 428 29 paraphrasin similium Hermogenis verborum, de quibus cf. supra adn. 1, pro illis substitueret. cf. adn. XXXVI 2.

et §§ 37—39 respondent. Cornuti Artis partem, qua de *τάξει* prooemii agebatur, ab epitomatore omissam, ab HS autem descriptam esse supra statuimus. dubitari igitur nequit, quin ab epitomatore quarta quoque pars, in qua quaestio instituebatur, prooemiumne dividi posset, excisa et hae quattuor partes primi de inventione tomi apud Cornutum eundem ordinem atque respondentes partes secundi tomi secutae sint. ex quo intellegitur Epitomes verba § 36, quae apud Cornutum cum eius de differentia prooemii et epilogi verbis cohaesisse sumpsimus, non suum locum habere sed ab epitomatore eo, ubi alia resecuisset, translata esse.

In Epitomes parte, quae de praetermissione prooemii est, primum praeceptum datur non semper prooemium faciendum esse et quattuor causae prooemii praetermittendi enumerantur §§ 22—25. et quadripartitio[1] et verba E 6 $_{5}$, quae ad Neoclis definitionem prooemii supra tractatam respiciunt, testimonio sunt haec omnia Neocli deberi. tum praeceptum Apollodoreorum, ut semper prooemio utendum sit, adfertur, quod et rationes ab illis adlatae et earum refutationes ab Alexandro scriptae sequuntur §§ 26—35. verba Apollodoreorum et Alexandri, quibus de prooemii praetermissione agitur, ab epitomatore resecta esse uno loco in propatulo est. cum enim Alexander, qui postquam principia adversariorum doctrinae paucis impugnavit, singula argumenta eorum ab infimo incipiens refellit, sententiam *πῶς ⟨ἂν⟩ ἡμῖν ἡ διήγησις παραδεχθείη μὴ προπαρασκευασμένου τοῦ ἀκροατοῦ τῷ προοιμίῳ πρὸς τὴν ἀκοήν* aggrediatur § 35, eiusmodi sententia inter Apollodoreorum argumenta desideratur. quantum in hac parte epitomator ab Artis Cornuti verbis discesserit statui non potest.

Cornuti Artis de *τάξει* prooemii partem, quae Alexandri refutationem Apollodoreorum de prooemii usu praecepti excipiebat, HS excerpsit W VII 53 $_{6-22}$ = VI 512 adn. 44 *τὸ προοίμιον κατὰ μὲν τοὺς Ἀπολλοδωρείους τὴν πρώτην τάξιν τοῦ λόγου ἐπέχει· εἰ γὰρ προσοχῆς, φασί, τῶν ἀκουόντων ἐστὶ ποιητικὸν πρὸς τὰ λεχθῆναι μετὰ ταῦτα ὀφείλοντα, πᾶσα ἀνάγκη αὐτὸ πρὸ τῶν ἄλλων*

[1] Quantopere Neocles quadripartiendi studiosus fuerit, paucis exemplis illustremus. Stoicorum quadripartitionem adfectuum adhibuit § 224, quattuor causas propositionis usus enumeravit §§ 162—165, quattuor species recapitulationis invenit § 214, quattuor res fine comprehendi, quattuor ei *παρακείμενα* esse dixit § 172, quattuor modis *τὸ συμφέρον* e bonis et malis fieri contendit § 180, qua re ab omnibus aliis rhetoribus discrepat (cf. commentarium ad § 180).

τάττεσθαι. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ Νουμηνίου καὶ κατ' ἀρχήν φησι τοῦτο καὶ μετὰ τὴν διήγησιν καὶ μετὰ τὰς πίστεις τάττεσθαι, ὃ καὶ ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου πεποίηκε μεταξὺ τοῦ λόγου εἰπών (§ 77) *‹οἶμαι τοίνυν τινὰς ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ποθεῖν ἀκοῦσαι τὴν ἔχθραν, ἥτις ἦν ἡμῖν›. οὐ μὴν διὰ τοῦτον, φησί, καὶ διττὸν εἶναι τὸ προοίμιον νοητέον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν τάξιν κυριώτερον, φησί, νομιστέον, τὸ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ δύναμιν μόνον· θορύβου γὰρ πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ γινομένου ἀνάγκη προοιμιάσασθαι πάλιν πρὸς τὸ προσοχὴν ἐργάσασθαι.* cum his verbis a Cornuto Neoclis de *τάξει* prooemii praecepta coniuncta esse credimus, quia quae idem de *τάξει* narrationis et epilogi partium docuit, E §§ 125—128, 211, 239 traduntur.

De proxima Cornuti Artis parte, qua eum quaesisse demonstravimus, utrum prooemium dividendum esset necne, certius dici nequit. neque diiudicare conemur, ultima primi de inventione tomi pars integra in E §§ 37—39 transscripta an contracta et mutata sit.

Περὶ εὑρέσεως δεύτερος τόμος.

In Epitomes parte narrationis fines antecedente (§§ 40—45) quomodo criminationes, quae in certis quibusdam causis oratorem contigant, repellantur docetur. huiusmodi repulsiones *προκαταλήψεις* ab Anaximene nominantur. qui Sp I 204 ₆ sqq. omnia genera criminationum in Epitoma enumerata tractavit et fere eadem de singulis refellendis praecepta dedit sed haec ceteris prooemii praeceptis inseruit, quibus modi benevolentiae efficiendae exponuntur. rhetor autem, cui E §§ 40—45 debentur, *προκαταλήψεις* orationis partes a prooemiis separatas, quae in suis causis narrationibus praemitterentur[1], dixisse videtur. dubitamus igitur, an haec sententia in Cornuti Arte plane et expresse explicata sit. Cornuti enim verba in hac Epitomes parte foedissime coartata et confusa esse obiter inspicienti adparet.

Narrationis finium enumeratio, quam E §§ 46—51 exhibet, multo plenior est eis, quae in excerptis ceterorum de inventione tomorum inveniuntur, tamen ne hanc quidem intactam esse cognosci-

[1] Propterea consentaneum erat de his repulsionibus agi, antequam de narratione ipsa ageretur et eius fines enumerarentur.

tur. in Neoclis verbis, quae primum locum obtinent, offendendum est. Neocles et omnes rhetores laudati eandem narrationem definiunt, quae secunda orationis civilis pars est, sed cum ceteri eam simplici nomine *διηγήσεως* significent, Neoclis fini haec verba praemittuntur *ἔστι δὲ ἡ διήγησις κατὰ ⟨μὲν⟩ Νεοκλέα ἡ δικανική*[1]. cuius rei nulla alia causa inveniri potest nisi quod Neocles hanc narrationem ut speciem narrationis alii speciei aut generi opposuerit. itaque illum narrationis finem, quem et HS et Nicolaus e Cornuti Arte descripserunt W VII 729 $_{29}$, Sp III 450 $_{24}$ = W II 7 $_{5}$ *διήγησίς ἐστιν ἔκθεσις πραγμάτων γεγονότων ἢ ὡς γεγονότων* a Neocle adhibitum esse credimus[2], praesertim cum ante Neoclis verba § 47 narrationem solas praeteritas res exponere dictam esse desideremus. ab hac generali narratione Neocles specialem in orationibus usurpandam, quam iudicialem appellaret, distinxisse putandus est[3]. genuina verba Neoclis restitui posse desperamus.

Simili ratione atque Neocles auctor verborum § 52 usus est, qui item generalem et specialem narrationem esse sumpsit, sed eo a Neocle dissensit, quod illa praeteritas, instantes, futuras, hac praeteritas et instantes res exponi dixit. et in hanc Epitomes partem et in proximam (§§ 53 – 62), qua diversae narrationis in species divisiones continentur, ab epitomatore Cornuti verba fere integra transscripta sed a scribis saepius corrupta esse videntur.

Nicolaus narrationis *ἔργον* definitionem a Cornuto repetitam exhibet Sp III 450 $_{25}$ = W II 7 $_{6}$, 123 $_{27}$ *ἔργον δὲ αὐτῆς καὶ τέλος τὸ παράδοσιν καὶ δήλωσιν ποιῆσαι τῷ ἀκροατῇ τοῦ πράγματος*[4]. et haec definitio et si quae aliae eiusdem rei definitiones a Cornuto

---

[1] Finckhio, qui lectionem codicis P ἡ in coniunctionem ἢ corrigere voluit, non assentiendum est. nam ante substantivum *διήγησις*, si ἡ *διήγησις* non cum adiectivo ἡ *δικανική* coniungendum esset, articulus ἡ deesset, quoniam vocabula definienda articulo carere solent. neque prius ἢ ad hunc locum quadrare simili Epitomes loco confirmatur. E § 210 enim, ubi de recapitulatione agitur eaque duobus modis definitur, alterum membrum definitionis eisdem verbis *ἢ νὴ Δία*, quae 11 $_{11}$ leguntur, inchoatur neque autem priori membro coniunctio ἢ praefixa est.

[2] Eandem definitionem Cic. de Inv. I § 27 exhibet ante ea verba, quae in commentarium ad §§ 54, 55 transscripsimus. Progymnasmatum auctores quoque hac definitione utuntur Theo Sp II 78 $_{15}$, Hermog. ib. 4 $_{19}$, Aphthon. ib. 22 $_{1}$.

[3] Cf. E §§ 149, 150, ubi Neocles *τὸ κυρίως εἰκός, τὸ κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν*, quod rhetoribus opus est, et id discernit, quod *κοινότερον τὸ εἰκός* nominatur.

[4] Verba *καὶ τέλος* et *ποιῆσαι* W II 123 $_{28}$ desunt.

adlatae erant, Artis partem, quam epitomator inde a § 63 compilavit, antecessisse putandae sunt. nam fines prooemii ἔργον ante praecepta docilitatis attentionis benevolentiae positi sunt, quibus quodammodo praecepta nunc nobis tractanda respondent.

In E §§ 63—104 de narrationis virtutibus agitur. ut Cornuti Artis de virtutibus narrationis praecepta restituamus, non solum eorum excerpta excutienda sunt sed etiam unde Cornutus ea derivaverit quaerendum est. qua de causa omnes locos vetustiorum rhetorum, quibus praecepta de narrationis virtutibus efficiendis dantur, perlustrari oportet: Anaximenis Rhet. Sp I 219 $_{10}$—220 $_{6}$, 240 $_{1-7}$; Cornificii Rhet. I §§ 14—16; Ciceronis De Inv. I §§ 28, 29; De Part. § 52; Quintiliani Inst. IV 2 $_{32-127}$; Theonis Prog. Sp II 79 $_{20}$—85 $_{27}$. quodcumque praeceptum cum Epitoma conspirat, in commentarium transscribemus, nunc quae ratio inter singulos libros intercedat paucis explanaturi sumus.

Num Anaximenes ipse uni ex ceteris rhetoribus, quos enumeravimus, in manibus fuerit, valde dubitamus, sed apud omnes praeter Quintilianum vestigia doctrinae Anaximeneae deteguntur. Theo et Epitome eo cum Anaximene consentiunt, quod brevitatem et perspicuitatem e rebus et e verbis fieri docent, et hic uterque et Cornificius Ciceroque nonnulla singularia praecepta Anaximenis exhibent[1]. ea quae Cornificius et quae Cicero priore l. l. de narrationis virtutibus exponunt, fere ad verbum congruunt, cum uterque eundem rhetorem, qui artem Latine condidit[2], ante oculos habuerit. praeceptorum, quae Cicero altero l. l. dat, plurima ei peculiaria sunt. permulta autem praeceptorum, quae Cornificio et Ciceroni communia sunt, apud Theonem et in Epitoma reperiuntur.

Quintilianus rarius cum ceteris concinit: verbis Inst. IV 2 $_{40-42}$ Ciceronis de Inv. libri I § 28 subesse videtur et quattuor locis ex uno eorum rhetorum, quorum praecepta Cornutus recepit, Quintilianum ipsum quoque pendere perspicuum est. qui IV 2 $_{31,\ 32}$ Isocrateos narrationem lucidam brevem veri similem esse voluisse, Aristotelem praeceptum brevitatis inrisisse, Theodoreos solam veri similitudinem postulasse tradit. E §§ 102, 103, postquam proxima

[1] Cf. commentarium ad §§ 82, 93.

[2] Rem ita se habere Thielius *Quaest. de Cornificii et Ciceronis art. rhet.* Diss. Gryphisw. 1889 demonstravit. Thielium recte iudicasse commentario nostro ad §§ 54, 55; 65—68 collato luce clarius adparebit.

§ quidam praeter tres narrationis virtutes, brevitatem perspicuitatem credibilitatem, quattuor alias invenisse dicti sunt, Aristotelis et Theodori sententiae adferuntur. casu fieri non potuit, ut Quintilianus et Cornutus hoc modo inter se congruerent, sed quae uterque l. l. enarrat, ex eodem libro fluxisse putandum est. sequitur, ut in hoc libro et praeceptum, cuius Quint. IV 2 $_{43}$ mentionem facit (= E § 68), et id, quod Quint. IV 2 $_{60}$ illudit (= E § 91), extitisse atque eundem librum a Quintiliano ad conscribendas §§ IV 2 $_{119-125}$ adhibitum esse sumamus. quibuscum Arti Cornuti haud pauca communia erant. Epitome enim in eo offendit, quod §§ 99, 100 praecepta iucunditatis et magnificentiae leguntur, etsi e verbis proximae § *εἰσὶ δὲ οἳ πρὸς ταύταις ταῖς τρισὶ κτὲ* supra solas tres virtutes, brevitatem perspicuitatem credibilitatem, tractatas esse concludere debemus. Quintilianus autem et iucunditatem et magnificentiam adiuvare ad augendam narrationis credibilitatem dicit IV 2 $_{119, 125}$. idem igitur Cornutum docuisse, sed verba, quae de hac re fecerat, ab epitomatore omissa esse probabile est. accedit quod praeceptum Quint. IV 2 $_{121}$, ut interdum sententiae narrationi inserantur, E 19 $_{12}$ reperitur[1] et praeceptum Quint. IV 2 $_{123}$, quo energia multum ad narrationem credibilem reddendam conferre dicitur, fere ad verbum cum E § 96 conspirat.

Praeceptum ultimo loco laudatum ansam nobis praebet ad inveniendum auctorum unius libri, unde Cornutus praecepta de narrationis virtutibus exscripserit. energia enim inter septem tropos narrationis enumeratur E § 105 et eius explicatio § 111 superiori § 96 prorsus par est. quae a Cornuto de tropis narrationis praecepta sunt, Neocli deberi inde colligimus, quod eiusdem de tropis argumentationis verba § 160 adferuntur. praeceptum ergo, ut credibilitatis studiosi energiam adhibeant, Neoclis esse persuasum habemus[2]. ex quo efficitur, ut quaecumque Cornuto cum Quintiliano communia fuisse ostendimus, Neocli attribuamus[3]. Quintilianus utrum haec

[1] Dubito an praecepto Quint. IV 2 $_{120}$ quoque ea verba subsint, quorum excerptum E 19 $_{11}$ exhibet.

[2] Idem praeceptum Morawskius p. 36 dissertationis laudatae, in quam libello nostro iam prelo mandato incidimus, Alexandro Numenio vindicat. rationes eius ne refellamus, augustiis loci prohibemur.

[3] Iure nos ita concludere eo comprobatur, quod omnia cetera Epitomes praecepta, quae ita cum Quintilianeis consentiunt, ut ex eodem fonte atque haec fluxisse sumenda sint, Neoclis esse constat. cf. commentarium ad §§ 172, 180, 184, 185.

a Neocle ipso repetiverit an eundem atque hic auctorem habuerit in medio relinquendum est.

A Cornuto non solum praecepta, quae adhuc Neocli adsignavimus, sed etiam fere cuncta cetera ex eius libro derivata esse ratione, qua praecepta disposita sunt, confirmatur. nam studium quadripartiendi, quod Neoclis proprium est (cf. adn. XLIII $_1$), nusquam apertius est quam hic. quod optime primis ipsis praeceptis, quae de brevitate e rebus facienda sunt, illustratur, quoniam ea cum Cornificianis Ciceronianisque comparare licet. Cornificius novem, Cicero octo modos narrationem brevem reddendi enumerat, in Epitoma autem bini vel terni eorum in unum praeceptum comprehensi sunt, ut numerus quattuor praeceptorum efficeretur, id quod commentario nostro ad §§ 65—68 cognosces. porro in Epitoma quattuor praecepta de obscuritate e rebus facienda dantur §§ 81—84, quattuor genera verborum perspicuitati nocentium colliguntur § 85, quattuor modi omnia veris assimulandi §§ 90—93, quattuor modi iucunditatis § 99, quattuor magnificentiae efficiendae exponuntur § 100. alibi quadripartitionem ab epitomatore perturbatam esse statim demonstrabitur. duobus tantum locis haec ratio disponendi non adhibita est et praecepta utrobique adlata certis de causis Neocli abiudicanda sunt. § 88 enim, si eidem auctori vindicanda esset atque praecepta, quae antecedunt, suo loco minime quadrare[1], quia haud obscuritatem e verbis faciendam spectaret, et enuntiatum E 18 $_4$ *τὰ δὲ παρὰ τάξιν τιϑῇς*, quippe quod eandem sententiam haberet quam superius E 17 $_2$, prorsus supervacaneum esse iudicares. at dubitari nequit, quin § 88 Harpocrationis sit, cum Harpocrationis verba E 20 $_{13}$ et ea E 27 $_5$, quae eidem rhetori supra adscripsimus, ad illam § respiciant. hoc igitur loco a Cornuto Harpocrationis verba praeceptis Neoclis adnexa sunt, supra cum his Alexandri verba coniuncta esse videntur. §§ 72—78 multae figurae enumerantur, quarum alias breviloquens vitare alias usurpare iubetur. cum has figuras omnes in Alexandri de figuris libro tractatas esse constat, tum unam ex eis, quae *τὸ ἐπεζευγμένον* nominatur, Alexandro peculiarem fuisse credendum est, quia nemo nisi Aquila Romanus, qui illus librum epitomavit, de ea egit (cf. commentarium ad § 76). itaque Alexandrum has figuras ut brevitati aut noxias aut utiles in

[1] Kayserus *Münch. Gel. Anz.* 1855 p. 11 hanc § post verbum *χρείαν* E 17 $_5$ collocari proposuit.

sua arte enumerasse Cornutumque inde §§ 72—78 descripsisse probabile est.

Cornuti de narrationis virtutibus praeceptis inter auctores suos distributis facile explicari potest, quae cognatio Cornuti Arti cum Theonis Progymnasmatis sit. in quibus multa eorum Cornuti praeceptorum, quae Neocli attribuimus, redeunt et nonnulla eisdem atque in Epitoma verbis expressa. Theonem[1] autem non Neocle ipso usum esse eo comprobatur, quod ille praeter Anaximenis praecepta ipsi cum Cornificio Cicerone Neocle communia (cf. adn. XLVI $_{1}$) duo alia Anaximenis praecepta exhibet (Sp II 80 $_{18}$; 83 $_{19}$ = I 219 $_{15}$, 240 $_{3}$; 240 $_{1}$). eundem rhetorem haec et illa ab Anaximene repetisse veri simillimum est. accedit, quod Theo uno credibilitatis praecepto magis quam Neocles cum Cicerone Cornificioque consentit[2]. Neocles igitur et Theo et auctor artis Latinae a Cornificio et Cicerone adhibitae ex eodem rhetore Graeco pendere sumendi sunt.

Iam quae Cornuti de narrationis virtutibus praecepta in Epitoma deesse quae ibidem breviata et confusa esse cognoverimus, adnotandum est.

Primo loco §§ 65—68 quattuor praecepta de brevitate e rebus facienda dantur, quorum sub finem quaedam omissa esse cognoscitur. Geometra enim, qui W II 230 $_{9}$ inter praecepta Theonis unum a Cornuto repetitum, ut breviloquens *ταυτολογίαν* vitet (= E 15 $_{2}$), inserit, Theonis praecepto quod antecedit (= Sp II 83 $_{20}$), haec verba adnectit W II 230 $_{6}$ *ὡς τὸ ‹ἐπανῆλθεν ἐξ ἀγροῦ› δηλονότι* (l. *δηλοῖ ὅτι*) *καὶ ἐξῆλθε πρότερον· τοιοῦτον καὶ τὸ ‹κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ› δηλοῦντος γὰρ ἦν* (l. *δηλοῦντος τοῦ κατέβην*) *ὅτι καὶ ἐν τῇ πόλει ἦν.* prius horum exemplorum simillimum est ei, quo Cornificius sextum brevitatis praeceptum instruxit I § 14 et si exitus rerum ita ponemus, ut ante

[1] Hoppichlerus *De Theone* Diss. Virceb. 1884 Theonem ante Hermogenem Progymnasmata scripsisse demonstravit neque vero ei contigit, ut Theonem Quintiliano superiorem fuisse probaret. nobis quidem Theoni Alexandrum Numenium ante oculos versatum fuisse persuasum est. Sp II 106 $_{16}$ Alexandri definitionem topi E § 169 servatam adfert et Sp II 109 $_{1}$ sqq. de *διατυπώσει* verba facit Alexandri explicatione *διατυπώσεως* usus, quam E § 233 exhibet. Theo igitur, Progymnasmatum auctor, cui cognomen Aelio fuisse Suidas tradit, Hadriani aetate vel paulo inferius floruisse videtur.

[2] Cf. E § 90 et Theonem Sp II 84 $_{23}$ *στοχάζεσθαι προσήκει τοῦ πρέποντος τῷ τε προσώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις τῆς διηγήσεως*, et Cic. de Inv. I § 29 *si personarum dignitates servabuntur*, et Corn. I § 16 *si .. personarum dignitates .. constabunt.*

quoque quae facta sint sciri possint tametsi nos reticuerimus, quod genus: si dicam 'me ex provincia redisse' profectum quoque in provinciam intellegatur. itaque illud exemplum non a Geometra inventum sed a Neocle ei praecepto, quod sexto Cornificiano respondet E 15 $_{3}$ *καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοις, ὧν ῥηθέντων φανερά ἐστι τὰ σιωπώμενα*, adpositum esse pro certo habemus. an idem altero quoque exemplo a Geometra adlato (= Platonis Rep. I init.) usus sit, incertum est[1].

Plurimum Geometra ad proximam partem Cornuti Artis, quae de brevitate ex elocutione efficienda erat, restituendam confert. Geometram praeter tria praecepta, quae E §§ 69—71 exhibent, aliud eiusdem generis servare W II 230 $_{25}$, 231 $_{5}$, quod cum illis in Cornuti Arte coniunctum fuerit, supra p. XXIV demonstravimus. Geometrae igitur subsidio hoc loco numerus praeceptorum Neocli gratissimus expletur. tria praecepta in Epitomen recepta hic integriora sunt quam apud Geometram, sed dubitamus, an ea verba Geometrae e Cornuti Arte sumpta ab epitomatore autem excisa sint, quae W II 231 $_{20}$ exemplis epithetorum adduntur *ἤρκει γὰρ ἐπὶ τούτων καὶ τὸ κύριον μόνον. ἃ (τὰ ἐπίθετα) ποιητικῆς μὲν ἴδια ὡς ἐναργῆ καὶ ἡδέα καὶ εὐμεγέθη, τοῖς ῥήτορσι δὲ ἀλλότρια.* nam haec verba similia sunt eis, quae synonymorum exemplo adscripta sunt E 15 $_{6}$.

Inter figuras breviloquenti evitandas apud Geometram duae sunt, quarum Epitome mentionem non facit:

W II 231 $_{1}$, 232 $_{1}$ *ἐπιμονὴ δὲ ὡς τὸ «τί ἐροῦμεν καὶ τί φήσομεν»; καὶ πάλιν «αἰτίας καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίας».*

W II 231 $_{3}$, 232 $_{23}$ *τὰ δ' ἐκ παραλλήλου περιττὰ μέν, σπουδῆς δὲ ὅτι μάλιστα ἐμφαντικά εἰσι. τὸ γοῦν* (B 8) *‹βάσκ' ἴθι› πλεονάσαν τῇ λέξει τὸ πρᾶγμα κατέσπευσε· τὴν γὰρ σπουδὴν τῷ ἐπιτάττοντι παρεδήλωσε.*

in Alexandri de figuris libro et *ἐπιμονὴ* Sp III 17 $_{28}$ et *συνωνυμία* Sp III 30 $_{14}$ tractatur, quae *ἐκ παραλλήλου* nominari poterat (cf. Herodianum Sp III 102 $_{3}$). in Alexandri igitur arte, qua Cornutus usus est, hanc utramque figuram, quae summo iure bre-

---

[1] Monemus ne Geometra, ubi quaedam a Cornuti Arte repetiverit, eius verba genuina et integra servasse putetur. nam ubicumque Theonem auctorem sequeretur, eum verba Progymnasmatum modo resecuisse modo amplificasse semperque mutasse vidimus.

vitati noxia esse dicitur, ceteris insertam et Alexandri verba in Cornuti librum atque inde in Geometrae commentarium transscripta esse persuasum habemus.[1]

Geometra praeter *ἀναδιπλώσεως* exemplum, quod corruptius E 15 $_{12}$ quoque legitur, alterum exhibet:

W II 232 $_{20}$ *καὶ ὁ ποιητὴς* (Y 371) *‹τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν, εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ›.*

etiam hoc exemplum Geometra apud Cornutum legisse videtur. nam eidem versus ab Alexandro adferuntur Sp III 20 $_{3}$[2] et eum in arte sua hos versus una cum illo loco Demosthenico (W II 232 $_{18}$ = E 15 $_{12}$) laudasse eo probabilius est, quod his exemplis duo genera iterationis ab Alexandro distincta (Sp III 20 $_{5}$) illustrantur.[3] in altero enim verba iterata cohaerent, in altero aliis verbis distinguuntur.

De usu tropicorum, ad quem Epitomes verba § 74 spectant, Geometra haec praecipit:

W II 232 $_{6}$ *τροπὴν δὲ οὐχὶ πᾶσαν* (*ἐκβάλλομεν*), *ἀλλ' ἥτις ἐστὶν ἐπεξηγήσεως δεομένη ὡς τὸ* (Dem. 3 § 31) *‹ἐκνενευρισμένοι περιῃρημένοι χρήματα, συμμάχους›. ἐπεξηγήσεως δεομένη, ἥτις σκληρά τε καὶ ἀσυνήθης, ὡς ἥγε συνήθης* [*καὶ*] *μεταφορικὴ μᾶλλον ἐπιτέμνει καὶ δι' ὀλίγων πολλὰ περιΐστησιν. ὁ γοῦν Δημοσθένης εἰπὼν* (2 § 9) *‹μικρὰ πρόφασις καὶ τὸ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε›, διὰ μιᾶς λέξεως καὶ πᾶσαν ἡμῖν τὴν παραβολὴν παρέστησε.*

licet Geometra Cornuti Artis verba auxerit dilataveritque, eum priorem praecepti partem, quae Epitomae deest, novasse credibile non est. nam praeceptum eo loco, quo apud Cornutum id positum fuisse Epitome docet, inter seriem figurarum brevitati noxiarum et seriem utilium, aptissimum erat, si alia tropica vitari alia adhiberi

---

[1] Utrum Alexander ipse in arte sua nomen *ἐκ παραλλήλου* usurpaverit, an Geometra hoc in locum *συνωνυμίας* substituerit nescio. in eo quod Cornutus breviloquentes et synonymis uti vetuerit et figuram synonymiae vitare iusserit, offendendum non est, quoniam haec praecepta e diversis libris sumpsit. cf. Harpocrationis praeceptum E 18 $_{4}$ et Neoclis E 17 $_{2}$.

[2] Exemplum *περιφράσεως* E 15 $_{14}$ = W II 232 $_{5}$ ipsum quoque in Alexandri de figuris libro Sp III 32 $_{8}$ reperitur.

[3] In Alexandri de figuris libro (nihil nisi epitomen eius ferri Steusloffius demonstravit *Quibus de causis Alexandri Numenii etc.* Diss. Vratisl. 1861) *ἐπανάληψις* Sp III 19 $_{30}$ et *ἀναδίπλωσις* Sp III 29 $_{5}$ distinguuntur, sed verba utriusque loci ita confusa sunt, ut quid inter has figuras differat non intellegatur. in arte sua Alexander ut Phoebammo Sp III 46 $_{15}$ quamlibet verborum iterationem nomine *ἀναδιπλώσεως* significasse videtur.

iubebat. itaque non dubitamus quin Alexandri de usu tropicorum praeceptum in Cornuti Arte fere tale fuerit, quale Geometra exhibet. epitomatorem hoc in compendium redegisse eo confirmatur, quod in Epitoma non totus locus Demosthenicus a Geometra servatus sed unum eius vocabulum e. c. adfertur.

Praeceptum de usu *τοῦ ἐπεζευγμένου* datum plenius E § 76 traditur quam a Geometra, sed exemplum adfixum W II 233 $_{13}$ integrius est.

Ultimum brevitatis praeceptum, quod Geometra a Cornuto repetivit, quamquam vehementer depravatum, tamen nobis magno fructui est.

W II 233 $_{16}$ *καὶ τὸ ἀσύνδετον δὲ τοιοῦτον, ὡς τὸ κατὰ κόμμα ὥσπερ καὶ Δημοσθένης·* (1 § 9) *‹Μεθώνην, Πύδναν, τἄλλα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγων διατρίβω›, ὅπου γε καὶ δυσὶ καὶ τρισὶν οὗτος εἴδεσι τῆς συντομίας ἐχρήσατο, τῷ τε ἀσυνδέτῳ καὶ τῷ κατ' ὄνομα καὶ τῷ τὰ πλείω παραλιπεῖν· διὸ καὶ ἐπεσημήνατο ‹ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγων διατρίβω›.*

in Geometrae verbis locus Demosthenicus asyndeton *κατὰ κόμμα* nominatus offendit. qui cum asyndeton *κατ' ὄνομα* esse dicendus sit[1], Geometrae verba ita fere supplenda censemus *ὡς τὸ κατὰ κόμμα ⟨παρὰ Δημοσθένει* (18 § 139) *‹ἀλλ' ἐπειδὴ φανερῶς ἤδη τὰ πλοῖα ἐσεσύλητο, Χερρόνησος ἐπορθεῖτο› καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι δὲ καὶ ἀσύνδετον κατ' ὄνομα⟩ ὥσπερ καὶ Δημοσθένης* (1 § 9). ut locum Dem. (18 § 139) inter tradita verba Geometrae intercidisse sumamus, eo adducimur, quod idem E 16 $_{6}$ adfertur atque in Cornuti Arte et hunc et illum, qui Geometrae verbis apud Doxopatrum servatis continetur, laudatum esse persuasum habemus. nam in Alexandri de figuris libro Sp III 33 $_{2}$ asyndeto duo loci Dem. (18 § 65 et § 69) exemplo sunt, quorum altero singula commata, altero singula verba demptis coniunctionibus conectuntur. Alexandrum igitur in arte sua ipsa quoque duos locos (18 § 139 et 1 § 9), qui illis respondent, adtulisse probabile est. idem autem locus (18 § 69), qui in Alexandri de figuris libro Sp III 33 $_{4}$ ut asyndeti exemplum laudatur, ad illustrandam *παράλειψιν* adhibetur Sp III 23 $_{14}$. inde colligimus Alexandrum in arte sua loco (1 § 9) eodem modo usum esse et similiter atque Geometram brevitatem

[1] Cf. quae Tiberius Sp III 77 $_{27}$ de diversis asyndeti generibus dicit.

etiam figura *παραλείψεως* effici dixisse. neque enim hanc figuram, quae brevitati sane utilissima est, in enumeratione defuisse veri simile est. quid? quod *παραλείψεως* mentio fit in corruptis verbis E 16 7 *ποιήσεις δὲ συντομίαν καὶ οὔτε κατ' ἔμφασιν παραλείψεως λέγεις, ὡς ὁ Δημοσθένης* (19 § 192) ‹*ἐπειδὴ γὰρ εἷλεν Ὄλυνθον Φίλιππος*›. quae verba Kayserus deleto vocabulo *παραλείψεως* sanari posse existimavit. at interpolatorem hoc vocabulum addidisse quis credat? in Cornuti Arte et de figura *παραλείψεως* et de tropo *ἐμφάσεως* verba facta et ea in Epitoma foede confusa esse multo credibilius est. genuina autem verba restitui posse desperamus.

Venimus ad praecepta de obscuritate data. ut enim quomodo narratio dilucida fiat doceatur, topi obscuritatis, qui fugiendi sint, enumerantur. modo cum Neoclis quadripartitiones colligeremus, quattuor de obscuritate e rebus facienda praecepta esse contendimus codicis P auctoritate nixi, in quo praepositis numeris *πρῶτον* E 16 20, *δεύτερον* 17 2, *τρίτον* 17 10, *τέταρτον* 17 11 quattuor praecepta distinguuntur, quorum primo ignobilitas materiae causa obscuritatis esse dicitur, secundo perturbatio rerum ordinis, tertio omissio aliquarum rerum, quarto digressio. duobus extremis praeceptis solis apud AJ W II 219 20, 21 numeri praefixi sunt neque autem eidem qui in P, sed paenultimo *τέταρτον*, ultimo *πέμπτον*. ergo enuntiatum E 17 6 *ποιεῖ δὲ ἀσάφειαν καὶ τὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνῆσθαι* ab AJbus loco tertii praecepti habitum est. si lectio AJum genuina esset, in P corruptela agnoscenda esset, quae quomodo nata sit intellegi nequit. itaque Neoclem ne hic quidem plus quattuor praeceptis dedisse nobis persuasimus. Theo Sp II 80 24 praeceptum, ne tempora et ordo rerum perturbentur, a praecepto, ne eadem bis dicantur, separat neque dubitamus, quin auctor a Theone et Neocle adhibitus similiter praescripserit. Neoclem autem saepius bina praecepta auctoris sui in unum contraxisse Epitomes brevitatis praeceptis cum Cornificianis comparatis cognovimus. eundem quadripartiendi studio ductum illa duo obscuritatis praecepta comprehendisse credibile est.[1] Neoclis igitur verba ita resti-

---

[1] Quadripartiendi causa Neocles etiam Anaximenis praeceptum a Theone Sp II 80 13 servatum (cf. p. XLIX) omisisse et allegoriam, quam Theo Sp II 81 6, ubi de perspicuitate *ἐκ τῶν πραγμάτων* efficienda agitur, commemorat, uter res elocutionis perspicuitati noxias enumerasse pulandus est.

tuenda esse videntur *δεύτερον ⟨δέ⟩, ὅταν συγχέωμεν τὴν τάξιν τῶν γεγονότων, ὡς τὰ μὲν πρῶτα τελευταῖα εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα προτετάχθαι· οἰκονομίας δὲ τὸ τοιοῦτον πολλάκις ἐπέχει χρείαν, δυσπαρακολούθητον δὲ ὅμως καὶ ἀσαφῆ τὸν λόγον ποιεῖ· καὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνῆσθαι· μακρὸν γὰρ κτέ.* quae verba ab epitomatore propterea mutata esse sumimus, quod infinitivum *μεμνῆσθαι* e particula *ὡς* pendere[1] non intellexisset.[2] verbis autem, quae epitomator in locum genuinorum substituit E 17_{6} *ποιεῖ δὲ ἀσάφειαν καὶ τὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνῆσθαι,* AJ facillime in errorem perducti sunt, ut quinque praecepta esse rati traditis numeris *τρίτον-τέταρτον* correctura opus esse censerent.

In Epitomes de obscuritate ex elocutione efficienda praeceptis §§ 85—87 praeter lacunam librariorum culpa ortam E 18_{1} unus locus offendit, quem haud sine epitomatoris opera confusum et perturbatum esse iudicemus. post enumerationem enim quattuor generum vocabulorum obscuritatem efficientium legitur E 17_{15} *καὶ (ὅταν τις χρῷτο) τῇ συνθέσει μὴ ἁπλῇ καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ δι' ὑπερβατῶν καὶ μήκους περιόδων καὶ ἀλληγορίας.* et participium *τεταραγμένῃ* vel simile desideratur, quo genetivi e praepositione *διὰ* pendentes cum nomine *συνθέσει* coniungantur, neque quod *σύνθεσις δι' ἀλληγορίας* adfici dicitur, potest tolerari. ad nodum expediendum adiuvamur Geometrae loco W II 226_{5} *παραφυλακτέον καὶ τὸ μῆκος τῶν περιόδων καὶ τὰ αἰνίγματα καὶ τόν γρῖφον.* verba *αἰνίγματα* et *γρῖφον* a Geometra pro verbo *ἀλληγορίας* posita esse e loco W II 222_{27} adparet. inde quod Geometra non *παραφυλακτέον καὶ τὴν σύνθεσιν διὰ τοῦ μήκους τῶν περιόδων καὶ τῶν αἰνιγμάτων καὶ τῶν γρίφων τεταραγμένην* scripsit, colligimus in Cornuti Arte non easdem ineptias, quae in Epitoma inveniuntur, extitisse sed ibi et *τὸ μῆκος τῶν περιόδων* et *τὴν ἀλληγορίαν* in numerum rerum elocutionem obscurantium relata esse. duobus igitur Epitomes praeceptis §§ 86, 87 *ποιεῖ δὲ καὶ ὀνοματοποιΐα ἀσάφειαν, ὡς τὸ κτέ.., καὶ ἡ ⟨ὁμωνυμία κτέ..⟩* duo similia antecessisse sumendum est ita fere restituenda *ποιεῖ δὲ καὶ τὸ μῆκος τῶν περιόδων ἀσάφειαν ὡς . . ., καὶ ἡ ἀλληγορία ὡς . . . .* coniecturae eo fides adrogatur,

[1] In eo, quod inter infinitivos ex eadem particula *ὡς* pendentes verba *οἰκονομίας — ποιεῖ* inserta sunt, offendendum non est. cf. E 25 $_{32}$sqq.

[2] Cf. interpolationem simili de causa factam E 46 $_{1}$.

quod ea hic quoque numerus praeceptorum Neocli pergratus recuperatur. proximum de compositione obscuritatem efficiente praeceptum, quod cum ei verba *μήκους περιόδων καὶ ἀλληγορίας* adglutinarentur, ipsum mutilatum esse videtur, fortasse hoc modo supplendum est *καὶ (ὅταν τις χρῷτο) τῇ συνθέσει μὴ ἁπλῇ καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ δι' ὑπερβατῶν ⟨καὶ μεταξυλογιῶν τεταραγμένῃ⟩. μεταξυλογίαι* enim a Theone Sp II 82 ₁₉ una cum hyperbatis ut res elocutionis perspicuitati noxiae enumerantur[1] et eadem Neoclem in praecepto de quo agimus coniunxisse veri simillimum est, cum duobus membris prioris partis praecepti *ἁπλῇ καὶ κατὰ φύσιν* altera pars melius respondeat, si duae res compositionem perturbantes adferantur.

Nunc paucis de praeceptis credibilitatis disserendum est. Geometra quamquam totum praeceptum, quod Epitomae deest, non exhibet, tamen complures adnotatiunculas ab epitomatore omissas nobis suppeditat.

W II 235 $_6$ enim praecepto, ut particulae narrationis quae dicuntur exponantur (= E § 90), haec sententia additur: *τὸ γὰρ διὰ πάντων ἐπεξιέναι δόξαν ἡμῖν παρέχει τοῦ καὶ αὐτοῖς παρεῖναι τοῖς πράγμασι καὶ ἀληθῆ λέγειν παρίστησιν.*

W II 235 $_{10}$ praecepto, ut omnes particulae accurate enarrentur (= E § 92), verba adnectuntur: *οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ οὕτως μόνον παρῆν εἰπεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιῶςδε ἢ τοιῶςδε.*

W II 236 $_3$ praeceptum, ut simplex elocutio adhibeatur (= E § 97), excipiunt verba: *δόξαν γὰρ τῆς ἀκριβείας καὶ φαντασίαν παρέχει τῆς ἀληθείας, ὡς ἀπερίσκεπτος καὶ τὴν ἀλήθειαν μιμουμένη.*

has tres sententias, cum haud sine iudicio scriptae sint, quo Geometra caret, et eius modi additamenta praeceptorum a Cornuti Arte haud aliena esse similibus sententiis Epitomes 18 $_{16}$, 15 $_6$ demonstretur, Cornuti Arti deberi veri simillimum est. ex eadem Geometra energiae exemplum W II 235 $_{23}$, quod optime delectum est, in commentarium suum transscripsisse videtur:

οὕτω γοῦν καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους·

---

[1] *τὸ ὑπερβατὸν* et *μεταξυλογίαν* arcte cohaerere Alexandri de figuris libro confirmatur. Sp III 38 $_8$ figuram *ὑπερβατοῦ* figura *παρεμβολή* nominata sequitur, quae haud diversa est ab ea, quam Theo *μεταξυλογίαν* dixit. cf. W V 453 $_{22}$.

(§ 52) ‹*ἀλλὰ πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς ὥςπερ ἔχις ἢ σκορπίος, τὸ κέντρον ἠρκώς, ᾄττων δεῦρο κἀκεῖσε*›.

Cornutum enim secundo loco, quo de energia ageret E § 111, ei exemplum adposuisse, priore loco E § 96 praetermisisse consentaneum non est, sed epitomatorem hic exemplum resecuisse probabilius est. eundem Cornuti de energia verba de sua sede removisse conicimus. ex eo enim, quod energia, quae a quibusdam in numero narrationis virtutum ducitur (cf. Quint. IV 2 $_{63}$), necessitudinem quandam cum iucunditate et magnificentia habet, Cornutum praecepta de energia de iucunditate de magnificentia data, quae apud Quintilianum IV 2 $_{119}$ sqq. ipsum quoque coniuncta sunt, non separasse concludimus. ordo igitur credibilitatis praeceptorum in Cornuti Arte hic fuisse videtur. primum quattuor modi, quibus omnia veris assimulanda essent, exponebantur (E §§ 90—93), tum quattuor aliae res credibilitatem efficientes enumeratae sunt (E §§ 94, 95, 97, 98), denique energiae iucunditatis magnificientiae mentio facta est (E §§ 96, 99, 100). in Cornuti Arte praeceptis iucunditatis et magnificentiae quaedam verba praemissa esse, quibus hae multum ad credibilitatem conferre dicerentur, supra demonstravimus. utrum sola verba *συνεργεῖ δὲ πρὸς πειθὼ καὶ ἡ ἡδονή* — *συνεργεῖ δὲ πρὸς πειθὼ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια,* quae initio praecepti de energia dati respondent, an longiora, qualia Quintilianus IV 3 $_{119,\ 125}$ exhibet, in Cornuti Arte extiterint incertum est.

Praecepta de narrationis virtutibus data in Epitoma finiuntur particula §§ 101—104, qua quid singuli rhetores de numero narrationis virtutum docuerint exponitur. et Nicolai locus Sp III 457 $_{25}$ —458 $_{5}$=W II 583 $_{1}$, ad quem conscribendum Cornuti Artis verba adhibita sunt, et verba Quintiliani IV 2 $_{32,\ 61,\ 63}$, quem vel Neocle vel eius auctore usum esse cognovimus, cum hac Epitomes particula conferenda sunt. qua re epitomatorem Neoclis verba in hunc Cornuti Artis locum transscripta foedissime confudisse satis elucet, at eorum restitutio temptari non potest.

Pariter desperandum est damna proximae Epitomes partis §§ 105—111, qua tropi narrationis tractantur, umquam suppleri posse. etenim quae in Cornuti Arte de tropis, qui *εὐφημία* et *ἐπὶ τὸ χεῖρον φράσις* nominabantur, dicta erant, et nonnulla exemplorum, quae apud Cornutum nulli troporum defuisse videntur, ab epitomatore omissa sunt.

Post enumerationem narrationis troporum in Epitomes § 112 differentia *διηγήσεως* et *καταστάσεως* explicatur, sed hanc § in Cornuti Arte troporum enumerationi continuatam fuisse credibile non est. nam antequam de usu *καταστάσεως* et *προβολῆς* ageretur, narratio praetermitti posse dicenda erat. itaque illi § in Cornuti Arte Neoclis de praetermissione narrationis verba antecessisse sumimus. quae verba Neocles de narrationis praetermissione fecerit, nunc demonstrabitur.

Ordo quattuor Epitomes partium quae §§ 113—135 distinguuntur (§§ 113—123; 124—131; 132, 133; 134, 135)[1], idem atque in Cornuti Arte, sed duarum primarum partium dispositio ab ea, quae apud Cornutum erat, diversa esse videtur. in Epitomes parte §§ 113—123 quaestio instituitur, utrum semper narratione opus sit necne, ac primum quidem Apollodoreorum praeceptum, ut semper enarretur, et rationes praecepti adferuntur. tum § 116 Alexander et Neocles non semper esse narrandum docuisse traduntur. pars §§ 117—120, qua quattuor causae narrationem praetermittendi continentur, ita cum proximo enuntiato conexa est, ut Alexandri et Neoclis esse ducenda sit. accedit quod E 22 $_{21,\,24}$ verbum *φασι* extat, cuius subiectum idem atque verbi *φασι* E 22 $_{17}$, Alexandrum et Neoclem, esse existimes. denique §§ 121—123 Alexandri verba sequuntur, quibus Apollodoreorum rationes confutantur.

Dispositio Epitomes partis §§ 124—131, qua de loco narrationis quaeritur, priori prorsus par est. primum Apollodoreorum praeceptum commemoratur, ut narratio semper prooemium excipiat, cui ratio paucis verbis addita est. tum § 125 Alexander et Neocles Apollodoreis adversati narrationi non unum sed diversos locos adsignasse dicuntur, et §§ 126—128 quinque loci enumerantur, quibus narratio poni possit, si non prooemio continuetur. haec enumeratio, in qua verbum *φασι* bis reperitur E 24 $_{2,\,7}$, ipsa quoque ita cum praecedentibus verbis coniuncta est, ut ad Alexandrum et Neoclem referenda sit. at Alexandrum duobus tantum locis aut ante argumentationem aut in argumentatione ipsa narrationem collocandam esse censuisse et eos, qui alios quoque locos ei concessissent, impugnasse e verbis §§ 129—131, quae Alexandri nomen prae se

---

[1] Quintam partem §§ 136—142, qua de elocutione narrationis agitur, ab epitomatore excerptis secundi de inventione tomi adnexam esse supra demonstravimus.

ferunt, patet. Finckhius igitur E 23 $_{20}$ ante illam enumerationem quinque locorum, quam non ad Alexandrum referendam esse intellexit, verba ⟨*καὶ Νεοκλῆς μὲν*⟩ excidisse coniecit. si Finckhio assentimur, sequitur ut E 22 $_{18}$ similia quaedam verba periisse putemus, cum enumeratio quattuor narrationem praetermittendi causarum §§ 117—120 ipsa quoque ab Alexandro aliena sit. quam Neocli attribuendam esse cum ex eo concludere licet, quod enumerationi quattuor prooemii praetermittendi causarum §§ 22—25, quam Neoclis esse certis argumentis evicimus, respondet, tum ex eo, quod verba E 22 $_{18}$ *ᾧ τρόπῳ τινὰ τῆς διηγήσεως παραιτούμεθα ὡς μὴ συμφέροντα* ad unum e Neoclis de brevitate praeceptis E 14 $_{18}$ *καὶ ἐὰν . . . οἷα μὴ ὠφελεῖν τὸν ἀγῶνα οἷά τέ ἐστι . ., ἀφέλῃς τῆς διηγήσεως* respiciunt. quominus et haec particula (§§ 117—120) et illa (§§ 126—128) Neocli vindicetur, verbum *φασί* bis utrobique inventum non obstat. eadem ratione *φασί* hic dictum est atque E 21 $_{17}$, 16 $_{11}$, 14 $_{3}$, ubi eo quidam auctores eorum rhetorum, quibus singulae partes debentur, significantur. E 22 $_{18}$ igitur ante enumerationem quattuor narrationem praetermittendi causarum haec fere verba ⟨*καὶ Νεοκλῆς μέν φησι πολλάκις τὴν διήγησιν δεῖν παραιτεῖσθαι*⟩ (cf. E § 21) desiderarentur. at Epitomen bis similem iacturam accepisse multo minus probabile est quam epitomatorem Cornuti Artis ordinem ita confudisse, ut verba, quae supplenda esse Finckhius et nos diximus, suis locis deesse viderentur.

Quae dispositio duarum partium in Cornuti Arte fuerit, collato primo de inventione tomo adparet. ubi enim de praetermissione prooemii agitur, primum Neoclis verba (§§ 21—25), tum verba Apollodoreorum (§§ 26—29), denique verba Alexandri §§ 30—35 adferuntur. Cornutum ipsum hunc ordinem adhibuisse certum est, cum dubitari non possit, quin Cornutus Apollodoreorum et Alexandri verba ex uno eodemque libro, ex Alexandri arte, descripserit. quae non verbis a Neoclis arte repetitis dirimi, sed haec seorsum ante aut post illa collocari consentaneum erat. inde colligimus Cornutum in secundo de inventione tomo haud alia ratione usum esse. partes ergo Cornuti Artis, quibus de praetermissione et de loco narrationis agebatur, hoc modo dispositae erant:

prioris partis primum locum Neoclis praeceptum, ut saepe narratio omitteretur, quod praecepto § 21 *πολλάκις δεῖ παραι-*

τεῖσθαι προοίμιον respondebat, et enumeratio quattuor narrationem praetermittendi causarum (§§ 117—120) occupabant. quam illa de differentia *διηγήσεως* et *καταστάσεως* verba (§ 112) secuta esse sumimus, quippe quae pro appendice praecepti § 119 *φανερῶν ὄντων τῶν πραγμάτων περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι* habenda sint. nam § 112 *κατάστασις* aut *προβολή,* si res apertae sint, adhiberi et vice narrationis fungi dicuntur[1]. eo igitur, quod haec verba in Epitoma Apollodoreorum de narrationis usu praeceptum anteeunt, confirmatur Neoclis enumerationem quattuor narrationem praetermittendi causarum, quam illis verbis antecessisse certum est, ab epitomatore sua sede remotam et inter Alexandri verba insertam esse. prioris partis secundo loco Apollodoreorum praeceptum, ut semper narraretur, cum rationibus huius praecepti positum erat (§§ 113—115), tertio Alexandri contrarium praeceptum et refutationes illarum rationum (§ 116, §§ 121—123).
posterioris partis initio Neoclis praeceptum, ut narratio non semper post prooemium sed alibi alio loco collocaretur, et enumeratio quinque locorum (§§ 126—128) adlata erat. quam Apollodoreorum de loco narrationis verba (§ 124) sequebantur. Alexandri praeceptum, ut narratio non solum ante argumentationem sed etiam in argumentatione ipsa poneretur, et Alexandri repulsio eorum, qui vel post argumentationem et in epilogo narrari volebant (§§ 129 — 131), in extrema hac parte erat.

Uno loco duarum partium Cornuti Artis, quarum dispositionem epitomatorem perturbasse vidimus, eundem quaedam omittentem deprehendimus. desiderantur enim quae Alexander Apollodoreorum sententiae E 22 $_{3}$ *ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων παρῆκε διήγησιν* responderit (cf. § 29 et § 33). plurane in his partibus et in duabas proximis (§§ 132, 133; 134, 135) excisa mutataque sint statui nequit.

Περὶ εὑρέσεως τρίτος τόμος.

Excerpta huius tomi a definitionibus *πίστεως*, quarum altera anonyma est (§ 143)[2], altera Alexandri nomen prae se fert (§ 144),

---

[1] Hac re efficitur, ut § 112 Neocli adscribamus.

[2] Supra ex eo, quod anonymas membri et periodi definitiones (E § 242) Cornuti esse constat, Cornutum Artis auctorem esse conclusimus. nunc contraria conclusio facienda est. cum Cornutum Artem composuisse credamus, ei anonymam *πίστεως* definitionem vindicamus. totam enim § 143 ab uno et

incipiunt. quibus a Cornuto Neoclis de propositione et de tropis *πίστεως* verba (§§ 160—168) continuata esse pro certo habemus. nam propositionis, quae a Neocle E 30 $_{15}$ *ἀποδείξεως ἀρχή* esse dicitur, sub initium tertii de inventione tomi mentionem fieri consentaneum erat. locus autem, quem illa verba in Epitoma tenent, minime eis convenit. cum enim ipsa eam *πίστιν*, quae tertia pars orationis est et E 27 $_{9}$ sqq. definitur, i. e. argumentationem, spectent, in Epitomes partibus, inter quas leguntur, *πίστεις* i. e. singulares probationes (cf. Quint. V 10 $_{8}$) tractantur. primum probationum natura (§§ 145—157), deinde inventio (§§ 169—185), tum solutio (§§ 186—191)[1], denique oeconomia (§§ 192—194) docetur. idem ordo partium, qui rei aptus et accomodatus est, in Cornuti Arte fuisse videtur. primum igitur quaeramus, Epitomene ea, quae Cornutus de natura probationum scripserat, integra servarit.

In Epitomes §§ 145, 146 Alexandri de differentia artificialium et inartificialium verba adferuntur et §§ 147—153 Neoclis verba, quibus quid sint artificiales probationes, quid sit pathetica probatio, quomodo pragmatica probatio fiat, quid inter *εἰκός, σημεῖον, τεκμήριον* differat fusius exponitur. Cornuti Artis de his rebus verba vix uberiora fuerunt, sed eandem de paradigmate et enthymemate multo plura exhibuisse quam Epitomen §§ 154—159 Cornuti Artis excerpta a vetustiore Hermogenis de Inv. librorum Scholiasta facta ostendunt. quorum in numero sunt:

W VII 752, V 395 $_{21}$ sqq. Neoclis de paradigmatis speciebus verba[2];

W VII 762 $_{7}$[3] Alexandri enthymematis definitio, quam eo magis in Epitoma desideramus, quod Alexander paradigma et enthymema principalia genera artificialium probationum nominasse traditur;

---

eodem scriptam esse patet. neque autem verba E 27 $_{12}$ *καλεῖται δὲ ἡ προτέρα ὑπ' ἐνίων καὶ ἀπόδειξις* alii nisi auctori Artis adsignari possunt. quae eo consilio scripta sunt, ne lectores mirarentur, quod infra saepe, ut in Neoclis praeceptis §§ 160, 177, 198, nomen *ἀποδείξεως* pro nomine *πίστεως* usurpatur, et ut intellegerent, cur Alexander *πίστεως* et *ἀποδείξεως* differentiam exposuisset (E 27 $_{15}$).

[1] Alexandri de argumentationis elocutione praeceptum (§§ 196, 197) notis de causis inter excerpta tertii de inventione tomi non numeramus.

[2] Easdem tres species paradigmatis, quas Neocles distinguit, Cicero de Inv. I § 49 enumerat.

[3] Definitionem W VII 762 $_{8-10}$, quam supra explicavimus in adn. XII $_{1}$, Alexandri esse verba W V 406 $_{17}$sqq. ostendunt, quae ad illam definitionem respiciunt. eundem verba, quae definitionem sequuntur W VII 762 $_{10-15}$, scripsisse, verbis de differentia syllogismi et enthymematis factis W VII 763 $_{13}$, V 403 $_{14-22}$ adparet.

W VII 763 $_{6-10}$ definitio enthymematis, cuius auctor non nominatur, et Neoclis altera definitio (cf. adn. XII $_{1}$);
W VII 763 $_{13}$, V 403 $_{14}$—404 $_{2}$ Alexandri et Neoclis de differentia syllogismi et enthymematis verba;
W VII 763 $_{16}$—764 $_{1}$ Harpocrationis (cf. adn. XII $_{2}$), Alexandri, Neoclis de differentia epichirematis et enthymematis verba;
W VII 764 $_{1}$—765 $_{2}$ Neoclis de syllogismo verba;
W VII 765 $_{3}$—766 $_{3}$ Neoclis et Alexandri de sententia verba;
W VII 766 $_{3}$, V 406 $_{17}$—410 $_{5}$ Alexandri de differentia ἐλεγκτικῶν et δεικτικῶν enthymematum verba;
W VII 766 $_{4-16}$ Neoclis enumeratio quattuor generum enthymematis.[1]

Accedit, ut in Cornuti Arte de natura epichirematis et epenthymematis, de qua in Epitoma omnino non agitur, haud pauca verba facta esse Hermogenis Scholiastae excerptis cognoscatur. supra enim demonstravimus illum has particulas a Cornuti Arte repetisse:
W VII 752 $_{5}$, V 395 $_{12-15}$ quattuor epichirematis definitiones[2];
W V 395 $_{15-21}$ Neoclis de epichirematis generibus verba[3];
W V 396 $_{9-13}$ adn. $_{16}$ verba de epichirematis partibus facta;
W VII 769, V 410 $_{11}$—411 $_{13}$ Harpocrationis de epenthymemate verba cf. W VII 763 $_{10}$.

Largissima supplementa Epitomes nobis ab Hermogenis Scholiasta suppeditari vidisti, tamen Cornuti Artis partem, quae de probationum natura erat, restituere non conemur. nam tot tantasque Hermogenis Scholiorum partes prelo rursus tradere veremur, antequam collatis codicibus Par. 1983 et 2977 firmiora fundamenta recensionis iacta sunt. neque restitutionem recte confici posse censemus, nisi quidquid alii rhetores atque etiam philosophi de paradigmate, enthymemate, epichiremate, epenthymemate docuerunt, cum Cornuti Artis excerptis comparatur. cum autem neque tempus ad haec pervestiganda neque chartula ad ea exponenda sufficiat et nobis pro-

[1] Hanc Neocli vindicamus, quia eidem epichirematis generum enumeratio W V 395 15 sqq. attribuenda est (cf. infra adn. 3) et quadripartitio pergrata est. an proxima de enthymematis virtutibus verba W VII 766 16, V 410 5—10 e Cornuti Arte fluxerint nescimus.

[2] Quarta definitio nonnisi in commentario Pseudogeorgiano servatur. cf. supra p. XVII.

[3] Haec Neoclis esse inde colligimus, quod eis respondent, quae Neocles de pragmatica probatione scripsit (E § 149).

positum sit, ut occasione data in universam doctrinam logicam rhetorum diligentius inquiramus, munus quod nunc detrectamus, in illud tempus differimus.

Excerpta proximae Cornuti Artis partis, qua inventio probationum tractabatur, E §§ 169—185 leguntur. primum locum Alexandri definitio *τόπου* obtinet (§ 169). deinde Neocle auctore quid singuli rhetores de propriis et communibus topis docuerint exponitur (§ 170). tum topi communes, quos Neocles principales duxit, enumerantur et eiusdem de horum toporum usu praecepta adferuntur (§§ 171—185). et Neoclis verbis eius definitionem topi a Cornuto praemissam esse conicimus, et Alexandri toporum enumerationem ab epitomatore omissam esse Cornuti Artis excerpto ab Hermogenis Scholiasta facto demonstratur. W VII 762 $_{16}$, V 404 $_{2}$ —406 $_{17}$ enim eis de enthymemate verbis, quae Alexandri esse supra in adn. LX $_{3}$ comprobavimus, enumeratio unius et viginti toporum adnexa est. quam ex Aristotelis Rhet. II capite 23 pendere Spengelius iam vidit[1]. Alexander autem haud semel Aristotelem auctorem secutus est[2]. Alexandro ergo hanc enumerationem vindicandam esse censemus. accuratiorem huius rei quaestionem et novam editionem verborum, quae Alexandro adscribimus, de causis supra adlatis differimus.

Cornuti Artis pars, quae de probationum solutione erat, non minus quam duae superiores ab epitomatore decurtata est. in Epitoma enim primum generatim de solutione probationum praecipitur (§ 186), tum paradigmatis solutio docetur (§ 187), denique quo modo singulae inartificiales probationes solvantur explicatur (§§ 188—191). in Cornuti Arte etiam de ceteris artificialibus probationibus, enthymemate epichiremate epenthymemate, solvendis praecepta data fuisse ex eo concludimus, quod Hermogenis Scholiasta praeceptum de epichirematis solutione inde excerptum W V 396 $_{13}$ —397 $_{8}$ exhibet.

---

[1] *Rh. Mus.* V 1847 p. 590; *Comment. in Arist. Rhet.* p. 289.

[2] W VII 762 $_{11}$ ab Alexandro, cui verba W VII 762 $_{7-15}$ supra in adn. LX $_{3}$ attribuimus, Aristotelis definitio enthymematis (Rhet. 1356 b $_{5}$) adfertur: *καὶ ἁπλῶς* (l. *ἄλλως*) *τὸ ἐνθύμημα συλλογισμὸς ῥητορικός.* W V 407 $_{10}$ sqq. Aristotelis *τεκμηρίων* et *σημείων* distinctio exponitur. W VII 765 $_{10}$ Alexander definitionem *γνώμης* secundum Aristotelis definitionem (Rhet. 1394 a $_{22}$) finxit. W V 406 $_{17}$ Alexandri enthymematis in genera divisio eadem est, qua Aristoteles Rhet. 1396 b $_{23}$ utitur. cf. etiam commentarium ad §§ 33, 146, 155.

Extrema pars tertii de inventione tomi, qua de oeconomia probationum agebatur, fere integra e Cornuti Arte in Epitomes §§ 192—194 transscripta esse videtur.

Περὶ εὑρέσεως τέταρτος τόμος.

Inde quod in Epitoma ceteris huius tomi excerptis definitiones epilogi (§§ 198—200) praemittuntur, in Cornuti Arte ipsa quartum de inventione tomum ab his definitionibus exorsum esse colligas, sed dubitamus, an Cornutus etymologiam nominis epilogi ante definitiones posuerit. quam E § 236 non genuinum locum tenere in propatulo est. iam Kaysero displicuit sententiam E 47 $_5$ in etymologia adhibitam minimo spatio inferius repeti E 48 $_4$, atque etiam magis offendit, quod etymologia inter partes inserta est, quibus non universus epilogus sed alterum eius membrum, scl. adfectus, tractatur. in primo autem de inventione tomo etymologia nominis prooemii definitiones antecedebat. Cornutum ergo etymologiam nominis epilogi ipsam quoque definitionibus praefixisse veri simile est. eundem non solum tres definitiones in Epitomen receptas enumerasse sed etiam quartam inter eas inseruisse Artis excerptum a Marcellino factum docet:

W IV 422 $_{29}$ (*ἐπίλογός ἐστι*) *ἐπάνοδος* ⟨*τῶν*⟩ *εἰρημένων.*

Epitomes partes, quae inde a § 201—§ 220 distinguuntur, eundem ordinem, quem in Cornuti Arte secuti sint, servare credimus, cum ratione et consilio dispositae esse cognoscantur.

§ 201 ad eas partes primi de inventione tomi relegamur, quibus quaestiones, ubi prooemium adhibendum quoque loco ponendum esset, continebantur. eadem enim, quae de prooemio, de epilogo dici posse. qui hanc § legerit, in opinionem adducetur, ut quaestionem, ubi epilogus adhibendus quoque loco ponendus sit, in quarto de inventione tomo omnino non esse tractatam putet. sed maiores partes ad hanc quaestionem spectant. itaque suspicamur Cornutum magis directis verbis ad ea relegasse, quae Alexander Apollodoreis adversatus de praetermissione et collocatione prooemii dixisse in primo de inventione tomo tradebatur. neque enim Alexandri de praetermissione et collocatione epilogi verba in excerptis quarti de inventione tomi reperiuntur.

§ 202 exemplum controversiae adfertur, in qua neque prooemio neque narratione neque epilogo, sed sola argumentatione

opus sit. hanc § Alexandri non esse eo comprobatur, quod in ea nomen *ἀποδείξεως* pro nomine *πίστεως* usurpatur.

§§ 203—206 postquam epilogus e duobus membris, recapitulatione et adfectibus, constare dictus est, causae alterius vel utriusque membri praetermittendi exponuntur. haec particula Neocli adsignanda est, quia causa adfectus praetermittendi (E 91 $_1$) haud diversa est a Neoclis pooemii praetermittendi causa § 22 et eadem oratio a Neocle E 6 $_4$ laudata etiam E 41 $_6$ citatur.

§§ 207—209 quid singuli rhetores *ἔργον* epilogi esse voluerint refertur. ubi definitio *ἔργου* epilogi ab epitomatore omissa est. quam Nicolaus praeter Platonis definitionem (Sp III 451 $_3$ = W II 7 $_{16}$) a Cornuti Arte repetivit et inde Doxopater exscripsit[1].

W II 124 $_{31}$ *ἔργον δὲ τοῦ ἐπιλόγου φασὶ καὶ τέλος τὸ ἐπὶ τῆς τελευτῆς παθαίνειν τοὺς ἀκροατὰς καὶ τὸ ἀνακεφαλαιοῦσθαι καὶ ὑπομιμνήσκειν αὐτοὺς τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι τὰ καιριώτατα.*

haec definitio in Cornuti Arte verba ex Aristotelis Arte Theodectica exscripta (E § 208) secuta esse videtur. verba enim E 41 $_{20}$ *οὔτε δὲ τὰ εὐμνημόνευτα οὔτε τὰ ἀπαθῆ κινητέον*, quae non iam partem praecepti Aristotelici esse eo adparet, quod in hoc tria *ἔργα ἐπιλόγου* esse docetur, certe eo consilio secundum Neoclis verba (E §§ 204, 205) scripta sunt, ut post illam definitionem (Apollodoreorum?), quae easdem duas epilogi partes atque Neocles distinguit, non semper utraque opus esse inculcaretur.

Epitomes partes huc usque perlustratae universum epilogum spectant, in inferioribus recapitulatio et adfectus separatim tractantur ac primum quidem recapitulatio. §§ 210—213 recapitulationis fine adlato in quaestionem vocatur, quibus locis recapitulatio adhibenda sit, quae res recapitulandae sint, ubi capitum cum suis probationibus mentio facienda sit. §§ 214—218 quattuor species recapitulationis enumerantur, quae Neoclis nomen prae se ferunt. eidem superiora de oeconomia praecepta vindicanda esse ex his indiciis colligimus. finis recapitulationis (§ 210) Neoclis fini narrationis (§ 46) simillimus est, nam ipse quoque e duobus membris constat, quorum inferius a verbis *ἢ νὴ Δία* incipit; in praeceptis ipsis nomina

[1] Cum in hanc definitionem verba *ἐπὶ τῆς τελευτῆς* recepta sint, Apollodoreis eam adscribamus, qui epilogum semper in extrema oratione poni iusserunt. cf. commentarium ad § 199.

πίστεως et *ἀποδείξεως* promiscue adhibentur (E 42 $_{12, 13}$), id quod Neocles alibi quoque fecit (E 30 $_{15, 27}$).

§ 219 praeceptum datur, ut orator breviter recapitulet neque aperte se recapitulare dicat. § 220 in quaestionibus coniecturalibus recapitulationem accusatoribus neque vero accusatis utilem esse docetur. etiam hoc utrumque praeceptum Neocli attribuendum est. verbum enim *φησί* E 42 $_{21}$ ab eodem subiecto atque verbum *φησί* E 42 $_{15}$ regi veri simillimum est, praesertim cum Neocles brevibus praeceptis suis tales sententias particula *γάρ* inchoatas, quales §§ 219, 220 inveniuntur, saepe adposuisse deprehendatur (cf. §§ 24, 25, 82, 128). accedit, quod pars utriusque praecepti cum verbis Quintiliani consentit (cf. commentarium). omnes autem loci Cornuti Artis, qui ita cum locis Quintiliani conspirant, ut hi et illi ex eodem auctore pendere putandi sint, a Neocle repetiti sunt.

§ 221 Epitome ab ordine Cornuti Artis discedit. nam hanc Alexandri de recapitulationis elocutione verba in tomo *περὶ λέξεως* inscripto exhibuisse certum est.

Sequuntur excerpta alterius partis, quae de adfectibus erat. in Cornuti Arte haec ita disposita esse videtur, ut primum, quid essent adfectus, tum quomodo moverentur exponeretur, denique eorum oeconomia tractaretur. in Epitoma enim primum Alexandri definitio adfectus adfertur (§ 222) et Neoclis definitio eiusdemque enumeratio adfectuum, qui in epilogum quadrent (§§ 223—228). tum de adfectuum excitatione agitur (§§ 229—234). collato Apsinis libro, in quo largissima copia praeceptorum de misericordia et adfectibus excitandis data est (Sp I 391—406), in Cornuti Arte quoque adfectuum excitationem pluribus tractatam esse probabile fit. exigua particula, quam Epitome exhibet, si tota ex uno libro in Cornuti Artem transscripta est, Alexandro adsignanda est. *διατυπώσεως* enim explicatio, quae § 233 extat, haud diversa est ab ea, quae in Alexandri de figuris libro erat[1], et definitio *διατυπώσεως* E 46 $_{4}$ eadem ratione superioribus verbis adnexa est, qua Alexander alibi usus est[2]. quare dubitari non potest, quin § 233 Alexandri sit.

---

[1] Cf. excerptum huius libri Sp III 25 $_{13}$ *διατύπωσις . . ἐστίν, ὅταν . . μὴ τοὺς λόγους μόνον* (= E 45 $_{20}$), *ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναργήματα* (= E 46 $_{1}$) . . *διατυπώμεθα.* definitio *διατυπώσεως* ipsa, quae in Alexandri de figuris libro erat, ei quae in Cornuti Arte adferebatur, non prorsus par erat (cf. commentarium ad E 46 $_{4}$), sed partes utriusque congruebant.

[2] E 46 $_{3}$ *ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν διατύπωσιν* | W VII 407 $_{7}$ *ἐπεὶ δὲ πᾶν ἐνθύμημα,*

§ 235 denique praecipitur, ut accusantes et accusati iudices diverse moveant. hoc igitur praeceptum, cuius auctor reperiri non potest, ad oeconomiam adfectuum attinet ut praeceptum de adfectuum collocatione datum (§ 239), quod Neocli adscripsimus[1], quia id eidem auctori deberi atque verba E 30 $_{19}$ patet. in Cornuti autem Arte praecepta Epitomes § 235 et § 239 arcte cohaesisse sumenda sunt, cum §§ 236—238 ab epitomatore inter ea inserta esse constet. etymologiam enim nominis epilogi (§ 236) sub initium quarti de inventione tomi collocatam fuisse, proxima de prooemii et epilogi differentia verba (§ 237) ex eis, quae de hac re in primo de inventione tomo dicta erant, excerpta, Alexandri de adfectuum elocutione praeceptum (§ 238) e Cornuti Artis quinto tomo ereptum esse supra demonstravimus.

Περὶ λέξεως τόμος.

Ex ordine huius tomi excerptorum, quae E §§ 240—253 continentur, dispositionem tomi hanc fuisse concludimus, ut primum Alexandri de elocutione quattuor partium verba una cum eius brevibus de actione singularum partium praeceptis, tum Harpocrationis verba, denique Dionysii verba adferrentur.

Quae Alexander de prooemii elocutione et actione praescripsit, excerpto Epitomes (§ 240) et excerpto ab Hermogenis Scholiasta facto (W VII 52 $_{11-14}$; VII 716, V 382 $_{8}$ sqq., VII 715 $_{7}$) inter se comparatis ita fere restituenda sunt:

τοῦ μὲν προοιμίου ἡ ἑρμηνεία τῇ μὲν ἐκλογῇ ἀπερίεργος ἔστω τε καὶ ἥκιστα σημειώδης. γίνεται δὲ τοιαύτη, ὅταν ἐκφύγῃ τις τοὺς ἐμφανεῖς τρόπους καὶ τὰς γλωσσηματικὰς λέξεις. ἡ δὲ σύνθεσις ἔστω ἐνίοτε μὲν συνεστραμμένη καὶ πικρά, ἐνίοτε δὲ διηγηματική. τοῦ δὲ προοιμίου ἡ ὑπόκρισις μετρία ἔστω καὶ ἀτάραχος καὶ τοῖς ὑποκειμένοις οἰκεία.

Alexandri de narrationis elocutione et actione praeceptum integrius in Epitoma servatur (§§ 136, 137), sed ne hoc quidem prorsus intactum esse altero eiusdem excerpto (§ 241) confirmatur.

ἔφαμεν πάθη κινεῖν, ῥητέον, τίς ἐστιν ἡ διατύπωσις. | *ὡς ἔφαμεν, ἢ ἐκ μάχης ἢ ἐξ ἀκολουθίας γίνεται, ἀναγκαῖον περὶ ἀκολουθίας καὶ μάχης εἰπεῖν.*

[1] Cum in hoc praecepto E 48 $_{5}$ eadem sententia reperiatur, quae E 47 $_{5}$ legitur, nominis epilogi etymologiam Neoclis esse pro certo habemus, id quod propter etymologiae cum Neoclis definitione epilogi consensum conicere licebat.

quo post adiectivum *θρασυτέραν* E 25 $_{30}$ ab epitomatore verba *καὶ μᾶλλον κεκινδυνευμένην* omissa esse cognoscitur.

Alexandri de argumentationis elocutione et actione praeceptum ex duobus eius excerptis, quae in Epitoma extant (§§ 196, 197; 242), hoc modo reficiendum esse videtur:

τὴν δὲ τῶν πίστεων ἑρμηνείαν οὔτε ἀφελῆ εἶναι δεῖ καθάπερ ἐν τῇ διηγήσει οὔτε ἀνηπλωμένην, ἀλλὰ καὶ συνεστραμμένην καὶ οἷον εἰπεῖν κωνοειδῆ καὶ τὸ σύνολον ἀγωνιστικὴν καὶ ἐναγώνιόν τε καὶ πικράν· γίνεται δὲ τοιαύτη, ὅταν ἀνύῃ τις αὐτὴν περιόδοις καὶ κώλοις. ἁρμόζεσθαι δὲ δεῖ τῇ ὑποκρίσει τὸν λέγοντα πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ λόγου.

Quin hoc praeceptum in Cornuti Arte ipsa definitiones periodi et membri, quarum excerptum Epitome tenuit (§ 242), consecutae sint, non dubitamus. cum enim Alexander saepius aliquo termino technico usus eius definitionem vel longiorem explicationem addiderit (cf. adn. LXV $_{2}$), eundem simili modo definitiones membri et periodi dedisse Cornutumque eis suas definitiones et alias adiunxisse facile credatur. Cornuti igitur Ars loco, de quo agitur, haec fere verba *ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν πίστεων ἑρμηνείαν ἔφαμεν περιόδοις καὶ κώλοις ἀνυομένην εἶναι δεῖν, ῥητέον τί ἐστι κῶλον καὶ περίοδος,* tum Alexandri definitiones horum terminorum[1] et Cornuti definitiones una cum earum explicationibus[2], quas epitomator recepit, et fortasse periodi definitionem respondentem membri definitioni E 48 $_{19}$ servatae exhibuisse putanda est.

Quod ad Alexandri de epilogi elocutione et actione verba, incertum est, utrum specialia de recapitulationis et adfectuum elocutione praecepta ante generale de epilogi elocutione et actione praeceptum in Cornuti Arte posita fuerint an contrarius ordo fuerit. traduntur illa praecepta fere integra, ut videtur, in excerptis quarti de inventione tomi (§§ 221, 238), hoc ex excerpto Epitomes (§ 243) et excerpto Nicolai (Sp III 477 $_{5}$ sqq. = W II 614 $_{5}$) hunc in modum restituendum est:

ἡ δὲ τῶν ἐπιλόγων φράσις ὅλως παθητικὴ ἔστω καὶ τολμηροτέρα τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς δεινώσεσι καὶ τοῖς σχετλιασμοῖς, ἡ δὲ ὑπόκρισις περιπαθεστέρα.

[1] Cf. definitiones periodi et membri in Alexandri de figuris libro Sp III 27 $_{17}$ sqq., quarum prior corrigenda est secundum Tiberii verba Sp III 93 $_{7}$.
[2] Cf. W VII 890 $_{20}$ sqq., 931 $_{2}$ sqq. et quae de his locis supra p. XXX disseruimus.

Harpocrationis de elocutione praecepta, quorum partem Epitome §§ 138—142, partem §§ 244—252 exhibet, apud Cornutum coniuncta fuisse supra demonstravimus. quae epitomator in singulis mutaverit, statui nequit, cum nullus alius rhetor eadem excerpserit. Dionysii denique praecepta ab epitomatore non breviata esse persuasum habemus, nam omnes loci eorum, qui cum genuinis Dionysii verbis discrepant, librariorum incuria corrupti esse videntur.

DE CORNUTI AUCTORIBUS.

In quaestione de Cornuti Artis auctoribus instituenda scriptores antiquioris aetatis, quorum e libris unum duove praecepta rhetorica repetita sunt, ut Platonem, Aristotelem, Zenonem, Chrysippum, Dionysium Halicarnassensem[1], non curamus. in eos rhetores solos inquisituri sumus, quorum ex artibus Cornutus multas maiores partes descripsit, Harpocrationem, Alexandrum, Neoclem.

Harpocrationem eundem rhetorem esse contendimus, cuius scholiastae Hermogenis de statibus libri saepius mentionem faciunt. e compluribus locis Scholiorum (cf. adn. XXV $_{3}$) hunc Harpocrationem Hermogeni adversatum esse, sed eum ante Cornutum fuisse ex uno Syriani loco (W IV 298 $_{22}$) conclusimus. Harpocrationem autem, cuius fragmenta Arte a nobis restituta continebantur, Neocle et Alexandro aetate inferiorem fuisse eo confirmatur, quod ille de epenthymemate verba fecit (W V 410 $_{11}$—411 $_{18}$, E § 250). cum enim nullus rhetor ante Hermogenem (Sp II 220) et Harpocrationem

[1] Num Cornutus hos scriptores omnes ipse adierit, valde dubitamus. quem Aristotelis et Theodori de narrationis virtutibus verba (E §§ 102, 103) e Neoclis arte sumpsisse certum est et eidem Zenonis fines paradigmatis et narrationis deberi veri simile est. Neocles enim, qui (ut Cicero de Inv. I § 49 cf. adn. LX $_{2}$) comparabile tres habere species docuit, nomine paradigmatis et generaliter usus est in omni similium adpositione (E § 154) et specialiter in eis, quae rerum gestarum auctoritate nituntur (cf. Quint. V 11 $_{6}$). ut autem, quid esset paradigma, si nomen specialiter usurparetur, exponeret, Zenonis finem adhibuit (W V 396 $_{2}$ = E § 156) et secundum hunc suam παραβολῆς definitionem finxit (W V 395 $_{25}$). inde colligimus Zenonis finem narrationis (E § 48), qui Neoclis verbis continuatur, ipsum quoque e Neoclis libro in Cornuti Artem transscriptum esse. si igitur iure Neoclem Cornuto duos Zenonis fines suppeditasse sumimus, eorum auctorem Zenonem Citiensem esse, id quod Strillerus *De Stoicorum stud. rhet. Bresl. Phil. Abh.* I 2 p. 7 pro certo affirmare veritus est, multo probabilius fit. nam Neoclem saepe doctrinam Stoicorum secutum deprehendimus. cf. commentarium ad §§ 149, 173, 179, 224—228.

epenthymema commemoret[1], id Neocli et Alexandro, qui cetera genera probationum accurate explicaverunt, ignotum fuisse et inter horum et Hermogenis Harpocrationisque aetatem inventum esse probabile est. nescio an Harpocratio Alexandri libro ipso usus sit. Harpocratio tropicam elocutionem in prooemio evitari, ubi *δείνωσίς τις* sit, usurpari iubet (E 49$_{2}$, 50$_{17}$). Alexander praescribit, ut elocutio in prooemio *τοὺς ἐμφανεῖς τρόπους* fugiat, in adfectibus *πολλὴν τὴν τροπικὴν κατασκευήν* habeat (W VII 52$_{12}$ = V 382$_{11}$, E 47$_{14}$). Harpocrationis praeceptum, ut orator in argumentatione *οὐχ ἁπλῇ οὐδὲ διακεκομμένῃ τῇ φράσει* utatur (E 49$_{21}$) idem valet atque Alexandri praeceptum, ut argumentationum elocutio *περιόδοις καὶ κώλοις ἀννομένη* sit (E 48$_{14}$). alia Harpocrationis praecepta in Epitoma tradita ut illud § 104, quod narrationis virtutes spectat, propinqua sunt uni ex Harpocrationis de statibus praeceptis ab Hermogenis scholiastis W IV 519$_{27}$, VII 432 sq. servato, quo de collocatione *τῆς κατὰ τὸ πρός τι ἀντεξετάσεως* et *τῆς πηλικότητος* agitur. utrobique enim eadem ratio adhibetur, ut causae distinguantur et pro diversitate earum diversa praescribantur. itaque Harpocrationem, quo auctor Artis a nobis restitutae usus est, et rhetorem, qui Hermogeni adversatus de statibus scripsit, unum eundemque esse persuasum habemus[2].

Restat ut Harpocrationis fragmenta in Epitomen recepta enumeremus: §§ 8, 88, 104, 138—142, 159, 244—252.

Qua aetate Alexander, Numenii filius, qui etiam Alexander Numenius nominari solet, floruerit constat. nam ad eum referenda sunt, quae Suidas s. v. Numenii dicit *Νουμήνιος, ῥήτωρ· περὶ τῶν τῆς λέξεως καὶ τῆς διανοίας σχημάτων, ὑποθέσεις τῶν Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους, χρειῶν συναγωγήν, Ἀδριανῷ παραμυθητικὸν εἰς Ἀντίνοον.* ab hoc Numenio Suidas Alexandrum Numenium diversum esse existimavit, de quo s. v. Alexandri legitur *Ἀλέξανδρος ὁ Νουμηνίου, σοφιστής,* sed Suidam errasse eo ad-

---

[1] Anaximenem, cuius codd. Sp II 220$_{28}$ *τὰ ἐπενθυμήματα* loco simplicis *ἐνθυμήματα* exhibent, epenthymema non nosse Spengelius iam monuit in commentario Anaxim. p. 221.

[2] Sitne hic Harpocratio pro uno ex eis habendus, quos eodem nomine praeditos aliunde cognoscimus, nullo modo statui potest. Seguerius in secunda adnotatione Epitomes editioni adnexa Harpocrationem in libello edito laudatum Aelium Harpocrationem esse sumpsit, quippe cui a Suida *τέχνη ῥητορική* adscriberetur. rationes, quibus Seguerius Aelium ab Harpocratione rhetore, qui Veri praeceptor fuisse traditur, non diversum esse probabat, facillimae sunt refutatu.

paret, quod librum *περὶ τῶν τῆς λέξεως καὶ τῆς διανοίας σχημάτων* a Suida Numenio adsignatum ab Alexandro, Numenii filio, compositum esse firmis argumentis vinci potest[1]. Alexander Numenius igitur Hadriano consolationem de morte Antinoi misisse putandus est, qua re eius aetas definitur. eidem Alexandro in anonymis Prolegomenis Hermogenis de statibus libri W IV 35 8 *τέχνη ῥητορικὴ περὶ ἀφορμῶν ῥητορικῶν* attribuitur. nescio an Cornutus ex hac arte verba Alexandri, quae exhibebat, descripserit. iam quae horum Epitome servaverit, congerenda sunt: §§ 3, 26—35, 37—39, 49—51, 62, 72—78, 113—116, 121—125, 129—137, 144—146, 155, 169, 196, 197, 200, 221, 222, 229—234, 238, 240—243[2].

De Neocle rhetore nihil aliunde comperimus, neque ex ipsis eius verbis in Cornuti Artem receptis certum de aetate colligi potest. utrum Quintilianus Neoclem ipsum an eius auctorem ante oculos habuerit, in medio relinquendum esse fassi sumus. hoc unum asseverare conamur Neoclem Alexandro superiorem fuisse. Alexander enim E §§ 130, 131 eis, qui vel post argumentationem et post epilogum narrari posse docebant, et E § 144 eis adversatur, qui *πίστιν* et *ἀπόδειξιν* non discernebant. utrobique Alexandrum ad Neoclem spectasse nobis persuasum est, cum hunc §§ 126—128 scripsisse et nomina *πίστεως* et *ἀποδείξεως* promiscue usurpasse cognoverimus. operae pretium est et doctrinam Alexandri et Neoclis pluribus exponere, sed hac expositione fines horum Prolegomenorum transiremus. itaque hic acquiescendum est in enumeratione earum Epitomes partium, quas Neocli vindicandas censemus: §§ 5—7[3], 21—25, 40—48[4], 53—61[5], 63—71, 79—87, 89—103, 105—112,

---

[1] Cf. Steusloffium Diss. l. p. 5—8.

[2] Fortasse coniciat quispiam praeter has §§ etiam Cornuti Artis de prooemii et epilogi differentia verba Alexandro deberi, quippe quorum partes cum Alexandri praeceptis concordent (cf. adn. XLII 2, 3). ne huic assentiamur, monemur verbis E 5 18 *δυναμένης μέντοι πεσεῖν εἰς πολιτικοὺς λόγους*. ubi sub notione *πολιτικῶν λόγων* solas orationes iudiciales et deliberativas intellegi patet (cf. adn. XXXVII 8). Alexandrum autem encomia quoque in numero civilium orationum habuisse eius fragmento Sp III 1 10 ostenditur.

[3] § 7 Neoclis esse inde colligimus, quod commemoratio duorum generum causarum, de quibus cf. commentarium ad § 7, auctori huius § cum Quintiliano communis est.

[4] Ad §§ 40—44 conscribendas Anaximenis artem adhibitam esse conspicuum est (cf. commentarium ad §§ 40—45). neque autem ulla alia praecepta Artis nisi complura eorum, quae Neocles de narrationis virtutibus dedit, ab Anaximene pendere deprehenduntur (cf. supra p. XLVI). itaque Neocli etiam illas §§ deberi probabile est. cf. etiam verba *νὴ Δία* E 10 20 et 11 12, 41 23.

[5] §§ 53—61, quas cum commentarium composuimus, Neocli attribuere

117—120, 126—128, 147—154, 156—157, 160—168, 170—185, 192—194[1], 198, 203—206, 210—220, 223—228, 236, 239.

Haud multae partes Epitomes restant, quae certis de causis uni ex tribus Cornuti auctoribus attribui non possint, et valde dubium est, num hae omnes a Cornuto ipso scriptae sint. inde intellegitur Cornutum magis id spectasse, ut utilia antiquiorum praecepta in Artem suam colligeret quam ut suo marte praecepta daret. qua re nobis haec Ars pluris aestimatur et auctori magnam habemus gratiam, quod tot tantasque partes artium veteriorum servavit.

DE RATIONE EDITIONIS.

Hoc nobis proposuimus, ut et Cornuti Artis Epitomen, quae codice P continetur, quam emendatissimam ederemus et quomodo ab Arte discreparet editione nostra quam plurimum patefaceremus. qua de causa in Epitoma, ubicunque Artis partes ab epitomatore omissas esse constat (ut §§ 2, 5), huius modi lacunas insertis lineolis (— — —) significavimus. omnes Epitomes partes, quas ab epitomatore transpositas esse cognovimus (ut §§ 3, 36), a sinistro margine aliquantulum removimus.

Ad verba Epitomes emendanda excerpta Epitomes et excerpta Artis multum conferre comprobavimus. itaque Epitomes verbis subscripsimus, quae paragraphi eius cum quibusdam Epitomes excerptis (EP), quae cum quibusdam Artis excerptis (AR) comparandae essent. quos Epitomes locos in P librariorum culpa depravatos secundum utraque excerpta sanaverimus, in adparatu critico adnotavimus. in eundem lectiones Artis excerptorum a P discrepantes recepimus eis locis, quibus aut dubitari potest, utra lectio praeferenda sit (ut E 5_{16}, 47_{10}), aut genuina

cunctati sumus, inter fragmenta huius rhetoris numerandas esse duabus rationibus comprobatur. quae enim §§ 54, 55 de generibus narrationis docentur, haud raro ad verbum cum Cornificii et Ciceronis expositione consentiunt (cf. commentarium ad has §§). reliquas autem Cornuti Artis partes, quae eodem modo cum illis rhetoribus Romanis conspirant, Neoclis esse constat (cf. commentarium ad §§ 65—68 et adn. LX 2). praeterea in § 61 eadem ratio adhibetur, quae in § 112, ut primum sententia quorundam rhetorum, qui pronomine τινες significantur, exponatur, tum quid alii, qui sub verbo φασι latent, ad illam refutandam dixerint, adferatur. § 112 autem Neoclis esse supra p. LIX demonstravimus. neque igitur dubitamus, quin tota Epitomes pars (§§ 53—61) Neoclis sit. ergo Alexander etiam verbis § 62 Neoclem impugnavit.

[1] §§ 192—194 Neocli adsignavimus, quia eundem auctorem, qui similia de oeconomia recapitulationis et adfectuum praecepta (§§ 211—213, 239) dedit, illas quoque §§ scripsisse et Quintilianum primam earum legisse veri simillimum est (cf. commentarium ad § 192).

verba Artis in excerptis servata sed ab epitomatore ipso mutata esse patet (ut E 2 $_{8,\ 10}$). Scholiorum Theonis et veteris Interpretationis Aphthonii eas partes, in quas Epitomes praecepta brevitatis perspicuitatis credibilitatis fere cuncta transscripta sunt, codicis instar habuimus earumque varias lectiones commemoravimus exceptis eis, quas consilio genuinis Epitomes verbis substitutas esse demonstravimus. hac lectionum varietate perlustrata intellegitur, quae ratio in recensendis verbis codicis P adhibenda sit. adferantur e. g. verba *εἰσι* et *δύνανται* E 14 $_{20}$ in P tradita, pro quibus apud AJ *ἐστι* et *δύναται* legitur. inde collegimus, ubicunque in P cum plurali nominis generis neutrius pluralis verbi coniungitur, hunc corrigendum neque epitomatorem ita peccasse putandum esse. contra duo Demosthenis loci E 16 $_{6}$, 18$_{15}$, qui et in P et apud AJ inveniuntur, hic non minus decurtati corruptique sunt quam illic. itaque cum Epitomen verba ex antiquioribus scriptoribus inde a Thucydide usque ad Dionysium adlata nullo tempore emendatiora exhibuisse nobis persuasum sit, quam hodie in P extant, non emendare studuimus, quae etiam in ipsorum auctorum libris manuscriptis aetatem tulerunt, sed ea tantum, quae alibi non traduntur.

Quantum fructum e codice P denuo excusso perceperimus, non cognosces nisi editionem nostram cum Segueriana contuleris. neque enim, ubi quaedam verba a Seguerio praetermissa recepimus et falsas eius lectiones correximus, huius rei mentionem fecimus. omnibus autem locis, quibus Seguerius ut genuina Epitomes verba restituit ita verba in codice corrupta esse non dixit, errores codicis a Seguerio sublatos esse adnotavimus (ut E 14$_{12}$, 21 $_{4}$). nonnullis locis, quibus dubitari potest, an Seguerius lectiones codicis, quae nobis se recte habere videntur, consilio tacitus mutaverit, Seguerii lectiones quasi coniecturas adtulimus (ut E 9$_{27}$, 37$_{6}$). nam coniecturarum, quae nobis innotuerunt, ullas omittere veriti sumus[1], cum id spectaremus, ut editione nostra necessaria supellex critica eis suppeditaretur, quos magno numero locorum nondum sanatorum emendatricem manum admoturos esse speramus maiore quam nos ingenio.

---

[1] Solas eas coniecturas, quas rectas esse codice P aut excerptis comprobatum est, et eas, quae ad verba ex antiquioribus auctoribus adlata spectant, omittendas censuimus. ex ceteris duas suis locis commemorare neglеximus. Kayserus enim E 18 $_{4}$ *ἀλόγοις* in *ἀλλοτρίοις*, 21 $_{2}$ *τριηρίτῃ* in *πυαρίτῃ* (Vesp. 710) mutari iussit.

CORNUTI
ARTIS RHETORICAE EPITOME

INDEX NOTARUM

P = cod. Par. Gr. 1874
Seg = Seguerius
Sp = Spengelius
F = Finckhius
K = Kayserus
Wil = Wilamowitzius

TS = Theonis Scholiasta
AJ = Aphthonii Interpretes vetustiores
HS = Hermogenis de Inv. librorum Scholiasta vetustior
Prol. = Anonyma Hermogenis de Stat. libri Prolegomena W VII 1—34
EP = Epitomes excerptum
AR = Artis excerptum

Uncis [ ] inclusa sunt, quae delenda videntur

Uncis ⟨ ⟩ circumdata sunt, quae inserenda videntur

Asteriscis ** lacunae librariorum incuria ortae significantur, quae quibus verbis explendae sint incertius est.

Ubicunque ipsi unum ex tribus signis adhibendum censuimus, de hac re in adparatu critico verba non fecimus.

Ed. Sp. I P fol.

427 1. Ὁ πολιτικὸς [ἤτοι δικανικὸς] λόγος εἰς τέσσαρα μέρη διαιρεῖται τὰ προκείμενα· χρῄζομεν γὰρ ἐν αὐτῷ προοιμίων μὲν πρὸς τὸ προσεχεστέρους ποιῆσαι τοὺς ἀκροατάς, διηγήσεως δὲ πρὸς τὸ διδάξαι τὸ πρᾶγμα, τῶν δὲ πίστεων πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι ἢ κατασκευάσαι τὸ προκείμενον· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἐπάγομεν πρὸς τὸ ἐπιρρῶσαι τὸν ἀκούοντα εἰς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ψῆφον. 2. — — — πρῶτον μὲν οὖν περὶ προοιμίων λεκτέον καὶ ἑξῆς περὶ τῶν λοιπῶν. 120r

3. Ἔνιοι μὲν τῶν τεχνογράφων ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμᾶσθαι τὸ προοίμιον καὶ τὸν ἐπίλογόν φασιν, Ἀλέξανδρος δὲ οὐκ ἀληθές φησι τοῦτο· ἐνίοτε γὰρ ἑτέρας μὲν ὕλας ἔχει τὸ προοίμιον καὶ ἑτέρας ὁ ἐπίλογος.

4. Ἰστέον ὅτι κυρίως ⟨μὲν⟩ προοίμια ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὰ τῶν κιθαρῳδῶν· οἴμας γὰρ ἐκάλουν οὗτοι τὰς ᾠδάς. τὸ οὖν ἀνάκρουμα τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς τῆς κιθάρας προοίμιον ἐκάλουν· ἀπὸ τούτου ⟨δὲ⟩ καὶ ἐπὶ τὸν ῥητορικὸν μετενήνεκται λόγον τὸ ὄνομα.

5. Ὁρίζονται δὲ αὐτὸ οὕτως· — — — προοίμιόν ἐστι λόγος κινητικὸς ἢ θεραπευτικὸς τῶν τοῦ ἀκροατοῦ παθῶν·

§ 1 EP Prol. W VII 26 17—21; AR HS W VI 511 4-12 § 2 AR HS W VI 511 19—20 § 4 AR HS W VII 52 17—19, 697 6—8, VI 511 22—512 2

Titulus in P *ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ*, index capitis in P *ΠΕΡΙ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ*. 1 *ἤτοι δικανικὸς* om HS 4 *κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι* P em HS et Prol. W VII 26 19 8 *ἐφεξῆς* HS 12 *προοίμιον, ἑτέρας δ'* Sp 13 *μὲν* HS om P 16 *δὲ* HS om P ‖ *τῶν ῥητορικῶν — λόγων* P em Sp

---

§ 3 Alexandri. *Ἔνιοι* i. e. Apollodorei, qui prooemii et epilogi naturam haud diversam esse docent § 27 sq. Apollodoreorum sententiam Hermogenes sequitur Sp. II 149 7 *οἱ ἐπίλογοι λαμβάνονται μὲν ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ προοίμια.* §§ 5—7 Neoclis.

παρασκευάσαι γὰρ ἀκροατὴν ἀδύνατον μὴ κινήσαντα ἢ θεραπεύσαντα τὰ ἐν αὐτῷ πάθη. 6. *ἔστι δὲ πάθος πρόσκαιρος κατάστασις ψυχῆς, σφοδροτέραν ὁρμὴν ἢ ἀφορμὴν κινοῦσα, οἷον ἔλεος, ὀργή, φόβος, μῖσος, ἐπιθυμία. διαφέρει δὲ τοῦ ἤθους ὅτι τὸ* 428 *μὲν δυσκίνητον, τὸ δὲ εὐκίνητον· ἦθος γάρ ἐστι διάθεσις ψυχῆς ἐνεσκιρωμένη καὶ δυσεξάλειπτος, οἷον τῶν πατέρων πρὸς τοὺς παῖδας.*

7. *Λαμβάνεται δὲ τὰ προοίμια ἐκ τεσσάρων τούτων· ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀντιδίκου, ἐκ τῶν δικαζόντων, ἐκ τῶν πραγμάτων. ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Κόνωνος* (54 § 1) *‹ὕβρεως›. ἂν δ' ὑπὲρ ἑτέρου λέγῃς, καὶ τοῦτο ἐπισημαίνεσθαι δεῖ, ὥσπερ πεποίηκε Λυσίας* (fr. 231) *λέγων· ‹ἐπιτήδειός μοί ἐστιν Ἄρχιππος οὑτοσί, ὦ ἄνδρες δικασταί›. ἐκ ⟨δὲ⟩ τοῦ ἀντιδίκου, ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου* (21 § 1) *‹τὴν μὲν ἀσέλγειαν›. ἐκ τῶν ἐκείνῳ συναγορευόντων, ὡς ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης* (51 § 1) *‹εἰ μὲν οὕτως πλεῖστοι συνείποιεν, ὦ βουλή›. ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς Λυκοῦργος ἐν τῷ κατ' Αὐτολύκου* (fr. 15) *‹πολλῶν [δὲ] καὶ μεγάλων ἀγώνων εἰσεληλυθότων οὐδέποτε περὶ μειζόνων ἥκετε δικάσοντες›. ἐκ δὲ τῶν ἀκροατῶν ἢ τῶν δικαστῶν, ὡς ⟨ἐν τῷ Πλαταικῷ⟩ Ἰσοκράτης* (14 § 1) *‹εἰδότες ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι›.*

§ 7 AR HS W VII 54 18–21, Nicol. Sp III 473 26; cf. Schol. Dem. 54 § 1

3 *ἔλεον, ὀργήν, φόβον, μῖσος, ἐπιθυμίαν* P correxi 6 *ἐνεσκιρρωμένη* P 8, 10 *ἐκ τῶν αὐτοῦ* Sp, *ἀφ' ἑαυτοῦ* HS, Nicol., Schol. Dem. 18 *δὲ* om Schol. Dem., fort. *δὴ* Sauppius 19 *περὶ τηλικούτου δικάσοντες ἥκετε* Schol. Dem. 20 *ἐν τῷ Πλαταϊκῷ* HS et Schol. Dem. om P

§ 6 *πρόσκαιρος κατάστασις ψυχῆς* eadem definitio et § 223 et Doxop. W II 495 11 = 52 19. *διαφέρει κτέ* Planud. W V 561 13 *Ἦθος καὶ πάθος· διαφορὰ τούτων ὅτι τὸ μὲν ἦθος ἔμμονον εἶναί φασι, τὸ δὲ πάθος ἐπιγίνεσθαι καὶ ἐξίστασθαι ὡς ἐνεοῖς.* Doxop. W II 171 17 *τέσσαρα ταῦτα παράκειται ἀλλήλοις· πάθος, διάθεσις, ⟨ἦθος⟩ ὅ τινες καὶ ἕξιν λέγουσι, φύσις. τούτων τὸ μὲν πάθος ῥᾳδίως λύεται καὶ ταχὺ ἀποκαθίσταται, πρόσκαιρον ὂν ψυχῆς κατάστημα καὶ οὐ μόνιμον . . . ἦθος . . χρονία τις ἂν εἴη ἕξις καὶ δυσκατάλυτος. ἐνεσκιρωμένη* Stob. Ecl. II 182 *νόσημα* definit *δόξαν ἐπιθυμίας ἐρρυηκυῖαν εἰς ἕξιν καὶ ἐνεσκιρωμένην* (sic codd. Wachsmuthiani FP). *τῶν πατέρων κτέ* HS W V 397 16 *ἔστι δὲ ἠθικὸν* (l. *ἠθικὰ* scl. *ζητήματα*) *μέν, ἐν οἷς ἡ σχέσις τίς ἐστιν, ὡς πατρὸς πρὸς υἱὸν ἢ ἀδελφῶν πρὸς ἀδελφούς, ἢ διάθεσις πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἐρῶντος πρὸς ἐρώμενον.* § 7 Corn. I § 8 et Cic. de Iov. I § 22 *ab nostra, ab adversariorum, ab iudicum persona, a causa* benevolentiam comparari docent, cum Neocles ut Aristot. Rhet. 1415 a 25 ab eisdem prooemia fieri dicat. Quint. IV 1 6 sqq. ceterum cum Corn. et Cic., sed eo cum Neocle consentit, quod ipse quoque causarum mentionem facit, in quibus de actore alienae rei vel de patrono adversarii prooemium sit.

8. — — — *τοπικὰ δὲ προοίμια Ἁρποκρατίων φησὶ τὰ περιστατικά.*

9. — — — *σκοπὸς δὲ τοῦ προοιμίου τὸ τοιόνδε παρασκευάσαι τὸν ἀκροατήν, τέλος δὲ τὸ προσοχὴν καὶ εὐμάθειαν καὶ εὔνοιαν ἀπεργάσασθαι.*

10. — — — *εἰδότες γὰρ οἱ ἀκούοντες περὶ ὧν οἱ λόγοι εὐμαθέστεροι γενήσονται. εὐμάθειαν δὲ ποιεῖ προέκθεσις, ἀνανέωσις, μερισμός.* 11. *προέκθεσις μέν ἐστιν, ὅταν ἃ μέλλει τις λέγειν ὡς ἐν κεφαλαίῳ προεκθῆται, ὡς [Αἰσχίνης] ‹ἐπιδείξω δὲ καὶ τὸν ἄνδρα ἀνάξιον δωρεᾶς καὶ τὸ ψήφισμα παράνομον›.* 12. *ἀνανέωσις δέ ⟨ἐστιν⟩, ὅταν ἀναλαμβάνοντες τὰ προειρημένα εἴδη περὶ ὧν λέγειν μέλλομεν διορίσωμεν, ὡς Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου* (§ 116) *‹περὶ μὲν οὖν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς οἰκείους οἷος γεγένηται, καὶ τὴν πατρῴαν οὐσίαν ὡς αἰσχρῶς ἀνάλωκε, καὶ τὴν ὕβριν εἰς τὸ αὑτοῦ σῶμα ὑμεῖς ἴστε καὶ ἱκανῶς ὑμᾶς ἀνέμνησεν ὁ παρ' ἐμὲ λόγος· δύο δέ μοι τὰς κατηγορίας λείπεται› καὶ ἑξῆς.* 13. *μερισμὸς δέ ἐστιν εἰς μέρη περιγραφὴ τῶν ὅλων πράξεων, ὡς πεποίηκεν ὁ Δημοσθένης* 429 (19 § 4) *‹βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀναμνῆσαι, τίνων προσήκει λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν· πρῶτον μὲν ὧν ἀπήγγειλε, δεύτερον δὲ ὧν ἔπραξε› καὶ ἑξῆς. ἰστέον δὲ ὡς μερισμὸς καὶ προέκθεσις καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου παραληφθήσεται, ἀνανέωσις δὲ οὐκέτι· τῶν γὰρ μὴ προειρημένων οὐκ ἔστιν ἀνανέωσις.*

§ 9 AR Nicol. Sp III 450 20—22

---

4 *προσέχειν* P em Nicol. 8 *μέλλῃ* P em Sp 9 *προεκθήσεται* P em Seg ‖ *Αἰσχίνης* del Wil

---

§ 9 *σκοπὸς . . τέλος* Sext. Emp. adv. Math. II 61 *Ἀρίστων ὁ Κριτολάου γνώριμος σκοπὸν μὲν ἐκκεῖσθαί φησιν αὐτῇ (τῇ ῥητορικῇ) τὴν πειθώ, τέλος δὲ τὸ τυχεῖν τῆς πειθοῦς.* §§ 10—13 a rhetore (Cornuto?) qui Neoclis de *προθέσει* §§ 161—168 ante oculos habuit, neque vero a Neocle ipso scriptae esse videntur. § 10 *εἰδότες γὰρ κτέ* simillima sunt verbis Neoclis § 162, unde colligas verba § 10 *εἰδότες κτέ* post verbum *προεκθῆται* § 11 ponenda esse, sed epitomatorem enuntiatum ante verbum *εἰδότες* excidisse probabilius est, quo eadem fere continebantur quae Dion. exhibet de Lys. V 501 5 ed R. *εἴς γε τὸ εὐμαθεῖς τοὺς ἀκροατὰς ποιῆσαι κελεύουσι (οἱ τεχνογράφοι) συστρέψαντας εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα.* II Prol. de Inv. W VII 66 7 *γίνεται εὐμάθεια, ὅταν σαφῶς παριστῶμεν τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ μέλλομεν ποιεῖσθαι τὸν λόγον.* cf. Quint. IV 1 34, Cic. de Inv. I § 23, Corn. I § 7. § 11 locum adlatum *ἐπιδείξω κτέ* haud diversum esse ab altero eorum, qui §§ 167 sq. ut *προθέσεως* exempla laudantur, Wil cognovit. Demosthenis igitur aut Lycurgi nomen post particulam *ὡς* § 11 intercidisse, tum aliquem, qui verba *ἐπιδείξω κτέ* e Ctesiphontea sumpta putaret, nomen Aeschinis inseruisse veri simile est § 13 locus Dem. 19 § 4 *πρόθεσις* esse a Neocle dicitur § 166.

14. *Προσοχὴν δὲ ἀπεργάσῃ ἔκ τε τῶν προειρημένων καὶ πρὸς τούτοις εἰ ἀξιόπιστος φαίνοιο, καὶ εἰδὼς περὶ ὧν λέγεις καὶ ἕτερά τινα ἐπιστάμενος φαίνοιο, ἢ πολλῶν ἔμπειρος εἶναι πραγμάτων προσποιοῖο ἢ αὐτὸς πειραθεὶς ἢ καὶ παρ' ἄλλων πειραθέντων μαθών, καὶ [συμβουλεύσας] ὥσπερ ὁ παρ' Ὁμήρῳ* (A 260) *Νέστωρ εἰσάγει ἑαυτὸν τοῖς περὶ Καινέα καὶ Ἐξάδιον* P fol. *συμβουλεύσαντα καὶ ὅτι πειθήνιοι ἦσαν αὐτῷ, οὕτως καὶ* 120v *πρότερον δῆλος εἴης καὶ αὐτὸς ⟨συμβουλεύσας καὶ⟩ ὡς | πεισθέντες μὲν κατώρθωσαν, μὴ πεισθέντες δὲ ἀπώλοντο.* 15. *καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν δὲ τοῖς ἄλλοις δοκεῖ προσοχὴν καὶ φόβον κινεῖν, καὶ εἰ νόμιμα λέγειν προσποιοῖο, καὶ εἰ ἢ αὐτὸς ἔνδοξος φαίνοιο ἢ τοῖς τῶν ἐνδόξων προσχρώμενος καλοῖς, περὶ μεγάλων δὲ ἢ καλῶν ἢ συμφερόντων λέγοις παρεληλυθέναι, καὶ εἰ προϋπισχνοῖο ὅτι καινὰ καὶ ὅτι διὰ βραχέων καὶ σαφῶς καὶ περὶ ἀναγκαίων ἐρεῖς.*

16. *Εὔνοιαν δὲ ἀπεργάσῃ ἢ φύσει οἰκειούμενος ἢ συνηθείᾳ ἢ φιλίᾳ πατρῴᾳ, ἢ εἰ κοινῇ συμφέρειν λέγοις, ἢ τῶν αὐτῶν *** ἐφίεσθαι.* 17. *εὔνοιαν δὲ ποιεῖ καὶ τὸ χρηστὸν εἶναι· χρηστὸν δὲ εἶναι δείκνυσι τὸ τοὺς ἐπιεικεῖς ἐπαινεῖν, καὶ τὸ τοὺς θρασυτέρους προάγειν, καὶ τὸ μηδένα φθονεῖν, καὶ τὸ μὴ*

---

5 *συμβουλεύσας* del Anonymus *Litter. Centralbl.* 1854 p. 12 et F, *συμβουλεῦσαι* (scl. *προσποιοῖο*) K 7 *συμβουλεύσας* P em F 7 *αὐτῷ ⟨λέγει⟩ καὶ οὕτως προτεύων* vel *καθυπερτερῶν δηλώσειας* K 8 *δηλώσεις καὶ αὐτὸς ὡς* P *δηλώσεις καὶ αὐτὸς ⟨συμβουλεῦσαι καὶ⟩* Anonymus l. l., *δῆλος εἴης . . ⟨συμβουλεύσας καὶ⟩ ὡς* ego 13 *ἐληλυθέναι* P em K 14 *προσυπισχνοῖο* P em Wil ‖ *σαφῶν* P em K 16 *ἐργάσῃ* P correxi 20 *⟨μὴ⟩ προάγειν* K, num *ψέγειν*? Sp ‖ *μηδένα* Seg: *μὴ δεῖν* P, *μηδενί* Sp

---

§ 14 *εἰδὼς κτέ* Anaxim. Sp I 201 13 *δεῖ δ' ἔμπειρον ἀποφαίνειν ἑαυτὸν περὶ ὧν ἂν λέγῃ.* § 15 *μεγάλων κτέ* II Prol. de Inv. W VII 66 2 *προσοχὴ δὲ γίνεται, ὅταν περὶ μεγάλων πραγμάτων ἢ ἀναγκαίων ἢ κατεπειγόντων βουλώμεθα ποιεῖσθαι τὸν λόγον.* Lucianus de hist. scrib. cp. 53, Quint. IV I 33, Cic. de Inv. I § 23, Corn. I § 7 *attentos habebimus, si pollicebimur nos de rebus magnis, novis . . verba facturos.* Anaxim. Sp I 214 24 *ἆρ' οὖν οὐ τούτοις (προσέχομεν), ὅταν ἢ ὑπὲρ μεγάλων . . βουλευώμεθα; ἢ φάσκωσιν οἱ λέγοντες ὡς δίκαια καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα . . ἐπιδείξουσιν ἡμῖν;* § 16 *τῶν αὐτῶν* quid sibi velint, intellegi nequit nisi quaedam verba intercidisse sumitur. nescio an haec verba supplenda sint *⟨ὧν καὶ τοὺς ἀκούοντας αὐτοὺς⟩* cf. Anaxim. Sp. I 229 10 *δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐκ τούτων ἐπαινεῖν, ὧν μάλιστα μέτεστι τοῖς ἀκούουσι, λέγω δὲ φιλόπολιν κτέ.* § 17 *δείκνυσι κτέ* accusativi *ἐπιεικεῖς*, *θρασυτέρους*, *μηδένα* pro subiectis infinitivorum habendi et locus ita interpretandus est: orator probus existimatur, si boni eum laudare, scl. quod causam susceperit, audaciores eum ad hanc rem incitare neque quisquam ei invidere videtur. hanc sententiam in Cornuti Arte pluribus verbis expressam et ab epitomatore contractam esse putamus.

διαρρήδην λέγειν τά τε αὑτοῦ ἀγαθὰ καὶ τὰ [περὶ] τοῦ ἀντιδίκου κακά, καὶ τὸ τοῦ μὲν κατηγόρου τὰ πολλὰ ἐᾶν, αὐτὸ δὲ το πρᾶγμα λαλεῖν, καὶ ⟨τὸ⟩ μὴ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἄχθεσθαι λέγειν, καὶ εἰ φιλανθρωπότερον δὲ ἀπαγγέλλοις τὰ πικρότερα τῶν νοημάτων. 18. ποιεῖ δὲ εὔνοιαν καὶ τὸ δοκεῖν ἐπιεικῆ τὸν λέγοντα εἶναι· ἐπιεικὴς δὲ δόξεις, εἰ μὴ θρασέως ἐπὶ 430 τὰς δίκας ὁρμῶν φαίνοιο, ἀλλὰ πολὺν χρόνον κατεσχημένος καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐθελήσας, εἰς μετριωτέραν αὐτὸν πολλάκις δίκην προκαλεσάμενος καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου προκαλουμένοις δοκῶν ἐπιμένειν καὶ μετρίας ὁρίζων τὰς τιμωρίας [ἤτοι τοῦ ἀντιδίκου], καὶ τῇ ἐκβολῇ τοῦ λόγου μὴ πικρᾷ χρώμενος, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια.

19. *Διαφέρει δὲ τοῦ ἐπιλόγου τὸ προοίμιον ὅτι ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἑρμηνείαν μέτριον εἶναι δεῖ καὶ τιθασσὸν ὡς ἂν εἴποι τις, ἐν δ' ἐπιλόγοις τὸ σχῆμα συγκεκινημένον καὶ πολλὰς μὲν ἐμβοήσεις ἔχον, πολλοὺς δὲ σχετλιασμούς, τήν τε ἑρμηνείαν συγκειμένην ἐκ τροπικῆς μᾶλλον καὶ σημειώδους λέξεως, δυναμένης μέντοι πεσεῖν εἰς πολιτικοὺς λόγους.* 20. *ἔτι δὲ καὶ τούτῳ διαφέρει, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τοῖς προοιμίοις ⟨λεχθέντων⟩ οὐκέτ' ἐν ἐπιλόγοις λεκτέον. οὐ μόνον δὲ τῶν προοιμίων εἰσί τινες ὗλαι αἷς οὐ χρώμεθα ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιλόγων, ὧν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς προοιμίοις χρεία· ἑλκοποιήσομεν ⟨γὰρ⟩ τὸ προοίμιον, εἰ τῶν κεφαλαίων τῶν ἀναγκαίων ἐν τούτῳ τὰς ὑπολήψεις ληψόμεθα, ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ ἀνάγκη πᾶσα ἕν τι λαμβάνειν αὐτῶν εἰς ἐπίρρωσιν ἢ παραίτησιν.*

§§ 19, 20 AR Marcell. W IV 428 4—29

1 *περὶ* del Sp   2 *καὶ — ἐᾶν* del K   3 *καὶ μὴ — λέγειν* del K, eadem verba potius inter *κακά* et *καὶ* 2 ponenda censuit Sp ‖ *αὐτὸν* Seg ‖ *ἕτερον* P em Wil   4 *ἀπαγγείλοις* P correxi, *ἀπαγγείλαις*? Sp   9 *προσκαλεσάμενος* P em K ‖ *προσκαλουμένοις* P em K   10 *δοκεῖν* P em Sp ‖ *ἐμμένειν* K ‖ *ὁρίζειν* P em Sp   10 *ἤτοι τοῦ ἀντιδίκου* del F   11 *ἐκβολῇ τοῦ ἐλέου* K   15 *συγκεκινημένως* P *συγκεκινημένας* Seg, em Sp   16 *ἐκβοήσεις* Marcell.   20 *λεχθέντων* Marcell. om. P ‖ *ἐν ⟨τοῖς⟩ ἐπιλ.* praefert Sp   22 *ποιήσομεν τὸ* P em Marcell.   24 *ἐν τούτοις* P correxi   25 *αὐτὸν* P em Marcell.

§ 18 Dion. de Lys. V 500 14 *καὶ (κελεύουσι λέγειν) ὅτι προκαλούμενοι τοὺς ἀντιδίκους εἰς διαλλαγάς, καὶ φίλοις τὰ πράγματα ἐπιτρέποντες καὶ τὰ δυνατὰ ἐλαττοῦσθαι ὑπομένοντες, οὐδενὸς ἠδυνήθησαν τυχεῖν τῶν μετρίων. ταῦτα μὲν δὴ παραγγέλλουσι ποιεῖν οἱ τεχνογράφοι, ἵνα τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος ἐπιεικέστερον εἶναι δόξῃ.* *ἐκβολῇ τοῦ λόγου* cf. Longinum Sp I 308 31 *ἡ γὰρ ἐκβολὴ τοῦ λόγου.* § 19 de differentia prooemii et epilogi Hermog. quoque loquitur Sp II 149 et eius scholiastae W IV 414 sqq. VII 344 sqq.

21. Ἰστέον ὅτι πολλάκις δεῖ παραιτεῖσθαι τὰ προοίμια· οὐ γὰρ ἀεὶ προοιμιαστέον. 22. ὅταν γὰρ μὴ πάθος ἔχῃ τὰ πράγματα, οὐ προοιμιαστέον. πολλὰ δέ ἐστι τοιαῦτα, οἷον ὅταν ᾖ περὶ κυνιδίου ἢ ἀργυρίου δίκη ᾖ· ἐνταῦθα γὰρ περιττὸν τὸ προοίμιον, εἴγε τοῦτο μέν ἐστι παθῶν προθεραπεία, μηδὲν δ' ἐν τούτοις πάθος. 23. δεύτερον, ὅταν πάθος μὲν ἔχῃ, ὁ δὲ ἀκροατὴς μὴ προσίηται τὸν ἔξω τῶν πραγμάτων λόγον ἤτοι σπεύδων ἢ ὀργιζόμενος. 24. τρίτον, ὅταν οἰκεῖοι ὦσιν οἱ ἀκούοντες· περιττὸν γὰρ τὸ πειρᾶσθαι εὔνους ἡμῖν ποιεῖν τοὺς ἀκούοντας οἰκείους ὄντας. 25. τέταρτον, ὅταν ὀλίγον λαμβάνωμεν ὕδωρ, πρὸς ὃ δεῖ λέγειν τὸν λόγον· ἐνταῦθα γὰρ ἡ τῶν ἀναγκαίων διήγησις ὠφελιμωτέρα.

26. Τινὲς δὲ ἔφασαν ὥσπερ οἱ Ἀπολλοδώρειοι ἀεὶ δεῖν 431
χρῆσθαι προοιμίοις, λέγοντες οὕτως· τὸν μὲν λόγον ἐκ μερῶν συγκεῖσθαι, τὸν δὲ μὴ ἐκ πάντων συγκείμενον οὔτε ὁλόκληρον εἶναι οὔτε ὑγιῆ. μάλιστα μὲν οὖν φασιν οὐδὲν τῶν τοῦ λόγου μερῶν παραλειπτέον, ἐξαιρέτως δὲ ⟨τὸ⟩ προοίμιον· δόξει γὰρ ἀκέφαλός τις ὁ λόγος εἶναι ὅλως διὰ τὸ ὥσπερ κεφαλὴν τοῦ παντὸς λόγου τὸ προοίμιον εἶναι. 27. εἰ δὲ τοῦτο, φασίν,

§§ 24, 25 AR HS W VII 52 8—11

---

3 εἶσι P correxi 4 ἀργυριδίου? Sp 5 θεραπεία? Sp comprobat F ‖ μηδὲν δ' Wil: μὴ ᾖ δὲ P, μὴ εἴη δὲ? Sp, ᾖ del Sauppius 7 προΐηται P em Sp 10 λαμβάνομεν P em Seg 11 τῶν ὠφελιμωτέρων διήγησις ἀναγκαιοτέρα P em HS 13 δεῖ P em Seg 17 τὸ add Wil 18 ὅλος P em Wil ‖ ὥσπερ Kumanudes et F: ὑπὲρ P, ὅπερ Sp

---

§§ 21—25 Neoclis. cf. quae Quint. IV 1 72 de praetermissione prooemii dicit. § 22 περὶ κυνιδίου ad Lysiae orationem deperditam 81 spectat cf. § 206. § 26 δόξει γὰρ ἀκέφαλος κτέ nescio an hunc locum Nicol. ante oculos habuerit Sp III 472 26 = W II 610 7 εἰ δέ, ὅτι δευτερολογία ἐστί (ὁ κοινὸς τόπος), διὰ τοῦτο παραιτοῦνται τὰ προοίμια, ὅμως δὲ καὶ οὕτως χρή τινας εἶναι προοιμιακὰς ἐννοίας, ὡς ἂν μὴ ἀκέφαλος καὶ οὕτω φαίνοιτο ὁ λόγος· δέδεικται γὰρ ὅτι κεφαλῆς τάξιν ἐπέχει τὰ προοίμια. prooemium cum capite comparat HS W VII 697 17 = V 366 24, Pseudogeorgius W VI 511 15. § 27 τοῦ παθητικοῦ Cic. de Part § 4 *duae* (partes orationis) *valent ad rem docendam, narratio et confirmatio, ad inpellendos animos duae, principium et peroratio.* Apsines Sp I 384 19 εἰς δύο εἴδη ὁ πᾶς λόγος διαιρεῖται . . · τό τε πραγματικὸν καὶ τὸ παθητικόν· ὑποτάσσεται δὲ τῷ πραγματικῷ μὲν ἥ τε διήγησις καὶ ἡ ἀπόδειξις, τῷ δὲ παθητικῷ τὸ προοίμιον καὶ ὁ ἐπίλογος. Sopater W V 139 11 δύο γὰρ μέρη ἐστὶ τοῦ λόγου, παθητικὸν καὶ ἀποδεικτικόν, καὶ τὸ μὲν παθητικόν ἐστι τά τε προοίμια καὶ οἱ ἐπίλογοι . . . τὸ δὲ ἀποδεικτικὸν οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ ἐπίλογοι καὶ τὰ προοίμια. post ἀγῶνες καὶ magna hiat lacuna ita fere explenda ⟨αἱ διηγήσεις· ἐν τούτοις γὰρ περὶ [ζητήματος] τῶν πραγμάτων ποιούμεθα τοὺς λόγους = W VII 25 4. Καὶ ὅλως ἐν τούτοις διαφέρουσιν⟩ οἱ ἐπίλογοι καὶ τὰ προοίμια = lemma ex Hermog. Sp II 149 14.

παραιτησόμεθα καὶ τὸν ἐπίλογον ἐξ ἀνάγκης διὰ τὸ τοῦ παθητικοῦ μέρη εἶναι ἀμφότερα· [ἔτι δὲ καὶ τοιοῦτό τι λέγουσιν] πότερον γὰρ παραλείψομεν τὸ προοίμιον ἢ τοὺς ἐπιλόγους; εἰ μὲν οὖν τοὺς ἐπιλόγους, ἀτελὴς ἔσται ⟨καὶ⟩ μάτην εἰρημένος ὁ λόγος τοῖς μεταξὺ εἰρημένοις εἰς λήθην τῶν καιριωτέρων τῶν ἀκροατῶν ἐμπεπτωκότων, εἰ δὲ μὴ παραλείψομεν τούτους, οὐδὲ τὸ προοίμιον. 28. *πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνό φασιν· ἔργον μὲν εἶναι προοιμίου καὶ τέλος τὸ τὸν ἀκροατὴν εὔνουν *** παρασκευάσαι πρὸς τὰ λεχθησόμενα, τούτου δὲ παραλειφθέντος μηδὲν τῶν προειρημένων γενήσεσθαι.* 29. *ἐφ' ἅπασιν ἐκεῖνο λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων λόγους συνέγραψαν, ὧν οὐδείς ἐστιν ἀπροοιμίαστος.*

30. *Οὗτοι μὲν οὖν οὕτως, Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ Νουμηνίου πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἁπάντων πρῶτον μὲν ἐκεῖνο μέμφεται, ὡς οὐκ ὀρθῶς τῆς ῥητορικῆς κατωπτεύκασι τὴν φύσιν* P fol.
στοχαστικῆς | ⟨τέχνης⟩ οὔσης· αὐτοὺς γὰρ λελήθασι, φησίν, ὡς 121r
περὶ ἐπιστήμης διαλεγόμενοι. 31. *διαφέρει δὲ ἡ ἐπιστήμη τῆς*

---

2 *ἔτι — λέγουσιν* del Wil 8 *εὔνουν* del K 10 *προηρημένων* F 12 *ἀποπροοιμιάσματος* P em Seg 14 *ἀπαντῶν* P em Sp 16 *στοχαστικῆς — γὰρ* Wil: *στοχαστικῆς οὔσης γὰρ αὐτοὺς* P, *οὔσης* Seg uncis inclusit, qua de causa Sp hoc participium a Segnero additum esse ratus scribi iussit *στοχαστικῆς γὰρ αὐτῆς ⟨οὔσης καὶ τέχνης⟩* 17 *ἐπιστημῶν* P em Sp

---

§ 28 post *εὔνουν* quaedam intercidisse certum est, nam auditores non erga dicenda sed erga certos quosdam homines benevoli reddendi sunt et complures res prooemio comparandas enumeratas esse verbum *προειρημένων* testimonio est. neque tamen Apollodorei *εὔνουν ⟨καὶ εὐμαθῆ καὶ προσεχῆ⟩* scripsisse putandi sunt, quippe qui has tres esse iudicis praeparandi partes negaverint (Quint. IV 1 60). at eosdem postulasse, ut prooemio et benevolentia et auditoris ad dicenda praeparatio efficeretur, verbis § 28 servatis cognoscitur. quod cum in definitione a Nicolao tradita W II 123 27 *ἔργον δὲ αὐτοῦ (προοιμίου) τό τε προσεκτικοὺς τοὺς ἀκροατὰς παρασκευάζειν πρὸς τὰ ῥηθησόμενα καὶ τὸ εὔνοιαν ἢ μῖσος ἐναπεργάζεσθαι* eaedem duae res poscantur, hanc definitionem Apollodoreis adsignandam et secundum eam lacunam § 28 ita fere explendam censemus *εὔνουν ⟨ἢ δύσνουν ποιεῖν καὶ προσεκτικὸν⟩ παρασκευάσαι.* § 30 *στοχαστικῆς τέχνης* Wil relegat ad Erasistratum apud Galenum XIV 685 *αἱ δὲ (τέχναι) ἐφίενται μὲν τοῦ ἑαυτῶν τέλους, ὡς σκοποῦ, οὐκ ἀεὶ δὲ αὐτοῦ τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διὸ καὶ στοχαστικαὶ λέγονται. τούτων ἂν εἴη καὶ ἰατρική, ὡς ῥητορικὴ κτέ*, et ad Lucium Tarrhaeum in Schol. Dion. Thrac. Bekk. An. 653 17 *στοχαστικὴ δέ ἐστιν ἡ κατὰ στοχασμὸν ὡρισμένον γινομένη, ὥσπερ ἡ ῥητορική.* § 31 *διαφέρει κτέ* Sopater W V 3 29 *ἐπιστήμη μὲν οὖν ἐστιν ἀδιάπτωτος τῶν ὄντων προσφορά· τί ἐστι τοῦτο; τὸ ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν γινώσκειν καὶ μήτε καιροῖς μήτε προσώποις μεταβαλλομένην ἔχειν τὴν εἴδησιν . . . διενήνοχε δὲ ἡ τέχνη τῆς ἐπιστήμης τῷ μὴ ἀδιαπτώτῳ κεχρῆσθαι τῷ σκοπῷ ἀλλὰ μεθαρμόζεσθαι πρὸς πρόσωπα καὶ καιρούς.*

τέχνης, καθὸ ἡ μὲν ἀδιαπτώτων ἐστὶ θεωρημάτων καὶ μίαν ἐχόντων τὴν φύσιν, τέχνη δὲ [ἀπὸ] κινουμένων καὶ ἄλλοτε ἄλλην ἀναλαμβανόντων φύσιν. τέχνης οὖν οὔσης τῆς ῥητορικῆς καὶ τῶν θεωρημάτων αὐτῆς πρὸς τοὺς καιροὺς ἁρμοζομένων ἁμαρτάνουσιν ἐπιστημονικῶς διδόντες τὰ θεωρήματα καὶ λέγοντες ἀεὶ δεῖν προοιμιάζεσθαι. 32. ἀλλὰ τοῦτό φαμεν, ὡς ἐπειδὴ ἄλλοτε 432
ἄλλοις περιπίπτομεν πράγμασιν, ἡ δὲ τέχνη ἡμῶν πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν παρόντων ἁρμόζεται, ἂν μὲν συμφέρῃ, προοιμιαστέον, εἰ δὲ μή, παραλειπτέον τοῦτο· οὐ γὰρ εὐκαίρως παραλειφθέντα βλάψει. 33. ἀλλὰ μᾶλλον ἀκολούθως ῥητέον καὶ πρῶτον πρὸς τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέταξαν λόγους, ὧν οὐδεὶς ἀπροοιμίαστος· ἐκεῖνο γάρ φαμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀγωνιζόμενοι ⟨μὲν⟩ πολλάκις οὐκ εἶπον προοίμια, συντάσσοντες δὲ μετὰ προοιμίων ἐβουλήθησαν συντάξαι. μάρτυς τοῦ λόγου Θουκυδίδης ἐν ᾗ φησι δημηγορῶν (III 30) ‹Ἀλκίδα καὶ Λακεδαιμόνιοι, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μιτυλήνην.› καὶ Μένανδρος ἐν τοῖς Ἐπιτρέπουσι τὴν δίκην ἄνευ προοιμίων πεποίηκεν. οὐδὲν δὲ διαφέρει ἢ ἐνταῦθα οὕτως αὐτὰ κεῖσθαι ἢ ἐν δικαστηρίοις λέγεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ οὔτε προοιμιάζεσθαι εἴα οὔτε ἐπιλογίζεσθαι. 34. πρὸς δὲ τὸ ὅτι παρασκευαστικόν ἐστι ἀκροατῶν τὸ προοίμιον, ἐκεῖνό φησιν, ὅτι ὅτε μὲν παρασκευάσαι δεῖ, τότε παρασκευάσομεν, ἐὰν δὲ ὦσι παρεσκευασμένοι, περιττὸν προοιμιάζεσθαι. τοῦτο δὲ καὶ Μένανδρον

---

2 ἀπὸ P, ἐκ Seg, del F 7 ἡμῶν e verbis γίνεται θεωρημάτων corruptum esse coniecit K 8 ἁρμοζομένων P em Sp 11 συνέγραψαν Seg 13 μὲν add Sauppius 18 διαφέρειν P em Sp 22 τότε παρασκευάσοιμι P em K

---

§ 32 ἁρμόζεται supra θεωρήματα ἁρμόζεσθαι dicta sunt, sed ipsam τέχνην ἁρμόζεσθαι dici posse Sopatri l. ad § 31 l. comprobatur. Wil participium ἁρμοζομένων, quod traditur, non mutandum sed post τέχνη haec fere verba ⟨τοῦ συμφέροντος στοχάζεται⟩ inserenda censet. § 33 Ἐπιτρέπουσι Quint. X 1 70 *iudicia quae Epitrepontes, Epicleros, Locroe habent, aut meditationes in Psophodee, Nomothete, Hypobolimaeo omnibus oratoriis numeris sunt absolutae.* ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ Arist. Rhet. 1354a 22 οἱ δὲ .. κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. II Prol. de Inv. W VII 64 10 ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ οὐ χρῆσις ἦν προοιμίου· κῆρυξ γὰρ ἐκήρυττε προσφωνῶν καὶ παρεγγυώμενος τῷ εἰσιόντι· ‹μὴ προοιμιάζου μηδὲ ἐπίλεγε›. § 34 loco crucibus incluso Alexander aliam fabulam Menandri commemorasse videtur, quae orationem deliberativam mariti cum uxore colloquentis habebat. nam § 33 et orationem deliberativam (Thuc. III 30) et iudicialem (litem Epitreponton) laudat. fortasse igitur § 34 scribendum est εὔνοιαν προϋπάρχειν τοῦ ἀνδρὸς ὁμοίως ⟨καὶ τῆς γυναικός. ὁμοίως⟩ δὲ κἂν ⟨. . τῷ ἀνδρὶ προοίμιον οὐκ ἔθηκε τῷ⟩ πρὸς τὴν γυναῖκα ἰδίᾳ διαλεγομένῳ. κἂν ὀλίγον κτέ cf. Neoclis praeceptum § 25.

εἰδέναι· ἐν γὰρ τῇ Ἐπικλήρῳ δικαζομένων τοῦ τ' ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ παιδίου δικάζοντος οὐκ ἔθηκεν οὐδετέρῳ προοίμιον διὰ τὸ τὴν εὔνοιαν προϋπάρχειν † τοῦ ἀνδρὸς ὁμοίως δὲ κἂν πρὸς τὴν γυναῖκα ἰδία διαλεγόμεθα †. κἂν ὀλίγον ἔχωμεν ὕδωρ, παραλείψομεν τὸ προοίμιον. ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς λίαν ἀντιπαρατεταγμένους τὴν παρασκευὴν ποιούμενοι μᾶλλον ⟨ἂν⟩ ἐρεθίζοιμεν αὐτοὺς καὶ λυποῖμεν. 35. *πρὸς δὲ τὸ πῶς ⟨ἂν⟩ ἡμῖν ἡ διήγησις παραδεχθείη μὴ προπαρεσκευασμένου τοῦ ἀκροατοῦ τῷ προοιμίῳ πρὸς τὴν ἀκοήν, ἐκεῖνο ἐροῦμεν ὅτι, ὅταν μὲν οἰώμεθα μὴ παραδεχθήσεσθαι ἡμῶν τὴν διήγησιν, τότε προοιμιασόμεθα, ὅταν δὲ εὐπαράδεκτος ᾖ, τότε οὐκ ἀναγκαῖον προοιμιάζεσθαι.*

433 36. *Δεῖ δὲ προοιμιαζόμενον ἀπὸ μὲν τοῦ πράγματος ποιεῖν νόημα, μὴ μέντοι ἢ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα διεξιέναι ἢ τὰς εἰς τὸ πρᾶγμα κατασκευὰς ἀναλίσκειν· τὸ μὲν γὰρ διηγηματικόν, τὸ δὲ κεφαλαιῶδες καὶ ἐπιχειρηματικόν. δεῖ τοίνυν συνεστραμμένον εἶναι τὸ προοίμιον καὶ σπερματικῶς ἔχειν τὰ πράγματα καὶ ἀπηλλάχθαι πάσης ἀγωνιστικῆς ἐπιχειρήσεως.*

— — — — —

37. *Τινὲς δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔφασαν δύνασθαι εἶναι καὶ πολλὰ προοίμια καὶ ἕν, τῶν μὲν ὑπολήψεων τῶν αὐτῶν οὐσῶν, ταῖς δὲ κατασκευαῖς θεραπευομένων. ἐπεὶ οὖν, φασί, διάφοροί εἰσιν αἱ κατασκευαί, ἔσται πολλὰ προοίμια.* 38. *ταὐτὸ δὲ τοῦτο πῇ μὲν ὀρθῶς ἔχει, φησί, πῇ δὲ φαύλως· τὸ μὲν γὰρ ⟨περὶ⟩ τῶν ὑπολήψεων, ὅτι αἱ αὐταὶ οὖσαι ταῖς κατασκευαῖς θεραπεύονται, καλῶς φησιν. εἴπερ δ' αἱ αὐταί εἰσιν ὑπολήψεις, μᾶλλον ἓν ἂν γένοιτο προοίμιον, ἢ ἐπειδήπερ*

§ 36 AR HS W VII 52 3–8

---

3 verba *διὰ — ἀνδρὸς* post *διαλεγόμεθα* posuit K ‖ *τοῦ ἀνδρὸς* aut delendum aut in *τοῦ παιδὸς* corrigendum F censuit ‖ *ἀνδρός. ὁμοίως . . . . γυναῖκα ⟨τὴν⟩ ἰδίαν διαλεγώμεθα* Seg 5 *πρὸς ⟨τοὺς ἀκροατὰς* vel *κριτὰς⟩*? Sp 6 *ἀντιπαρατεταγμένην* P em Seg 7 *⟨ἂν⟩ ἐρεθίζοιμεν . . λυποῖμεν* Wil: *ἐρεθίζομεν . . λυποῦμεν* P, *ἐρεθίσομεν . . λυπήσομεν* K 8 *παραδειχθείη* P correxi, *παραδεχθήσεται* Seg ‖ *προσπαρεσκευασμένου* P em Seg 23 *κατασκευαῖς ⟨διαφόροις⟩* K 24 *φησί* P em Seg 26 *περὶ* add Sauppius ‖ *οὖσαι ⟨διαφόροις⟩* K 27 *φασίν. ἐπεὶ* Seg

---

§ 36 *σπερματικῶς* cf. Ernestium Lex. tech. Gr. s. v. § 37 *Τινὲς* i. e. Theodorei cf. § 134 et Schanzium in Herma XXV 1890 p. 48.

αἱ κατασκευαὶ διάφοροί εἰσι, πολλά· τὸ γὰρ ὁλοσχερέστερον ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους ἐστὶ κυριώτερον καὶ δυνατώτερον. 39. μᾶλλον οὖν λέγομεν, φησίν, ὅτι ἕν ἐστι προοίμιον, ἐπεὶ αἱ αὐταὶ ὑπολήψεις εἰσίν· οὐ γὰρ ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν ὑπολήψεων θεραπεῖαι, πολλὰ ζητητέον προοίμια, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπειδὴ ὑπολήψεις εἰσὶν αἱ αὐταί, ἓν εἶναι προοίμιον νομιστέον.

Ταῦτα περὶ προοιμίων.

40. Περὶ δὲ τῆς διηγήσεως τοσαῦτα εἰπεῖν ἔχομεν, πρῶτον ἐκεῖνο εἰπόντες, ὅτι ἐπειδὴ πολλάκις δυσχερὴς ἡμῖν ὁ λόγος γίνεται διὰ τὸ πρὸς οἰκείους ⟨τὴν δίκην⟩ ἔχειν, χρὴ τὴν αἰτίαν τούτων εἰς τοὺς ἀντιδίκους μετάγειν, τὰ πλήθη ἐπιδεικνύντας τῶν ἀδικημάτων ὧν μέλλομεν πάσχειν μὴ ὑποστάντες τὴν δίκην, ἢ ὅτι καὶ οἱ νόμοι τοῦτο ποιεῖν συγκεχωρήκασιν· οὕτως γὰρ ἡγοῦντό τινας ἀδίκους ἔσεσθαι περὶ τοὺς οἰκείους. 41. ἐὰν δὲ
δοκῇς ἄπιστα λέγειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπισημαίνου καὶ ἐπαγ- 434
γέλλου δείξειν, ὅτι ἀληθῆ λέγεις, ὡς ὁ Δημοσθένης (23 § 6)
P fol. ‹οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν ὅτι τὸν Χαρίδημον›. 42. ἐὰν δὲ τῷ λέγειν |
121v ὑπὲρ ἑτέρου διαβληθῇς, λέγε ἢ ὅτι φίλος, ἢ ὅτι ἐπιεικής, ἢ ὅτι ἰδιώτης, ἢ ὅτι ἐλεεινός, ἢ ὅτι σοὶ κἀκείνῳ κοινὸς ὁ ἀγών, ἢ ὅτι συμφέρει τῇ πόλει, ἢ καὶ νὴ Δία τὰ πλείονα τούτων ἅμα. 43. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ † νέον εἰς παίδευσιν ἀναφέρειν

---

3 λέγωμεν K 7 post προοιμίων secundus capitis index ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ in P extat 10 ἔχειν P λέγειν Sp, εἶναι Wil 14 τινας δίκας ἔσ. περὶ P em Wil, τινες δίκας ἔσ. πρὸς Seg 22 χρήσιμον δὲ διὰ τὸ νέον εἶναι εἰς παίδευσιν ἀναφέρειν ἢ γένεσιν Seg, ἅμα. ἐὰν δὲ διὰ τὸ νέος εἶναι (scl. διαβληθῇς), εἰς παίδευσιν ἀνάφερε ἢ γένεσιν K

---

§§ 40—48 Neoclis. § 40 πρὸς οἰκείους κτέ Anax. Sp I 230 8 αἱ δὲ (διαβολαὶ) περὶ τὸ πρᾶγμα συμβαίνουσαι, ἐάν τις πραγματεύηται πρὸς οἰκείους φίλους ἢ ξένους ἢ ἰδίους· 230 32 τὰς δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἀπωσόμεθα, τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ἐναντίον τρέποντες. Dion. de Lys. V 500 5 ἅπαντες . παραγγέλλουσιν οἱ συνταξάμενοι τὰς τέχνας, ὅταν ᾖ πρὸς οἰκείους ὁ ἀγών, σκοπεῖν, ὅπως μὴ πονηροὶ .. οἱ κατήγοροι φανήσονται. κελεύουσί τε πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀντιδίκους περιιστάναι καὶ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἀγῶνος. ἢ ὅτι κτέ hoc modo interpretanda sunt: leges nos incitant ad accusandum; praevidebant enim non defore qui tam iniusti essent quam necessarii mei sunt. § 41 Anax. Sp I 218 6 εἰ δὲ ἀπίθανος (ὁ λόγος ἐστίν), ὑπισχνεῖσθαι δεῖ, ὡς ἀληθῆ ἐπιδείξεις ἐπὶ τοῦ λόγου. cf. 219 28 ὅσα δ' ἂν λίαν ἄπιστα συμβαίνῃ, δεῖ παραλείπειν. ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον ᾖ λέγειν, εἰδότα δεῖ φαίνεσθαι .. καὶ προϊόντος τοῦ λόγου ἐπιδείξειν ἀληθῆ ὑπισχνεῖσθαι. § 42 Anax. Sp I 230 22 ἐὰν δὲ ὑπὲρ ἄλλου λέγῃς, ῥητέον ὡς διὰ φιλίαν συνηγορεῖς, ἢ δι' ἔχθραν τοῦ ἀντιδίκου, ἢ διὰ τὸ τοῖς πράγμασι παραγενέσθαι, ἢ διὰ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ διὰ τὸ ἔρημον εἶναι καὶ ἀδικεῖσθαι ᾧ συνηγορεῖς. §§ 43, 44 cf. de criminationibus, quae oratorem propter aetatem contingunt, Anax. Sp I 216 29, 217 4, 229 29, 230 19. § 43 Anax. Sp I 217 9

εἶναι ἢ γένεσιν †, καὶ ὅτι οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς νέους εἰδέναι τι τῶν χρησίμων, ὡς ὁ παρ' Ἰσοκράτει Ἀρχίδαμος (6 § 3). 44. *ἐὰν δὲ παλαιός, λέγε ὅτι* **. 45. ** *οὐ δεῖ τοῦτον μέμφεσθαι, ἀλλ' εἰ πεποίηκε τοῦτο δεικτέον, ἤ, εἰ [μὴ] ἔστιν ἀληθῆ, ἀλλ' οὐ τὸ καθόλου λέγε· πρὸς μὲν γὰρ τὰ διαβεβλημένα πάνυ πειρῶ προσάγειν ἀπολογίαν ἣν ἂν δύναιο, εἰ δὲ μή, πάρες τὸν περὶ τούτων λόγον· ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τὸν κατήγορον ἔλαττον ἢ πρὸς πίστιν εἰρηκέναι. τὰ δὲ σαθρότερα ἀνατρέπειν πειρῶ.*

46. *Ἔστι δὲ ἡ διήγησις κατὰ ⟨μὲν⟩ Νεοκλέα ἡ δικανικὴ ἔκθεσις πραγμάτων εἴς τινα προκειμένην ζήτησιν ἀνηκόντων, ἢ νὴ Δία περιστάσεως ἔκθεσις εἴς τινα ζήτησιν ἀνηκούσης.* 47. — — — *οὔτε δὲ τῶν ἐνεστώτων φησὶ διήγησιν εἶναι οὔτε τῶν μελλόντων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐνεστώτων ἔνδειξις, ὡς ⟨ποιεῖ ὁ παρ' Εὐριπίδῃ⟩ τῇ Ἀντιγόνῃ δεικνὺς τοὺς ἥρωας* (Phoen. 101), *τῶν δὲ μελλόντων πρόρρησις.* 48. *Ζήνων δὲ οὕτως φησίν· διήγησίς ἐστι τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων ἔκθεσις εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λέγοντος προσώπου ⟨μέρος⟩ ῥέπουσα.* 49. *Θεόδωρος δὲ οὕτως ὁρίζεται· διήγησίς ἐστι πράγματος αὐτοτελοῦς κατὰ ψιλὴν ἀπόδοσιν ἔκθεσις περὶ τῶν ἤδη γεγο-*

§ 47 EP AJ W II 198 4–9 § 48 AR Nicol. Sp III 450 22–24

---

4 *τούτων* Seg, *τοῦτο* Sp 5 *μὴ* del Wil: *μὲν* Sp, *καὶ* F ‖ *οὐ τὸ* Wil: *οὔτι* P 6 *προάγειν* P em Wil 7 *τούτου* P em Wil 10 *ἢ δικανικὴ* F 10 et 12 *εἴς τινα* P *εἰς τὴν*? Sp 14 *ἔνδειξιν*? Sp ‖ *ὡς ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ* P em AJ 16 *προρρήσεις* P em Seg, *πρόρρησιν*? Sp 18 *προσώπου ⟨μέρος⟩ ῥέπουσα* scripsi: *πρόσωπον ῥέουσα* P, *μέρος ῥέπουσα* Nicol., *προσοῖσον ῥέουσα* Seg, *πρόσφορον ῥέπουσα* Sauppius, *εἰς τὸ [ὑπὲρ] τοῦ λέγοντος πρόσωπον ῥέπουσα* Thielius *diss. Gryphisw.* p. 29

ῥητέον δὲ καὶ ὡς εἰ μήπω καθ' ἡλικίαν τὸ φρονεῖν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν καὶ ἐπιμέλειαν § 44 *λέγε ὅτι* talia ibi excidisse putamus qualia senex criminationi senectutis respondere iubetur ab Anax. Sp I 217 13 *γέροντι δὲ προφασιστέον λέγοντι ἔκ τε τῆς ἐρημίας τῶν συμβουλευόντων καὶ ἐκ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ ἐκ τοῦ καινότητος τῶν κινδύνων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.* § 45 *τοῦτον* clientem oratoris significare credimus. cui si ab adversariis pristina facinora opprobrantur, patrono criminationes refellendae sunt. initium § 45 igitur ita fere restituendum videtur ⟨*ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου διαβολή τις ᾖ περὶ τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ οὗ λέγεις, λέγε ὅτι*⟩ *οὐ δεῖ κτέ.* cf. quae Anax. Sp I 215 27, 229 23 de criminationibus oratoris ipsius dicit. quae *ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου γίνονται.* § 47 cf. Anax. Sp I 218 18 *Μετὰ δὲ τοῦτο* (*προοίμιον τῶν δημηγοριῶν*) *ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἐστιν ἢ τὰς προγεγενημένας πράξεις ἀπαγγέλλειν ἢ ἀναμιμνήσκειν, ἢ τὰς νῦν οὔσας μερίζοντας δηλοῦν, ἢ τὰς μελλούσας γενήσεσθαι προλέγειν.* Arist. Rhet. 1417 b 12 *ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησίς ἐστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων οὐδεὶς διηγεῖται.*

νότων. τοῦτον τὸν ὅρον Ἀλέξανδρος ἀκριβῆ μὲν εἶναί φησιν, οὐ μὴν πολιτικὸν οὐδὲ ῥητορικόν· δεῖ γὰρ σαφέστερον τὰ τοιαῦτα ὑπογράφειν. 50. *Ἀπολλόδωρος δὲ οὕτως· διήγησίς ἐστι περιστάσεως ἔκθεσις. μέμφεται δὲ Ἀλέξανδρος τοῦτον· ἡ γὰρ* 4
περίστασις ἄθροισμα προσώπων καὶ πράξεων καὶ παθῶν καὶ 435
αἰτιῶν καὶ ἀφορμῶν καὶ χρόνων ἐστίν, αἱ δὲ διηγήσεις πολλάκις ἑνὸς τούτων εἰσίν, οὐ πάντων. 51. *ὅθεν Ἀλέξανδρος ὁρίζεται αὐτὴν οὕτως· διήγησίς ἐστιν ἔκθεσις καὶ παράδοσις τῷ ἀκροατῇ τοῦ πράγματος οὗ κοινούμεθα αὐτῷ.*

52. *Διττῆς δὲ τῆς διηγήσεως οὔσης τῆς μὲν γενικῆς τῆς δὲ εἰδικῆς, τὴν μὲν γενικὴν οὕτως ὁρίζονται· διήγησίς ἐστιν ἀπαγγελία πραγμάτων ⟨γεγονότων ἢ ὄντων ἢ μελλόντων· τὴν δὲ εἰδικὴν οὕτως ὁρίζονται· διήγησίς ἐστιν ἀπαγγελία πραγμάτων⟩ γεγενημένων ἢ ὄντων ἐπὶ κριτοῦ ἢ κριτῶν, ὑπὲρ ὧν δεῖ φέρειν τὰς ἀποδείξεις. τῆς δὲ εἰδικῆς ἀποδόσεις αἱ προλαβοῦσαι.*

53. *Ἔστι δὲ τῶν διηγήσεων εἴδη ταῦτα· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ἀληθεῖς, αἱ δὲ πεπλασμέναι, καὶ αἱ μὲν ἐπὶ κριτῶν λεγόμεναι, αἱ δὲ καθ' ἑαυτάς.* 54. *καὶ τῶν καθ' ἑαυτὰς αἱ μέν εἰσι βιωτικαί, αἱ δὲ ἱστορικαί, αἱ δὲ μυθικαί, αἱ δὲ περιπε-*

§ 52 AR HS W VII 729 28—32

2 *πομπικὸν* P em F, ita fere scribi voluit K *κατὰ τοῦτον τὸν ὅρον Ἀλέξανδρος ἀκριβῆ μὲν εἶναί φησιν* (scl. *τὴν διήγησιν*) *οὐ μὴν πομπικὴν οὐδὲ ῥητορικήν.* ‖ *δεῖν* F 12 lacunam in P esse F intellexit, sed nihil nisi HSae verba W VII 729 29—30 ⟨*γεγονότων ἢ ὄντων ἢ μελλόντων, ἡ δὲ εἰδικὴ ἀπαγγελία πραγμάτων*⟩ recepit 17 *εἰσὶ* P em Seg 19 *αἱ δὲ ἱστορικαί, αἱ δὲ μυθικαί* deleri aut post *πεπλασμέναι* poni iussit K

§ 50 Quint. IV 2 31 *narratio est, . . ut Apollodorus finit, oratio docens auditorem, quid in controversia sit.* π ε ρ ί σ τ α σ ι ς Quint. III 5 17 *negotium sic finit* (Apollodorus): *negotium est congregatio personarum, locorum, temporum, causarum, modorum, casuum, factorum, instrumentorum, sermonum, scriptorum et non scriptorum . . nunc intellegamus . negotium περίστασιν.*

§ 54, 55 Corn. I § 12 *Narrationum tria genera sunt: unum est, cum exponimus rem gestam et unum quidque trahimus ad utilitatem nostram vincendi causa, quod pertinet ad eas causas, de quibus iudicium futurum est; alterum genus est narrationis, quod intercurrit non numquam fidei* (*πίστεως*) *aut criminationis* (*διαβολῆς*) *aut transitionis aut alicuius apparitionis causa. tertium genus est id, quod a causa civili remotum est* (*αἱ καθ' ἑαυτὰς*) . . . *eius narrationis duo genera sunt:*

Cic. de Inv. I § 27 . . *narrationum genera tria sunt: unum genus est, in quo ipsa causa* (*τὸ ἀμφισβητούμενον αὐτὸ*) *et omnis ratio controversiae continetur. alterum, in quo digressio aliqua extra causam aut criminationis aut similitudinis aut delectationis, non alienae ab eo negotio, quo de agitur, aut amplificationis* (*αὐξήσεως*) *causa interponitur. tertium genus est remotum a civilibus causis . . . eius partes sunt duae quarum altera in negotiis, altera in personis maxime versatur.*

τικαί. 55. τῶν δὲ ἐπὶ κριτῶν αἱ μὲν κατὰ τὸ ἀμφισβητούμενον αὐτὸ συνίστανται † αἱ δὲ πρὸς ἰδίας διηγήσεις τῆς ὑποθέσεως λέγονται †, αἱ δὲ παρεμπίπτουσι πίστεως ἕνεκεν ἢ αὐξήσεως ἢ διαβολῆς ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, ἅστινας καὶ παραδιηγήσεις τινὲς καλοῦσιν. 56. ἔτι τῶν ἐπὶ κριτῶν διηγήσεων ἃς μὲν ἡμεῖς προηγουμένως εἰσάγομεν, ἃς δὲ τῶν ἀντιδίκων εἰσαγαγόντων ἑτέρως ἐπαγομένας αὐτοὶ ἀντιδιηγούμεθα, παρ' ὃ καὶ ἀντιδιηγήσεις προσαγορεύονται. ἀντιδιηγούμεθα δὲ ἢ τὸ καθόλου τῇ τῶν ἀντιδίκων διηγήσει ἀνθιστάμενοι ἢ κατὰ μέρος ἕκαστον. 57. ὅταν μὲν οὖν ἐμπέσῃ ἡ τῶν πραγμάτων διήγησις *** τότε ἐμπεσεῖται παραδιήγησις ἐπιχειρημάτων μὲν ἔχουσα τόπον, πιθανὸν δέ τι συμφερομένη. εἴδη δὲ τῶν παραδιηγήσεων τρία, προδιήγησις, παραδιήγησις, ἐπιδιήγησις. 58. καὶ προδιήγησις μέν ἐστιν, ὅταν πρὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔξωθεν ἕτερόν τι διηγησώμεθα, ὥσπερ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους (§ 6) ‹ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ›. 59. παραδιήγησις δέ, ὅταν παρ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἕτερα διηγη-
436 σώμεθα, ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου (§ 161) ‹ἐγένοντο ἐπιδόσεις εἰς Εὔβοιαν› καὶ τὰ ἑξῆς. 60. ἐπιδιήγησις δέ, [ὅταν μετὰ τὰς

---

2 συνίστανται καὶ ἴδιαι τῆς ὑποθέσεως K, αἳ δὴ [πρὸς] εἰδικῶς διηγήσεις [τῆς ὑποθέσεως] λέγονται Wil 6 εἰσαγόντων P correxi 10 ἐμπέσῃ P ἐνδεὴς ἢ ⟨τούτου⟩ K, ἐλλιπὴς ἢ Wil 17 περὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα P em Sp 19 ὅταν — διηγησώμεθα del Wil, post ὅταν magnam esse lacunam F coniecit hoc fere modo replendam ⟨μετ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἕτερα διηγησώμεθα. exemplum. προδιήγησις μέν ἐστιν, ὅταν ἐν τοῖς προοιμίοις (aut καὶ πρὸ τοῦ προοιμίου) διηγησώμεθα. παραδιήγησις δέ, ὅταν ἐν αὐτῇ τῇ διηγήσει παρὰ τὴν ἰδίως καλουμένην διήγησιν ἕτερά τινα διηγησώμεθα. ἐπιδιήγησις δέ, ὅταν⟩

---

unum quod in negotiis, alterum quod in personis positum est. id, quod in negotiorum expositione positum est, tris habet partis: fabulam, historiam, argumentum. cf. Quint. II 42

ea, quae in negotiorum expositione posita est, tris habet partis: fabulam, historiam, argumentum.

fabulae μυθικάς, historiae ἱστορικάς respondere adparet, sed etiam argumento περιπετικάς et generi, quod in personis positum esse dicitur, βιωτικά respondere Thielius comprobavit in commentatione *Zum griechischen Roman* inscripta, quae inest in libro *Aus der Anomia* p. 124. § 56 ἃς δὲ κτἑ Fortunatianus *Rhet. lat. min.* 112 6 *antidiegesis, cum adversarii adferimus narrationem converso genere.* § 57 lacuna a nobis indicata ita fere explenda est ⟨ἡ παραδιήγησις οὐκ ἀναγκαία. ὅταν δὲ μὴ ἐμπέσῃ ἡ τῶν πραγμάτων διήγησις⟩. de hoc verbi ἐμπίπτειν usu cf. Sopatrum W IV 655 27 εἰ μὲν οὖν ἐμπίπτει διήγησις ... ἐὰν δὲ μὴ ἐμπίπτῃ διήγησις. § 60 genuinam ἐπιδιηγήσεως definitionem et exemplum intercidisse, tum verba ὅταν — διηγησώμεθα inserta esse Wil nobis persuasit. nam ἐπιδιήγησιν illis verbis definitam esse credi non posse, quare Finckhii supplementa repudianda esse.

πίστεις ἢ τὸν ἐπίλογον διηγησώμεθα]. 61. ἰστέον δὲ τοῦτο, ὡς τὴν παρέκβασίν τινες ταὐτὸν εἶναι ὑπέλαβον τῇ παραδιηγήσει, διαφέρει δέ· ἡ μὲν γὰρ παραδιήγησις, ὥς φασιν, ἐφάπτεταί τινων παρὰ τὸ πρᾶγμα, ἡ δὲ παρέκβασις ἐκδρομή ἐστι λόγων καθ' ὁμοίωσιν ἢ μίμησιν τῶν γεγονότων.

62. Περὶ δὲ τῆς παρεκβάσεως Ἀλέξανδρος ἀντιλέγει· γελοῖον γάρ ἐστι, φησί, τὸ λεγόμενον· εἰ μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματός ἐστι τὸ λεγόμενον, πῶς ἐστι παρέκβασις; εἰ δ' ἔξωθεν, πῶς ἐροῦμεν τὰ ἔξωθεν τῆς ὑποθέσεως; — — —

63. Ἐπειδὴ δὲ τῆς διηγήσεως τρεῖς ἀρετάς φαμεν, τήν τε συντομίαν καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν πιθανότητα, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν περὶ ἑκάστης. καὶ ἄγε περὶ συντομίας λέγωμεν, πόθεν ἔσται σύντομος ⟨ἡ διήγησις⟩. 64. τῆς συντομίας | τοίνυν ἡ μὲν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἡ δὲ ἐν ταῖς λέξεσιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων σύντομον ποιήσεις τὴν διήγησιν, 65. ἐὰν μήτε πόρρωθεν ἄρχῃ, καθάπερ ἐν τοῖς προλόγοις πεποίηκεν Εὐριπίδης, μήτε μακρὰ λέγῃς, ὡς οἱ μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ ἄλλα διηγούμενοι· 66. καὶ ἐὰν τὰ λυποῦντα τοὺς ἀκροατάς, καὶ τὰ ἀπίθανα καὶ ἀπρεπῆ τῷ λέγοντι, καὶ οἷα μὴ ὠφελεῖν τὸν ἀγῶνα οἷά τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις δύναται ῥηθῆναι, ἀφέλῃς τῆς διηγήσεως· 67. καὶ ἐὰν μήτε παρεκβάσει χρῷο

P fol. 122r

§§ 64—71, 73, 75, 77 EP AJ W II 228 14—229 8

10 τρεῖς Wil: τὰς P 12 λέγομεν P corr Seg 13 ἡ διήγ. add K 16 προλόγοις K: πολλοῖς P AJ 18 συντομίαν ποιησεις καὶ ἐὰν τὰ λυποῦντα AJ τὰ δὲ λυποῦντα P 20 ἐστι AJ εἰσι P ‖ δύναται — καὶ ἐὰν AJ ῥηθῆναι δύνανται, ἐὰν ἀφέλῃς ταῦτα τῆς διηγήσεως, σύντομον ἐκ τούτων ποιήσεις τὸν λόγον. ἔτι τε ἐὰν P

§§ 63—71 Neoclis. § 64 Anax. Sp I 219 22 *συντόμως (δηλώσομεν) . . ἀπὸ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων.* Theo Sp II 83 14 *ἔσται . . σύντομος ἡ διήγησις ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς λέξεως.* § 65 Theo l. l. *ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν . . . μήτε πόρρωθεν ἀρχώμεθα μήτε εἰς τὰ παρέλκοντα τὸν λόγον καταναλίσκωμεν ὡς οἱ ⟨τὰ⟩ μετὰ τὰ πράγματα εἰωθότες διηγεῖσθαι.* Corn. I § 14 *rem breviter narrare poterimus, si inde incipiemus narrare, unde necesse erit, et si non ab ultumo initio repetere volemus, . . . et si non ad extremum sed usque eo, quo opus erit, persequemur.* Cic. de Inv. I § 28 *brevis erit si unde necesse est, inde initium sumetur et non ab ultimo repetetur* (cf. Quint. IV 2 40), . . . *et si non longius, quam quoad opus est, in narrando procedetur.* § 66 *καὶ οἷα κτέ* Corn. l. l. *et omnino non modo id, quod obest, sed etiam id, quod neque obest neque adiuvat, satius est praeterire* Cic. l. l. *et si non modo id quod obest, verum etiam id quod nec obest nec adiuvat, praeteribitur.* § 67 *παρεκβάσει* Corn. l. l. *et si transitionibus nullis utemur.* Cic. l. l. *et si nullam in rem aliam transibitur.* *ἐπεισοδίοις* Theo l. l. *μήθ' ἑτέροις* (l. ἑτερ⟨α τούτ⟩οις cf. Geom. W II 229 16) *ἐπεμβάλλωμεν.* *μήθ' ὅλως κτέ* Corn. l. l. *et si non deerrabimus ab eo, quod coeperimus exponere.*

μήτε ἐπεισοδίοις μήθ' ὅλως ἀπὸ τοῦ πράγματος πλανῷο· 68. *ἔτι δὲ καὶ τὴν ταυτολογίαν εἰ παραιτοῖο, καὶ μακρὰ δι' ὀλίγων ἑρμηνεύοις, καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοις, ὧν ῥηθέντων φανερά ἐστι τὰ σιωπώμενα* — — —. 69. *ἐν δὲ ταῖς λέξεσι γίνεται συντομία* — — — *ἐὰν μὴ συνωνυμίαις χρῷο, οἷον* (μ 92) ‹*πυκνοὶ καὶ θαμέες*›· *τούτων γὰρ ἕκαστον καθ'* 437 *ἑαυτὸ πρὸς δήλωσιν ἀρκεῖ.* 70. *καὶ ἐὰν τῶν συνωνύμων τὰς βραχυ⟨τέρας καὶ ὀλιγο⟩συλλάβους ἐκλέγῃς, ὃ ἐπὶ πλήθους παραχωρούμενον χρήσιμον, οἷον ἀντὶ μαχαίρας ξίφος λέγων.* 71. *καὶ ἐὰν μὴ τοῖς κυρίοις προστιθῇς τὰ ἐπίθετα, ὡς ὁ ποιητὴς οἷον* (Ψ 281) ‹*ὑγρὸν ἔλαιον*›. 72. *καὶ ἐὰν τὰς ἀναδιπλώσεις παραιτοῖο, οἷον* (Dem. 18 § 143) ‹*πόλεμον εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσάγεις πόλεμον*›. 73. *καὶ ἐὰν τὰς περιφράσεις φύγῃς, οἷον* (*E* 638) ‹*βίη Ἡρακληείη*›. 74. *καὶ ἐὰν τοῖς τροπικοῖς ἐνίοτε κυρίως χρῷο, ὥσπερ ὁ Δημοσθένης* (2 § 9) *τῷ* ‹*ἀνεχαίτισεν*›· *διὰ μιᾶς γὰρ λέξεως ὅλον ἐπλήρωσε νόημα.* 75. *καὶ ἡ λεγομένη δὲ ἔλλειψις συντομίαν ἐργάζεται, οἷον* ‹*σὺ τοῦτον φιλεῖς καὶ οὗτος σέ*›· *λείπει γὰρ τὸ φιλεῖ.* 76. *ἐργάζεται δὲ συν-*

§ 68 AR Geom. W II 230 5—10 §§ 69—78 AR Geom. W II 230 23—233 22

2 *ἔτι δὲ καὶ* AJ *ἔτι τε* P 3 *ἑρμηνεύοις* AJ *ἑρμηνεύεις* P ‖ *λέγεις* P em Sp 5 *γίνεται* AJ *ἔσται* P 6 *θαμέες· τούτων* AJ *θαμέες ἢ ξίφος καὶ μάχαιρα· τούτων* P 7 *ἀρκεῖ. καὶ* P *ἀρκεῖ. ἀρκεῖ δὲ καὶ* AJ ‖ *συνωνύμων* AJ P *συνωνυμιῶν* F 8 *βραχυλογίας* AJ *βραχυσυλλάβους* P correxi ‖ *ὃ — χρήσιμον* post verbum *θαμέες* posuit K 11 *οἷον* P om AJ 14 *Ἡρακληείη* P *Ἡρακλείη* AJ 15 *ἐνίοτε* Wil: *ἐνίοις* P, *ἐν τοῖς κυρίοις* F, *εὐκαίρως* vel *ἐν τῷ καιρῷ* K ‖ 15 *τὸ* P em Seg 18 *ἐπεργάζεται* Seg, *ἀπεργάζεται* Sp

§ 68 *ταυτολογίαν* Corn. l. l. *etiam ne id, quod semel diximus, deinceps dicamus.* Cic. l. l. *et si semel unum quidque dicetur.* Quint. IV 2 43 *ταυτολογίας* . . *in narratione vitandas quidam scriptores artium tradiderunt.* *μακρὰ κτέ* Corn. l. l. *et si summatim, non particulatim narrabimus.* Cic. l. l. *et si, cuius rei satis erit summam dixisse, partes eius non dicentur.* cf. Quint. IV 2 40 sq. *καὶ τὰ τοιαῦτα κτέ* Corn. l. l. *et si exitus rerum ita ponemus, ut ante quoque quae facta sint, sciri possint.* Cic. l. l. *et si ita dicetur, ut non numquam ex eo, quod dictum est, id, quod non est dictum, intellegatur.* § 69 Theo Sp II 84 5 *ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν λέξιν παρατηρητέον καὶ τὸ μήτε συνωνύμοις χρῆσθαι.* § 70 Theo Sp II 84 13 *χρηστέον* . . *τοῖς βραχυτέροις μᾶλλον ἢ τοῖς μακροτέροις, ὅταν τὸ αὐτὸ σημαίνωσιν.* §§ 72—78 Alexandri. § 72 cf. *ἀναδίπλωσιν* in epitoma Alexandri de figuris libri Sp III 19 30, 29 5. § 73 cf. *περίφρασιν* Sp III 32 5. § 75 cf. *ἔλλειψιν* Sp III 33 6. § 76 cf. *τὸ ἐπεζευγμένον* apud Aquilam Romanum, Alexandri excerptorem, in *Rhet. Lat. min. ed. Halm* p. 36 14, et apud Martianum Capellam, Aquilae compilatorem, ib. p. 482 27. apud illum *ἐπιζεύγμενον*, quod Halmius falso in *ὑπεζευγμένον* mutavit, apud hunc *ἀντιζεύγμενον* traditur. utrobique *ἐπεζευγμένον* scribendum esse, quod iam Grotius in Martiani libro restituit, Cornuti Epitomae loco comprobatur.

τομίαν καὶ τὸ ἐπεζευγμένον, ὅταν δύο ἢ καὶ τρισὶν ὀνόμασιν ἢ καὶ πράγμασι μίαν ἐπάγῃς λέξιν συμπληρωτικήν, οἷον ‹Ῥοδίους μὲν συμμάχους ὄντας, Βυζαντίους δὲ συγγενεῖς, Τενεδίους τε πεποιημένους ἰσοπαλίαν, πλείους δὲ ἄλλους συμμάχους εὐεργέτησαν›. 77. *ποιεῖ δὲ καὶ τὸ ἀσύνδετον δόξαν συντομίας, οἷον* (Dem. 18 § 139) *‹ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλοῖα σεσύληται, Χερρόνησος ἐπορθεῖτο› καὶ τὰ ἑξῆς.* 78. *ποιήσεις δὲ συντομίαν καὶ οὔτε † κατ' ἔμφασιν παραλείψεως λέγεις, ὡς ὁ Δημοσθένης* (19 § 192) *‹ἐπειδὴ γὰρ εἷλεν Ὄλυνθον Φίλιππος›· διὰ γὰρ τοῦ εἷλεν πολλὰ ἐδήλωσεν.*

79. *Σαφήνειαν δὲ [οὔ] φασι δεῖν παραφυλάττεσθαι, κἂν ἐναντία τισὶ τῶν εἰς τὴν συντομίαν θεωρημάτων λέγειν δόξωμεν· ἡ μὲν γὰρ τέχνη καθ' ἕκαστον τελείως ἐκπληροῦν τὸν τόπον ἀναγκάζει, ὁ δὲ τεχνίτης πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ χρήσεται.* 80. *ἐπειδὴ δὲ περὶ σαφηνείας πρόκειται λέγειν, ῥητέον περὶ ἀσαφείας· δυνησόμεθα γὰρ τοὺς ἐκείνης φυγόντες τόπους σαφῆ ποιῆσαι τὸν λόγον. ἀσάφεια τοίνυν, ὡς μὲν καθόλου, διχῶς γίνεται· ἢ γὰρ ἐν λέξεσίν ἐστι τὸ ἀμφισβητούμενον ἀσαφές, ἢ ἐν πράγμασιν· ὡς δὲ κατὰ μέρος πολλαχῶς. τὸ μὲν οὖν ἐκ πραγμάτων ἀσαφὲς οὕτως γίνεται·* 81. *πρῶτον μέν, ὅταν τὰ*

§§ 80—86, 88 EP AJ W II 219 4—220 8

---

2 ignoti oratoris verba in P foedissime corrupta integriora exhibet Geometra W II 233 13 ‹*Βυζαντίους μὲν συγγενεῖς ὄντας, Ῥοδίους δὲ εὐηργετηκότας, Τενεδίους δὲ ἰσοπολιτείαν πεποιημένους, Ἠλείους δὲ συμμάχους ὄντας εὐηργέτησα*› 5 *δόξαν συντομίας* P *συντομίαν* AJ 8 *καὶ εἰ* Seg, *καὶ ὅτε* Sp, *καὶ ὅταν κατ' ἔμφασιν [παραλείψεως] λέγῃς* K 11 *οὔ φασι . . , ἐὰν* P *ἐὰν ⟨μὴ⟩* Seg, *εὖ φασι* Sp, *οὔ φασιν ⟨ἀεὶ⟩* F, *σαφήνειαν* et *συντομίαν* locos mutare iussit K, [*οὔ*] . . , *ἐὰν ⟨καὶ⟩* Sauppius, [*οὔ*] . . , *κἂν* Wil 13 *ἕκαστα* P corr Seg 16 *τρόπους* K 17 *διχῶς* P *διττῶς* AJ 18 *ἀμφισβητούμενον* del K ‖ *ἀσαφὲς* AJ *σαφὲς* P 20 *ὅταν* AJ *ὅτι* P

---

§ 77 cf. *ἀσύνδετον* Sp III 32 30. § 78 cf. *ἔμφασιν* inter tropos Tryphonis Sp III 199 14. §§ 79—87 Neoclis. § 79 *φασι* scl. Theodorei. cf. simile praeceptum Nicolai Sp III 458 7 = W II 583 15 *δεῖ . . τὸν κρίνειν μέλλοντα καλῶς, ὅταν σαφηνείας καὶ συντομίας φροντίζειν ἀναγκάζηται, εἰ μὲν ἀμφότερα συμβαίνει, χρῆσθαι ἀμφοτέροις, εἰ δὲ ἓν μόνον, τῷ κατεπείγοντι, τὸ δέ ἐστι μᾶλλον τῆς σαφηνείας γίνεσθαι* †. *οὐ γὰρ τοσοῦτον ἐκ τοῦ μήκους, ὅσον ἐκ τῆς ἀσαφείας ὁ λόγος βλαβήσεται. ἡ μὲν γὰρ τέχνη κτἑ* cf. quae Alexander Apollodoreis adversatus de arte dixerit §§ 31, 32. § 80 Anax. Sp I 219 10 *σαφῶς . . δηλώσομεν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων.* Theo Sp II 80 8 *σαφὴς δὲ ἡ διήγησις γίνεται διχόθεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἀπαγγελλομένων πραγμάτων καὶ ἐκ τῆς λέξεως τῆς ἀπαγγελίας.* § 81 Theo l. l. *ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων, ὅταν λεγόμενα τὰ πράγματα μὴ τὴν κοινὴν ἐκφεύγῃ διάνοιαν, οἷα τὰ ἐν τῇ διαλεκτικῇ καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ.*

438 πράγματα τὰ λεγόμενα τὴν κοινὴν ἐκφύγῃ γνῶσιν, οἷα τὰ ἐν τῇ διαλεκτικῇ καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. 82. δεύτερον ⟨δὲ⟩, ὅταν συγχέωμεν τὴν τάξιν τῶν γεγονότων, ὡς τὰ μὲν πρῶτα τελευταῖα εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα προτετάχθαι· οἰκονομίας δὲ τὰ τοιαῦτα πολλάκις ἐπέχει χρείαν, δυσπαρακολούθητον δὲ ὅμως καὶ ἀσαφῆ τὸν λόγον ποιεῖ. ποιεῖ δὲ ἀσάφειαν καὶ τὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνῆσθαι· μακρὸν γὰρ τοῦτο καὶ ὀχληρόν ἐστιν, εἰ μὴ ἄρα ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ μεταχειρισόμεθα καὶ νῦν μὲν ὡς ἐπιδεικνύοντες λέγομεν, αὖθις δὲ ὡς ἀνακεφαλαιούμενοι, ἑτέρωθι δὲ ὡς ἀναμιμνήσκοντες· τὸ γὰρ ὀχληρὸν οὕτως ἐκφεύξῃ. 83. τρίτον, ὅταν παραλείψωμέν τινα τῶν πραγμάτων. 84. τέταρτον, ὅταν ἐπεισαγάγωμεν ἔξωθεν μακρὰ καὶ ἀπηρτημένα τοῦ πράγματος.

85. Τὸ δὲ ἐκ τῶν λέξεων ἀσαφὲς οὕτως· ὅταν ξένοις καὶ τροπικοῖς καὶ ἀμφιβόλοις καὶ γλωσσηματικοῖς ὀνόμασί τις χρῷτο καὶ τῇ συνθέσει μὴ ἁπλῇ καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ δι' ὑπερβατῶν — — — καὶ μήκους περιόδων καὶ ἀλληγορίας. 86. ποιεῖ δὲ καὶ ὀνοματοποιΐα ἀσάφειαν, ὡς τὸ ‹σίζεν ὀφθαλμὸς› παρ'

§ 82 EP TS W I 261 4—10 §§ 84, 85 AR Geom. W II 221 15, 226 6

1 τὰ λεγόμενα P τὰ deest AJ ‖ ἐκφύγῃ P ἐκφεύγει AJ ‖ οἷα P οἷον AJ 2 καὶ τὰ ἐν γεωμ. P καὶ ἐν τῇ γεωμ. AJ 3 γεγονότων P λεγομένων AJ 6 ἀσάφειαν AJ ἀσαφῆ τὸν λόγον P 7 ἐστιν TS deest AJ P 8 μεταχειρισόμεθα TS AJ διαχειρισόμεθα P ‖ ἐπιδεικνύοντες TS γινώσκοντες AJ γιγνώσκοντες P 9 ἀνακεφαλαιούμενοι TS κεφ. AJ συγκεφ. P 10 γὰρ P δὲ AJ 11 ὅταν παραλείψωμέν τινα P ὅτε παραλείψομέν τι AJ, παραλείπωμεν K 12 ἐπεισαγάγωμεν AJ ἐπεισάγωμεν P

§ 82 Anax. l. l. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων, ἐὰν μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ δηλῶμεν, ἀλλὰ τὰ πρῶτα πραχθέντα .. πρῶτα λέγωμεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐφεξῆς τάττωμεν. Corn. I § 15 *dilucide narrabimus, si, ut quicquid primum gestum erit, ita primum exponemus, et rerum ac temporum ordinem conservabimus.* Cic. de Inv. I § 29 *aperta narratio poterit esse, si, ut quidque primum gestum erit, ita primum exponetur, et rerum ac temporum ordo servabitur.* Theo l. l. φυλακτέον δὲ καὶ τὸ μὴ συγχεῖν τοὺς χρόνους καὶ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, ἔτι τε καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτὰ λέγειν. § 83 Corn. l. l. *considerandum .. ne quid quod ad rem pertineat, praetereamus.* Cic. l. l. *considerandum .. ne quid quod ad rem pertineat, praetereatur.* Theo l. l. ἀσαφὴς δὲ γίνεται διήγησις παρὰ τὴν ἔλλειψιν ὧν ἐχρῆν ἀναγκαίως μνήμην ποιήσασθαι. § 84 Corn. l. l. *ne quam in aliam rem transeamus.* Cic. l. l. *ne quam in aliam rem transeatur.* Theo l. l. παραιτητέον δὲ καὶ τὸ παρεκβάσεις ἐπεμβάλλεσθαι μεταξὺ διηγήσεως μακράς. § 85 Anax. Sp I 219 17 ἀπὸ δὲ τῶν ὀνομάτων, ἐὰν ὅτι μάλιστα τοῖς οἰκείοις τῶν πραγμάτων ὀνόμασι τὰς πράξεις προσαγορεύωμεν, καὶ ἐὰν τοῖς κοινοῖς, καὶ μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ τιθῶμεν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ ἐχόμενα ἑξῆς τάττωμεν. § 85—87 Theo Sp II 81 8 κατὰ δὲ τὴν λέξιν φυλακτέον τῷ σαφηνίζοντι τὸ ποιητικὰ ὀνόματα λέγειν καὶ πεποιημένα καὶ τροπικὰ καὶ ἀρχαῖα καὶ ξένα καὶ ὁμώνυμα. 82 19 παρατηρητέον δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπερβατοῖς χρῆσθαι.

Ὁμήρῳ (ι 394), 87. *καὶ ἡ ⟨ὁμωνυμία, εἰ λείπει ἡ⟩ διόρθωσις, οἷον «Ἀλέξανδρος ὁ Πάρις», «Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου».*

88. *Ποιήσεις δὲ ἀσάφειαν καὶ ἐὰν τὰς ἀκολουθίας διαλύσῃς ἀλόγοις διηγήμασι, καὶ τὰ μὲν ὑπερβαίνῃς, τὰ δὲ παρα τάξιν τιθῇς. οὕτως δὲ αὐτά τις ποιήσει τὸν δικαστὴν ἀπατῆσαι βουλόμενος τῇ ἀκολουθίᾳ.*

89. *Πιθανὴ δὲ διήγησις γίνεται, εἰ πάντα ὅσα λέγει τις, ἐξομοιοῦν πειρῷτο τοῖς ἀληθέσι. τοῦτο δέ, φησί, γένοιτ' ἄν·*
P fol. 90. *ἐὰν μὴ ψιλὰ τὰ πράγματα τιθῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ μόρια*
122v *αὐτῶν προσλαμβάνωμεν, ἐξ ὧν ἡ διήγησις πληροῦται.* | *μόρια δὲ διηγήσεώς ἐστι πρόσωπον, πρᾶγμα, τόπος, τρόπος, χρόνος, αἰτία.* 91. *πρὸς τούτοις, εἰ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ τὰ λεγόμενα καὶ μὴ διαφωνεῖ ἢ μάχεται.* 92. *ἔπειτα ἐὰν μὴ ψιλὰ τιθῶμεν τὰ μόρια, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕκαστον διηγώμεθα, ὥσπερ ἐν*
τῷ κατὰ Μειδίου (§ 71) *‹ἰσχυρὸς ἦν, μέγας›.* 93. *ἐφ' ἅπασι* 439
δὲ τούτοις τὴν αἰτίαν προσθετέον· ἐπακτικώτατον γὰρ αὕτη πρὸς πειθώ. 94. *ποιεῖ δὲ πιθανότητα καὶ τὸ τοῦ λέγοντος ἦθος καὶ πάθος· καὶ τὸ μὲν ἦθος, φησίν, εἰ ἄπλαστον φαί-*

§§ 89—95, 97, 98 EP AJ W II 234 3—29 §§ 89, 95, 97, 98 EP TS W I 261 25—262 5 §§ 89—98 AR Geom. W II 235 2—236 5

---

1 *ἡ διάρθρωσις* P *ἡ ἀδιάρθρωσις* Seg 2 *ὁ Φίλιππος* P em Seg 3 *διαλύσῃς ἀλόγοις* AJ *διακωλύσῃς εὐλόγοις* P, *διαλύσῃς ἐν τοῖς* K 5 *δὲ* P *καὶ* AJ ‖ *αὐτός* F 6 *ἀνακολουθίᾳ* Seg 7 *λέγει τις* TS P *λέγεται* AJ 8 *πειρῷτο* TS P *πειρᾶται* AJ ‖ *φησί* P deest TS AJ ‖ *ἄν* TS deest P AJ 9 *τιθῶμεν* TS P *διδῶμεν* AJ 10 *αὐτῶν* TS *αὐτὰ* P AJ 11 *ἐστι* TS deest P AJ ‖ *τρόπος* AJ om P 12 *λεγόμενα* P *γενόμενα* AJ 13 § 92 ante § 91 poni iussit Sp 14 *ἕκαστον* AJ *ἕκαστα* P 15 *ἦν* P deest AJ 16 *τὴν* AJ deest P ‖ *ἐπακτικώτατον* P *ἐπακτικώτερον* AJ ‖ *αὕτη πρὸς πειθώ* P *πρὸς πειθὼ αὕτη* AJ 18 *καὶ τὸ* P *τὸ* AJ ‖ *φησίν* P deest AJ

---

§ 87 *διόρθωσις* inter Herodiani figuras est Sp III 95 17. § 88 Harpocrationis. §§ 89—104 Neoclis, ad quem referendum est verbum *φησί* §§ 89, 94. § 90 Quint. IV 2 55 *omnia denique, quae probatione tractaturi sumus, personam, causam, locum, tempus, instrumentum, occasionem, narratione delibabimus.* *μόρια τῆς διηγήσεως* cf. Theonem Sp II 78 16 *στοιχεῖα δὲ τῆς διηγήσεώς εἰσιν* (l. *ἐστιν*) *ἕξ, . . ἐξ ὧν συμπληροῦται ἡ τελεία διήγησις.* . § 91 Theo Sp II 84 20 *πράγματα δὲ* (*παραληπτέον*) *ὅσα εἰκότα ἐστὶ καὶ ἀλλήλοις ἀκόλουθα.* hoc praeceptum illudit Quint. IV 2 60 *ne contraria aut sibi repugnantia in narratione dicamus, si cui praecipiendum est, is reliqua frustra docetur, etiam si quidam scriptores artium hoc quoque tamquam occultum et a se prudenter erutum tradunt.* § 93 Anax. Sp I 219 26 *οὐκ ἀπίστως δὲ* (*δηλώσομεν*), *ἂν περὶ τὰς ἀπιθάνους πράξεις αἰτίας φέρωμεν.* Corn. I § 16 *veri similis narratio erit si . . consiliorum rationes constabunt; ne refelli possit . . causam nullam . . fuisse.* Cic. de Inv. I § 29 *probabilis erit narratio . . si causae factorum exstabunt* = de Part. § 32. Quint. IV 2 52 *si causas ac rationes factis praeposuerimus.* Theo l. l. *δεῖ δὲ καὶ τὰς αἰτίας βραχέως προστιθέναι τῇ διηγήσει.*

νοιτο, τὸ δὲ πάθος οὐ μόνον πείθει, ἀλλὰ καὶ ἐξίστησι. 95. *ποιεῖ δὲ πιθανότητα καὶ τὸ περὶ ἑαυτοῦ μὲν κακόν τι εἰπεῖν μικρόν, περὶ δὲ τοῦ ἀντιδίκου ἀγαθὸν ὁμολογούμενον, ὡς Αἰσχίνης* (3 § 171) ‹*τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν ἐλεύθερος ἀνὴρ Δημοσθένης· οὐ γὰρ δεῖ ψεύδεσθαι*›. 96. *συνεργεῖ δὲ πρὸς πειθὼ καὶ ἡ ἐνάργεια. ἔστι δὲ ἐνάργεια λόγος ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον* — — —. 97. *ποιεῖ δὲ πειθὼ καὶ λέξις ἀνεπιτήδευτος καὶ τὸ αὐτοσχέδιον ἐμφαίνουσα.* — — —. 98. *ποιήσεις δὲ πιθανότητα καὶ ἐὰν μὴ πάντα βεβαιῶν λέγῃς, ἀλλὰ προστιθῇς τὸ οἶμαι καὶ τάχα καὶ ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτα.* 99. — — — *ἡδεῖαν δὲ ποιήσεις τὴν διήγησιν, ἐὰν τοῖς οἰκείοις αὐτὴν ἤθεσι* ⟨*καὶ πάθεσι*⟩ *διαποικίλῃς καὶ γνώμας ἀναμίξῃς. ποιεῖ δὲ ἡδονὴν ἐνίοτε καὶ ἀρχαιολογία παραληφθεῖσα εὐκαίρως, ὡς παρ' Ὑπερίδῃ* (Del. cf. fr. 71) *ὁ τῆς Λητοῦς μῦθος. ποιεῖ δὲ ἡδονὴν καὶ ἀστεϊσμός.* 100. *μεγαλοπρεπῆ δὲ ποιήσεις τὴν διήγησιν ὑψηλῇ φράσει καὶ διηρμένῃ καὶ τοῖς νοήμασι σεμνοῖς κεχρημένος καὶ τὰ ταπεινὰ φεύγων παραδείγματα καὶ τὰς αἰσχρὰς τῶν λέξεων.*

101. *Καὶ διηγήσεως μὲν ἀρεταὶ αὗταί τε καὶ τοσαῦται· εἰσὶ δὲ οἳ πρὸς ταύταις ταῖς τρισὶ καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ αὔξησιν*

§ 99 EP Prol. W VII 26 25–27

---

2 *τὸ* TS AJ deest P ‖ *ἑαυτοῦ* TS *αὑτοῦ* AJ *αὐτοῦ* P ‖ *κακόν τι εἰπεῖν μικρόν* TS P *εἰπεῖν μικρὸν κακόν* AJ 4 *ἀνὴρ Δημοσθένης* P deest AJ 8 *ποιήσεις* TS P *ποιεῖ* AJ 10 *καὶ τάχα καὶ ἴσως* TS P *καὶ τὸ ἴσως καὶ τὸ τάχα* AJ 12 *καὶ πάθεσι* Prol. om P ‖ *διαποικίλλῃς* P em Wil ‖ *γνώμαις* P em Prol. ‖ *δὲ* Sauppius: *τε* P 16 *ὑψηλῇ* K: *ψιλῇ* P ‖ *διηρημένῃ* P em K 19 *διηγήσεων* P correxi 20 *οἱ* P corr Sauppius

---

§ 96 Quint. IV 2 123 *multum confert adiecta veris credibilis rerum imago, quae velut in rem praesentem perducere audientes videtur.* eandem *ἐναργείας* definitionem atque § 96 exhibet § 111 et Trypho de Tropis Sp III 199 21, ubi an *τὸ νοούμενον* in *τὸ δηλούμενον* mutandum sit dubito. definitio autem est simillima ei Dionysii de Lys. 465 5 (*ἐνάργειά*) *ἐστι δύναμίς τις ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγουσα τὰ λεγόμενα.* § 97 cf. quae Quint. IV 2 57 sqq. de callidissima simplicitatis imagine Milonianae dicit. § 98 *οἶμαι κτἑ* cf. quae Arist. Rhet. 1389 b 18 de senibus dicit: *καὶ οἴονται, ἴσασι δ' οὐδέν, καὶ ἀμφιδοξοῦντες προστιθέασιν ἀεὶ τὸ ἴσως καὶ τάχα.* § 99 Quint. IV 2 119 *credit* (iudex) *facilius, quae audienti iucunda sunt, et voluptate ad fidem ducitur.* *γνώμας ἀναμίξῃς* Quint. IV 2 121 *ne sententia quidem velut fatigatum intentione stomachum iudicis reficere dissuaserim.* *μῦθον* suavitatem efficere Hermog. Sp II 357 5 docet. cf. Artem Pseudodionys. 228 12. § 100 *διηρμένῃ* Demetrius de El. § 45 sq. *φράσιν διηρημένην*, de qua cf. ib. § 12, *τὸ μεγαλοπρεπές* non efficere docet. § 101 *εἰσὶ δὲ οἳ* tribus virtutibus, brevitati, perspicuitati, credibilitati, quas Isocratei postulasse traduntur a Quint. IV 2 31, magnificentiam et iucunditatem Theodectes adiecisse fertur a Quint. IV 2 61, 63. qui *αὔξησιν* et *προσήνειαν* virtutes narrationis esse voluerint, nescimus.

καὶ ἡδονὴν καὶ προσήνειαν ἤτοι ἐπιείκειαν ἀρετὰς ἔφασαν διηγήσεως. περὶ μὲν οὖν ἡδονῆς καὶ μεγαλοπρεπείας ἔφθημεν εἰπόντες, αὔξησιν δὲ καὶ ἐπιείκειαν τί ἐστι πολλαχοῦ ἀκηκόαμεν. 102. *περὶ μέντοι συντομίας Ἀριστοτέλης ἐφίστησιν· εἰ γάρ ἐστι, φησίν, ἡ συντομία συμμετρία τῆς μήτε παραλειπούσης τι τῶν ἀναγκαίων μήτε πλεοναζούσης, ἀρετὴ γενήσεται. εἰ δ' ἐστὶν ὥσπερ ἔνδεια τῆς ὑπερβαινούσης τι τῶν χρησίμων, ἐν ταῖς κακίαις μᾶλλον ταχθήσεται.* 103. *ὁ δὲ Γαδαρεὺς Θεόδωρος* 440 *τὴν πιθανότητα μόνην ἀρετὴν νομίζει τῆς διηγήσεως, τὰς δὲ προειρημένας ἀρετὰς ἰδίας μὲν μὴ εἶναι μόνης τῆς διηγήσεως, κοινὰς δὲ ἅπαντος τοῦ λόγου.* 104. *Ἁρποκρατίων δὲ οὕτως γράφει· καὶ διηγήματος ἀρεταὶ ἐν μὲν τοῖς εὐπρεπεστέροις σαφήνεια, ἐν δὲ τοῖς σαθροῖς ἀσάφεια προβεβλημένη. πόθεν δὲ ἡ ἀσάφεια καὶ πῶς γίνεται, ἤδη δεδήλωται.*

105. *Τρόποι δὲ διηγήσεως ἑπτά· αὔξησις, μείωσις, εὐφημία, παράλειψις, ἐπανάμνησις, ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ χεῖρον φράσις, ἐνάργεια. περὶ ὧν λεκτέον πῶς ἕκαστον μεταχειριστέον·* 106. *αὔξησις μὲν οὖν γίνεται, ⟨ὅταν δεινοποιῶν τι λέγῃς⟩, ὡς ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης ἐπὶ τῆς Ὀλυνθίας γυναικὸς πεποίηκε* (19 § 196).

§§ 102, 103 AR Nicol. Sp III 457 25—458 5 § 104 AR Geom. W II 226 8 sqq. § 105 EP Prol. W VII 26 23–24

---

1 *προσήνειαν ἤτοι* del K 5 *παραλιπούσης* P correxi; *συμμετρία τις μήτε παραλείπουσά — πλεονάζουσα — ἔνδειά τις ὑπερβαίνουσα* F 7 *τῆς ⟨μὴ⟩ ὑπερβαινούσης* Seg

---

§ 102 Quint. IV 2 32 *Aristoteles ab Isocrate parte in una dissentit, praeceptum brevitatis inridens, tamquam necesse sit longam esse aut brevem expositionem nec liceat ire per medium.* Neocles et Quint. verba Arist. Rhet. 1416 b 30 respiciunt, *νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν. καίτοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ πότερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν μάξῃ, τί δ'; ἔφη, εὖ ἀδύνατον; καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγεῖσθαι ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς . . . οὐδὲ* [*γὰρ* del Sp] *ἐνταῦθά ἐστι τὸ εὖ ἢ τὸ ταχὺ ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως.* cf. TS W I 261 20 = W VI 36 20 *ἄμεινον δὲ ἀντὶ τῆς συντομίας τὴν συμμετρίαν εἰπεῖν.* *σ υ μ μ ε τ ρ ί α τ ῆ ς* scl. *διηγήσεως.* § 103 Quint. l. l. *Theodorei quoque solam relinquunt ultimam partem, quia nec breviter utique nec dilucide semper sit utile exponere.* cf. et quae Quint. IV 2 61 et 63 de magnificentia et iucunditate dicit. § 104 Simile praeceptum apud TS W I 260 25 = W VI 36 23 *οὐκ ἀεὶ φροντιοῦμεν τῆς σαφηνείας, ἀλλὰ σαφῶς μὲν ἐροῦμεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀσαφῶς δὲ τὰ καθ' ἡμῶν.* Quint. IV 2 64 et hoc praeceptum illudit: *quam* (perspicuitatem) *quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam causis obscuranda veritas esset, quod est ridiculum. nam qui obscurare vult, narrat falsa pro veris, et in iis, quae narrat, debet laborare, ut videantur quam evidentissima.* unde adparet Harpocrationem hic praeceptum repetisse, quod rhetor Quintiliano vetustior dederat. *δ ε δ ή λ ω τ α ι* in § 88. §§ 105—112 Neoclis.

107. *μείωσις δὲ, ὅταν σμικρύνων τι λέγῃς, ὡς Ἀριστοφάνης, οἷον* ‹*τριήριον, βοιδάριον* (Av. 585), *κυνίδιον* (Ach. 542)› — — —. 108. *παράλειψις δέ ἐστι τῶν βλαπτόντων ἡμᾶς ἀμνηστία. ὀλιγάκις μὲν οὖν τελέως κατασιωπήσομεν, ἐὰν δὲ μὴ συγχωρώμεθα παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, θέντες αὐτὰ παρὰ τάξιν ἐπιθολώσαντες ἐροῦμεν.* — — 109. *ἐπανάμνησις δὲ* — — *ὡς ὁ Δημοσθένης·* (19 § 10) ‹*οὕτως γάρ ἐστιν ὁ πρώτως αἰσθόμενος*›. 110. *ἐπὶ τὸ κρεῖττον δὲ φράσις, ὅταν μικρὰ μεγάλως διηγώμεθα* — — —. 111. *περὶ δὲ ἐναργείας ἤδη προειρήκαμεν ὅτι ἐστὶ λόγος ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον, ὥσπερ* ⟨*ὁ*⟩ *Δημοσθένης* (21 § 72) ‹*ὅταν ἐπὶ κόρρης ὅταν κονδύλοις*› *καὶ τὰ ἑξῆς.*

112. *Διαφέρει δὲ διήγησις καταστάσεως, ὅτι ἐν μὲν τῇ καταστάσει περὶ ὧν ἴσασιν οἱ δικασταί, καθιστάμεθα, ἐν δὲ τῇ διηγήσει ἃ ἀγνοοῦσι διηγούμεθα. τοιγαροῦν καὶ τὰ ἐν τῷ κατὰ Μειδίου* (§ 13—18) *οὐ διήγησίν τινές φασιν εἶναι, ἀλλὰ κατάστασιν, οἷον τὸ* ‹*ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ*›. *οὐκ ἔστι δέ, φασίν, οὐδέτερον, ἀλλὰ προβολὴ τοῦ ἀδικήματος διηγηματικῶς εἰσηγμένη, ἱκανῶς τοῦτο τοῦ ῥήτορος καὶ αὐτοῦ παραδείξαντος, ἐν οἷς φησι* (§ 19) ‹*τὰ μὲν εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς φυλέτας ἠσελγημένα ἐφ' ἑαυτὸν προυλαβόμην, ταῦτά ἐστιν*›.

---

1 *σμίκρυνον* P em Seg 2 *τριηριτη* sic P *τριηρίδιον* Schneidewinus Jen. Litt. Zeit. 1843 p. 222, *τριήριον* Dindorfius in Thesauro s. v. collato Hesychio s. v. ‖ *κυναρίδιον* P *κυνιδάριον* K, *κυνίδιον* Wil 4 *κατασιωπήσωμεν* P corr Seg 6 *ἀνάμνησις* P em Sp 10 *τὰ δηλούμενα* P correxi 13 *παρὰ* P corr Seg 17 *φασὶν* ⟨*ἄλλοι*⟩ Seg, fort. *φησίν* scl. Alexander Sp

---

Post § 107 *εὐφημίας* definitio et exemplum ab epitomatore omissum est. *εὐφημία* ab Aristide Sp II 505 10 inter quattuor *τρόπους ἐπαίνου* numeratur. § 111 *προειρήκαμεν* in § 96. cf. Tiberium Sp III 78 1 *κατὰ κόμμα δὲ (ἀσύνδετον)* ‹*ὅταν ἐπὶ κόρρης, ὅταν κονδύλοις, ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ἐξίστησι*›. *ταῦτα δείνωσιν ἔχει καὶ ἐνέργειαν.* eadem hic est corruptela atque in § 111, nam codd. Dem. *ὅταν κονδύλοις ὅταν ἐπὶ κόρρης* exhibent. § 112 quid inter *διήγησιν* et *κατάστασιν* intersit, aliter exponit HS W VII 721 11 = IV 302 adn. cf. Apsinem Sp I 353 28. *τινές* qui sint ignotum est. eorum sententiam sequuntur Schol. Dem. ed. Dind. p. 542 8. eorum, ad quos verbum *φασίν* respicit, rationes exponuntur et refutantur in Schol. de Stat. W VII 408 13 *τινὲς* . . *ᾠήθησαν τὸν κατὰ Μειδίου λόγον οὐκ ἔχειν διήγησιν, ἀλλὰ μετὰ τὰ προοίμια τετάχθαι τὴν προβολήν, ὥστε ἄρχεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ* ‹*ἐπειδὴ οὐ*›. *πρῶτον μὲν γάρ, φασίν, εἰ δοίημεν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διήγησιν, περιττὰ δείκνυμεν τὸν ῥήτορα λέγοντα· τί γὰρ ἔδει πρὸς εἰδότας λέγειν τὸ πραχθὲν . . . ἔπειτα, φασίν, αὐτὸς ὁ ῥήτωρ τοῦτο τὸ μέρος προβολὴν ὠνόμασε.* harum duarum rationum, quae ab Hermogenis Scholiasta refelluntur, secunda in § 112 ipsa reperitur, prior e praecepto in § 119 dato derivata esse videtur. quod Neocles Theodoreis debere putandus est. inde colligimus sub verbo *φασίν* § 112 quoque Theodoreos latere.

113. *Ζητοῦμεν δὲ εἰ ἀεὶ διηγητέον. οἱ μὲν Ἀπολλοδώρειοί φασιν ἀεὶ δεῖν διηγεῖσθαι, τὰ αὐτὰ λέγοντες ἃ καὶ ἐν τοῖς προοιμίοις, ὅτι τε ἐλλιπὴς εἴη ἂν ὁ λόγος, καὶ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων παρῆκε διήγησιν, καὶ ὅτι τοῦ πραγματικοῦ μέρους ἐστὶν ἡ διήγησις, ἀνάγκη τέ ἐστι διηγεῖσθαι, ἵνα μάθῃ ὁ ἀκροατὴς τὸ πρᾶγμα.* 114. *πρὸς δὲ τούτοις καί τινα τοιοῦτον ἐρωτῶσι λόγον· εἰ μὲν οὐκ οἶδεν ὁ δικαστὴς τὸ πρᾶγμα, πᾶσα ἀνάγκη διηγεῖσθαι ἵνα μάθῃ, εἰ δὲ οἶδεν, οὐδ' οὕτως παραλειπτέον,* | *ἵνα μὴ δόξαν ἑτέραν καταλίπῃ τοῖς δικασταῖς περὶ τοῦ πράγματος.* 115. *χωρὶς δὲ τούτων τίς, φησί, παραλείψει τὴν διήγησιν; ⟨πότερον ὁ κατήγορος ἢ ὁ ἀπολογούμενος;⟩ εἰ μὲν γὰρ ὁ κατηγορῶν, γελοῖον, ἀνάγκης οὔσης δηλῶσαι τὸ πρᾶγμα· εἰ δὲ ὁ ἀπολογούμενος, συγχωρήσει ἀληθῆ τὴν διήγησιν εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ κατηγόρου ῥηθεῖσαν. καὶ λέγων μὲν θεραπεύσει δι' οἰκονομίας τὰ βλάπτοντα, παραλείπων δὲ πᾶσαν ἀληθῆ ⟨εἶναι⟩ συγχωρήσει.* 441

P fol. 123r

116. *Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ Νουμηνίου καὶ Νεοκλῆς φασι μὴ ἀεὶ δεῖν διηγεῖσθαι·* 117. *πρῶτον μὲν γὰρ ᾧ τρόπῳ τινὰ τῆς διηγήσεως παραιτούμεθα ὡς μὴ συμφέροντα, καὶ πᾶσαν, ἂν μὴ συμφέρῃ.* 118. *δεύτερον δὲ μηδὲ ἐν ταῖς τῶν νόμων εἰσφοραῖς ἡμᾶς διηγεῖσθαι· τὸ γὰρ ἐπεξιέναι, φασί, τὰς αἰτίας τῆς κατηγορίας ἢ τῆς θέσεως οὐ τοῦ πράγματός ἐστι διήγησις ἀλλὰ τῶν ἐκτός.* 119. *τρίτον ὅτι φανερῶν ὄντων τῶν πραγμάτων περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι, ὅπερ μάλιστά φασιν ἐν ταῖς δευτερολογίαις εὑρίσκεσθαι.* 120. *καὶ ὅταν δὲ ἄδοξα τὰ πράγματα ⟨ᾖ⟩, ἡ διήγησις οὐκ ἀναγκαία, ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις*

§§ 119, 120 AR HS W VII 729 31—730 2

---

3 *ἐλλειπὴς* P em Schanzius *Hermes* 1890 p. 41 ‖ *εἴη ἂν* Wil: *εἶναι* P, *ἔσται* Seg 4 *μέρος* Seg 7 *μὴ οἶδεν* Seg 15 *εἶναι* add Sauppius 17 *Νουμινίου* P corr Seg ut saepius 22 *θέσεως* F: *δεήσεως* P 26 *ᾖ* HS om P

---

§ 113 *τοῦ πραγματικοῦ* cf. § 27. § 116 cf. Senecam Controv. II 1 36 *Tu* (Bruttedi) *Apollodorum habuisti* (praeceptorem), *cui semper narrari placet, ego* (Syriacus) *Theodorum, cui non semper.* Quint. IV 2 3 *plerique semper narrandum putaverunt; quod falsum esse pluribus coarguitur.* §§ 116—120 Neoclis. §§ 118, 119 *φασί* Theodorei. § 118 *θέσεως* F nos relegat ad Hermog. Prog. Sp II 18 19 *καὶ ἐν πραγματικῇ νόμων θέσεις καὶ κατηγορίαι ἐμπίπτουσαι ποιοῦσι ζήτησιν.* Hermogenes etiam in legum latione et accusatione expositionem *αἰτίας* i. e. *περιστάσεως* pro narratione habet cf. de Inv. II cp. 3 *περὶ νόμων εἰσφορᾶς.*

ζητήμασιν· ἐπίτροπος ὀρφανὴν βιασάμενος κρίνεται μὲν κακῆς ἐπιτροπῆς, ἀξιοῖ δὲ δοῦναι τιμωρίας ἐπὶ τῇ βίᾳ. 121. *καθόλου δέ φησιν Ἀλέξανδρος τὴν διήγησιν δυοῖν ἕνεκεν λέγεσθαι, συνέσεώς τε καὶ δηλώσεως, ταῦτα δὲ εἰ μὲν εἴη παρὰ τοῖς δικασταῖς, περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι, εἰ δὲ μὴ εἴη, διηγη-*
442 *σόμεθα. εἰ δὲ τὸ ἕτερον μὲν εἴη, θάτερον δὲ μή, διὰ μὲν θάτερον διηγησόμεθα. τὸ δ' ἕτερον ἂν ἐλλείπῃ, ἐκ τῶν πίστεων κατασκευάσομεν. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἀεὶ ⟨δεῖν⟩ διηγεῖσθαι ἡ λύσις εὔδηλος.* 122. *πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τυράννους ἢ βασιλεῖς λέγομεν, οἳ οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἡμῶν ἀνήνυτα παρ' αὐτοῖς διηγουμένων, ἀλλ' εὐθὺς ἀπολογήσασθαι περὶ τοῦ πράγματος ἀναγκάζουσι.* 123. *πρὸς δὲ τὸ [ὅτι] πότερον ὁ κατήγορος παραλείψει ἢ ὁ ἀπολογούμενος, ῥητέον ὅτι πρὸς τὴν χρείαν ἑκάτερος.*

124. *Τάξιν δὲ τῇ διηγήσει οἱ μὲν Ἀπολλοδώρειοι μίαν, τὴν ἐκ τῶν προοιμίων, ἀποδιδόασιν, ἀκολουθίαν εἶναι λέγοντες μετὰ τὸ παρασκευασθῆναι πρὸς ἀκρόασιν τὸν δικαστὴν ἐπάγειν τὴν διήγησιν.*

125. *Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ Νουμηνίου καὶ Νεοκλῆς οὐ μίαν ἀποδεδώκασιν αὐτῇ τάξιν, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλην.* 126. *ἐνίοτε καὶ πρό γε τοῦ προοιμίου, ὁπόταν ὁ δικαστὴς προηρεθισμένος ᾖ καὶ σπεύδῃ πρὸς τὸ μαθεῖν τὸ πρᾶγμα.* 127. *ἔστι δὲ*

§§ 127, 128 AR HS W VII 730 2–6

2 *δοῦναι τὰς μυρίας* K 5 *διηγησώμεθα* P corr Sp 7 *διηγησώμεθα* P imo ⟨*οὐ*⟩ *διηγησόμεθα* Sp 10 *ἀνόνητα* P em Wil 11 *διηγουμένων* Schanzius l. l. p. 42: *διηγεῖσθαι* P 12 *ὅτι* del Sauppius 17 *ἐπάγειν* ⟨*δεῖν*⟩ F 20 *γε* F: *τε* P ‖ *προηρεθ.* P corr Seg

§ 121 *τὸ ἕτερον σύνεσιν* esse, *θάτερον δήλωσιν* K recte vidit. § 122 apud regem prooemio non utendum esse docetur in II Prol. de Inv. W VII 64 17, quibus alterum de prooemio praetermittendo praeceptum cum Alexandro commune est cf. § 33. § 123 quando actori quando reo narrandum non sit, pluribus exponit Quint. IV 2 6–8. § 124 Quint. IV 2 24 *quaeritur, an sit utique narratio prooemio subicienda: quod qui opinantur, 'non possunt videri nulla ratione ducti. nam cum prooemium idcirco comparatum sit, ut iudex ad rem accipiendam conciliatior, docilior, intentior, et probatio nisi causa prius cognita non possit adhiberi, protinus iudex notitia rerum instruendus videtur, sed hoc quoque interim mutat condicio causarum etc.* §§ 126—128 Neoclis. § 127, 128 *φασὶν* Theodorei. § 127 *ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου* Sp in commentario ad Anax. p. 220 in eo offendens, quod Timarchea narrationem post probationes praebere dicitur, eius dispositionem his explicat: exordium sequuntur leges § 4—36, tum Timarchi vita exponitur, ita ut confirmatio (primum *ὅτι ἡταίρηκε* § 40—93, deinde *ὅτι κατεδήδοκε καὶ τὰ πάτρια καὶ τὰ κοινὰ* § 94—115) et confutatio § 116—184 inveniatur et admonitio ad virtutem exercendam usque ad conclusionem addatur. Timarcheae dispositio eadem est atque Isaei contra

ὅτε ⟨ἐν ταῖς πίστεσι⟩ καὶ μετὰ τὰς πίστεις, ὥσπερ Αἰσχίνην τέ φασιν ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου πεποιηκέναι καὶ Δημοσθένην ἐν τῷ κατὰ Μειδίου (§ 77—126). *τοῦτο δ' ἁρμόζειν, ἡνίκα ⟨ἂν⟩ ἰσχυρότερον οἱ ἀντίδικοι προδιαβεβληκότες ὦσι τὰς διηγήσεις· προμαλαχθέντα γὰρ τὸν δικαστὴν ταῖς πίστεσι ῥᾳδίως παραδέχεσθαι τὴν διήγησιν.* 128. *παρὰ μὲν οὖν Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ φασιν ἐν ἐπιλόγῳ καὶ μετ' ἐπίλογον κεῖσθαι διήγησιν· ἁρμόζειν γὰρ τὸ τοιοῦτον, ὅταν σφόδρα ὑπὸ τῶν κατηγόρων καταληφθῶσιν οἱ δικασταί.* 129. *ὁ δὲ Ἀλέξανδρος πρὸ μὲν τῶν πίστεών φησι δεῖν τάττειν τὴν διήγησιν ἢ ἐν αὐταῖς ταῖς πίστεσι,* † *μερίσαντα τοὺς λογισμούς, καὶ τοὺς μὲν προσήκοντας προτάττειν, τοὺς δὲ ἐν μέσῳ τιθέναι, διατάττοντας τὴν τῶν λειπομένων διήγησιν* †. 130. *μετὰ δὲ τὰς πίστεις οὐκέτι φησὶ δεῖν διηγεῖσθαι· δυοῖν γὰρ ἕνεκα, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προειρήκαμεν, δηλώσεώς τε καὶ συνέσεως, τὰς διηγήσεις λέγομεν. ταῦτα δὲ ἀμφότερα εἰ μὲν διὰ τῶν* 443
πίστεων γέγονε, περιττὴ λοιπὸν ἡ διήγησις, εἰ δὲ μὴ δι' ἐκεί-

---

4 *ἂν* add Sauppius ‖ *προβεβληκότες* P correxi 8 *σφοδρότερα* Seg, *σφοδρότερον* F 11 malim *μερίσαντας* Sp 12 *προήκοντας προτάττειν, τοὺς δὲ ἰδίᾳ τάττοντας, ἐν μέσῳ τιθέναι τὴν . . διήγησιν* K

Aristogitonem et Archippum orationis, de qua Dion. agit de Isaeo cp. 15. utrobique enim parte probationum praemissa ceterae partes narrationis partibus subiunguntur. qua de causa in Timarchea narratio non post probationes sed in ipsis probationibus posita esse dicenda erat neque dubitari potest, quin *⟨ἐν ταῖς πίστεσι⟩* supplendum sit, id quod verba § 128 *ἐν ἐπιλόγῳ καὶ μετ' ἐπίλογον* et Alexandri verba § 129 *ἐν αὐταῖς ταῖς πίστεσι* suadent. § 129 Anax. Sp I 231 8 duplici modo narrationem disponi posse docet *τὰς ἀπαγγελίας συνάψομεν τῷ προοιμίῳ καὶ ἢ παρὰ τὰ μέρη πιστὰς καὶ δικαίας ἀποφανοῦμεν, ἢ αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν σωματοειδεῖς ποιησόμεθα.* perversum est quod Anax. cp. 31 tres modos narrationis disponendae esse dicit, nam primus et tertius modus re vera diversi non sunt. Dionysius autem tres diversos modos exponit eosque ab Isaeo adhibitos esse demonstrat de Isaeo cp. 14 sq. *τὰς διηγήσεις τότε μὲν . . . ἐν τῇ προσηκούσῃ τίθησι χώρᾳ* (i. e. post prooemia) *. . . τότε δὲ μερίσας αὐτὰς εἰς τὰ κεφάλαια καὶ παρ' ἕκαστον αὐτῶν τὰς πίστεις παρατιθεὶς . . . τότε δὲ προκατασκευάζεταί τινα πρὸ τῶν διηγήσεων πράγματα.* eosdem tres modos Alexander enumerasse videtur. verba enim *τάττειν τ. δ. ἐν αὐταῖς ταῖς πίστεσι* dici non possunt, si narratio non tota probationibus includitur sed pars narrationis eis praemittitur. his igitur verbis eundem modum narrationis disponendae, qui tertio loco a Dion. tractatur (cf. quae de Timarchea ad § 127 adnotavimus), verbis *μερίσαντα κτἑ* secundum apud Dionys. modum significari putandum est. quae verba ita fere restituenda sunt *⟨ἢ⟩ μερίσαντα τοὺς λογισμοὺς* (scl. narrationis i. e. idem quod Dion. *κεφάλαια* nominat) *καὶ τοὺς μὲν προσήκοντας προτάττειν, τοὺς δὲ ⟨λειπομένους⟩ ἐν μέσῳ* (scl. probationum) *τιθέναι, διατάττοντα τὴν τῶν λειπομένων διήγησιν ⟨κατὰ τὰς ἑκάστων αἰτίας* cf. § 133⟩. § 130 *προειρήκαμεν* in § 121.

νων, οὐδ' οὕτως καλὸν διηγεῖσθαι· τοῦ τε γὰρ ἰσχυροτέρου καὶ δραστικωτέρου μὴ πείσαντος, οὐδὲν ἀνύσει ἡ διήγησις. 131. *τοῦ δὲ μὴ δεῖν μετὰ τὰς πίστεις διηγεῖσθαι ἀποδεδειγμένου ἀκόλουθον τὸ μηδὲ μετὰ τὸν ἐπίλογον αὐτὰς τάττεσθαι.*

132. *Ἐζήτησαν δέ τινες καὶ τοῦτο, εἰ ἓν σῶμα τὴν διήγησιν ποιητέον ἢ μεριστέον αὐτὴν εἰς πολλά. ἔνιοι μὲν οὖν φασι μὴ δεῖν μερίζεσθαι τὴν διήγησιν, ἀλλ' ὁμοῦ πᾶσαν αὐτὴν τιθέναι· μηδὲ γὰρ τῶν ἄλλων μηδὲν μερίζεσθαι.* 133. *Ἀλέξανδρος δὲ τά τε ἄλλα φησὶ δεῖν μερίζεσθαι, ἂν ᾖ χρεία, καὶ τὴν διήγησιν, ὅταν πολλὰ ᾖ τὰ ἐγκλήματα· τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ μιᾷ συνισταμένας αἰτίᾳ σωματικὰς ποιεῖν ἀναγκαῖον ἑνοποιοῦντας, τὰς δὲ ἐπὶ πολλαῖς διεσπαρμένας. πολλάκις δέ φησι καὶ δι' αὐτὸ τὸ μῆκος, ἐὰν ὦσι μακραί, μεριστέον αὐτάς, ἵνα μὴ ὡς ἐν ἱστορίᾳ ἀφηγώμεθα.*

134. *Πάλιν ἐζήτησαν, εἰ ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος μία ἄρα ἡ διήγησις ἢ πολλαί. καὶ Θεόδωρος μὲν πολλάς φησι γίνεσθαι, καὶ ἐν ταῖς παραγραφαῖς δύο φησὶν εἶναι, τήν τε τῆς αἰτίας καὶ τὴν τῆς παραγραφῆς αὐτῆς.* 135. *Ἀλέξανδρος ⟨δὲ⟩ ὁ τοῦ Νουμηνίου οὔ φησι δύο εἶναι νομίζειν δεῖν ἐν μιᾷ ὑποθέσει | διηγήσεις. ἀλλ' εἰ μὲν καθ' ἑκάστην αἰτίαν* P fol. 123v *ἰδία ὑπόθεσις γίνεται, ἰδία καὶ διήγησις ἔσται, εἰ δὲ ἐκ πολλῶν αἰτιῶν μία συνέστηκεν ὑπόθεσις, οὐχ ὅτι αἱ αἰτίαι ⟨πολλαί⟩, πολλαὶ καὶ αἱ διηγήσεις ἔσονται, ἀλλ' ὅτι μία ὑπόθεσις συνέστηκε, μία ἔσται καὶ ἡ διήγησις· οὐδὲ γὰρ ἐν ταῖς παραγραφαῖς δεῖ δύο εἶναι ⟨νομίζειν⟩ διηγήσεις, ἀλλὰ μίαν μιᾶς οὔσης τῆς ὑποθέσεως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν αἰτιῶν· οὐ γὰρ αἱ πίστεις, φησίν, εἰσὶ πολλαί, ἀλλὰ τὰ μὲν κεφάλαια πολλά, ὥσπερ καὶ τῆς διηγήσεως, εἰς ἓν δὲ ἅπαντα, εἰς πίστιν, ἀνάγεται.*

444 136. *Τὴν δὲ τῆς διηγήσεώς φησιν ἑρμηνείαν Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Νουμηνίου θρασυτέραν δεῖν εἶναι τῆς ἐν τῷ προοιμίῳ καί πού τι καὶ παραβολώτερον ἔχουσαν καὶ πρὸς πάθος νεύουσαν, οὕτως δὲ ὡς μήτε τὸ μέτρον ὑπερβαίνειν· δεῖ γὰρ*

---

1 *τε* del F 2 *τοῦ τε* P em F 7 imo *τίθεσθαι* Sp 10 *μιᾶς* P corr Seg 11 *αἰτίας* P corr F 15 *ζητήματος* F: *διηγήματος* P, *πράγματος* K 19 *δὲ* add Sp 22 *πολλαί* add Seg 28 *εἰς ἓν* P *ἑνὸς* K ‖ *ἅπαντα* Wil: *αὐτὰ* P

---

§ 132 *ἔνιοι* i. e. Apollodorei.

συγκεκινῆσθαι τοῖς πράγμασι τὴν μνήμην· μήτε ἐνδεέστερον τοῦ δέοντος· ἄρτι γὰρ εἰς πάθος τὸν ἀκροατὴν ἐκκαλούμεθα. 137. *ὅμοιον δὲ τῷ τῶν λόγων σχήματι καὶ τὸ τῆς φωνῆς σχῆμα παραφυλάττειν καὶ τοιούτῳ μέτρῳ, ὡς μήτε ἄγαν ἐνθουσιῶδες λαβεῖν· ἐπιλόγοις γὰρ οἰκεῖον· μήτε* [*τὸ*] *λίαν νηφάλιον· ἀλλότριον γὰρ τοῦ πάθους· ὡς μὲν οὖν καθόλου εἰπεῖν, τοιαύτη ἡ τῆς διηγήσεως ἑρμηνεία τε καὶ ὑπόκρισις.* 138. *ὡς δὲ κατὰ ** μέτρου διηγηματικὸν † λέγειν, ἁρμόσει τῷ μὲν ἁπλῷ καὶ μηδεμίαν ἰδιότητα ἔχοντι εὐμαθεῖς καὶ ἀπλημμελεῖς τὰς μεταβολὰς ἔχουσα πρὸς τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων· ἐὰν γάρ τι τοῦ διηγήματος μέρος δείνωσιν ἀναγκαίαν ἔχῃ, συνεπαρθῆναι ⟨δεῖ⟩ καὶ τὴν λέξιν καὶ διατεθῆναι, ἐὰν ⟨μὲν⟩ πάθος ἔχῃ, παθητικῶς, ἐὰν δὲ ἦθος, ἠθικῶς·* 139. *ἐὰν μέντοι ⟨τὸ⟩ διήγημα ἠθικὸν ᾖ καὶ βαρύ, συναφὴς ἡ λέξις ** διακειμένη βελτίων ἔσται· τὸ γὰρ μὴ συνημμένον καὶ ἁπλοῦν* [*καὶ*] *ἀμβλὺ καὶ ἄτονον.* 140. *ἐὰν δὲ τὸ διήγημα ᾖ κατασκευαστικόν, τὴν λέξιν δεῖ πολυσχημάτιστον εἶναι παρενθήκαις, παραζητήσεσιν, ἀναδρομαῖς. παράδειγμα τούτου τοῦ διηγήματος παρὰ Δημοσθένει* (18 § 18) ‹*τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου*›· *εὐθὺς γὰρ ὅλον ἐξ ἀρχῆς διέκοψε καὶ παρενέβαλεν αἰτίας, αἷς ἐξέβαλεν εἰς ἐκτροπὴν τὸν λόγον.* 141. *τοῦ δὲ παθητικοῦ διηγήματος τὴν λέξιν ἀσυναφῆ καὶ διακεκομμένην εἶναι δεῖ καὶ λελυμένην τοῖς κώλοις· φορτικὸς γὰρ ὁ τρόπος καὶ βαρύς, ὅτι μὴ κατὰ πρόθεσιν ⟨καὶ⟩ ἀκολούθως, ἀλλ' ἕκαστα βιαίως καὶ ἐξ ἀνάγκης λέγειν ⟨δοκεῖ⟩, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος· ἐν μακρᾷ πολιορκίᾳ ἐβουλεύσαντό τινες τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν διῶξαι·* 445
ἀξιοῦσιν οἱ πατέρες ὑπ' ἐκείνων ἀναιρεῖσθαι. 142. *τὸ δὲ*

1 *μνήμην* P *γνώμην* K, *γνώμην* aut *ἑρμηνείαν* F 2 enuntiatum *ἄρτι γὰρ — ἐκκαλούμεθα*, cum superiore *δεῖ γὰρ — μνήμην* locum mutare iussit F 4 *παραφυλάττοις* P em K 5 *τὸ* del Wil 8 *διηγηματικοῦ* Seg, *κατὰ μέρος ⟨περὶ τοῦ⟩ διηγηματικοῦ* K, *κατὰ μέρος ⟨λέγειν⟩, διηγήματι ἁρμόσει* Wil 12 *δεῖ* add F 14 *τὸ* add Wil: *μέντοι ⟨ὅλον⟩* K ‖ *ᾖ* Seg: *ἢ* P 15 *διακειμένη* P *τῆς κεχυμένης* Seg, *διακεκομμένης* Sp ‖ *βελτίω* P em Seg 16 *καὶ* del Wil ‖ *δὲ τὸ* Wil: *δὲ μὴ* P, *δὲ καὶ* F 21 *αἷς ἐξήγαγεν* Wil 24 *φορτικὸς* P *ἐπι —* vel *καταφορικὸς* K ‖ *ὅτι μὴ . . λέγει* F, *ὥστε μὴ . . λέγειν* K, *τὸ μὴ . . λέγειν* Wil ‖ *πρόθεσιν ἀκολουθίας* P em Wil 28 *διῶξαι* P *σφάξει* Sp 29 *ὑπὲρ ἐκείνων* Seg ‖ *ἀνῃρῆσθαι* P em Wil

§§ 138—142 Harpocrationis. § 139 post *λέξις* coniunctio *καὶ* et adverbium, quod cum participio *διακειμένη* coniunctum adiectivo *ἁπλοῦν* oppositum erat, deesse videntur.

ἁπλοῦν καὶ σαφὲς, ὃ καὶ μάλιστά ἐστι διηγηματικόν, ἐν πολλοῖς ἐστὶ παραδείγμασιν. ὅπου δ' ἀνατεταραγμένην σε δεῖ, φησί, ποιεῖν τὴν διήγησιν καὶ ἀσαφῆ, μὴ τῇ λέξει τὴν ἀσάφειαν ἐργάζου, ἀλλὰ τὴν μὲν λέξιν, ὡς ἔνι μάλιστα ἁπλῆν, ἵνα καὶ εὐμαθείας δόξαν ἐνθῇς τῷ ἀκροατῇ, τὴν δὲ τῶν πραγμάτων τάξιν κίνει.

Τοσαῦτα καὶ περὶ διηγήσεων. ἐφεξῆς τοίνυν περὶ πίστεων ἡμῖν εἰρήσεται.

143. *Πίστις τοίνυν ἐστὶ λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προκειμένου ζητήματος. λέγεται δὲ ὁμωνύμως πίστις καὶ ἡ τῶν ἀκουόντων συγκατάθεσις, ἥτις τέλος τυγχάνει οὖσα τῆς προτέρας πίστεως. καλεῖται δὲ ἡ προτέρα ὑπ' ἐνίων καὶ ἀπόδειξις.* 144. *Ἀλέξανδρος δὲ οὕτως τὴν πίστιν ὡρίσατο· πίστις ἐστὶ λόγος ⟨κατασκευαστικὸς τὸν ἀκροατὴν⟩ ἄγων εἰς συγκατάθεσιν. διαφέρει δὲ πίστις ἀποδείξεως, ὅτι ἡ μὲν ἀπόδειξις ἀληθῆ ἔχει τὰ λήμματα καὶ τὴν συναγωγὴν ὑγιῆ, ἡ δὲ πίστις οὔτε ἀεὶ ἀληθὴς οὔτε πιθανὴ καὶ φαίνεται μὲν συνάγειν, οὐ συνάγει δέ, καὶ ἡ μὲν τοῖς φιλοσόφοις ἁρμόζουσα μᾶλλον, ἡ δὲ τοῖς ῥήτορσιν.*

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

145. *Τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν αἱ δὲ ἔντεχνοι· ἄτεχνοι μὲν ἃς ἐξ ἑτοίμου πορίζόμεθα, ἔντεχνοι δὲ ἃς ἐκ τῆς τέχνης λαμβάνομεν. ἄτεχνοι δέ εἰσιν οἷον μαρτυρίαι, ⟨νόμοι,⟩ ψηφίσματα, συμβόλαια, χρησμοὶ ⟨καὶ⟩ τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἔγγραφα. ἄτεχνοι δὲ λέγονται, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐκ τῆς ἐπινοίας ἐστὶ τοῦ λέγοντος, ἀλλ' ἃ κἂν ἰδιώτης εὕροι. ἔργον δὲ τοῦ ῥήτορος ἐν ταῖς ἀτέχνοις πίστεσι τὰ μὲν βοηθοῦντα αὐξῆσαι καὶ βεβαιῶσαι, τὰ δὲ καθ' ἡμῶν ἐπισμικρῦναι καὶ ὡς οὐκ ἀξιόπιστα δια-*
446 *βαλεῖν. τὸ δὲ ὅλον τούτων τῶν πίστεων ἡ μὲν εὕρεσις ἄτεχνος,*

§ 143 EP Prol. W VII 26 21—22 § 144 EP Prol. W VII 26 29—30 § 145 EP Prol. W VII 26 30—27 5

---

1 *ἀσαφὲς* P em Seg 2 *ἂν τετραμμένως* P correxi, *ἀνατετραμμένην* Seg 8 post *εἰρήσεται* tertius index capitis in P extat *ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΝ* 14 *κατασκευαστικὸς τὸν ἀκροατὴν* Prol. om P 23 *νόμοι* Prol. om P 24 *συμβουλαὶ χρήσιμοι* P em Seg ‖ *καὶ* Prol. om P 26 *ἀλλ' ἃ καὶ* P em Seg, *ἀλλὰ κἂν* Sp 28 *διαλαβεῖν* P em Prol.

---

§§ 144—146 Alexandri. § 145 *ἀτέχνους* et *ἐντέχνους πίστεις* primus Arist. distinxit. qui eum secuti sint, enumerantur a Sp in commentario Rhet. 1355 b 35. *ἄτεχνοι δὲ λέγονται* Apsin. Sp I 360 12 *ἄτεχνοι δὲ αἱ τοιαῦται καλοῦνται, διότι οὐκ ἐξ ἐπινοίας εὑρίσκει ὁ ῥήτωρ.*

ξανδρος δὲ οὕτως· παράδειγμά ἐστι λόγος ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἤτοι ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος ἐπάγων ἢ ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ὡς ἔχει τὰ προειρημένα. 156. *ὡς δὲ Ζήνων, παράδειγμά ἐστι γενομένου πράγματος ἀπομνημόνευσις εἰς ὁμοίωσιν τοῦ νῦν ζητουμένου.* — — —

157. *Ἐνθύμημα δέ ἐστιν, ὡς μὲν Νεοκλῆς, λόγος προειρημένων τινῶν περὶ τοῦ ζητουμένου, ἢ καὶ περὶ τοῦ καθηγουμένου αὐτοῦ, καί τινα συνήχησιν ἐχόντων τῶν ἀκροατῶν, τὸ ἐνδέον κεφαλαιωδῶς καὶ συνειλημμένως προστιθείς.* 158. *ὡς δὲ ἔνιοι, ἐνθύμημά ἐστι τοῦ προηγουμένου ἐπιχειρήματος συμπέρασμα, προσαγόμενον τῷ ζητήματι ἐν μιᾷ περιόδῳ.* 159. *ὡς δὲ Ἁρποκρατίων, ἐνθύμημά ἐστι λόγος πρὸς ἀπόδειξιν λαμβανόμενος τῶν ὑποκειμένων.*

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

160. *Τῆς δὲ ἀποδείξεως ἀρχὴ μέν ἐστιν, ὥς φησι Νεοκλῆς, πρόθεσις, τρόποι δὲ αὔξησις καὶ μείωσις. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τόπων ληφθήσεται ἥ τε αὔξησις καὶ ἡ μείωσις. μάλιστα δὲ τὰ πάθη ταῖς αὐξήσεσι συναγωνίζεται καὶ ταῖς μειώσεσιν. ἔσται δὲ ταῦτα οὐκ ἐν ἑνὶ μέρει τοῦ λόγου, ἀλλὰ δι' ὅλου παρασπαρθήσεται. καὶ περὶ μὲν τῶν τρόπων ταῦτα.* 161. *περὶ δὲ τῆς προθέσεως ἤδη λέγωμεν· πρόθεσίς ἐστιν ἔκθεσις τοῦ ζητουμένου ὡσπερεὶ σκοπὸς καὶ ἐπαγγελία τῆς μελλούσης κατασκευῆς.* 162. *λαμβάνεται δὲ [γὰρ] ἡ πρόθεσις πρῶτον μὲν ἕνεκεν τοῦ προσεχεστέρους ποιῆσαι τοὺς ἀκροατάς· εἰδότες γὰρ τὴν πρόθεσιν, ἐφ' ἣν ποιεῖταί ⟨τις⟩ τοὺς λόγους, προσεκτικώτεροι* 448 *γίνονται.* 163. *δεύτερον δὲ ⟨ἕνεκεν⟩ τοῦ τὴν μετάβασιν τὴν ἐπὶ τὰς πίστεις ἐκ τοῦ διηγήματος πᾶσι φανερὰν γενέ-*

§ 156 AR HS W V 399 2—4 §§ 157—159 AR HS W VII 762 18—763 6

6 *μὲν* om HS 7 *καὶ* om HS 8 *τινα δὴ* HS 9 *προτιθεὶς* P em HS 10 *προαγόμενον τὸ ζητήματι* P em HS 21 *λέγομεν* P em Seg 22 *παρασκευῆς* P correxi 23 *γὰρ* del Sp 26 *ἕνεκεν* add K

μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον. cf. Sp commentarium l. l.; distinctio epagoges et paradigmatis, quam Arist. fecit, clare exponitur in Prol. Statuum W VII 37 14 *τὸ μὲν παράδειγμα ἐκ τῶν μερικῶν τὰ μερικὰ πιστοῦται, ἡ δὲ ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν μερικῶν τὰ καθόλου.* Alexander subtilem Arist. distinctionem additis verbis *ἢ ἐπὶ τὸ καθόλου* perturbavit. § 156 Neoclis. §§ 160—168 Neoclis. §§ 161—168 ad conscribendas §§ 10—13 adhibitae. cf. de propositione Hermog. de Meth. cp. 12 et commentarium Gregorii Cor. W VII 1218; Quint. IV 4. § 161 *ἐπαγγελία . . κατασκευῆς* cf. Greg. Cor. W VII 1220 2 *προέκθεσιν μὲν ἐκάλουν (οἱ παλαιοὶ) τὴν τῶν κεφαλαίων ἐπαγγελίᾳ δήλωσιν, καθὸ πρὸ τῆς κατασκευῆς ἐκτίθεται.*

σθαι. 164. τρίτον αὐξήσεως ἕνεκεν· τοῦτο γὰρ ἐποίησε καὶ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου (§ 37) προαναγνοὺς τοὺς περὶ σωφροσύνης νόμους. 165. λαμβάνεται δὲ καὶ μειώσεως ἕνεκεν, ὡς ὁ Δημάδης (fr. 2) ‹ἥρπασαν οἱ Διόσκουροι τὰς Λευκιππίδας, Ἀλέξανδρος τὴν Ἑλένην, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς Ἕλλησι πόλεμος ἐγένετο. καὶ νῦν τοῦ πορνοβοσκοῦ θυγάτηρ ἥρπασται›. 166. τότε δέ, φησί, προοιμίου τάξιν ἔχει τὸν ἀκροατὴν ἐπιστρέφουσα καὶ τίθεται [πρόθεσις] πρὸ τῶν διηγήσεων, οἷον (Dem. 19 § 4) ‹τίνων χρὴ λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν; πρῶτον μὲν ὧν ἀπήγγειλεν› καὶ ἑξῆς. 167. λαμβάνεται δὲ ἡ πρόθεσις καὶ ἐν ἀρχῇ, ὡς ὁ Λυκοῦργος (fr. 91) ‹καὶ παράνομον τὸ ψήφισμα ἐπιδείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ ἀνάξιον τὸν ἄνδρα δωρεᾶς›. 168. ἁρμόζει δὲ τότε ἡ τῶν κεφαλαίων ἔκθεσις, ὅταν ἐπὶ τὸ βέλτιον ὦσι περί τινος προαπενηνεγμένοι †, ὡς ὁ Δημοσθένης περὶ τοῦ Χαριδήμου λέγων (23 § 6) ‹ἐγὼ δὲ ἐὰν

8 τίθεται πρόθεσις καὶ P corr Wil 14 fort. ⟨λόγοι⟩ προαπ. vel ⟨κρίσεις⟩ προαπενηνεγμέναι 15 ‹ἐγὼ — δωρεᾶς› Sauppius Or. Att. II 272 haec verba ipsa quoque Lycurgi esse sumpsit. quae cum apud Demosthenem non invenirentur, per errorem post indicem ὡς ὁ Δημ. . . λέγων verba Lycurgi repetita, Demosthenica (scl. Aristocrateae § 18) omissa coniecit

§ 166 προοιμίου τάξιν κτέ: haec verba eis, quae post ἐπιστρέφουσα leguntur, explicari neque his alterum propositionis locum significari probabile est. Wil ergo πρόθεσις glossema esse coniecit et καὶ transpositum esse, cum illud irrepsisset. eosdem duos locos, quibus propositionem collocari Neocles §§ 160—166 docet, Hermog. ei concedit de Inv. Sp II 203 4 τετηρήκαμεν τὴν προκατασκευὴν ταύτην οὐ μιᾷ χώρᾳ συνεζευγμένην ἀλλὰ διπλῇ· ποτὲ μὲν γὰρ μετὰ τὰ προοίμια τάττει (scl. Dem.) τὴν προκατασκευήν, ὡς ἐν τῷ τῆς παραπρεσβείας λόγῳ (19 § 4), ποτὲ δὲ μετὰ τὴν διήγησιν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους λόγῳ (23 § 18). § 167 ἐν ἀρχῇ scl. totius orationis cf. § 13 Neocles ergo a propositione, quae quasi prooemium esset et inter proprium prooemium et narrationem interponeretur (§ 166), eam propositionem distinxit, quae initio totius orationis poneretur (§ 167) sive proprium prooemium eam sequeretur sive oratio hoc careret. cf. Dion. de Lys. 490 18 ἔστι μεθόριον αὐτῷ (Lysiae) ἑκατέρας τῶν ἰδεῶν (prooemii et narrationis) ὡς τὰ πολλὰ ἡ πρόθεσις. ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπὸ μόνης ταύτης ἤρξατο, καὶ ἀπροοιμιαστός ποτε (l. ἤρξατο ἀπροοιμίαστος. καί ποτε) εἰσέβαλε τὴν διήγησιν ἀρχὴν λαβών. § 168 Neocles non novum modum propositionis collocandae exponit, sed ubi e re sit propositionem prooemii locum tenentem adhiberi, docet (cf. §§ 127 sq. de narrationis collocatione), et id prodesse dicit, si auditorum opinio de aliquo secundior sit, ut de Charidemo. ἐγὼ δὲ ἐὰν Neoclem Aristocrateae locum, qui incipit a verbis § 6 ‹ἐγὼ δὲ ἂν› neque vero locum § 18, quem Hermog. de Inv. Sp II 202 6 propositionem post narrationem positam esse vult, pro propositione habuisse comprobatur Neoclis verbis ὡς ὁ Δημ. περὶ τοῦ Χαριδήμου λέγων, quae non ante verba Dem. § 18, sed optime quadrent ante ea § 6 ‹ἐγὼ δὲ ἂν . . πεπραγμένα ἐκείνῳ . . δυνηθῶ εἰπεῖν, οἴομαι δείξειν οὐ μόνον οὐκ εὐεργέτην κτέ›. cum Sauppio igitur in Epitomes § 168 Lycurgi verba superioris § repetita esse credimus neque vero ἐγὼ δὲ ἐὰν Lycurgo attribuimus. μὴ autem ante καὶ eo natum esse coniicimus, quod librarius dittographiam coniunctionis καὶ falso acceperit.

[μὴ καὶ παράνομον τὸ ψήφισμα δείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ P fol. *ἀνάξιον τὸν ἄνδρα δωρεᾶς]›.* |

124 v *Καὶ περὶ μὲν προθέσεως ταῦτα, περὶ δὲ τῶν τῆς πίστεως τόπων ῥητέον, καὶ πρῶτον τί ἐστι τόπος.*

169. *Τόπος μὲν οὖν ἐστιν, ὡς Ἀλέξανδρός φησιν, ἀφορμὴ ἐπιχειρήματος [ἢ ἀφορμὴ πίστεως εἰ], ὅθεν ἄν τις ὁρμώμενος ἐπιχείρημα εὕροι.* — — — — — 170. *τῶν δὲ τόπων ἔνιοι μέν, ὡς ὁ Νεοκλῆς φησι, κοινούς τινας κατὰ πασῶν τῶν στάσεων εἰρήκασιν, οἱ δὲ ἰδίους ἑκάστης στάσεως, Ἀριστοτέλης δὲ καὶ κοινοὺς καὶ ἰδίους· τοὺς μὲν πλείστους εὔαδεν †, περὶ δὲ τῶν ἰδίων διαλέγεται συμφωνῶν καὶ αὐτὸς Εὐδήμῳ † τῷ ἀκαδημαϊκῷ.* 171. *εἰσὶ δὲ οἱ κοινοὶ τόποι οἵδε· ὅρος, διαίρεσις, παράθεσις, συστοιχία, περιοχή, ὅμοιον, παρεπόμενον, μάχη, δύναμις, κρίσις. οὗτοι μὲν οὖν, φησίν, οἱ γενικώτατοι τόποι.* 449
ἀρκτέον δὲ ἤδη περὶ ἑκάστου λέγειν· 172. *ὁ ὅρος τριχῇ τέμνεται, εἴς τε ὁλόκληρον τὸν ὅρον ⟨καὶ⟩ εἰς τὰ ἐν τῷ ὅρῳ καὶ τὰ παρακείμενα τῷ ὅρῳ. τὰ μὲν οὖν ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ ταῦτά ἐστι· γένος, ⟨εἶδος⟩, ἴδιον, διαφορά. τὰ δὲ παρακείμενα αὐτῷ· ἐτυμολογία, παρώνυμον, ἐπίθετον, ὑποκοριστικόν· καὶ ἐκ τούτων γὰρ ἐπιχειρήματα λαμβάνεται.* 173. *ἡ δὲ διαίρεσις τριχῇ καὶ αὐτὴ τέμνεται, εἴς τε τὴν καταρίθμησιν καὶ εἰς τὸν μερισ-*

§ 171 EP Prol. W VII 27 7—10

---

6 *εἰ* del Seg, *ἢ — εἰ* nos exstinximus 7 *ἐπιχείρημα ⟨ἢ πίστιν⟩* K 8 *κοινῶς τινα .... εἰρήκασιν οἱ δὲ ἰδίως* P *κοινούς τινας .... εὑρήκασιν οἱ δὲ ἰδίους* Sp, *τὸν δὲ τόπον ... κοινὸν εἶναι πασῶν .. εἰρήκασιν οἱ δὲ ἴδιον* K 10 *εὔαδεν* P *εὖ διεῖλε* Seg, *εὗρεν* Sp, *εὕρηκε* Volckmannus Rhetorik² p. 206 11 *ἰδίων* P *κοινῶν* Volckm. l. l. 12 *οἱ κοινοὶ* scripsi: *οὗτοι οἱ* P 16 *καὶ* add Wil 17 *εἰσι* P correxi 18 *εἶδος* add Volckm. l. l. p. 207 20 *γὰρ* P *τὰ* K

---

§ 169 Theo Sp II 106 14 *τόπος δὲ εἴρηται, ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ὁρμώμενοι οἷον ἐκ τόπου ῥᾳδίως ἐπιχειροῦμεν κατὰ τῶν ὁμολογούντων ἀδικεῖν, διόπερ τινὲς καὶ ἀφορμὴν ἐπιχειρημάτων αὐτὸν ὡρίσαντο.* Theonem Alexandro ipso usum esse sumpsimus. ergo verba § 169 *ἢ ἀφορμὴ πίστεως*, quae Theo non exhibeat, interpolationem esse nobis persuasimus. §§ 170—185 Neoclis. § 170 Eudemus, Academicus, qui ante Aristotelem eadem atque hic de specialibus topis docuisse a Neocle dicitur, prorsus ignotus est. § 171 recte Volckmannus inde ab hac § non speciales, sed generales topos tractari vidit neque vero ea, quae Aristoteles Eudemusque de generalibus topis docuerant, his §§ traduntur. itaque Volckmanni coniectura reicienda et lectio P *οὗτοι οἱ* in *οἱ κοινοὶ* mutanda nobis videtur. § 172 *τὰ ἐν τῷ ὅρῳ* Quint. V 10 55 *finitioni subiecta maxime videntur genus, species, differens, proprium.* § 173 diversas *διαιρέσεως* species enumerant Sext. Empt. Pyrrh. hyp. II 213, Diog. Laert. VII 61, Schol. Dion. Thracis in Bekk. Anecd. p. 679 cf. Doxop. W II 166 11 et Schol. de Stat. W VII 110 17, Cic. Top. § 17, Quint. V 10 63.

μὸν καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν διαίρεσιν. ἔστι δὲ καταρίθμησις μέν, ὅταν ὄνομα μόνον ⟨κοινὸν⟩ ὑπάρχῃ, πρᾶγμα δὲ διάφορον. μερισμὸς δέ, ὅταν κοινὸν ᾖ καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα, μόνον δὲ τὴν ἕξιν διάφορον ἔχῃ. περὶ δὲ τῆς εἰδικῆς διαιρέσεως ὡς σαφοῦς παραλείπομεν. 174. ἡ δὲ παράθεσις καὶ αὐτὴ τριχῇ λαμβάνεται· ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ ἧττον, ἢ κατὰ τὸ ἴσον. 175. ἡ δὲ συστοιχία πραγμάτων κοινωνίαν καὶ ὀνομάτων δηλοῖ· συστοιχεῖν γὰρ ἀλλήλοις λέγομεν ὡς τὴν φρόνησιν καὶ τὸν φρόνιμον. 176. ἡ δὲ περιοχὴ διπλῆ· ἃ μὲν γὰρ ὡς μέρη [γίνεται] περιέχεται, ἃ δὲ ὡς κατὰ δύναμιν. 177. ὁ δὲ ἐκ τῶν ὁμοίων τόπος καὶ αὐτὸς διπλοῦς· τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὴν ποιότητα ὅμοιόν ἐστι, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀναλογίαν, ὅπερ εἰς τὰς ἀποδείξεις μᾶλλον ἁρμόττει. 178. τὸ δὲ παρεπόμενον ἔχει τρόπους τρεῖς, τὰ πρὸ τοῦ πράγματος, τὰ ἐν τῷ πράγματι, τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα. 179. τὴν δὲ μάχην ἐν τοῖς περὶ εὑρέσεως

---

1 ἰδικὴν P em Seg, idem infra 2 κοινὸν add F, ὄνομα ⟨ἓν⟩ K 3 κοινωνῇ P κοινὸν ᾖ F, ὅταν μόνον ᾖ καὶ ἓν τὸ πρᾶγμα, τὴν δὲ K 4 λέξιν P correxi

---

καταρίθμησις κτέ Sext. Emp. l. l. *γίνεσθαι τοίνυν τὴν διαίρεσίν φασι* (Stoici) *τετραχῶς· ἢ γὰρ ὄνομα εἰς σημαινόμενα διαιρεῖσθαι.* W VII 110 21 *ἀπὸ ὁμωνύμου φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα* (διαίρεσις), *ὡς φέρε εἰπεῖν Αἴας ὁ Ὀϊλέως καὶ Αἴας ὁ Τελαμώνιος, καὶ* (l. ἢ) *κύων χερσαῖος καὶ κύων θαλάσσιος.* *μερισμὸς κτέ* Diog. L. l. l. *μερισμὸς δέ ἐστι γένους εἰς τόπους κατάταξις, ὡς ὁ Κρῖνις, οἷον «τῶν ἀγαθῶν τὰ μέν ἐστι περὶ ψυχήν, τὰ δὲ περὶ σῶμα».* cf. de hac definitione Prantlium *Gesch. der Logik* I 423. sub notione *τῆς εἰδικῆς διαιρέσεως* Neocles generis in formas divisionem intellegit, quam Diog. L. ipse quoque *κατ' ἐξοχὴν διαίρεσιν* nominat. totius in partes divisionem, quam omnes auctores laudati Diog. L. excepto tractant, Neocles propterea inter species divisionis non enumeravit, quod eam pro specie *περιοχῆς* habuit. § 174 *παράθεσις* aliis rhetoribus *σύγκρισις* audit, quam Theo Sp II 108 3, Nicol. Sp III 474 31, Doxop. W II 387 1 *ἀπὸ τοῦ μείζονος, ἀπὸ τοῦ ἴσου, ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος γίνεσθαι* dicunt, Ciceroni Top. § 68 *comparatio* cf. Quint. V 10 86. § 175 *συστοιχία* Arist. Top. II 9 p. 114 36 *σύστοιχα δὲ λέγεται τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα, οἷον δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως.* Cic. Top. § 12 *coniugata dicuntur, quae sunt ex verbis generis eiusdem; eiusdem autem generis verba sunt, quae orta ab uno varie commutantur ut sapiens, sapienter, sapientia. haec verborum coniugatio συζυγία dicitur.* § 176 prioris *περιοχῆς* exemplum exhibet Theo Sp II 125 2, alterius idem p. 107 31. § 178 Cic. Top. § 51 *admonet autem hic locus* (scl. ab adiunctis), *ut quaeratur, quid ante rem, quid cum re, quid post rem evenerit.* Theo in *θέσεως* expositione praecipit Sp II 122 20 *εἶτα ἐκ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος ἐπιχειρήσομεν, καὶ ἐκ τῶν παρ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ τρίτον ἐκ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα* et exemplum huius rei adfert p. 125 9. § 179 *τὶ δὲ κτέ* quid intersit inter *τὸ ἐναντίον* et *τὸ ἀντικείμενον*, in Schol. de Id. W VII 1024 5 ita exponitur *ἐν μὲν τῷ ἀντικειμένῳ ἔνεστι* (l. ἕν ἐστι) *πρᾶγμα γεγονὸς ἢ μὴ γογονός, οἷον ἠρίστευσεν, οὐκ ἠρίστευσεν· ἐν δὲ τῷ ἐναντίῳ δύο, ⟨οἷον⟩ λελοιπέναι τὴν τάξιν καὶ ἠριστευκέναι.*

σχολικοῖς, ἐν οἷς περὶ ἐπιχειρημάτων ἐλέγομεν, ἐδιδάξαμεν. ῥητέον δὲ καὶ νῦν τὰ παρακείμενα αὐτῇ. παράκειται τοίνυν τῇ μάχῃ καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ ἀντικείμενα. τί δὲ τούτων ἑκάτερον διαφέρει, ῥητέον· ἀντικείμενα μὲν οὖν ἐστιν, ὧν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφατικόν ἐστιν. ἐναντία δὲ ὅσα περὶ τὸν αὐτὸν τόπον στρεφόμενα πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχει· τῶν δὲ ἐναντίων τὰ μέν ἐστι στερητικά, τὰ δὲ οὐ στερητικά. στερητικὰ μέν, οἷον τέχνη ἀτεχνία, οὐ στερητικὰ δέ, οἷον ἀγαθὸν κακόν. 180. *ἡ δὲ* 450 *δύναμις ὀκτὼ διαφορὰς ἔχει ἀκολούθως τῇ τοῦ συμφέροντος διαιρέσει· λαμβάνεται γὰρ τὸ συμφέρον ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ καθ' ἑκάτερον τετραχῶς· ἐκ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ κτῆσις, αὔξησις, τήρησις, ὄνησις, ἐκ δὲ τοῦ κακοῦ ἔκκλισις,*

---

2 *νῦν καὶ* P em Sp 5 *ἑτέρου* scripsi: *λόγου* P ‖ *τῶν αὐτῶν τόπων* P em Sp 12 *κτῆσις* Sp: *κτίσις* P ‖ *τήρησις* scripsi: *κρίσις* P

ἀντικείμενα μὲν κτέ Sext. Emp. adv. math. VIII 89 *φασὶ* (Stoici) *γὰρ ἀντικείμενά ἐστιν, ὧν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζει.* Diog. L. VII 73 *τῶν ἀξιωμάτων . . . ἀντικείμενα ἀλλήλοις ἐστίν, ὧν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἐστὶν ἀποφατικόν, οἷον τὸ «ἡμέρα ἐστὶ» καὶ τὸ «οὐχ ἡμέρα ἐστί».* cf. Prantlium *Gesch. der Logik* I p. 449. Cic. de Inv. I § 42 *disparatum autem est id, quod ab aliqua re praepositione negationis separatur, hoc modo: sapere et non sapere.* *ἐναντία κτέ* Arist. Cat. p. 16a 17 *τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία ὁρίζονται.* Cic. de Inv. I § 42 *contrarium est, quod positum in genere diverso ab eodem* (l. *genere eodem ab diverso*), *cui contrarium dicitur, plurimum distat, ut frigus calori.* Cic. Top. § 47 *contrariorum* (hoc nomine l. l. omnia ea significantur, quae inter se opposita sunt) *autem genera plura: unum eorum, quae in eodem genere plurimum differunt, ut sapientia, stultitia . . . . haec quae ex eodem genere contraria sunt, appellantur adversa* (= *οὐ στερητικά* quae Neocles dicit). *sunt enim alia contraria, quae privantia licet appellemus Latine, Graeci appellant στερητικά; praepositione enim <in> privatur verbum ea vi, quam haberet, si <in> praepositum non fuisset, dignitas, indignitas.* § 180 Quint. V 10 33 *ducuntur igitur argumenta ex causis factorum vel futurorum: quarum materiam, quam quidam ὕλην alii δύναμιν nominaverunt, in duo genera sed quaternas utriusque dividunt species. nam fere versatur ratio faciendi circa bonorum adeptionem, incrementum, conservationem, usum, aut malorum evitationem, liberationem, imminutionem, tolerantiam.* plurimi rhetorum, qui divisionem *τοῦ συμφέροντος* tractant: Anax. Sp I 175 24, Aristid. Sp II 503 28 (= Syriani Schol. de Stat. W IV 701, ubi verba Aristid. Sp II 503 22—504 31 exscripta sunt. verbis igitur W IV 702 9 lacuna Sp II 504 19 expletur), Hermog. de Stat. Sp II 164 30, Syrianus W IV 738 13, Sopater W IV 743 4, quattuor topos *τοῦ συμφέροντος* enumerant, bonorum adeptionem, conservationem, malorum evitationem, liberationem, quas Quint. nominat. Anonym. Schol. de Stat. W VII 602 20 etiam incrementi et imminutionis mentionem facit. cf. de imminutione et Geom. W II 329 22. *κτῆσις* Anax. *τῶν μὴ προσόντων* (*ἀγαθῶν*) *κτῆσις.* *τήρησις* Aristid. *τήρησις ὧν ἔχομεν ἀγαθῶν.* *ἔκκλισις* dicitur ab Anax. *τῶν προσδοκωμένων γενήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις*, ab Aristid. *κώλυσις* (corruptum in *κατάλυσις* W VII 701 13) *τῶν ἐπιφερομένων κακῶν.*

ἀπόλυσις, μείωσις, ὑπόστασις. 181. *κρίσις δὲ ληφθήσεται ἀπὸ θεῶν, ἀπὸ ἡρώων, ἀπὸ συγγραφέων, ἀπὸ φιλοσόφων, ἀπὸ ποιητῶν.*

182. *Οἱ μὲν γενικώτατοι τόποι οὗτοι· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε νῦν περὶ ἁπάντων λέγειν, ἀλλ' ἁπλῶς εἰς ἔννοιαν ἄγομεν τοῦ πράγματος, ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγωμεν δεῖν σκοπεῖν αἰτίαν, ὕλην, ἀγωγήν, οὐχ ὡς ἐκ τούτων μόνων ἐλεγχομένων τῶν ἀδικούντων φαμέν· πολλοὶ γὰρ καὶ ἀπὸ χρώματος καὶ σχήματος ἠλέγχθησαν· ἀλλὰ δι' αὐτῶν ὥσπερ εἰς ἔννοιαν τῶν ὅλων ἄγομεν.*

183. *Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι πάντα τὰ προειρημένα κατὰ δύο τρόπους ἔσται χρήσιμα ἐπὶ ζητημάτων, οἷον προκείσθω ζήτημα· εἰ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν ⟨ἢ οὐκ ἀγαθόν⟩. ἐὰν ⟨μὲν⟩ γὰρ θελήσωμεν τοῦτο ἀποδεῖξαι, ἐκ τοῦ ὅρου τῆς ἡδονῆς ἐπιχειρήσομεν, οἷον ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀποκατάστασίς ἐστιν ἐκ τῶν παρὰ φύσιν εἰς φύσιν ἑκάστου τὴν αὑτοῦ, τὰ δὲ ἐξ ἀποκαταστάσεως ἀτελῆ, [ἡ δὲ τοιαύτη ἡδονὴ ἀτελής], τὸ δ' ἀτελὲς οὐκ ἀγαθόν·*

---

1 *ἀπόλυσις, μείωσις* scripsi Quint. duce: *μείωσις ἀπόκλισις* P   8 *πολλοὶ* Sp: *πολιτικοὶ* P ‖ *σχήματος* scripsi: *ῥήματος* P ‖ *ἠλέχθησαν* P corr Seg   9 *ἀγόμενοι* P em Sp   12 *ἐὰν γὰρ ⟨μὴ⟩* Seg   15 *αὐτοῦ* P em Seg   16 *ἡ — ἀτελής* del Wil

---

ἀπόλυσις dicitur ab Anax. *τῶν ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολή*, ab Aristide *ἀποφυγὴ τῶν περιεστώτων κακῶν.* § 181 Theo de loco communi praecipit Sp II 108 29 *εἶτα ἐκ τῆς κρίσεως (ἐπιχειρεῖν δεῖ) ἤτοι νομοθετῶν ἢ ποιητῶν ἢ σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας λέγοντες, οἷον κτέ.* § 183 *προκείσθω ζήτημα κτέ* Arist. Top. II 1 *ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου τὰ δ' ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, ἐπὶ μέρους δὲ οἷον ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν.* quaestio a Neocle tractata *τῷ καθόλου προβλήματι* Aristotelis respondet, nam *ἡ ἡδονή* idem valet quod *πᾶσα ἡδονή*. *τοῦτο ἀποδεῖξαι κτέ* eandem argumentationem Arist. Eth. Nic. VII 11 exponit et cp. 12 refellit. Aristotelem hac disputatione Platonicam rationem refutare Zellius in commentario Eth. Nic. p. 302, 309 demonstrat. Plato enim dicit Phileb. 53C *ἀεὶ γένεσίς ἐστιν (ἡδονή)* et ib. 42C *τῆς φύσεως ἑκάστων διαφθειρομένης μὲν . . λῦπαί τε καὶ ἀλγηδόνες . . ξυμβαίνει γιγνόμενα . ., εἰς δέ γε τὴν αὑτῶν φύσιν ὅταν καθιστῆται, ταύτην αὖ τὴν κατάστασιν ἡδονὴν ἀπεδεξάμεθα παρ' ἡμῶν αὐτῶν.* Platonis ergo placita subsunt argumentationi, quam Arist. l. l. p. 1152b 12 his verbis explicat *οὐκ ἀγαθὸν (ἡδονήν), ὅτι πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητή, οὐδεμία δὲ γένεσις συγγενὴς τοῖς τέλεσιν, οἷον οὐδεμία οἰκοδόμησις οἰκίᾳ.* quo huic argumentationi illam a Neocle traditam non diversam esse luce clarius adpareat, adponatur Andronici, quae nominatur, paraphrasis Arist. verborum ed. Oxon. p. 350 *οἱ μὲν οὖν λέγοντες μηδεμίαν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι οὕτως ἐπεχείρουν· πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητή . . . εἰ τοίνυν ἡ ἡδονὴ γένεσις, ἡ δὲ γένεσις ἀτελές, τὸ δὲ ἀτελὲς οὐκ ἔστιν ἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ ἄρα οὐκ ἔστιν ἀγαθόν.* *ἡ ἡδονὴ ἀποκατάστασις κτέ* hanc definitionem e Platonica supra adscripta derivatam esse liquet. eadem Arist. utitur Rhet. 1369b 33 *ὑποκείσθω δὴ ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν κίνησίν τινα τῆς ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν.*

οὐκ ἄρα ⟨ἡ⟩ ἡδονὴ ἀγαθόν. εἰ δὲ ἀγαθὸν αὐτὴν ἀποδεῖξαι
θελήσομεν, πάλιν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιχειρήσομεν,
οἷον ὅτι ἀγαθόν ἐστιν οὗ πάντα ἐφίεται, τῆς δὲ ἡδονῆς πάντα
ἐφίεται· ὥστε ἀγαθόν. 184. *τοῦτο δέ, φησί, συμβαίνει ἐὰν χωρὶς*
προσώπου παραλήψεως τὸ ζητούμενον ᾖ, ἐὰν δὲ μετὰ προσώπου
παραλήψεως, οὔ. ἔστι δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς ταύτης λαβεῖν ἐπι-
χείρημα οὕτως, εἰ ἡδονὴ βασιλεῖ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ὁρισάμε-
νοι κατὰ τοῦτον τὸν ὅρον ἐπιχειρήσομεν. 185. *γνωστέον δὲ*
ἐπὶ τῶν τόπων τούτων κἀκεῖνο ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν εἰσιν ἀνα-
σκευαστικοὶ μόνον, οἷός ἐστιν ὁ ἀπὸ ⟨τοῦ⟩ μᾶλλον καὶ ἀπὸ γέ-
νους, ⟨οἱ δὲ κατασκευαστικοὶ μόνον, οἷός ἐστιν ὁ ἀπὸ τοῦ
ἧττον⟩ καὶ τοῦ εἴδους, οἱ δὲ καὶ ἀνασκευαστικοὶ καὶ κατα- 451
σκευαστικοί, ⟨οἷός ἐστιν ὁ⟩ ἀπὸ τοῦ ὅρου.

P fol. 186. *Τὰς δὲ λύσεις τῶν πίστεων, ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν, ἀπὸ*
125r *τῶν αὐτῶν τόπων ληπτέον, ἀφ' ὧνπερ | καὶ τὰς κατασκευὰς*
αὐτῶν λαμβάνομεν, καθ' ἕκαστον δὲ οὕτως· 187. *τὰς μὲν παρα-*
δειγματικὰς πίστεις ⟨λύσομεν⟩ οὕτως· ἢ γὰρ ψευδῆ τὰ λήμ-
ματα ἐροῦμεν, ἢ ἀνόμοιον δείξομεν τὸ παραλαμβανόμενον, καὶ
ἀνόμοιον οὐκ ἄλλοθεν, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ μάλιστα τὸ δοκοῦν συν-
έχειν τὴν ὁμοίωσιν, ἢ καὶ τοῦτο δόντες τὴν ἐπιφορὰν οὐ
συγχωρήσομεν· οὐ γὰρ εἰ ἐπί τινων, καὶ ἐπὶ πάντων ἢ ἐπί
γε τούτου περὶ οὗ ἡ σκέψις, ὥσπερ καὶ ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης (22 §7)

---

10 *οἷόν* Sp ‖ *τοῦ* add Sp 13 ⟨*οἱ*⟩ *ἀπὸ* Seg 16 *καὶ ἕκαστον* P em Sp 17 *οὕτως ἢ γὰρ* P in *λύοντες ἢ* mutavit K 18 ⟨*ἢ*⟩ *καὶ* Sp

---

ὅτι ἀγαθὸν κτέ eadem conclusio propositione maiore omissa apud Arist. Rhet. 1362b 5 *καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῷα αὐτῆς τῇ φύσει.* cf. Eth. Nic. X 2 *Εὔδοξος μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν τἀγαθὸν ᾤετο εἶναι διὰ τὸ πάνθ' ὁρᾶν ἐφιέμενα αὐτῆς.* § 184 *τοῦτο* i. e. *τὸ βασιλεῖ ἀγαθόν.* § 185 *ἀπὸ γένους* Quint. V 10 56 *genus ad probandam speciem minimum valet, plurimum ad refellendam.* *τοῦ εἴδους* Quint. V 10 57 *contra species firmam probationem habet generis, infirmam refutationem.* § 187 *ψευδῆ τὰ λήμματα ἐροῦμεν* Arist. Rhet. 1403a 5 *πρὸς δὲ τὰ παραδειγματώδη ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα· ἐάν τε γὰρ ἔχωμεν ⟨ἕν⟩ τι οὐχ οὕτω, λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, εἰ καὶ πλείω ἢ πλεονάκις ἄλλως.* Apsin. Sp I 375 15 *πᾶν παράδειγμα λύεται κατ' ἀνατροπήν* (cf. 365 18 sqq.), *ὡς ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος* (22 § 6) ‹*φήσει κτέ*›. *εἶτα κατ' ἀνατροπὴν ἡ λύσις* ‹*ἐγὼ δ' οἶμαι κτέ*›. *ἀνόμοιον δείξομεν τὸ παραλαμβανόμενον* Arist. l. l. *ἐάν τε καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκις οὕτω, μαχητέον ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον ἢ οὐχ ὁμοίως ἢ διαφοράν γέ τινα ἔχει.* Apsin. Sp I 375 20 *γίνεται δὲ παραδείγματος λύσις καὶ ἐκ διαφορᾶς, ὅ ἐστι τῆς μεθόδου* (cf. 369 14), *ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου* (21 § 38). *τὴν ἐπιφορὰν οὐ συγχωρήσομεν* Apsin. Sp I 376 15 *γίνεται δὲ ἐκ περιτροπῆς* (cf. 366 3) *λύσις παραδείγματος, οἷον* (Dem. 22 § 7) ‹*οὐ γὰρ εἰ κτέ*›.

‹σὺ δ' ἡμῖν μὴ λέγε ὡς γέγονε τοῦτο πολλάκις· οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη› καὶ ἑξῆς. — — — — — 188. τῶν δὲ ἀτέχνων πίστεων τοὺς μὲν νόμους ἢ ἀμφιβολίᾳ χρώμενοι καὶ οὐ τοῦτο εἶναι λέγοντες τὸ σημαινόμενον, ἀλλ' ἕτερον, ἢ τῆς μὲν λέξεως ἀφιστάμενοι, τὴν δὲ διάνοιαν ἐξετάζοντες τοῦ νομοθέτου, ⟨ἢ⟩ ἐκ τῶν ῥηθέντων ἀλλ' ὅτι † τὸ προκείμενον συλλογιζόμενοι, ἢ ἕτερον καὶ αὐτοὶ νόμον ἀντεισάγοντες, τὰ δὲ ψηφίσματα καὶ τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰ συμβόλαια ὁμοίως ὥσπερ καὶ τοὺς νόμους λύσομεν. 189. τὰς δὲ μαρτυρίας αἰτιασόμεθα ἤτοι φίλους εἶναι λέγοντες τοῖς ἀντιδίκοις τοὺς μάρτυρας, ἢ ἡμῖν ἐχθρούς, ἢ δῶρα εἰληφότας, ἢ παρακεκλημένους, ἢ ἔργον τὸ καταψευδομαρτυρεῖν ποιουμένους. ἀντιτάξομεν δὲ τοῖς μάρτυσι καὶ τὰ εἰκότα, λέγοντες ὅτι ταῦτα μὲν οὐδέποτε ψεύδεται, ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ ψευδομάρτυρες ἑαλώκασι. 190. πρὸς δὲ τὰς βασάνους ὥσπερ καὶ πρὸς τὰς μαρτυρίας ἀπαντήσομεν. προσεξετάσομεν δὲ καὶ γένος τῶν βασανιζομένων καὶ τύχην καὶ ἡλικίαν. πρὸς δὲ τούτοις ὅτι
452 πολλοὶ τῶν βασανιζομένων διὰ τὰς βασάνους τινῶν ψευδῆ κατεῖπον. καὶ εἰ μὲν μεγάλαι εἶεν αἱ βάσανοι, διὰ τὸ μέγεθος αὐτοὺς καταναγκασθῆναι ψεύσασθαι ῥητέον, εἰ δὲ σμικραί, διὰ τὴν σμικρότητα καταπεφρονηκέναι. 191. τοὺς δὲ ὅρκους

6 ἀλλ' ὅτι P ἄλλο τι Seg, ἄλλο τι ⟨ἢ⟩ Sp 7 συλλογιζόμεθα P correxi 16 προεξετάσομεν P em Sp

§ 188 cf. interpretationem huius § in Prolegomenis. τὴν δὲ διάνοιαν ἐξετάζοντες Apsin. Sp I 368 5 γίνεται δὲ λύσις καὶ [ἐν] διανοίας ἐξετάσει, ὅταν ἢ νομοθέτου διάνοιαν ἐξετάζωμεν, οἷον κτέ. ἐκ τῶν ῥηθέντων.. συλλογιζόμενοι Apsin. Sp I 369 21 γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ συλλογιστικῶς λύσις, ὡς ἐπ' ἐκείνου· ὁ νόμος κωλύει τὸν ἐξ ἑταίρας μὴ λέγειν. ἢ ἴσον τούτου κωλύειν τὸν ἐκ πόρνου γεγονότα· ὁμοίως γὰρ καὶ οὗτος ἐκ γένους ἐπονείδιστος καὶ ἀσελγείᾳ ἐντέθραπται. (sic verba, ut videtur, cod. P 1874 exhibet, sed Bakii apparatus hoc loco nimis deturbatus est, quam ut certum inde colligatur. antequam autem genuina lectio codicis nota est, loco certe corrupto medelam adhibere non temptemus.) ἕτερον.. νόμον ἀντεισάγοντες Apsin. Sp I 367 16 νόμῳ νόμος καὶ μάρτυς ἀντιπαρίσταται μάρτυρι, καὶ ψήφισμα ψηφίσματι. § 189 Apsin. Sp I 368 13 καὶ μαρτυριῶν λύσις ἢ κατ' ἀντιπαράστασιν, ὡς ἐδείχθη, μαρτυριῶν ἄλλων ἢ εἰκότων (ἢ εἰκ. non cum Sp delendum, sed supra verba omissa esse censemus, quibus testimoniorum solutio κατ' ἀντιπαράστασιν εἰκότων tractata erat), ἢ ἐκ διανοίας ἐξετάσεως· καταμαρτυρεῖ σου ὁ δεῖνα, τὴν διάνοιαν † πρὸς χάριν ἢ δι' ἔχθραν. cf. Quint. V 7 33, Corn. II § 11, Arist. Rhet. 1376a 29, Anax. Sp I 202 9. § 190 ὅτι πολλοὶ κτέ Cic. de Part. § 50 *saepe etiam quaestionibus resistendum est, quod et dolorem fugientes multi in tormentis ementiti persaepe sint.* cf. Arist. Rhet. 1377a 1, Anax. Sp I 203 7. § 191 καὶ πάντες κτέ Anax. Sp I 203 26 ὅταν.. βουλώμεθα ταπεινοῦν αὐτόν (ὅρκον), δεικτέον ὡς τῶν αὐτῶν

ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰς μαρτυρίας λύσομεν, ὅτι καὶ πρότερόν τινες ἐπιώρκησαν καὶ πάντες οἱ τὰ ἄδικα τολμῶντες οὕτως ἔχουσιν, ὡς ἄν, εἰ ⟨χρείη⟩, καὶ ἐπιορκῆσαι.

192. Τοῦτο δὲ δεῖ εἰδέναι ὅτι ὅταν πλείω ἰσχυρὰ ἔχωμεν, ὀλίγα δὲ ἀσθενῆ, μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν τὰ ἀσθενῆ προσήκει τιθέναι. ὅταν δὲ ἰσχυρὸν ἓν ἔχωμεν, πλατὺ δὲ ᾖ, διελόντες αὐτὸ μέσον τὸ ἀσθενὲς θήσομεν, ὥσπερ καὶ ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης πεποίηκε μέσον τάξας τὸ παράνομον (18 § 110). εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐνείη, τὸ ἀσθενὲς προτάξαντες οὕτως ἐπάξομεν τὸ ἰσχυρόν. 193. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀθρόα πλείω κεφάλαια θήσομεν, ὅταν αὐτῶν αἱ κατασκευαὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὦσι τόπων. τοῦ δὲ ἀντιδίκου ⟨τὰ κεφάλαια⟩ τότε μάλιστα θετέον ἀθρόα, ὅταν ἔμφασις ᾖ μάχης· εὐδηλοτέρα γὰρ οὕτως ἂν ἡ ἐναντίωσις γένοιτο· συγχυθήσεται δὲ ἐνίοτε τὰ κεφάλαια, ὅταν τι σαθρὸν ἐν αὐτοῖς

---

3 ὡς ἄν, εἰ ⟨χρείη⟩, καὶ ἐπιορκῆσαι scripsi: ὡς ἂν εἰ καὶ ἐπιορκήσαντες P, ὡς ἀν εἰκῇ Seg, ὡσανεὶ κἂν F, ὡς ἂν [εἰ] καὶ Sauppius 5 μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν scripsi: μετὰ τὰ ἰσχυρὰ P, μέσα [τὰ ἰσχυρὰ] Sauppius 8 εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐνείη Wil: εἰ δὲ τούτων μηδὲν ᾖ P, ἐὰν δὲ . . ᾖ Seg 9 ἀσθενέστερον τάξαντες P ἀσθενὲς πρότερον τάξ. Seg, ἀσθενὲς προτάξ. F 11 τοὺς δὲ ἀντιδίκους τότε μάλιστα τέλεον P τοὺς δὲ ἀντ. τά τε μάλιστα τυπτητέον Seg, τοῦ δὲ ἀντιδίκου τότε μάλιστα θετέον Sp 13 εὐδηλότερ? P εὐδηλότερα Seg, εὐδηλοτέρα F ‖ γένηται P corr F, γένοιτ' ἂν Seg 14 συγχυθήσονται P correxi

---

ἐστιν ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ πράττειν καὶ μὴ φροντίζειν ἐπιορκοῦντας· ὅστις γὰρ κακουργῶν οἴεται λανθάνειν τοὺς θεούς, οὗτος οὐδὲ ἐπιορκῶν τιμωρίας οἴεται τεύξεσθαι. §§ 192—194 Neoclis. § 192 *μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν* pro tradita lectione *μετὰ τὰ ἰσχυρὰ* recepimus, quia praeceptum, ut levia post firma ponantur, si illa pauca haec plura sint, genuinum esse nobis persuadere non possumus. cum enim Neocles, si unum firmum sit et id magnum, hoc dividi, quo leve in medio collocetur, atque, si hoc fieri non possit, leve firmo anteire iubeat, eundem ut alios rhetores semper firmiora ultimum locum tenere voluisse multo probabilius est. cf. Quint. V 12 14 *quaesitum etiam potentissima argumenta primone ponenda sint loco . . an summo . . an partita primo summoque . . : quae prout ratio causae cuiusque postulabit, ordinabuntur, uno, ut ego censeo, excepto, ne a potentissimis ad levissima decrescat oratio.* Schol. Dem. ed. Diud. p. 545 8 (cf. p. 640 27, 642 9) *τετραχῇ δὲ διεῖλε τὰ ἐγκλήματα* (Midianae) *καὶ πρῶτον μὲν τὰ σαθρότερα προέταξεν, εἶτα τὰ ἰσχυρότερα, καὶ τρίτον τὰ σαθρὰ πάλιν, καὶ τέταρτον τὰ ἰσχυρά· δεῖ γάρ, εἰ μὲν πλείω εἴη τὰ ἰσχυρὰ καὶ ἓν σαθρόν, μέσον τιθέναι τὸ σαθρόν, εἰ δὲ ἴσα εἶεν τά τε ἰσχυρὰ καὶ τὰ σαθρά, ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τῶν σαθροτέρων, τελευτᾶν δὲ εἰς τὰ ἰσχυρότερα.* Apsin. Sp I 371 20 *χρὴ δὲ τὰς ἀσθενεστέρας λύσεις προτέρας τιθέναι, τὰς δὲ ἰσχυροτέρας δευτέρας· εἰ γὰρ αἱ ἰσχυρότεραι πρότεραι τεθεῖεν, οὐκέτι χώραν ἕξουσιν αἱ ἀσθενέστεραι.* *ὥσπερ καὶ ⟨ὁ⟩ Δημοσθένης* Prol. de Stat. W VII 17 2 *οἰκονομία δὲ ἡ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν κεφαλαίων ἐναλλαγή, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ νόμιμον ἠσθένει ⟨καὶ⟩ ἔρρωτο τῷ δικαίῳ, προὔταξε μὲν τὸ δίκαιον, εἰς δύο διελών, εἶτα τὸ νόμιμον, καὶ μετ' αὐτὸ πάλιν τὸ δίκαιον· καὶ τῇ τοῦ δικαίου ἑκατέρωθεν βοηθείᾳ τὸ ἀσθενὲς τοῦ νομίμου κατέκρυψε.* cf. Marcell. W IV 714 24, Syrianum W IV 725 2.

ᾖ. 194. *⟨τῶν δὲ⟩ κεφαλαίων τὰ μὲν ἁπλᾶ, ⟨ἃ⟩ καθ' ἑαυτὰ ἢ κατασκευάσομεν ἢ ἀνασκευάσομεν, τὰ δὲ διπλᾶ, ὡς ἐπὶ τῶν ἀντεγκλημάτων καὶ τῶν ἀμφισβητήσεων, ἐν οἷς παρεκτενοῦμεν τὸν λόγον τὰ μὲν ἡμέτερα αὔξοντες, τὰ δὲ τῶν ἀντιδίκων μειοῦντες. διὸ καὶ τὸν Πλάτωνά τινες μέμφονται, ὅτι διπλοῦν ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ ἔρωτος, μεταχειριζόμενος* (in Phaedro) *τὸ ἕτερον ἀνεξέργαστον ἀπολέλοιπεν.*

196. *Τὴν δὲ τῶν πίστεων ἑρμηνείαν οὔτε ἀφελῆ εἶναι δεῖ καθάπερ ἐν τῇ διηγήσει, οὔτε ἀνηπλωμένην [καὶ σπερματικῶς ἔχουσαν τὰ πράγματα], ἀλλὰ καὶ συνεστραμμένην καὶ οἷον εἰπεῖν κωνοειδῆ, καὶ τὸ σύνολον ἀγωνιστικήν.* 197. *ἁρμόζεσθαι δὲ δεῖ ⟨καὶ⟩ τῇ ὑποκρίσει τὸν λέγοντα πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ λόγου.*

Τοσαῦτα καὶ περὶ πίστεων. ⟨ἑφεξῆς τοίνυν περὶ ἐπιλόγων ἡμῖν εἰρήσεται.⟩

453 198. *Ἐπίλογός ἐστιν, ὡς μὲν Νεοκλῆς, λόγος ἐπὶ προειρημέναις ἀποδείξεσιν ἐπιλεγόμενος, πραγμάτων ἀθροισμὸν καὶ*

§ 198 AR Nicol. Sp III 450 32 §§ 198, 200 AR Marcell. W IV 422 27–30

---

1 *ᾖ. ⟨τῶν δὲ⟩ κεφαλαίων τὰ* Wil: *ᾖ κεφάλαιον. τὰ* P 3 *παρεκτείνουσι μὲν* P *παρεκτείνομεν* vel *παρεκτενοῦμεν* Sp 4 *τοῖς μὲν ἡμετέροις* P *πῆ μὲν ἡμέτερα* Seg, *τὰ μὲν ἡμέτερα* Sp 6 *χαριζόμενος* P *χωριζόμενος* Seg, *μεταχειριζόμενος* K 14 post *πίστεων* quartus index capitis in P extat *ΠΕΡΙ ἘΠΙΛΟΓΩΝ* 16 *προειρημέναις ταῖς ἀποδείξεσιν ἐπαγόμενος* Nicol.

---

§ 194 *τὸ ἕτερον* Platonis vituperatores ad id spectasse putamus, quod Socrates in altera oratione p 243 E argumentationes Lysiae et suae prioris orationis non refutavit. quamquam si quis hanc priorem orationem ipsam vituperatam esse existimet, de qua Phaedrus dicit p. 241 D *καίτοι ᾤμην γε μεσοῦν αὐτόν, καὶ ἐρεῖν τὰ ἴσα περὶ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ὡς δεῖ ἐκείνῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον, λέγονθ' ὅσα αὖ ἔχει ἀγαθά,* ei non refragemur. §§ 196, 197 Alexandri. § 196 [*καὶ . . . πράγματα*] § 36 prooemium *σπερματικῶς ἔχειν τὰ πράγματα* nebetur. elocutio res quasi inspersas habere dici non poterat. tamen et § 196 et § 240 stultissimus homo *λέξιν σπερματικῶς τὰ πράγματα ἔχουσαν* invenit. utrobique Alexandri praecepta ab his additamentis purganda sunt. ceterum §§ 36, 240 collatis suspicio nobis incidit interpolatorem § 196 participio *ἀνηπλωμένην* prooemii elocutionem significari putavisse. at *ἀνηπλωμένην* i. e. dilatatam pariter atque *ἀφελῆ* narrationis elocutionis epitheton esse liquet. cf. Apsin. Sp I 348 20 *τὸ κεφάλαιον τὸ πρῶτον καταστατικῶς εἰσάγεται τουτέστιν ἀνηπλωμένως καὶ ἀφηγηματικῶς.* ib. 353 14 *ὁ μὲν Λυσίας κατὰ ὄρθωσιν ἀνηπλωμένως τὰς διηγήσεις . . εἰσάγει. συνεστραμμένην* Pseudodion. Rhet. 267 1 *ἀπαγγελία . . ἐν μὲν τοῖς ἀγωνιστικοῖς συνεστραμμένη. κωνοειδῆ* elocutionem nusquam dictam inveni, nisi forte hoc vocabulum restituendum est in Sopatri Diaer. W VIII 9 22 *καὶ πολλοῖς ἄλλοις δυνήσῃ νοήμασιν τὴν τῶν ἐλέγχων ἐκτείνειν ἀπαίτησιν, καὶ ἐνθυμήμασι, καὶ ἐπιχειρήμασι, τὰ μὲν φράζων κωλοειδῶς* (l. *κωνοειδῶς*), *τὰ δὲ ἐφαπλῶν* (cf. *ἀνηπλωμένην*), *ὡς ἐπιχειρήματα* (hoc delendum), *τὰ δὲ γνωμικῶς λέγων.*

ἠθῶν καὶ παθῶν περιέχων. 199. *ὡς δέ τινες, μέρος λόγου ὕστατον ἑπόμενον ⟨ταῖς⟩ ἀποδείξεσιν.* — — — 200. *ὡς δὲ Ἀλέξανδρος, λόγος ἐπιρρωννὺς τὰ εἰρημένα.*

201. *Περὶ δὲ τοῦ πότε αὐτῷ χρηστέον καὶ ποίαν αὐτῷ δοτέον τάξιν, ἐν τοῖς περὶ προοιμίων εἴρηται· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιλόγων εἰπεῖν ἔνεστιν.*

202. *Ἵνα δὲ μὴ θαυμάσῃ τις εἰ συμβαίνει τὸ προοίμιον καὶ τὴν διήγησιν καὶ τὸν ἐπίλογον παραλείπεσθαι καὶ ἐν ἀποδείξεσι μόναις εἶναι τὸ ζήτημα, παραθησόμεθά τι τοιοῦτον· φέρε γὰρ ἐν σταδίῳ δρομεῖς διαμφισβητεῖν, τὸν μὲν εἰς τοὺς ὕσπληγας πρότερον εἰσπεσόντα, τὸν δὲ τὸ βραβεῖον κεκομισμένον· ἐνταῦθα γὰρ οὔτε τοῦ προοιμίου χρεία οὔτε τῆς διηγήσεως οὔτε ἐπιλόγου, ἀλλὰ μόνης ἀποδείξεως.*

203. *Διαιρεῖται δὲ ὁ ἐπίλογος εἰς εἴδη δύο, εἴς τε τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ παθητικόν. καὶ τοῦ μὲν πρακτικοῦ ἐστιν ἡ ἀνακεφαλαίωσις, τοῦ δὲ παθητικοῦ τὸ τὰ πάθη κατασκευάζειν*
P fol. *καὶ ῥωννύειν τὸν λόγον.* 204. *ὅταν μὲν οὖν πολλὰ ᾖ τὰ εἰρημένα,*
125v *ὥστε μὴ μεμνῆσθαι τοὺς ἀκούοντας,* | *τῇ ἀναμνήσει χρησόμεθα, ὅταν δὲ ὀλίγα, παραλείψομεν τὴν ἀνάμνησιν.* 205. *καὶ τὸ παθητικὸν δὲ μέρος ὡσαύτως· ὅταν μὲν γὰρ περὶ τὸ πρᾶγμα*

§ 202 AR Marcell. W IV 425 25—27 § 204 Marcell. W IV 426 17—19 § 205 AR Marcell. W IV 427 8—10

---

2 *ταῖς* add Wil 3 *ἐπιρρωννύων* Marcell. 10 *δύο ἀμφισβητεῖν* Seg ‖ *τοὺς συμπλῆγας* P *τὰς ὕσπληγας* Seg, *τοὺς ὕσπληγας* Sp 17 *ᾖ* Seg: *εἴη* P

---

§ 199 *τινες* i. e. Apollodorei, quos epilogum semper extremum locum tenere voluisse certum est cf. § 27. qua de causa *ταῖς ἀποδείξεσιν* scribendum est i. e. totis eis probationibus, quae paenultimam orationis partem efficiunt. contra Neocles in definitione § 198 articulum ante *ἀποδείξεσιν* omisit, quia epilogum etiam in medio i. e. post singulas probationes poni posse censuit. *μέρος λόγου ὕστατον* respondet prooemii definitio Apsin. Sp I 331 4 *εἴρηται μέν τινα καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν περὶ προοιμίου . . ὅτι ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος λόγου.* II Prol. de Inv. W VII 68 6 *προοίμιόν ἐστιν ἀρχὴ ⟨τοῦ⟩ σύμπαντος λόγου.* § 201 *ἐν τοῖς περὶ προοιμίων* relegamur ad §§ 26 sqq. et ad ea *περὶ τάξεως προοιμίου* verba, quae Epitomator omisit. cf. Prolegomena. § 202 *εἰς τοὺς ὕσπληγας κτέ* de diaulo cogitandum esse Sauppius adnotat. §§ 203—206 Neoclis. § 203 Quint. VI 1 1 *duplex ratio est* (perorationis), *posita aut in rebus aut in adfectibus.* cf. W IV 412 22, 415 19, 417 12, VII 331 10 = V 285 8; Longini Exc. ed. Bak. p. 171 1; Apsin. Sp I 384 18. § 204 Theo Sp II 78 4 *ἀνακεφαλαιοῦσθαι δὲ χρή, ὅταν πολλαὶ καὶ ἰσχυραὶ ὦσιν ἀνασκευαὶ καὶ κατασκευαί, ἐπεὶ ὅταν ὀλίγαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐ παραληπτέον τὴν ἀνακεφαλαίωσιν.* Quint. VI 1 8 *nemo dubitaverit multas esse causas, in quibus nullo loco sit necessaria* (*ἀνακεφαλαίωσις*), *si breves et simplices fuerint.* § 205 *ὅταν δὲ κτέ* cf. § 22.

πάθος ᾖ, τότε κινήσομεν, ὅταν δὲ μὴ ᾖ, παρήσομεν· ὥσπερ γὰρ τὰ ὀλίγα καὶ εὐμνημόνευτα εἰ πάλιν ἀναμνήσομεν, γελοῖον ποιήσομεν, οὕτως καὶ τὰ μὴ ἔχοντα πάθος ἂν παθαίνειν πειρασώμεθα, ἀπορήσαντες τοῦ τοιούτου γελοῖοι ἐσόμεθα. 206. *ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀνακεφαλαίωσις καὶ τὰ πάθη πολλάκις ἐκλείπει, παράδειγμά ἐστιν ὁ Λυσίου λόγος ὁ περὶ τοῦ κυνιδίου γεγραμμένος* (fr. 153). *οὔτε γὰρ ἀνακεφαλαίωσιν ἔχει διὰ τὸ ὀλίγον*
454 *εἶναι καὶ εὐμνημόνευτον οὔτε πάθος διὰ τὸ μικρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα.*

207. *Ἔργον δὲ ἐπιλόγου Πλάτων μὲν ἐν Φαίδρῳ φησίν* (p. 267D) *‹ἐν κεφαλαίῳ καταλέγοντα ὑπομνῆσαι ἐπιτελευτικοὺς τοὺς ἀκούοντας τῶν εἰρημένων›. ἔχεται δὲ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ Χρύσιππος· καὶ γὰρ αὐτὸς μονομερῆ φησι τὸν ἐπίλογον.* 208. *Ἀριστοτέλης δὲ ἐν ταῖς Θεοδεκτικαῖς τέχναις φησίν,* (fr. 134 ed. Ros. 1886) *ὅτι ‹ὁ ἐπίλογος τὸ μὲν κεφάλαιον ἔχει προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας, προτρέψομεν δὲ [τριχῶς] εἰς τὰ πάθη ἀνάγοντες τὰ ἑκάστου προτρεπτικά. ἓν μὲν οὖν ἔργον ἐπιλόγου τὸ τὰ πάθη διεγεῖραι, δεύτερον ⟨δὲ⟩ τὸ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν· τούτων γὰρ ἐν ἐπιλόγοις ἡ χώρα· τρίτον δὲ τὸ ἀναμιμνήσκειν τὰ εἰρημένα›.* 209. — — — *οὔτε δὲ τὰ εὐμνημόνευτα οὔτε τὰ ἀπαθῆ κινητέον.*

210. *Ἔστι δὲ ἀνακεφαλαίωσις ἔκθεσις σύντομος προειρημένων κεφαλαίων ἢ ἐπιχειρημάτων, ἢ νὴ Δία προειρημένων διεξοδικῶν λόγων ἐπιδρομὴ ἀθρόα τῆς τῶν ἀκουόντων ὑπομνήσεως ἕνεκεν.* 211. *τὴν δὲ ἀνακεφαλαίωσιν οὐκ ἐν τοῖς τελευ-*

§ 207 AR Nicol. Sp III 451 3—4 §§ 207, 208 AR Marcell. W IV 423 3—6

---

1 *ᾗ* alterum Seg: *εἴη* P, del Sp 13 *μνημονομερῆ* Seg 17 *ἐκ* (superscript *ά͂*) P, quod *ἑκάστου* hoc loco esse putamus, *ἑκάστῳ* Seg 20 *εὐμνημόνευτα ⟨ἐκθετέον⟩* K 24 *διεξοδικῷ λόγων ἐπιδρομῇ ἀθρόᾳ* P em Seg

---

§ 206 *ὁ Λυσίου κτέ* eandem orationem ne prooemium quidem habuisse § 22 demonstratur. § 207 dubitamus, an Quint. ad Platonis et Chrysippi placita § 207 exposita spectaverit, cum scripserit VI 1 7 *id unum epilogi genus* (*ἀνακεφαλαίωσις*) *visum est . . philosophis fere omnibus, qui de arte oratoria scriptum aliquid reliquerunt.* § 209 *οὔτε κτέ* falso Valentinus Rose Arti Theodect. vindicavit, nam haec e Neoclis verbis §§ 204, 205 sumpta esse liquet, cf. Prolegomena. §§ 210—220 Neoclis. § 211 Quint. VI 1 8 *constitit inter omnes, etiam in aliis partibus actionis, si multiplex causa sit et pluribus argumentis defensa, utiliter ἀνακεφαλαίωσιν fieri solere.* Anax. Sp I 207 16 *παλιλλογία δέ ἐστι [μὲν] σύντομος ἀνάμνησις, δεῖ δ' αὐτῇ χρῆσθαι καὶ περὶ τῶν μερῶν καὶ περὶ τῶν ὅλων λόγων τὰς τελευτάς.* cf. Longin. Sp I 301 29; Apsin. Sp I 384 30 = W IV 426 20, VII 1225 5; Schol. Dem. p. 768 6.

ταίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέσοις ποιούμεθα· ὅταν γὰρ πολλὰ ᾖ καὶ δυσμνημόνευτα, τότε καὶ πολλάκις αὐτὰ ἀναμνήσομεν, οὐ πάντα πολλάκις λέγοντες ἀλλὰ τὰ μὲν ἤδη προειρημένα ἀναμιμνήσκοντες, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνακεφαλαιούμενοι. 212. *ἀλλ' οὐδὲ τῶν εἰρημένων πάντα ἀνακεφαλαιωσόμεθα, ἀλλ' ὅσα μὲν ἰσχυρῶς ἔσμεν λελυκότες, ταῦτα ἀνακεφαλαιώσασθαι προσήκει, τὰ δὲ σαθρὰ παραλιπεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα τῶν ἀντιδίκων κεφάλαια πάντοτε ἀναμνήσομεν, ἀλλ' ἐκεῖνα ἃ τὴν ἀνάμνησιν ἀναγκαίαν ἔχει καὶ ἡμῖν χρήσιμον.* 213. *τὴν δὲ τῶν κεφαλαίων ἀνάμνησιν ποτὲ μὲν μετὰ τῶν πίστεων ποιησόμεθα ποτὲ δὲ ψιλήν. ὅταν μὲν οὖν ἢ ἰσχυραὶ ὦσιν αἱ πίστεις, ἢ ἐξίτηλοι τοῖς ἀκούουσι, τότε ἀναμνήσομεν μετὰ τῶν ἀποδείξεων, ὅταν δὲ ἢ ἀσθενεῖς ὦσιν ἢ τοῖς ἀκούουσιν εὐμνημόνευτοι, ψιλῶς τῶν κεφαλαίων ἀναμνήσομεν.* 214. *εἴδη* 455 *δὲ τῆς ἀνακεφαλαιώσεως Νεοκλῆς μὲν τέτταρα εἶναί φησι· καθ' ὑπόθεσιν, κατὰ στάσιν, κατ' ἐπιχείρησιν, κατὰ τόπον.* 215. *κατὰ μὲν οὖν ὑπόθεσιν ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν αὐτὰ τὰ τὴν ὑπόθεσιν πεποιηκότα ψιλῶς ἐκτιθώμεθα, οἷον ⟨ἔστω⟩ ἀσεβείας κρινομένη ἡ Φρύνη· καὶ γὰρ ἐκώμασεν ἐν Λυκείῳ, ⟨καὶ⟩ καινὸν εἰσήγαγε θεόν, καὶ θιάσους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνήγαγεν. ⟨ἡ ἀνακεφαλαίωσις·⟩ «ἐπέδειξα τοίνυν ὑμῖν ἀσεβῆ Φρύνην, κωμάσασαν ἀναιδῶς, καινοῦ θεοῦ εἰσηγήτριαν, θιάσους ἀνδρῶν ἐκθέσμους καὶ γυναικῶν συναγαγοῦσαν». ψιλὰ γὰρ νῦν τὰ πράγματα διηγεῖται.* 216. *κατὰ στάσιν δὲ ἀνακεφαλαίωσις γί-*

§ 212 AR Marcell. IV 426 31—427 2 § 214 EP Prol. W VII 27 10—12

---

11 *οὖν μὴ* P *μὴ* del K, *ἢ* F 14 *ψιλῶν* P em Sp 18 *ἐκτιτέμεθα* P em Seg ‖ *ἔστω* add F 20 *καὶ* add F ‖ *καὶ* ante *θιάσους* del K 23 *συναναγοῦσαν* P em Seg

---

§ 212 Sopater W IV 415 21 *ληψόμεθα (τὴν ἀνακεφαλαίωσιν) οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδὲ πάντων ὁμοῦ τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἀλλὰ τῶν ἐπικαίρων καὶ ἐξ ὧν ἰσχύομεν· . . ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀγῶσιν ἀνάγκη πολλάκις καὶ οἷς οὐ λίαν ἰσχυριζόμεθα εἰς τὸν λόγον παραλαμβάνειν· . . ἐν δὲ τοῖς ἐπιλόγοις, ἐπειδὴ τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἀνακεφαλαίωσις, οὐ δεῖ τῶν ἀσθενεστέρων μεμνῆσθαι.* § 215 cf. quae Sauppius Or. Att. II 302 et 320 de hac § disserit. § 216 *ἔστω Φειδίας κτέ* hanc expositionem causae haud integram esse cum particula *μὲν* tum recapitulatione ipsa demonstratur. itaque ita fere scribendum censemus *χρυσίον ⟨καταγνωσθεὶς ὑπ' Ἠλείων, ὡς δὲ ἱερόσυλος⟩ βασανιζόμενος καὶ τεθνηκώς* cf. alterum Schol. ad Aristoph. Pac. 605 *ἐργολαβήσας παρὰ τῶν Ἠλείων τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ καταγνωσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὡς νοσφισάμενος ἀνηρέθη.* cf. de re Rudolfum Schöll *Sitzungsber. d. bayer. Ak.* 1888 p. 21 sqq., Wilamowitzium Ind. Gotting. hib. 1889 p. 15. Phidiae causam a rhetoribus saepius agitatam esse Senecae Contr. VIII 2 testimonio sunt. recapitulatio § 216 adlata e declamatione sumpta est, qua Elei propter necem Phidiae accusati sunt.

νεται, ὅταν τὰς στάσεις ψιλῶς ἐκτιθώμεθα, οἷον ἔστω Φειδίας ὡς μὲν νοσφισάμενος ἐκ τοῦ Ὀλυμπίου χρυσίον *** βασανιζόμενος καὶ τεθνηκώς. ἡ ἀνακεφαλαίωσις· «ἐπέδειξα τοίνυν μήτε ὑφῃρημένον Φειδίαν χρυσίον» ὅπερ στοχαστικόν. «ἔτι τε, εἰ καὶ ὑφείλετο, κλέπτης, οὐχ ἱερόσυλος ⟨ἂν⟩ ἦν» ὅπερ ἐστὶν ὁριστικόν. «ἔτι δὲ, εἰ καὶ ἱερόσυλος ἦν, κρίνειν ἐχρῆν πρότερον, οὐ βασανίζειν εὐθύς, ἔτι τε, εἰ ἔδει κρίνεσθαι, παρὰ Ἀθηναίοις ἔδει» ὅπερ ἐστὶ μετάληψις. 217. κατ' ἐπιχείρησιν δὲ ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν τις τὰ ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα ἐκτιθῆται, οἷον ἔστω [ὁ] φιλόσοφος πείσας τὸν τύραννον καταθέσθαι τὴν τυραννίδα καὶ αἰτῶν τὸ γέρας. ἡ ἀνακεφαλαίωσις· «ἐπέδειξα ὑμῖν καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τυραννοκτόνου τὸν κτείνοντα μόνον δωρεᾶς ἄξιον καὶ ἐκ τοῦ τὰς τοιαύτας δωρεὰς τοῖς κινδυνεύουσιν *** ἀποδιδόναι». 218. κατὰ δὲ τόπον ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν ⟨τις⟩ τὰ ἔν τινι τόπῳ ἐμπεριεχόμενα συντόμως ἐκτιθῆται, ὡς ἐν ταῖς συμβουλαῖς ἡ ἀνακεφαλαίωσις· «ἐπέδειξα ὑμῖν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ πρέπον καὶ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον».

219. Δεῖ δὲ ἀναμιμνήσκειν συντόμως ⟨καὶ⟩ οὐκ ἐκ τοῦ
456 φανεροῦ τὴν ἀνάμνησιν εἰσάγοντας, οἷον «βούλομαι δ' ὑμῖν
21 ἄνωθεν περὶ ὧν εἶπον διελθεῖν·» καὶ γὰρ μειρακιῶδες, φησί,
τὸ τοιοῦτο, καὶ ἅμα δόξει περιττὸν γίνεσθαι. 220. κατὰ δὲ τὰ P fol.
στοχαστικὰ ζη|τήματα τοῖς μὲν κατηγόροις χρήσιμον το ἀνακε- 126 r

---

1 τὰς στάσεις scripsi: τὰς περιστάσεις P, τὰ περὶ στάσεως Seg, τὰ τῆς στάσεως K ‖ ἐκτιθέμεθα P em Seg 2 ὡς νενοσφισμένος F ‖ ⟨Διὸς⟩ Ὀλυμπίου Seg 3 οὔτε K 4 ἀφηρημένον P em Sp ‖ ὅτι τε P correxi 7 εὐθύς ⟨ὅπερ ἐστὶν ἀντίληψις⟩ K 8 κατ' ἐπιχείρησις P em Seg 10 ὁ del Wil 14 ἀποδίδοσθαι K 16 ἐκτίθεται P em Seg ‖ ἡ ἀνακεφαλαίωσις Sp: ἢ ἀνακεφαλαιώσεσιν P, ἢ κεφαλαιώσεσι Seg 22 περιττὴ P em Sauppius 23 . . . . τοι . , . γ . . κ . ρ . . . primae manus vestigia, τήματα τοῖς τε καλῶς m. sec. P, τοῖς τε κατηγορικῶς λεγομένοις Seg

---

ὅπερ ἐστὶ μετάληψις utraque species μεταλήψεως, quarum altera ἔνστασις, altera ἀντιπαράστασις nominatur (cf. Hermog. Sp II 146, Schol. W IV 378 sqq., VII 296 sqq.), hic adhibita est. quod enim Elei non iure Phidiam iniudicatum torsisse dicuntur, μετάληψις κατ' ἀντιπαράστασιν est; quod Eleis omnino non licuisse de Phidia iudicare dicitur, μετάληψις κατ' ἔνστασιν. § 217 ἔστω κτἑ thema huius declamationis rhetoribus usitatissimae Hermog. fere eisdem verbis exponit Sp II 153 18 τύραννον ἔπεισε φιλόσοφος ἀποθέσθαι τὴν τυραννίδα καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας ante ἀποδιδόναι haec fere ⟨ἀποδίδοσθαι μόνοις μὴ δεῖν τῷ ἀκινδύνως πείσαντι⟩ intercidisse putamus. § 219 συντόμως Quint. VI 1 2 *in hac* (recapitulatione) *quae repetemus quam brevissime dicenda sunt.* § 220 καθ' ἑαυτὰ κτἑ Quint. VI 1 1 *rerum repetitio . . etiam si* (causa) *per singula minus moverat, turba valet.*

φαλαιώσασθαι· καθ' ἑαυτὰ μὲν γὰρ ἕκαστα τῶν κεφαλαίων ἀσθενῆ, τεθέντα δὲ ὁμοῦ τὰ πάντα ἰσχυρὰν ποιήσει τὴν ἀπόδειξιν· τοῖς δὲ ἀπολογουμένοις οὐ πάνυ.

221. *Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ἑρμηνείας Ἀλέξανδρος ὡδὶ γράφει· λέξις δὲ ἀνακεφαλαιωτικὴ ἀκριβὴς ἔστω, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν κυρία, μεμίχθω δέ, ἂν δέῃ, καὶ τροπική. σχήματα δὲ ἔστω ποικίλα· καὶ γὰρ εἰρωνευόμενοι λέξομεν καὶ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ἀποστρέφοντες τὸν λόγον καὶ πρὸς τοὺς δικαστάς, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ σχήματα ἐπιδέχεται τοῦτο τὸ μέρος τοῦ λόγου.*

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πραγματικοῦ τοσαῦτα, περὶ δὲ τοῦ παθητικοῦ ἤδη ῥητέον, καὶ πρῶτόν γε τί ἐστι πάθος.

222. *Ὡς μὲν οὖν Ἀλέξανδρός φησι, πάθος ἐστὶν ὁρμὴ ἀπεστραμμένη τὸν αἱροῦντα λόγον.* 223. *ὡς δὲ Νεοκλῆς, πρόσκαιρος κατάστασις ψυχῆς σφοδροτέραν ὁρμὴν ἢ ἀφορμὴν κινοῦσα.* 224. *πάθη δέ ἐστι τὰ πρῶτα τέσσαρα· λύπη, φόβος, ἐπιθυμία, ἡδονή. καὶ λύπη μέν ἐστι συστολὴ ὡς ἐπὶ κακῷ παρόντι, φόβος δὲ φυγὴ ὡς ⟨ἀπ'⟩ ἐπιφερομένου κακοῦ, ἐπιθυμία δὲ ἄλογος ὄρεξις, ἡδονὴ δὲ ἄλογος ἔπαρσις.* 225. *λύπης μὲν οὖν ὡς πρὸς τὸ παρὸν εἴδη ἔλεος καὶ φθόνος. καὶ ἔλεος*

§ 224 EP Prol. W VII 27 12—14

---

13 *Ὁ μὲν* Sp   14 *$\overset{\text{απ}}{\text{ἀντ}}$εστραμμένη* P *ἀνατετραμμένη* Seg

---

§ 222 Alexandri definitio a nonnullis definitionibus Stoicis, quae feruntur, haud aliena est. cf. e. g. Stob. Ecl. II p. 166 *πάθος δ' εἶναί φασιν ὁρμὴν πλεονάζουσαν καὶ ἀπειθῆ τῷ αἱροῦντι λόγῳ.* de participio *ἀπεστραμμένη* cf. Prolegomena. *τὸν αἱροῦντα λόγον rationem evincentem* significare adnotat Seg et ad Wyttenbachii Animadv. in Plut. de sera num. vind. p. 7 relegat. §§ 223—228 Neoclis. § 223 Neoclis definitio *πάθους*, de qua cf. § 6, unica est et singularis, sed in definitionibus singulorum adfectuum prorsus Stoicos sequitur. qui quattuor adfectus § 224 enumeratos generales esse docuerunt et innumerabiles speciales eis subiecerunt. Neocles autem binos speciales adfectus memorat, qui rhetoribus adhibendi sint. Stoicorum definitiones praecipue exhibent Cic. Tusc. IV § 11—21, Diog. L. VII 110—114, Stob. Ecl. II p. 166—180, Andronici, qui fertur, *περὶ παθῶν* liber. § 224 *φόβος δὲ φυγὴ κτέ* verbum *φυγή* in nulla *φόβου* definitione invenitur nisi in altera Andronici *φόβος .. ἢ φυγὴ ἀπὸ προσδοκωμένου δεινοῦ*, quare praepositionem *ἀπὸ* Neoclis definitioni inseruimus. § 225 *φθόνος δέ κτέ* Cic. Tusc IV § 17 *invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti.* ultimis Ciceronis verbis *quae .. invidenti* Neoclis verba *χωρὶς .... διαφορᾶς* respondere videntur. cf. contrariam definitionem apud Cic. § 20 *malivolentia .. voluptas ex malo alterius sine emolumento suo.* *χωρὶς* igitur, quod Seg mutavit, genuinum esse credimus, proxima autem verba medela egere.

μέν ἐστι λύπη ὡς ἐπ' ἀναξίως δυστυχοῦντι, φθόνος δέ ἐστιν ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας εὐπραγίᾳ χωρὶς † τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα διαφορᾶς †. 226. φόβου δὲ εἴδη αἰσχύνη καὶ ἀγωνία, ὧν αἰσχύνη μὲν φόβος ⟨ἀδοξίας⟩, ἀγωνία δὲ φόβος διαπτώσεως ⟨ἢ φόβος⟩ ἥττης. 227. τῆς δὲ ἐπιθυμίας εἴδη ὀργὴ καὶ θυμός, ὧν θυμὸς ⟨μέν⟩ ἐστιν ὁρμὴ βίαιος πρὸς κακοποιΐαν, ὀργὴ δέ ἐστιν ἐπιθυμία τιμωρίας. 228. τῆς δὲ ἡδονῆς εἴδη ἐπιχαιρεκακία ⟨καὶ⟩ ἀπόλαυσις, ὧν ἡ μὲν ἐπιχαιρεκακία ἡδονὴ ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας 457 κακοπραγίᾳ, ἀπόλαυσις δὲ ἡδονὴ ὡς ἂν ἐμπιπλαμένου μετὰ θαυμασμοῦ. τὰ μὲν οὖν πάθη ταῦτα εἰς τὸν ἐπίλογον ἁρμόζει.

229. Ἔργον δὲ ἐπιλόγου ἢ προϋπάρχοντα πάθη αὐξῆσαι ἢ ἐμποιῆσαι μὴ ὄντα. 230. μεγάλην δὲ ἔχει ῥοπὴν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ἡ αὔξησις, περὶ ἧς λεκτέον· αὔξησίς ἐστι λόγος μεῖζον ποιῶν φαίνεσθαι τὸ πρᾶγμα [μείωσις δὲ λόγος μεῖον ποιῶν φαίνεσθαι τὸ πρᾶγμα]. 231. λαμβάνεται δὲ τὰ πάθη ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ ἐπιχειρήματα· καὶ γὰρ ὀργήν τις κινεῖν ἀπὸ τῶν αὐτῶν δύναται τούτων καὶ ⟨ἄλλο ὁτιοῦν⟩ πάθος. 232. χρήσιμοι δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις καὶ αἱ ἀντεξετάσεις προσώπων πρὸς πρόσωπα, πράξεων πρὸς πράξεις. 233. κινεῖ δὲ πρὸς ⟨τούτοις⟩ πάθος καὶ ἡ διατύπωσις, ὅταν τις διατυπώσῃ τὸν τετελευτηκότα λέγοντα, οἷον εἰ τύχοι «φεῖσαι, πάτερ»,

§ 229 EP Prol. W VII 27 15 sq.

---

2 χάριν Seg   3 αἰσχύνη μὲν φόβος ἥττης, ἀγωνία δὲ φόβος διαπτώσεως P, locum e verbis Diog. et Andron. corrigendum esse vidit F   6 ὁρμὴ F: ὀργὴ P   7 καὶ add Seg   17 δύναται, ἀφ' ὧν καὶ πείθει Seg, δύναται τούτων καὶ πειθώ Sp, ἄλλο ὁτιοῦν inserui, τούτων in τόπων mutat Wil   20 πρὸς del Sp

---

§ 226 αἰσχύνη a Diog., Stob., Andron. φόβος ἀδοξίας, ἀγωνία a Stob. et Andron. φόβος διαπτώσεως ἢ φόβος ἥττης esse dicitur. itaque Neoclem ipsum quoque verba, quae edidimus, scripsisse nobis persuasum est. § 227 θυμός, ut Stoici definiunt, est ὀργὴ ἐναρχομένη, inter definitiones autem, quae sub Platonis nomine feruntur, haec est p. 415 E θυμὸς ὁρμὴ βίαιος ἄνευ λογισμοῦ. qua F usus lectionem codicis P emendavit. § 228 ἀπόλαυσις inter species voluptatis ab aliis non numeratur. §§ 229—234 Alexandri. § 230 cf. Neoclis definitionem αὐξήσεως § 106 et quae idem § 160 de αὐξήσει dicit. § 232 ἀντεξετάσεις κτέ Apsin. Sp I 405 10 πάθος ποιοῦσιν αἱ ἀντεξετάσεις μάλιστα πρὸς τὰ πρότερα (de quibus cf. 348 10, 354 28), et 405 15 πάθος ποιοῦσι καὶ αἱ παραθέσεις πρὸς ἕτερον. cf. ἀντεξέτασιν Midiae et Alcibiadis in Mid. § 143 sqq. et quae Schol. p. 622 3 de hac disserit. § 233 Theo in topi expositione, in qua etiam Alexandri definitionem topi § 169 reperimus, sub finem Sp II 108 32 ἐφ' ἅπασι δὲ τὴν διατύπωσιν ποιησόμεθα, ὅταν ἐνεργούμενον τὸ ἀδίκημα ἀπαγγέλλωμεν καὶ τὸ πάθος τοῦ ἠδικημένου, οἷον κατὰ ἀνδροφόνου· διαγράψομεν γὰρ οἷος μὲν ἦν ὁ ἐργαζόμενος τὸν φόνον . . . οἵας δὲ κἀκεῖνος (ὁ φονευόμενος) φωνὰς ἠφίει, τοῦτο μὲν τοῦ φονέως δεόμενος κτέ.

[κινεῖ πάθος] καὶ ὅταν περὶ τοῦ σχήματος διαλέγηται, οἷον εἰ τύχοι, «ὅπως μὲν ἐπὶ γῆς ἔκειντο, ὅπως δὲ οὗτος παρειστήκει μετὰ τοῦ ξίφους». ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν διατύπωσιν ἔφαμεν πάθη κινεῖν, ῥητέον, τίς ἐστιν ἡ διατύπωσις. διατύπωσίς ἐστιν ἐναργὴς καὶ ἐξειργασμένη φράσις τῶν ψιλῶς καὶ ἁπλῶς ἐν τῇ διηγήσει λεγομένων, ὑπ' ὄψιν ἄγουσα τὸ πρᾶγμα. 234. *κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ τὸ τοῖς μηκέτ' οὖσι διαλέγεσθαι, ὡς Εὐριπίδης πεποίηκε λέγειν τὴν Ἑκάβην* (v. 585) *καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὴν Ἠλέκτραν* (v. 1126). *ὅλως τε ἀφορμὰς ἕξεις εἰς τὸν παθητικὸν τύπον τὰ τῶν τραγῳδοποιῶν δράματα.*

235. *Προνοητέον δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ὅπως ἐὰν ⟨μὲν⟩ κατηγορῶμεν, δύσνουν τὸν ἀκροατὴν ποιήσωμεν τῷ φεύγοντι, ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, εὔνουν ἑαυτοῖς τὸν ἀκροατὴν καταλείψωμεν.*

236. *Γνωστέον δὲ ὡς οὐ κατὰ τὸ παντὶ λόγῳ ἐπιλέγεσθαι,*

§ 235 AR Marcell. W IV 424 27–30

1 *παρὰ τοῦ* Sp 6 *τοῦ πράγματος* P em Sp 11 *μὲν* Marcell. om P 14 *οὐ κατὰ τοῦ* P correxi, *οὐκ ἀπὸ τοῦ* Seg

τίς ἐστιν ἡ διατύπωσις generalis *διατυπώσεως* definitio, quam Alexander in libro de fig. dederat, refingenda est e definitionibus Sp III 25 13, 163 30, 180 5 (cf. Steusslоffium Diss. Vratisl. 1861 p. 7). neque vero § 233 generalis *διατύπωσις* definitur, sed ea, quae pars epilogi esse solet. hanc *διατύπωσιν* Hermog. Sp II 231 10 *διασκευήν* nominat. HS Hermogenis l. l. interpretans definitionem *διασκευῆς*, cui definitio *διατυπώσεως* § 233 subesse videtur, exhibet W VII 791 2 (cf. 717 19) *ἡ διασκευὴ οὐκ ἔστι διήγησις, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ διηγήσει ψιλῶς εἰρημένων σεσωματοποιημένη* (idem participium apud Alexandrum Sp III 2 16)· *φράσις ἁρμόττουσα καὶ ἐπιλόγοις.* dubitamus, an Nicol. ipse quoque, qui *ὑποτύπωσιν* eodem loco quo Theo *διατύπωσιν* adhiberi iubet, Alexandri definitionem § 233 ante oculos habuerit Sp III 476 12 *ἔστι δὲ ὑποτύπωσις* (= *διατύπωσις* cf. Quint. IX 2 40) *κεφάλαιον εἰς ὄψιν ἄγον τὸ γεγενημένον καὶ δι' ἐκφράσεως θεατὰς τῶν ἀτόπων ἐργαζόμενον ἡμᾶς.* *φράσις* idem hoc loco vult, quod *ἔκφρασις*, quo vocabulo Nicol. l. l. utitur. cf. Rufum Sp I 466 10 *διήγησις . . ἐστίν . . ἁπλῆ τῶν γεγενημένων φράσις.* § 234 cf. Ottonem Jahn ad Electrae v. 1126. vir illustrissimus hac § Hecubae vv. 684 sqq., quibus mater corpus Polydori adfatur, laudari existimavit, sed Alexandrum de oratione ad Polyxenam adhibita, cum eius mors nuntiata est, i. e. de vv. 585 sqq. cogitasse probabilius est. § 235 auctoris huius § proprium est, quod solis accusatoribus suadet, ut iudicem a reo alienent, solis defendentibus, ut iudicem sibi benevolum reddant. ceteri rhetores idem docent quod Quint. VI 1 11 *est igitur utrisque commune, conciliare sibi, avertere ab adversario iudicem.* cf. Anax. Sp I 236 19, Arist. Rhet. 1419 b10, Prol. de Stat. W VII 25 7. § 236 Neoclis. *τινες* qui sint, nescimus. eos sequitur Syrianus W IV 414 17 = VII 344 27 *οἱ δὲ ἐπίλογοι τῷ τε λόγῳ παντὶ ἐπάγονται, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ.* unde quid illi docuerint, patet. nomen *ἐπιλόγου* per hypostasin, quam dicimus, vocabulorum *ἐπί* et *λόγος* formatum esse et propterea *τὸ τῷ λόγῳ παντὶ ἐπιλεγόμενον*, id quod toti orationi additur, significare. sub tota ergo oratione ceteras partes, prooemium, narrationem, argumentationem intellexisse videntur. Neocles nomen *ἐπιλόγου* eodem

ὡς τινες ᾠήθησαν, ἐπίλογος κέκληται, ἀλλὰ παρὰ τὸ μηκέτι εἶναι μέρος λόγου ἄλλο τὸ μετὰ τὴν διήγησιν καὶ τὰς πίστεις, ⟨τὴν ἀνακεφαλαίωσιν⟩ καὶ τὰ πάθη· ὅτι γὰρ οὐ διὰ τοῦτο 458 *κέκληται ἐπίλογος, διὰ τὸ παντὶ λόγῳ ἐπιλέγεσθαι, ἱκανῶς ἐδήλωσαν οἱ ἀρχαῖοι. Δημοσθένης καὶ ἀνεκεφαλαιώσατο ἐν μέσῳ καὶ τὰς δεινωτικὰς ὕλας παρέσπειρεν ἑκάστῳ κεφαλαίῳ, ἅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιλόγου.* 237. *διαφέρει δὲ ὁ ἐπίλογος τοῦ προοιμίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν· κατὰ μὲν τὴν λέξιν, ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν μετρίαν εἶναι δεῖ καὶ ἠπίαν, ἐν τούτῳ δὲ συγκεκινημένην καὶ πολλὰς ἐμβοήσεις ἔχουσαν καὶ σχετλιασμούς· κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν, ὅτι ἐκεῖ μὲν πάθος ἐμποιῆσαι δεῖ, ἐνταῦθα δὲ προϋπὸν αὐξῆσαι καὶ ἐπιρρῶσαι.* 238. *ἡ δὲ ἑρμηνεία καὶ πάνυ πως ἁρμόζοι ⟨ἄν⟩, εἰ θρασεῖα εἴη καὶ τετολμημένη, καὶ ἥ τε λέξις πολλὴν ἔχουσα τὴν τροπικὴν παρασκευήν, ἥ τε σύνθεσις † κεκενωμένη καὶ παρακινοῦσα τὴν ψυχήν. καὶ τὸ σχῆμα δὲ σχετλιασμοὺς ἐχέτω καὶ εὐχὰς καὶ τὰ τοιαῦτα.*

239. *Γνωστέον δὲ ὅτι τὰ πάθη καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις*

§ 237 EP Prol. W VII 27 16–18; AR Marcell. W IV 428 4–30

2 *τὸ* del Seg et Sp 3 *καὶ τὰ πάθη* del Sp, *ἢ τὰ πάθη* Seg 6 *παρέπειρεν* P em Seg 7 *ὅπερ* Sp 10 *ἐκβοήσεις* Marcell. 12 *προϋπὸν* F: *πρόσωπον* P, *προσὸν* Sp 13 *ἂν* add Wil, *ἁρμόζει* Seg 15 *κεκαινωμένη* Seg ‖ *παρακρίνουσα* P em Seg

modo atque nomen *λόγου* e verbo *λέγειν*, e verbo *ἐπιλέγειν* derivatum esse et id, quod post quamlibet expositionem ut post expositionem singularum probationum dicatur, hoc nomine significari existimat cf. § 198. utraque ratione, qua nomen *ἐπιλόγου* explicatum esse contendimus, nomen *ἐπιρρήματος* quoque explicari potest. *ἐπίρρημα* enim est et *τὸ ἐπὶ τῷ ῥήματι ἐπιλεγόμενον*, adverbium, et id quod post quamlibet expositionem ut post parabasin comoediae dicitur. iam Neoclis verba *π α ρ ὰ τ ὸ κ τ έ* facilia sunt intellectu. epilogus, inquit, ab eo nomen traxit, quod id quod post narrationem et argumentationem dicitur, scl. ⟨recapitulatio⟩ et adfectus, non iam pars orationis sunt, sed epilegomena, quae et hoc loco et aliis adhiberi possunt. § 237 cf. §§ 19, 20. § 238 Alexandri. Apsin. Sp I 405 5 *τὴν δὲ λέξιν (τοῦ πάθους) δεῖ εἶναι ἄπλαστον καὶ ἀκαλλώπιστον . . τὴν δὲ σύνθεσιν μᾶλλον ἄνετον, τὰ δὲ σχήματα γοργότερα καὶ ἀκμαιότερα· ἥ τε σ ύ ν θ ε σ ι ς κ τ έ* Apsin. l. l. compositionem *ἄνετον* et infra p. 406 13 *κομματικὰ τὰ πλείω* esse vult. alii *λελυμένην φράσιν* epilogo aptam esse docent cf. Marcell. W IV 421 6 = 428 15, Hermog. Sp II 148 16, Syrianum W IV 414 20 = VII 344 30. participium *κεκομμένη* igitur vel simile loco corrupti illius *κεκενωμένη* expectamus. § 239 Neoclis. cf. eius de recapitulatione collocanda praeceptum § 211. Quint. VI 1 51 *adfectus, etiam si quibusdam videntur in prooemio atque in epilogo sedem habere, . . tamen aliae quoque partes recipiunt.* *ἐν τ ῷ π α ρ α π ρ ε σ β ε ί α ς* cf. Schol. p. 369 14, 400 23, 417 16 et Apsin. Sp I 385 5 = W IV 426 23, VII 1225 9.

P fol. 126v *μέσοις παραληφθήσεται, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ὑποθέσεων. συμπεριστέλλεται γὰρ τὸ ἀσθενὲς τοῦ πράγματος τῇ τῆς παθητικῆς ἰδέας ὑπερβολῇ, καὶ ὁ κριτὴς μεθυσκόμενος τοῖς πάθεσιν οὐκέτι τὸ ἀκριβὲς διορᾷ τοῦ πράγματος, ὅπερ καὶ Δημοσθένης πεποίηκεν ἐν τῷ παραπρεσβείας· καὶ γὰρ ἀνεκεφαλαιοῦτο ἐν μέσοις καὶ τὰς αὐξητικὰς ὕλας ἑκάστῳ παρέσπειρε τῶν κεφαλαίων.*

240. *Ὡς μὲν οὖν συντόμως εἰπεῖν, ἡ φράσις ἔστω τῶν μερῶν τοῦ λόγου τοιαύτη· τοῦ μὲν προοιμίου ἀπερίεργός τε καὶ ἥκιστα σημειώδης — — — [καὶ σπερματικῶς ἔχουσά τινα τῶν πραγμάτων].* 241. *τῆς δὲ διηγήσεως θρασυτέρα μὲν [καὶ] πρὸς τὰ προοίμια καὶ μᾶλλον κεκινδυνευμένη, τηροῦσα μέντοι τὸ μέτρον τοῦ λόγου.* — — — 242. *τῶν δὲ πίστεων ἐναγώνιός τε καὶ πικρὰ καὶ περιόδοις καὶ κώλοις ἀνυομένη.* — — — *κῶλον μὲν οὖν ἐστι διανοίας μέρος ἀπαρτίζον πρὸς ἕτερον κῶλον παρακείμενον, οἷον* (Dem. 21 § 57) *‹εἶτα τὸν μὲν χορευτὴν οὐδ' ὁ προσκαλέσας ἀζήμιος ἔσται·› τοῦτο γὰρ ἕν ἐστι κῶλον, εἶτα τὸ ἑξῆς ‹τὸν δὲ χορηγὸν οὐδ' ὁ συγκόψας παρὰ πάντα τὸν νόμον›. ἢ ὥς ἔνιοι, κῶλόν ἐστι νοήματός τινος περιγραφή. περίοδος δέ ἐστι λόγος διάνοιαν ἀπαρτίζων αὐτοτελῆ ἐκ κώλων συγκειμένη.* 243. — — — *ἡ δὲ τῶν ἐπιλόγων φράσις παθητικὴ ἔστω καὶ τολμηροτέρα τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς δεινώσεσι* 459
καὶ τοῖς σχετλιασμοῖς περιπαθεστέρα.

Ὡς μὲν οὖν συντόμως χαρακτηρίσαι τὴν λέξιν τῶν τοῦ λόγου μερῶν, ἱκανῶς εἴρηται, ὡς δὲ διὰ μακροτέρων, ὡδί. θήσω δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἁρποκρατίωνος τέχνης.

§ 240 AR HS W VII 52 11—14, 715 7—9, 716 7 = V 382 7—16 § 243 AR Nicol. Sp III 477 5—8

6 *παρέπειρε* P em Seg 10 *συσσημειώδης* em HS 11 *πραγμάτων. τῆς δὲ διηγήσεως* K: *πραγμάτων τῆς διηγήσεως. ἡ δὲ διήγησις* P ‖ *καὶ* del F 21 *συγκείμενος* F 22 *ἔστι* P em Seg ‖ *σχήμασι* Wil: *νοήμασι* P

§§ 240—243 Alexandri. § 240 *ἀπερίεργος* cf. Dion. verba in § 253 transscripta. *σημειώδης* talis elocutio epilogo apta esse dicitur § 19. [*καὶ .... πραγμάτων*] cf. quae ad § 196 adnotavimus. § 241 cf. § 136 § 242 cf. § 196. *κῶλον κτέ* de Cornuti definitionibus *κώλου* et *περιόδου* hic adlatis cf. Prolegomena. § 243 *σχήμασι* Wilamowitzio auctore scripsimus, sed dubitamus, an idem qui §§ 196, 240 interpolavit, verba *τοῖς νοήμασι* addiderit. Alexandrum ipsum de sententiis elocutionis locutum esse credi non potest, neque apud Nicolaum hoc ineptum legitur. *καὶ ταῖς δεινώσεσι κτέ* Apsin. Sp I 406 8 *πάθος ποιοῦσιν καὶ αἱ δεινώσεις· «θέαμα δεινόν». πάθος ποιοῦσι καὶ οἱ σχετλιασμοί, φεῦ καὶ οἴμοι. δείνωσιν* et *σχετλιασμὸν* Arist. quoque coniungit Rhet. 1395a 7.

244. *Τῆς δὲ λέξεως προοιμίῳ μὲν ἁρμόσει τὸ πολιτικον καὶ μηδαμῇ τροπικὸν ἀλλ' ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν· προκατάστασις γάρ ἐστι τὸ προοίμιον τοῦ λόγου, αἱ δὲ τροπαὶ ταῖς καταφοραῖς μᾶλλον ἁρμόσουσιν. οὐ μήν, φησίν, ἐπειδὴ τὸ παρατετραμμένον καὶ παράθερμον παραιτούμεθα, ἄτονον καὶ νωθρὸν εἶναι δεῖ τὸν λόγον, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα κινητικὸν τοῦ ἀκροατοῦ.* 245. *δεῖ δέ, φησί, μήτε περιόδοις μακραῖς χρῆσθαι· προαποκάμνει γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ προεκλύεται· ἀλλὰ συστέλλειν, καὶ μὴ περιουσιάζειν. γίνεται δέ, φησί, τοῦτο διὰ τῆς κυριότητος.* 246. *εὐρυθμότατα δέ, φησί, τῶν νοημάτων τὰ ταῖς περιγεγραμμέναις προθέσεσι περιγεγραμμένας ἐπιφορὰς ἀποδιδόντα, οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε ἐναγώνιον ἔσται τὸ τοιοῦτον, ἐνίοτε δέ, φησίν, οὐ τοῦ περὶ τὴν ἀπόδοσιν εὐρύθμου, ἀλλὰ τοῦ περὶ τὴν διάνοιαν χρησίμου προνοητέον, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου· τὴν γὰρ δευτέραν ἐπιφορὰν ἀπεριγράφως ἐξέτεινε διὰ τὸ πλειόνων κατασκευῶν δεῖσθαι.*

Περὶ ⟨μὲν⟩ οὖν προοιμίων τοσαῦτα, περὶ δὲ τῆς διηγήσεως εἴρηται ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δευτέρῳ τόμῳ.

247. *Ταῖς δὲ κεφαλαιώδεσι κατασκευαῖς διάφορος ὁ τῆς λέξεως χαρακτήρ· ὡς γὰρ καθόλου, φησίν, εἰπεῖν, πάντα μετὰ βάρους προακτέον καὶ οὐχ ἁπλῇ οὐδὲ διακεκομμένῃ τῇ φράσει.* 248. *ὡς μέντοι κατὰ τὴν ἰδίαν προαγωγήν, καλὸν τὰς μὲν τῶν ἐπιχειρημάτων θέσεις ἁπλᾶς καὶ σαφεῖς εἶναι, προάγεσθαι δὲ αὐτὰ λαγαρώτερον, πυκνῶς μέν, διεξοδικῶς δέ, πλὴν ἐὰν ἄρα μὴ κατασκευὰς ἑτέρας ἔχῃ· ὅταν γὰρ τὸ ἐπιχείρημα δέηται ἔξωθεν κατασκευῆς οὐκ ἐνθυμηματικῶς ἀλλὰ σὺν καταστάσει παραβεβλημένης, ποικιλώτεροι καὶ οἱ σχηματισμοὶ γίνονται τοῦ* 460 *λόγου ταῖς προειρημέναις παρενθέσεσι καὶ ἐπαναγωγαῖς. ἐὰν δὲ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ προάγωμεν, μέλλει τὸ ἐπιχείρημα τὴν προ-*

---

5 *παρατεθραμμένον* Seg 9 *περιστέλλειν* P correxi 15 *περιφορὰν* P em F 17 *μὲν* add Wil 23 *προσάγεσθαι* P em Sp 24 *αὐτὰς* P correxi 26 *ἐνθυμήματος* P em Wil || *σὺν καταστάσει* F: *συγκαταστάσει* P 27 *οἱ συσχηματισμοί* P em F 28 *παραθέσεσι* P em F 29 *μένει* P em Seg

---

§ 246 *Περὶ ⟨μὲν⟩ οὖν κτέ* Harpocrationis de narrationis elocutione praecepta continentur §§ 138---142. § 247 Dion. de vi Dem. 1098 15 *καὶ παρ' αὐτὰ τὰ γένη τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ συμπληρωτικὰ μέρη διαφόρους ἔχοντα τὰς φύσεις ὁρῶν, διαλλαττούσαις* (sic codd. Ambros. Palat. Paris. Gr. 1742, quorum lectionem Usenerus benigne mecum communicavit) *κατασκευαῖς τὰς ἁρμονίας ἐπειρᾶτο κοσμεῖν, ἄλλως μὲν τὰς γνωμολογίας συντιθείς, ἄλλως δὲ τὰ ἐνθυμήματα, διαφόρως δὲ τὰ παραδείγματα.* § 248 *ταῖς προειρημέναις* § 140.

αγωγὴν ἁπλῶς πολιτικὴν λαμβάνειν. 249. *τὸ δὲ ἐνθύμημα πολλάκις μὲν καὶ ἁπλῇ λέξει προάγεται, ἡ δ' οὖν οἰκεία λέξις αὐτοῦ κατὰ τὰς παρισώσεις καὶ τὰς ἀντιστροφάς ἐστι· ταῦτα γὰρ τὰ δύο σχήματα τοῖς ἀντιθετικοῖς ἁρμόζει. ἐνθυμηματικώτατον δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιάν ἐστι σχημάτων τὸ ἀντιθετικόν, συνακτικὸν καὶ βιαστικὸν ⟨ὂν⟩ τοῦ προκειμένου.* 250. *τὸ δὲ ἐπενθύμημα ποτὲ μὲν ὁμοίως ἄν, φησίν, ἐξενεχθείη τῷ ἐνθυμήματι στρογγύλως καὶ πυκνῶς, ποτὲ δὲ εἴωθεν ἐκλύεσθαι. ἁρμοδιώτερον μέντοι ἐστὶ καὶ αὐτό, φησίν, ἐπισυναχθῆναι μὴ μακρὰν τὴν ἐπὶ τῷ ἐνθυμήματι κατασκευὴν ἐκτεῖνον.* 251. *παράδειγμα δὲ τούτων φέρειν οὐκ ἀναγκαῖόν φησι· τὸν γὰρ χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐ τὸν τρόπον τῆς μεταχειρίσεως λέξειν ἐπηγγειλάμεθα.*

252. *Τοὺς δὲ ἐπιλόγους, φησίν, ⟨ἐν⟩ ἁπλοῖς μὲν ἁπλοῦς εἶναι δεῖ, ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις λείαν μὲν καὶ ἀφελῆ τὴν λέξιν διὰ τὰς κατασκευάς· ὁ γὰρ τοιοῦτος, φησίν, ἐπίλογος εὐμάθειαν ἐπαγγέλλεται. ὅπου δὲ δείνωσίς τις ᾖ, τροπικῇ λέξει χρηστέον· τραγικωτέραν δέ, φησί, τὴν λέξιν καὶ σφοδροτέραν ἐπιτιθέντες* †. *ὅπου δὲ πανήγυρις, τοὺς δεσμούς, φησί, τῶν κώλων οὐ τραχεῖς ἀλλὰ λείους ἀποδώσομεν, καὶ τὴν λέξιν*
P fol. *ὡσαύτως οὐ τραχεῖαν ἀλλ' ἱστορικὴν προθήσομεν, τὸ μὲν* | ... *ον*
127r *οὐ ποιητικ . . ἔχουσαν, ἐγγὺς δὲ τοῦ γλαφυροῦ καὶ ἡδέος.*

253. *Διονύσιος δὲ ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ὃν κανόνα ⟨ἄν⟩ τις εἴποι δικαίως τῆς περὶ ῥητορικὴν μελέτης, ἐν τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἐπαινῶν τὸν Λυσίαν ἐπιδείκνυσιν ἅμα καὶ ποίαν δεῖ ⟨τὴν⟩ ἑρμηνείαν ⟨εἶναι⟩ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου, καί φησιν οὕτως* (cp. 9 p. 470 Reiske) ‹*διαφοράς τε αὐτῶν λαμβάνει κατὰ ἰδέας τῶν πραγμάτων ἡ λέξις· ἀρχομένῳ μὲν γάρ ἐστι καθεστηκυῖα καὶ ἠθική, διηγουμένῳ δὲ πιθανὴ καὶ περίεργος, ἐπιδεικνύντι δὲ στρογγύλη καὶ πυκνή, αὔξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ* *** *διαλελυμένη καὶ σύντομος.*›

Τοσαῦτα περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν.

---

3 *αὕτη* em Seg 4 *ἐνθυμηματικώτερον* P em Wil 6 *ὂν* add Wil 12 *λέξειν* Seg: *λέξιν* P 14 *ἐν* add Wil ‖ *ἁπλοῖς* Seg: *ἁπλῶς* P 15 *ἀμφισβητήμασι* P em Wil 18 *τροπικωτέραν* Seg 19 *ἔτι τιθέντες* F ‖ *δὲ* del Sp ‖ *θεσμούς* P em Sp 22 fol. 127r . . . *ον ου ποιητικ ἔχουσ ἐγγὺς κτέ* P *κῶλον οὐ ποιητικοῦ ἄχους ἐγγὺς κτέ* lectionem P esse Seg putavit et *ἄχους* in *εὔχους* vel *ὕψους* corrigi voluit 23 *ἂν* add Seg 26 *τὴν* add Wil ‖ *εἶναι* add Seg

INDEX AUCTORUM

INDEX RHETORICUS

INDEX RERUM

INDEX LOCORUM

---

[1] Dionysii l. tractato pro adiectivo ἀπροοιμίαστος adverbium ἀπροοιμιάστως legendum est, quod omnes codd. exhibent cf. *Denys d'Hal. Jugement sur Lysias — par Desrousseaux et Egger* Par. 1890.

CORRIGENDA

P. VI l. 9: W VI 27 1] lege W VII 27 1
p. 12 in adparatu crit. l. 5: 17 εἰσὶ P em Seg] lege 16 etc.
p. 18 in commentario l. 2: §§ 89—104] lege §§ 89—103
p. 30 l. 28: § 156 AR HS W V 399 2—4] lege W V 396 2—4.

Berolini, typis W. Pormetteri.

Druck von W. Pormetter in Berlin.